ÂŞIKLARIN NURLARI
ENVÂRU'L ÂŞIKÎN

AHMED BİCAN

3. Cilt

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman
1001 TEMEL ESER
50

Yazan:
AHMED BİCAN

Baskıya Hazırlıyan
AHMET KAHRAMAN

ENVÂRU'L ÂŞIKÎN
âşıkların nurları
3. cilt

Tercüman gazetesinde hazırlanan
bu eser Kervan Kitapçılık A.Ş.
ofset tesislerinde basılmıştır

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "Gerçek eserler" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş -Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış- binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip - toparlayacak ve günümüzün türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "Köşetaşı" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız "1000 Temel Eser" serisi, Millî Eğitim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve "Tercüman 1001 Temel Eser" dizisini yayınlamaya karar verdik. "1000 Temel Eser" serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâda her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler

önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman Gazetesi Sahibi

10. ORUÇLA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu ki:

— «(O sayılı günler) Ramazan ayıdır ki, Kur'an onda (ki Kadir gecesinde evh-ı mahfûzdan Semâ-i dünyâ'ya) indirilmiştir.» (244)

Keşsaf sahibi Zemahşerî şöyle demiştir:

— (Ramad) yanmış taşa derler. Böylece bu aya Ramazan denildi. Zira o zaman sıcak mevsime gelmiştir. Çok sıcakta oruç tutarlar idi. O günde sıcaktan taşlar yanardı.

Hz. Enes (R.A.) Rasûl (A.S.)'dan şöyle bir rivâyet naklctmiştir:

— Rasûlûllah: Bu aya niçin Ramazan denildiğini bilir misiniz? diye sordu. Ashâb:

— Allah ve Rasûlü bilir, dediler.

Rasûl (A.S.):

— O ayda Hak taâla oruç tutan kimsenin günâhını yaktığı için Ramazan denilmiştir, buyurdu.

Müfessirler:

— Hak taâla hazretleri Ramazanı geçmiş bütün ümmetlere arz etti. Fakat onlardan hiç biri tutmadı. Ramazan bu hayırlı ümmete nasip oldu, derler.

Ebû Zer (R.A.) Rasûl (A.S.)'dan şu rivâyeti nakleder:

---

(244) Bakara Sûresi, âyet: 185.

F : 41

Rasûl (A.S.) buyurdu: İbrâhim (A.S.)'ın suhufu, ona inen ilâhî sayfaları, Ramazanın üçüncü gecesinde nazîl oldu.

Tevrât, Mûsâ (A.S.)'a Ramazanın altıncı gecesinde indi.

İncîl, İsâ (A.S.)'a Ramazanın on üçüncü gecesinde nâzil oldu. Zebûr, Davûd (A.S.)'a Ramazanın onsekizinci gecesinde indi. Kur'an-ı Kerîm Hz. Muhammed Mustafâ'ya Ramazanın yirmi yedinci gecesinde nazîl oldu. Bazılarına göre Kadir Gecesi de, yirmiyedinci gecede indi.

Ebû Hüreyre (R.A.) Rasûl (A.S.)'dan şu Hadisi nakleder:

— Rasûlûllâh buyurdu: Ramazanın ilk geresi olunca melekler Şeytanı ve Cinleri bağlarlar, Cehennemin kapısını kitlerler ve Cennetin kapısını açarlar. Bir melek:

— Hayır işleyenler gelsin, şer işleyenler gitsinler diye seslenir. Hak taâla hazretlerinin bu ayda Cehennem ateşinden kurtulan kulları vardır. Ramazan ayı çıkıncaya kadar böyle derler.

İbni Mesûd (R.A.) şu Hadisi nakleder:

— Rasûlûllah buyurdu: Eğer kullar Ramazandaki yücelikleri bileler idi Hak taâla'dan her gün Ramazan olmasını dilerlerdi.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlû! Onun kemâli ve yüceliğı nedir, diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Ramazan insanı bir yıldan diğer yıla varıncaya kadar tezyîn eder, arıtıp süsler.

Ramazanın ilk gecesi olunca Arşın altından bir yel

eser ve Cennetteki bütün yaprakları sallar. Hûrîler ona bakarlar ve:

— Ey Rabbim! Bizi bu ayda oruç tutan kullarına eş yap derler. Ramazanda oruç tutanlardan Allahın kendilerine bir Hûri vermediği bir kimse yoktur. Ahirette o Hûri ile müşerref olur. Her Hûrînin üzerinde, değişik renkli, yetmiş adet süslü elbise bulunur. Her Hûrînin kızıl yakut'dan bir tahtı vardır. Her tahtın üzerinde, içi istebrakdan, dışı nûrdan yetmiş döşek bulunur.

Nakledildiğine göre kıyâmet günü olunca Ramazan ayı güzel bir sûret ve şekilde Allahın huzuruna gelip secde edecektir.

Hak taâla ona:

— Kimde hakkın varsa dileğini söyle, buyurur.

Ramazan ayı:

— Ey Rabbim! Vekâr tacını dilerim der.

Hak taâla ona bir taç giydirir. Ondan sonra yetmiş bin büyük günah işleyene şefâat eder. Sonra da herkese bin Hûrî verirler.

Ondan sonra Hak taâla:

— Daha başka ne dilersin, buyurur.

Ramazan:

— Beni Rasûl (A.S.)'a komşu eyle, der. Allah taâla onu Firdevs Cennetine indirir ve:

Dile benden ne dilersen, buyurur.

Ramazan ayı:

— Ey Rabbim! Benim dileğimi yerine getirdin. Hani oruç tutanların sevabı? der.

Hak taâla oruç tutanlara, sabrettiklerinden dolayı, kızıl yakuttan ve yeşil zebercetten bir şehir verir

Nitekim şöyle buyurmuştur:

— «Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız ödenecektir.» (245)

Ramazanın âdâbındandır ki, bu ayda:

Yalan söylenmez, günah işlenmez, halk horlanmaz, yalan yere yemin edılmez, haram yenmez ve harama bakılmaz.

Ebû Hüreyre (R.A.) şöyle demiştir:

— Ramazanın ilk gecesi olunca Allah kullarını gözetir ve onlara azâb etmez.

Ramazanın her günü için C. Hak Cehennemden bin kulu azâd eder, çıkarır. Ramazanın yirmi dokuzuncu gecesi olunca, Ramazan boyunca ne kadar kul azad etmişse o kadar kul azâd eder.

Bayram gecesi olunca, melekler Hak taâla'ya varırlar. Hak taâla onlara:

— Yarın onların bayramıdır. Sevapları ne kadardır? buyurur.

Melekler:

— Ya Rabbi! Onların mükâfatı onlara verildi, derler.

Hak taâla da.

— Dört kişi hariç onları yarlığadığıma şâhid olun buyurur. Dört kişi şunlardır:

1. İçki içip tövbe etmeyenler.
2. Ana — babasına âsi olanlar.
3. Hısımlarını terk edenler.
4. Kin tutanlar.

Fitre gecesi olunca Hak taâla her şehre ve beldeye melekler göderir. O melekler yere inerler ve:

---

(245) Zümer Sûresi, âyet : 10.

— Ey Muhmmed ümmeti! Hak taâla hazretlerinin konukluğuna çıkın. Size armağan verecek ve günahlarınızı affedecek.

Müminler namaza gittiklerinde Hak taâla meleklere:

— Şâhit olun! Ben onları yarlığadım, buyurur.

Hak taâla Kur'anda buyurdu:

— «Ey iman edenler! Sizden evvelki (ümmet)'lere yazıldığı gibi sizin üzerinize de oruç yazıldı (farz edildi). Ta ki korunasınız.» (246)

Rasûlûllah (S.A.V.) buyurdu:

— Hak taâla benim ümmetime otuz gün oruç tutmayı emretti. Diğer ümmetlere daha çok veya daha az emretti. Zira Adem (A.S.) Cennette buğday yedi ve o buğday karnında otuz gün kaldı. Hak taâla bana ve ümmetime gündüz oruç tutmayı ve gece yemeyi — ilâhî fazlından olmak üzere —böylece farz eyleydi.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) Hak taâla'nın şöyle buyurduğunu beyan etmiştir.

— «Oruç benim içindir ve onun karşılığını ben vereceğim.»

Ülemâ buradaki husûsiyetin ne olduğunu sormuşlardır: Cevabı şudur: Diğer ibâdet ve amellerin hilâfına oruç'a riyâ girmez. Ötekilere riyâ, gösteriş girer.

Oruç tutmak ilâhî sırdan olduğu için onun karşılığının ne olduğunu ancak Allah bilir. Ona yakın melekler dahi bilmezler Araştırıcıların her biri onu, kendi zevkleri kadar anlamışlardır. Doğrusunu ve ne olduğunu Allah bilir.

---

(246) Bakara Sûresi, âyet : 183..

Nakledildiğine göre Rasûlüllah (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Oruç ve Kur'an yarın kıyâmet gününde kullara şefâat ederler.

Oruç:

— Ey Rabbim O kulu ben gündüz yemekten ve her türlü arzulardan alıkoydum. O kimseye şefâat etmeme izin ver, der.

• Kur'an-ı Kerîm:

— Ey Rabbim Ben o kimseyi geceleyin uyumaktan alıkoydum. O Kur'an okur idi. İzin ver ona şefâat edeyim, der.

Hak taâla hazretleri izin verir, şefâat ederler.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Nûh (A.S.) hergün oruç tutar, yalnız Bayram günü yerdi.

Davûd (A.S.) bir gün yer, bir gün tutardı. İsâ (A.S.) gündüz oruç tutar, gece ibâdet edip uyumazdı. Hz. İbrâhim her ay üç gün oruç tutardı. Muhammed Mustafâ (S.A.V.) Pazartesi günü oruç tutardı. Ayrıca Eyyâm-ı Bîyz (her ayın 13, 14 ve 15. günleri) oruç tutardı.

Kim ayda üç gün Eyyâm-ı Bîyz'de oruç tutarsa, bir yıl oruç tutmuş gibi sevap vardır.

Hz. Enes (R.A.) Rasûl (A.S.)'dan nakleder:

— Rasûlûllah buyurdu: Hak taâla Ramazan ayını muhterem yarattı. Kim o ayda bir akçe (Lira) sadaka verse, Hak taâla ona bütün halka sadaka vermiş gibi sevap verir. Kim Ramazan ayında bir rekât namaz kılsa diğer ayda yüz bin rekât namaz kılmış gibi sevap verir. Bir kimse bir yalıncağa, çıplağa bir elbise giydirse Hak taâla o kimseye yediyüz süslü Cennet elbise-

si giydirir. O günde ki, herkes orda çıplaktır. Kim Ramazanda bir köle azâd etse, yediyüz köle azâd eylemiş gibidir.

Ramazan evveli Rahmet, ortası mağfiret ve sonu da Cehennemden kurtulmaktır.

Ebû Bekr-i Sıddık (R.A.) dedi ki:

— Kim Ramazanda bir gün bir gece ibâdet için bir yere kapansa (itikâfa girse) bütün günahları çıkar. Ramazanda itikâfa girmek, bir saat bile olsa, sünnettir.

.·.

11. KADİR GECESİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Bilindiği gibi Kadir gecesi ekseri senelerde, Ramazanın yirmiyedinci gecesinde bulunur.

Hak taâla buyurdu:

— «Gerçek, biz onu (Kur'anı) Kadir Gecesinde indirdik. Kadir gecesinin (şerefini) sana bildiren nedir? Kadir Gecesi bin aydan hayırlıdır. Onda melekler ve Rûh, Rablerinin izni ile, her bir iş için iner de iner. O (gece) tan yeri ağarıncaya kadar bir selâmdır.» (247)

---

(247) Kadr Sûresi, âyet: 1—5.
Kadir Gecesi, şeref ve azâmet gecesi demektir. Yukarıdaki âyette de işâret edildiği gibi, içinde Kadir Gecesi bulunmayan bin aydan hayırlıdır. Kadir Gecesinin, Ramazanın hangi gecesi olduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, bazı Hâdislerin ve Ashâbtan bazısının beyanlarından, Onun yirmiyedinci gecede olduğu kuvvetle tahmin edilmiştir. En doğru yol, onu Ramazanın tamamında aramaktır.
Kur'ânın bu gecede indiğinde şüphe yoktur. Ancak iniş biçimi ile ilgili farklı beyan ileri sürülmüştür. Levh-ı mahfûz denilen ilâhi makamdan dünya göğü-

Keşşâf sâhibi Zemahşeri:

— Kadir gecesi demek, bütün işlerin takdir edildiği, yazıldığı gecedir, demiştir.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «(O, bir gecedir ki) her hikmetli iş, nezdimizden sâdır olan bir emirle, o zaman ayrılır.» (248)

Bazıları:

— Bu geceye, diğer gecelere nispetle şerefli bir gece olduğu için, Kadîr gecesi denilmiştir dediler.

«Kadir Gecesinin (şerefini) sana bildiren nedir?» Ey Muhammed Sen onun fâziletinin sonucuna, kudretinin yüceliğine ve nihâyetine erişmedin. Fakat biz sana onun kıymetini beyan edelim dedi ve: «Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır. Onda melekler ve Rûh iner de iner» buyurdu.

Böylece Rasûl (A.S.) buyurdu:

— İsrâil oğullarında bin ay ibâdet etmeyince bir kimseye âbid demezlerdi.

Ashâb üzüldüler ve bunu kim yapabilir? dediler. Bunun üzerine Hak taâla (İnnâ Enzelnâhü) Sûresini

---

ne toptan indiği kabûl edildiği gibi, Vahy'ın başlangıcı olduğu da söylenmiştir.

O gece Cebrâil (A.S.)'ın ve diğer meleklerin, Allahın izni ile yeryüzüne indiği ve bütün müminlere selâm verdikleri, sabaha kadar selâmet diledikleri beyan edilmiştir.

Rasûlûllah Efendimiz Hz. Aişe vâlidemize Kadir Gecesinde şu duayı okumasını tavsiye etmiştir:

— «Allahım, şüphesiz ki sen çok affedicisin, affı seversin. O halde beni de affet.»

(248) Duhân Sûresi, âyet : 4.

gönderip onun kadrini bildirdi. Bu şekilde Hak taâla Muhammed ümmetine o bin aydan hayırlısını verdi. O gecede melekler ve Rûh iner. Burada Rûh'dan maksat Cebrâil (A.S.)'dır. Bazıları da:

— Rûh bir yaratıktır, o gece iner, melekler onu görürler dediler.

Ancak: «Rablerinin izni ile her bir iş için... O (gece) tan yeri ağarıncaya kadar bir selâmdır.»

Her bir emirden murâd, işler ve amellerdir ki, kullar üzerine bir şeyden bir şeye takdir olur. Selâm demek, melekler o gecede müminlere uğrarlar, selâm verirler.

Peygamberlerin efendisi Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim Kadir Sûresini okusa, Ramazan ayında oruç tutmuş ve kadir gecesini ihyâ etmiş gibi Allah sevap verir.

Begavî Tefsîrinde şöyle der:

— Hak taâla Kadir gecesini Muhammed ümmetine, bütün Ramazanda ibâdet için gayret göstersinler ve Kadir gecesini bulmak için alâka duysunlar diye, gizlemiştir. Nitekim:

Duâlar Cuma günü bir saatte kabûl edilir. O saatı, sabahtan akşama kadar ibâdetle meşgûl olsunlar diye Allah insanlara gizledi.

Salât-ı Vustâ denilen orta namazı, namazların içinde, bütün namazlarını kılsınlar diye, gizledi.

Kur'andaki İsm-i A'zamı bütün Kur'anı okusunlar diye gizledi.

Rızasını ibâdetler içinde, bütün ibâdetleri yapmaları için, gizledi.

Kıyâmet gününü, bütün günleri ibâdetle geçirsinler diye, gizledi.

Bütün halka hürmet etsinler diye, Velîlerini halk içinde gizledi.

Ebû Hüreyre (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kadir gecesi olunca, Sıdretü'l-Müntehâ'da oturan meleklerle Cebrâil (A.S.) yere inerler. Ellerinde dört sancak bulunur:

1. Benim kabrime,
2. Kudüse,
3. Kâbeye,
4. Tûr-i Sinâ'ya dikerler.

Ondan sonra evden eve dolaşarak bütün müminlere selâm verirler. İçki içenlerle yakınlarını terk edenlere uğramazlar ve selâm vermezler. Sabah olunca Cebrâil ve diğer melekler tekrar yerlerine dönerler. Sidretü'l-Müntehâ meleklere:

— Bu gece nerede idiniz diye sorar.

Melekler:

— Yeryüzüne, Muhammed ümmetine vardık, derler.

Sıdretü'l - Müntehâ:

— Hak taâla onlara ne ihsân etti? der.

Melekler:

— Hepsini yarlığadı, derler.

Sîdretü'l - Müntehâ bunu işitince harekete gelir ve şükreder, Adn ve Firdevs Cenneti ile Kürsî harekete gelirler.

Arş Kûrsî'ye:

— Niçin hareket edersin? der.

Kûrsî:

— Hak taâla Muhammed ümmetine rahme etmiş ve hepsini yarlığamış, der.

Arş bu sözü işitince o da harekete gelir. Hak taâlâ hazretleri:

— Ey benim Arşım! Niçin hareket ediyorsun? buyurur.

Arş:

— Kürsî, Cennet ve Cebrâil, senin Muhammed ümmetini yarlığadığını bana haber verdiler, der.

Hak taâla:

— Doğru söylemişler ey Arş! Muhammed ümmetini yarlığadım ve onlar için benim katımda gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanların gönlünden geçmeyen şeyler vardır, buyurur.

Rasûlûllah buyurdu:

— Hak taâla Cennetleri kızıl yakuttan yarattı. Altın ve cevâhir ile süslüdürler. O cennette bahçeler vardır. Her bahçenin uzunluğu yüz yıllık yoldur. Her bahçede bin saray vardır. Her sarayda direkleri yeşil yakuttan gümüşten bir kubbe vardır. O bahçenin ağaçları altından, yaprakları yeşil yakuttan ve çiçekleri gümüştendir. Her ağaçta bin türlü yemiş vardır. Her birinin şekli ve tadı bir türlüdür. O ağaçların üzerinde altından, gümüşten ve cevherden kuşlar vardır. Çeşitli şekilde ses çıkarırlar. O ağaçların dibinden ırmaklar akar.

Bu ağaçları Ramazanda oruç tutanlara verirler.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kim bayram gecesini ihyâ eder, şenlendirirse, bütün gönüller öldüğü zaman onun gönlü ölmez. Ramazanın bunca yücelikleri, Kur'anın o ayda inmiş olmasındandır.

Eğer Şeytan Adem oğullarının göğsüne vervese vermeseydi ilâhî semaların katlarını görürlerdi.

Böylece Kur'anla orucun birbirlerine son derece münâsip düştükleri anlaşılmış oldu.

Oruçla ilgili bilginin tamamlanması:

Hz. Enes (R.A.) şu rivâyeti nakletmiştir:

— Rasûlûllah buyurdu: Recep Allahın ayı, Şâban benim ayım ve Ramazan ümmetimin ayıdır.

Ashâb (R.A.):

— Ramazan mağfiret ayıdır. Tanrı taâla Peygamberlerin tövbelerini o ayda kabul etti, buyurdu.

Büyük insan Hz. Ebû Bekir (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûlûllâh buyurdu: Recep yel gibi, Şaban bulut gibi ve Ramazan yağmur gibidir. Recep ayındaki ibâdet ve itâat, diğer aylarda yapılanlara göre bire on, Şaban ayında bire yetmiş ve Ramazan ayında ise bire bindir.

Recep, kişinin bedenini temizler. Şâban ayı gönlünü temizler. Ramazan ayı rûhunu temizler. Şabanın diğer aylara üstünlüğü benim diğer peygamberlere üstünlüğüm gibidir. Ramazan ayının diğer aylara üstünlüğü, Allahın halka üstünlüğü gibidir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim oruç tutsa; gıybet etse, yalan söylese, yalan yere yemin etse ve şehvetle halka baksa; oruç tutmuş olur fakat aslâ sevâbı yoktur. Bunlardan Allaha sığınırız.

12. HAC'LA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— Ona bir yol bulabilenlerin Beyti hac (ve ziyâret) etmesi Allahın insanlar üzerinde bir hakkıdır.» (249)

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim Zemzem suyundan içse Cehennem ona haram olmuştur. Kim Kâbeyi tavâf etse her adımına yüz bin iyilik vardır. Kim Kâbeyi cmfhypancmfhypnöl i onun çocuklarından bereketi kesmez. Kim Hac için evinden ayrılsa ve gitse, giderken veya gelirken ölse, Hak taâla ona her yıl yetmiş Hac müjdesini verir.

İmam Fahrettın-i Râzî, Tefsîr-i Kebirinde şöyle dededi:

— Hak taâla. «İşte kim onlarda (o aylarda) haccı (kendine) farz eder (ihrâma girer)'se artık hacda kadına yaklaşmak, günah yapmak, kavga etmek yoktur.» (250)

Hak taâla'nın bu üç lâfzı zikretmesindeki hikmet nedir?

Cevabı şudur.

— İbâdetten maksat bu üç kuvveti zararsız hale getirmektir. Birisi şehvet, birisi gazab, birisi de vehmiye — şüphecilıktir.

«Rafes yoktur» demek, şehvet gücünü yok etmeye işarettir. «Günah yapmak yoktur» demek, kini öldürmeye işârettir. «Kavga yoktur» demek ise vehim kuvvetini yok etmenin işâretidir.

---

(249) Al-i İmrân Sûresi, âyet : 97.

(250) Bakara Sûresi, âyet : 197.

Kim Allah bilgisine ve Allah sevgisine ermeyi dilerse, bu üç şeyden sakınması gereklidir.

Fetvâlarda nakledildiğine göre: Bir kimse Hacca gidip - gelse, dilinden küfür dökülse Haccı bâtıl olmaz. Tekrar gitmesi gerekir.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kim Hacc yolunda üç gün oruç tutsa, Hak taâla ona Cennette ak inciden yüz saray verir. Her sarayın büyüklüğü bu dünyâ'nın yetmiş büyüklüğündedir.

Kâbeye, Allah onu hürmetli ve muhterem kıldığı için, Beyt-i Haram denildi.

Allah taâla buyurdu:

— «Allah Kâbeyi, o Beyt-i harâmı, o haram olan ay (lar)'ı, (Mekkeye hediye edilecek) kurbanı ve (onların) boyunlarındaki gerdanlıkları insanlar (ın din ve dünyâları) için bir nizam yaptı. .» (251)

Böylece Kâbenin Kudüsten ve diğer yerlerden üstün olduğu anlaşıldı.

Rasûl (A.S.) yine buyurur:

— Dört şehir Cennettedir:

1. Mekke,
2. Medîne,
3. Kudüs,
4. Dımeşk — Şam.

Mekke Medîne'den, Medîne Kudüs'ten, Kudüs Dımeşk'ten Dımeşk diğer bütün şehirlerden üstündür.

Mekke ilâhî celâl ve azâmetin, Medîne ilâhi güzelliğin, Kudüs ilâhî kemâlin tecellî ettiği yerdir.

---

(251) Mâide Sûresi, âyet : 97.

Hak taàla:

— Kimin gücü yeterse gelsin, gücü yetmese kendini tehlikeye atmasın buyurmuştur.

Gücü yetmek, Hacca gidip — gelinceye kadar ailesinin, çoluk ve çocuğunun nafakası olana Hac vaciptir.

Rasul (A.S.) buyurdu:

— Kim Dımeşk mescidinde bir vakit namaz kılsa, yüz vakıt yerıne geçer. Kim Kudüs'te bir vakit namaz kılsa bin vakıt yerine geçer. Kim Medîne de bir vakit namaz kılsa elli bın vakit yerine geçer. Kim Kâbe'de bir vakit namaz kılsa yüz bin vakit yerine geçer.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Deccâl üç şehre girmez Kudüs, Mekke ve Medîne.

13. B Ö L Ü M

Kâbe'nin sevaplarını bilince, onun hükümlerini de bilmek gerektir. İhrâm'a girildiğinde dikilmiş elbise giyilmez. Dikilmiş elbiseyi, âdet'e uymayan tarzda giyilse olur. Meselâ, gömleğini beline tutunsa, diz donunu da eğnine alsa —cezâ olarak— kurban lâzım gelmez.

Ayakkabı giymek, mushaf taşımak ve kemerini vanında bulundurmak câizdir zarar vermez.

Eğer dikilmiş elbise giyse kurban kesilmesi gerekir.

Haccın farzı üçtür:

1. Bayram günü yapılan tavâf.

2. Arefe günü Arafât'da vakfeye durmak,
3. İhrama g:rmektir. (252)

Haccın vacipleri şunlardır.

1. Müzdelifede kalmak,
2. Safâ ile Merve arasında sa'y etmek,
3. Şeytan taşlamak,
4. Tıraş olmak,
5. Mikât'dan ihrâm ile geçmek.
6. Arafât'da gün dolanıncaya kadar beklemek,
7. Kudûm tavafını, ilk tavâfı yapmak,
8. Minâ'da gecelemek,
9. Hac'da tertibe uymak, sırayı gözetmek,

Hacc'ın tertibi şöyledir:

Şeytan taşladıktan sonra kurban kesilir. Tıraş olunur. Gidip Kâbe tavâf edilir.

Bir kimse Harem-i Şerife girse, ilk önce gidip Kâbeyi tavâf eder, sonra da Hacerül - Esvedi öper. Kim Hacerül - Esvedi öperse, kıyâmet gününde beni öptü diye tanıklık eder ve şefâatte bulunur. Ondan sonra yedi kerre Kâbeyi tavaf eder. Kâbeyi yedi kere tavâf eden kimse, her tavâfına, İsmâil (A.S.)'ın çocuklarından on kişiyi azâd etmiş gibi sevâp alır. Ondan sonra Safâ ile Merve arasında Sa'y eder. Kim Safâ ile Merve arasında yedi defa Sa'y etse bütün günahları affedilir ve Allah taâla onun ayağını Sırât üzerinde sâbit kılar. Rasûl (A.S.):

---

(252) İhram; erkekler için eteğe belden tutulan bir peştemal ile omuza çapraz atılan örtüden ibârettir. Hanımlar için normal uzun elbisedir. Harem'e, Mekke'ye girmeden Mîkat denilen yerde girilir.

— Kim imanla Kâbenin karşısına oturup seyretse Allah onun gelmiş - gelecek günahlarını affeder, buyurmuştur.

Haccda en büyük rükûn Arafât'da vukûftur, durmaktır. Kim Arâfeye erişse Haccı doğru olur, erişmese haccı doğru olmaz.

Yedi kerre vedâ tavâfı yapmak vaciptir. Bu tavâfı yapmayanın kurban kesmesi gerekir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim benim kabrimi ziyâret etse beni ziyâret etmiş gibidir. Kim bana selâm verse ben onu işitirim.

Şimdi, ey ilâhî sırları arayan kimse! Buradaki temsil şudur: Kim Hac için gitse, deveye binince ölüp cenâze ağacına, tabûta binmiş gibidir. Sanki kabrine gider. Çöle girdiğinde kabre girmiş gibidir. Çöl arapları Kirâmen — Kâtibin meleklerine benzerler. İhram'a girdiğinde, Allahın huzuruna kabrinden çıkmış gibidir. (Lebbeyk) dediği zaman Allahla konuşur gibidir. Arafat'da durması, hesap için Allahın karşısında durması gibidir. Müzdelifede durması Sırat üzerinde durmuş gibidir. Mina pazarında durmak, Cennet ile Cehennem arasında A'râfda durmak gibidir. Kâbeyi tavâf etmek, Arşı ve Beyt-i Ma'muru tavâf etmeye benzer. Safâ ile Merve arasında Sa'y etmek, koşmak, Mizân da iki kefe arasında koşmaya benzer.

Bu niyetle Kabe ziyaret olunsa ümit edilir ki, noksan olan Haccı Allah kereminden ve kemâlinden kabûl eder.

14. CİHAD İLE İLGİLİ BÖLÜM

(Allah Yolunda Savaş)

Nebiy (A.S.) buyurdu:

— Allah yolunda savaş benim ahlâkımdır.

Rasûlûllah (S.A.V.) buyurdu:

— Cennette, araları beş yüz yıllık yol olan yüz derece vardır. Hak taâla o dereceleri gazilere vaad etmiştir.

Allah taâla buyurdu:

— «Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilâkis onlar Rableri katında diridirler.»

«(Öyle ki Allahın) lutf-u inâyetinden, kendilerine verdiği (şehitlik mertebesi) ile hepsi de şâd olarak (cennet nimetleriyle) rızıklanırlar. Arkalarından henüz onlara katılmayan (şehit dindaş) lar (ı) hakkında da: Onlara hiç bir korku yoktur. Onlar mahzûn da olacak değillerdir diye müjde vermek isterler.» (253)

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Arşın altında, kuş biçiminde nûrdan yeşil kandiller vardır. Arşa asılıdırlar. Bir kimse şehît olsa canı varıp o kandillere gider. Ondan sonra nerede uçmak isterlerse uçarlar ve tekrâr gelip onlara girerler, orada barınırlar.

Şehîdin namazını kılmak husûsunda din âlimleri farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

İmam Şâfiî şu görüşü beyan etmiştir:

— Şehidin namazı kılınmaz. Zira namaz kılmak, Allahtan onun suçunun bağışlanmasını dilemektir. Hal-

---

(253) Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 169—170.

buki Allah Şehidin suçunu yarlığamıştır. Nitekim şehîdi yumak yoktur. Çünki o, tertemizdir.

Bazıları da:

— Şehitler diridirler. Öyle ise dirinin namazını kılmak yoktur.

İmam-ı Azam Ebû Hanîfe'nin görüşü ise şudur:

— Şehidin namazını kılmak vardır. Bu suçundan dolayı değil, bilâkis kerâmetinden dolayıdır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Cennet gâzilerin kılıçları altındadır. Kılıç Cennetin anahtarıdır. Gâziye, Tanrı yolunda canını fedâ etmek, yahut kâfirleri öldürmek vaciptir, vazifedir.

Hak taâla buyurur:

— «Kendilerine kitap verilenlerden, Allaha ve Ahiret gününe inanmayanlarla muhârebe edin...» (254)

Yani Allahın birliğini kabul etmeyenlerle Ahirete inanmayanların öldürülmeleri gerektir.

Kâfirler üç türlüdür:

Biri: Mürtedlerle Müşrikler, dinden dönenlerle Allahtan başka Tanrı kabûl edenlerdir ki, ya Müslüman olurlar, ya da öldürülürler.

İkincisi: Yahûdiler, Hıristiyanlar ve Mecûsiler'dir. Bunlar ya Müslüman olurlar, ya harac verirler. Bunların hiçbirini yapmazlarsa öldürülürler.

---

(254) Tevbe Sûresi, âyet: 29.

Üçüncüsü: Ehl-i kitap olmayanlardır ki bunlar hakkında ihtilâf vardır. (255)

15. B Ö L Ü M

Müminler, kâfirlerle karşılaştıklarında (Bismillah ve Alâ Milleti Rasûlillâh — Allahın adı ile ve Allahın Rasûlünün yüce dini uğruna harbe başlarım) diyerek savaşa girmelidir. Ondan sonra cenk'e başlamalılar. Cenk'de vekâr ve sabırla hareket etmeliler. Kuvvetli ve disiplinli durmalılar. Öyle ki, komutan'a itaatsızlık Allaha itaatsızlıktır. Kim komutana itaat etmezse asla hayır görmez ve Allahın katında hiç bir değeri olmaz.

Eğer komutan askerini himâye etmezse, yahut câhil ve bilgisiz kimselerin sözü ile hareket ederse, halk çok zahmet çeker ve zulüm görür. Haram yer ve maksatları hâsıl olmaz. Bu gibi komutana itaat etmek mecbûriyetinde değillerdir. Bundan dolayı da günahkâr olmazlar.

Rasûlûllah (S.A.V.) şöyle buyurdu:

— Harbin Allaha en sevgili olanı deniz harbidir. Kim deniz üstünde muhârebe niyeti ile yatsa, Hak taâla ona yetmiş Hac sevabı verir.

---

(255) *İmam Şâfii: Büyük müctehid ve İslâm hukuk bilginidir. Dört ameli mezhepten birinin, «Şâfii» mezhebinin imamıdır.*
İmam-ı Azam: Hanefi mezhebinin kurucusudur. İslâm fıkhında, hukuk ilminde dirâyeti ile meşhurdur. Ebû Hanife diye bilinir. Türklerin mezhep imamıdır. Aslen Türk'tür.
Mürted: Dinden dönen demektir.
Ehl-i Kitap: İslâmdan önce gönderilmiş kitaplardan birine bağlı kimse demektir.

Abdullah bin Mübârek (R.A.) şu rivâyeti nakletmiştir:

— Rasûlûllah buyurdu: Denizde ölen kimseye ne mutlu! Kabrinden kalktığı vakit onu Arş'a götürürler.

Hak taâla meleklere:

Bunlar o denizde ölenler midir? diye buyurur.

Melekler:

— Evet yâ Rabbi! Onlardır, derler.

Hak taâla:

— Bunlara hesap yoktur, Cennete götürün, buyurur.

Râsûl (A.S.) buyurdu:

— Kim Ramazanda bir gün yahut bir gece deniz kenarında gözcülük etse, altıyüz köle azâd etmekten sevabı çoktur ve altı bin yıl ibâdet etmekten üstündür.

Hz. Enes (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kim evinde bir vakit namaz kılsa bir namaz yerine, Cemaatla kılsa yirmibeş namaz yerine geçer. Cuma mescidinde kılsa beşyüz namaz yerine geçer. Benim (Medine'deki) mescidimde kılsa beş bin namaz yerine geçer. Kudûs'te bir vakit namaz kılsa, ellibin vakit namaz yerine geçer. Kâbe'de bir vakit namaz kılsa yüzbin vakit namaz yerine geçer. Deniz kenarında bir vakit namaz kılsa dörtyüz namaz yerine geçer.

Âlimler gemiye binmekte ihtilâf ederler. Bir kısmı:

— Bir kimse gemiye biner, namazını kılar ve diğer farzları yerine getirirse, onun gemiye binmesine izin vardır, dediler.

Bir kısmı da:

— Gemiye girip namaz kılmayan ve öteki farzları terk eden kimselerin gemiye binmeleri yasaktır demişlerdir.

Kara muhârebesinin sevabı şudur:

— Bir kimse karada muharebe ederken şehid olsa, Hak taâla onun günahlarını bağışlar, yalnız kul hakkı kalır.

Fakat denizde şehîd olan kimsenin bütün günahlarını affeder. Kul hakkını da bağışlar. Yani Cennette Allah o kimseye bir şeyler gösterir, o kimse de onu getirip hak sahibine verir.

Bazı kimseler:

— Karada şehîd olan kimsenin canını ölüm meleği alır, denizde şehìd olanların canını ise C. Hak kudret eli ile alır, dediler.

Peygamber (A.S.) şöyle buyurdu:

— Hak taâla şehîdlere altı türlü mertebe verir ki, şehîd olmayan mü'mınlere onları vermez.

Bu mertebe ve dereceler şunlardır:

1. Allah şehîde rahmet verir ve kanını, harpte akıttığı için suçlarını bağışlar.
2. Cennetteki yerini görür ve herkesten önce Cennete gırer.
3. Kabir azâbından emin olur.
4. Büyük korkudan, kıyâmet korkusundan emin olur.
5. Yetmişiki Hûri kızı verir. En aşağısı aydan ve güneşten güzel ve parlaktır.
6. Hısımlarından yetmiş kişiye şefaat eder. Hak taâla'dan dileyip, onları Cehennem ateşinden kurtarır.

Mücâhid (R.A.) Rasûl (A.S.)'dan şu nakilde bulunmuştur:

—Rasûlüllah buyurdu: Hak taâla, diğer mü'mine vermediği şu beş kerâmeti şehîde vermiştir:

1. Bütün Peygamberlerin canını ölüm meleği alır. Fakat şehîdlerin canını Allah kudret eli ile kendi alır.
2. Bütün insanları, ölünce, dünyâ suyu ile yurlar. Şehîdleri dünyâ suyu ile yumazlar.
3. Bütün halkı kefenlerler. Şehîdleri kefenlemezler.
4. Herkese ölü derler, amma şehîdlere ölü demezler.

5. Bütün Peygamberlere şefaatı kıyâmet günü verirler. Dilediklerine şefaat ederler.

Amma şehîdler hergün şefaat ederler. Dünyâ ve Ahirette şefaat edebilirler.

Rasûl (A.S.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Bir kimse kâfir ilinde ölse şehîddir. Kâfire giderken yolda ölse şehîttir. Suda boğulsa şehîttir. Vebâ hastalığından ölen şehîttir. Bir kimsenin üstüne evin yarısı yıkılsa şehittir. Bir kimse ateşte yansa şehittir. Bir kimse sevse, sevgisini ve iffetini koruyarak ölse şehîttir. Bir kadın oğlan (çocuk) doğururken ölse şehîttir. Bir kimse zâlim ilinde ölse şehîttir. Bir kimse gurbette ölse şehîttir. Bunların en üstünü, denizde kâfir ilinde ölen şehittir.

Şehîdlerin ruhları vardır ki, muhârebede gelirler ve askerle birlikte kâfirlere karşı harp ederler. Bazılarının ruhları da Arş'tadır.

Nakledildiğine göre Bedir harbinde Allah taâla üçbin melek göndermiş ve Rasûl (A.S.)'a yardım etmişlerdir.

Eğer cenk gününde müslümanlar sabrederlerse o melekler kıyâmete kadar gâzilere yardım ederler.

Eğer şehîde niçin şehîd denilmiştir? diye soracak olurlarsa bunun cevabı şudur: Şimdiki hâlde, hâlen Cennette oldukları için bu isim verilmiştir.

Bazıları:

— Hak taâla'nın va'dine vefâ ettikleri için bu isim verilmiştir, demişlerdir.

Rasûl (A.S.) üç kere şöyle buyurmuştur:

— Mutlaka Ok—yayla cenk edin. Zîra C. Hak bir ok için üç kişiye rahmet eder:

1. Oku yapana,
2. Oku, düşmana at diye, gâziye verene,
3. Oku kâfire atana.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir kimse ok atmasını bildiği halde atmaktan vazgeçse o bizden değildir.

Sa'd bin Ebî Vakkâs (R.A.) şöyle demiştir:

— Düşmanla çarpışma günü olunca Rasûlüllah beni yanına çağırıp okluğumdaki okları dökerdi. Oklarımı bir bir elime verirdi. Ben de kâfirlere atardım. O da bana duâ ederdi.

Nakledildiğine göre bir kimse harbe gitmek için babasından ve anasından izin istese, onlar da vermeseler harbe gitmesi doğru değildir.

BÖLÜM

Ganimet malları taksim edildiğinde önce beşte biri çıkarılır, kalanı gâzilere verilir.

Böylece harbin hükümlerini ve sevabını bildik. Bilmek gerektir ki, denizde cenk etmek, karada on kere cenk etmekten üstündür. Bir defa Hac etmek, Hac etmeyene on gazâ'dan üstündür. Hacca gitmiş kimseye bir kere gazâ etmek, on Hac'da nüstündür. Bir kerre denizde gâza etmek, yüz kerre nâfile Hac'dan üstündür.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Her kim benimle gazâ etmeye yetişemezse denizde gazâ etsin.

Allaha hamd olsun ki, Geliboluda kâfirlerle nice cenk ve gâza edip dururuz.. Bazan kâfir bize gelir, bazan da biz kâfirlere varırız. (256)

Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

— Gazâların en üstünü nefsi ile olanıdır. Ondan aşağısı malı ile olanıdır ki, zekâtını vermektir. Sonra da kâfirlerle gazâ gelir.

Şimdi Allah'tan, sizi ve bizi gazâ'dan ve gazâ sevabından mahrûm bırakmamasını dileriz. Allah taâla diler ve nasîb ederse.

---

(256) Müellifin sözünü ettiği Gelibolu muharebesi, İstanbul'un fethinden evvel, Bizanslıların Türklerle, gelip-geçerken yaptıkları harplerdir.

16. KUR'ANLA İLGİLİ BÖLÜM

Rasûlüllah (S.A.V.) Hak taâla'nın şöyle buyurduğunu beyan etmiştir:

— Kim Kur'an okumakla meşgûl olsa ve benden bir şey dilemese, benden birşey isteyenden ona daha çok şeyler veririm.

Kur'an'ın diğer eser ve sözlere üstünlüğü, benim halk üzerine üstünlüğüm gibidir:

Kur'an'ın Cennete benzediğini söylemişlerdir. Şöyleki:

— Cennette köşkler ve dereler var. Kur'an'da sûreler ve âyetler var. Cennette ağaçlar ve nehirler var. Ku'an'da haberler ve ibretler var.

Nakledildiğine göre kıyâmet gününde kullar:

—Ey Allahımız! Dünyâ'da Kur'an okuduk, hatmettik derler.

Hak taâla hazretleri buyurur:

— Ey Kullarım! Siz okudunuz, ben işittim. Şimdi siz oturun, benim ilâhî güzelliğimi seyredin ve ben Kur'an okuyayım, siz de dinleyin.

Sonra C. Hak (Tâ-hâ ve Yâ-sîn) surelerini okur.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Hak taâla hazretleri (Tâ-hâ ve Yâ-sîn) Sûrelerini, yeri ve gökleri yaratmazdan bin yıl evvel okudu. Melekler işitince;

— Ne mutlu o kimseye ki, bunlar gönlünde vardır. Ne mutlu Muhammed ümmetine ki Kur'an onlara nâil oldu, indi dediler.

Rasûlüllah (S.A.V.) Hz. Ali (R.A.)'a şöyle buyurdu:

— Ey Ali! İnsanların efendisi (atası) Hz. Adem'dir. Arapların efendisi Muhammed (A.S.)'dır İranlıların efendisi Selmân-ı Fârisî'dir. Rûm'un, Bizanslıların efendisi Süheyb (R.A.)'dır. Habeşlilerin efendisi Bilâl'dir. Dağların en şereflisi Tûr dağıdır. Günlerin efendisi, en şerefli ve bereketli olanı Cuma günüdür. Sözlerin efendisi ve yücesi Kur'an-ı Kerîm'dir. Kur'an'ın yücesi Bakara Sûresi'dir. Bakara Sûresi'nin özü Ayet'-el-Kürsi (Allâhûlâ)'dır.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kim Kur'anı okur ve dinlerken, Ahirette Allahın rahmetinden mahrum kaldım, diye şüpheye düşerse, Kur'an-ı alaya almış gibi bir duruma düşer.

Nakledildiğine göre Kur'an, (altıbin altıyüz altmışaltı) ayettir. (Yetmişyedi bin dörtyüzdokuz) kelimedir. Harfleri(Üçyüz yirmiüç bın altıyüz yetmişbir)'dir.

Kur'an'ın diğer sözlere üstünlüğü nasılsa, Kur'an ehlinin halk üzerine üstünlüğü de öyledir.

Kime Kur'an verildi ise Peygamberliğin üç bölüğünden bir bölüğü ona verilmiştir. Kim Kur'an'a hürmet göstermezse Kur'an'dan mahrumdur. Kim Kur'an okursa Peygamberlik nişanı yüzünde belirir. Kur'an okumaktan maksat manâsını bilmektir.

Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

— Kim evinden dışarı çıktığında Ayet'el-Kürsî'yi okursa, Hak taâla yetmişbin melek verir, onun için yarlığ dilerler. Allah talâa'nın o kimseyi yarlığamasını isterler. Evine geldiğinde tekrar Ayet'el-Kürsî'yi okursa, Allah taâla o kimseden yoksulluğu giderir.

Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Bır mü'min Ayet'el-Kürsî'yi okuyup sevabını

ölenlere bağışlasa, Hak taâla Doğu'dan—Batı'ya ne kadar kabir varsa hepsine nûr, aydınlık verir ve kabirlerini genişletir. O Ayet'el-Kürsî'yi okuyana büyük ecir verir. Her harfine karşılık bir melek yaratır. Kıyâmete kadar o kimse için yarlığ diler.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim zağterân ile Ayet'el-Kürsî'yi sağ eli ile sol eli üzerine yazsa ve yedi kerre yalasa unutmaz, duyduğu da aslâ hatırından çıkmaz.

Rasûl (A.S.):

— Kim Ayet'el-Kürsî'yi okusa dünyâ'da Cennete girerdi. Fakat ölmeyince Cennete girilmez buyurdu.

Rasûl (A.S.):

— Kur'an-ı sesinizle süsleyin, buyurdu. Bu, sesinizi Kur'an'la güzelleştirin, demektir.

Rasûl (A.S.):

— Gönüller dünyâ'yı sevmekle paslanır. Nitekim demir paslanır. Gönül de günah işlemekle paslanır buyurdu.

— Ey Allahın Rasûlü! Onun cilâsı nedir? Gönül pası ne ile giderilir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Onun cilâsı ölümü çok anmak ve çok Kur'an okumaktır. Kim Kur'an-ı mushafsız okursa bin ecir verilir. Mushafdan okusa ikibin ecir verilir, buyurdu.

Ashâb:

— Ya Rasûlellâh! Hangi Sûre uludur? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— «Kulhüvellâhü Ehad»'dır, buyurdu.

Ashâb:

— Hangi ayet uludur? dediler.

Rasûl (A.S.):

— Ayet'el-Kürsî'dir, buyurdu.

Ashâb:

— Hangi ayete ulaşmayı seversin? dediler.

Rasûl (A.S.):

— Bakara Sûresinin sonunu (Âmener-Rasûlü'yü) severim. Zira rahmet hazinelerinden bir hazinedir, buyurdu.

Peygamber (A.S.):

— Her şeyin bir yemişi vardır. Kur'an'ın yemişi (İnnâ Enzelnâhü) Sûresi'dir buyurdu.

Rasûl (A.S.):

— İsm-i A'zam Allahın yüce ismi şu iki ayettedir buyurdu:

— Biri (Ve ilâhüküm ilâhün vahid, Lâ ilâhe illâ hüver-Rahmânü'r-Rahîm = Hepimizin Tanrısı, eşi ve benzeri bulunmayan, bir tek Tanrıdır. Ondan başka hiç bir Tanrı yoktur. Rahmân ve Rahiym O'dur) ayetidir. (257)

Diğeri ise Âl-i İmrân Sûresi'nin ilk ayetidir ki şudur: (Elif, Lâm, Mim. Allahü Lâ ilâhe illâ Hüvel-Hayyül-Kayyûm = Elif, Lâm, Mim. Allah o Allahtır ki kendinden başka hiç bir Tanrı yoktur. O diridir. Zâtı ile kemâli ile kâimdir.) (258)

Rasûl (A.S.):

— Hiç birinizin günde bin ayet okumaya gücü yeter mi? buyurdu. Ashâb:

---

(257) Bakara Sûresi, âyet: 163.
(258) Âl-i Imrân Sûresi, âyet: 1—2.

— Ey Allahın Rasûlü! Kimin gücü yeter? dediler.

Rasûl (A.S.):

— Kim bir günde (Elhâkümü't-Tekâsür) Sûresi'ni okusa, bin ayet okumuş gibi ecri vardır. Buyurdu. (259)

Rasûlüllah şöyle buyurmuştur:

— Herşeyin bir kalbi vardır. Kur'an'ın kalbi de (Yâ-sîn) Sûresi'dir. Kim Yâ-sîn Sûresini okursa, Allah katında yirmi hatim etmiş gibi ecri vardır. Bir kimse, ölüm meleği geldiği vakit bir hastaya okusa Hak taâla, Yâ-sîn Sûresinin her harfi için üç melek gönderir, bir saf olurlar, onun için salavât getirirler, Allahdan yarlığanmasını dilerler. Yıkanırken yanında bulunurlar. Nanamazını beraberce kılarlar. Kabrine de koyarlar. Kim bu sûreyi kendi ölümü esnasında okursa, Cennet bekçileri Cennetten şarap getirip içirmedikçe, ölüm meleği o kimsenin canını almaz.

Fâtiha (Elham) Sûresi:

Bilmek gerektir ki Fâtiha Sûresinin üç meşhur ismi vardır:

1 — Fâtihatü'l-Kitap (Kitabın Fâtihası)

2 — Ümmül-Kitap (Kitabın Anası)

3 — Seb'al-Mesânî.

Kur'an onunla başladığı için Kitabın Fâtihası denmiştir.

Kur'an'ın aslı olduğu ve Kur'an ondan sonra başladığı için de Kitabın Anası denilmiştir.

Yedi ayet olduğu için Seb'al-Mesânî adı verilmiştir.

Bazıları Mekke'de, bazıları Medine'de nâzil olduğunu söylemişlerdir.

---

(259) Tekâsür Sûresi, âyet: 1—8.

Bir kısım kimseler de hem Mekke'de, hem de Medine'de iki defa nâzil oldu demişlerdir. Doğrusu Mekke'de nâzil olduğudur.

Bismillâhi'nin başındaki (bâ) harfi, mîn ve an gibi cer harfidir. Bağlı bulunduğu fiil cümlede yoktur. O, «Başlarım» demektir. «Allahın adıyla başlarım» manâsına gelir. Bismillâhdaki ismin başından elif dil zarûretinden dolayı düşmüştür. İsimden maksat, ismin ifade ettiği zat'dır. İmam Halîl:

— Allahın ismi Câmid (başka kelime türetilemiyen) bir kelimedir. Allaha mahsustur. İlâhi zatın ismidir. Bütün ilâhî sıfatları toplayan bir kelimedir, der.

Bu kelime bazılarına göre müştak, bazılarına göre de müştak değildir.

Değerli âlim Seyyid Şerif Gürrânî Keşşâf şerhinde şöyle der:

— Nasıl halk Allahın zatı hakkında hayret içinde iseler, Allah ismi hakkında da öylece şaşkındırlar

Büyük müfessir Kâzî Beyzâvî de tefsirinde şöyle demiştir:

— Allahın ismi alem (özel isim) değildir. Öyle olması düşünüldüğü takdirde fesâd lâzım gelir, Allah inanışı bozulur.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle gelmiştir:

— « O, gökte de Tanrı, yerde de Tanrı olar (bir Allah)'dır. O, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir (herşeyi) hakkıyle bilendir.» (260)

Eğer Allah ismi, alem olacak olursa göklerin ve yerin ona zarf olması, Allahın bunların içinde düşünülmesi lâzım gelir ki, bu düşünülemez bir durumdur.

---

(260) Zuhruf Sûresi, âyet: 84.

Bilindiği gibi Allah ismi sıfatdır, Allahın yerde ve göklerde Allahlık vasfının ifâdesidir.

Bu hususta çok beyanlar vardır. Biz burada ondan anlaşılacağı kadar bahsettik. Bu yeter.

(Er-Rahmân'ir-Rahîm) İbni Abbâs (R.A.), bunlar içiçe Allahın iki ismidir der.

İmam Müberrid (R.A.) bunları şöyle açıklamıştır:

Er-Rahmân: Umûmidir, kâfirlere ve mü'minlere, herkese rızık veren Allah manâsınadır.

Er-Râhîm: Yarlığayan manâsınadır. Ahirette yalnız mü'minler yarlığanır. Böyle olunca, Rahmân manâca umûmî, lâfız ve söz olarak Allaha mahsus bir isimdir. Rahîm ise Lâfız ve söz itibariyle umumî, manâ itibariyle mü'minlerle ilgili olarak onlara mahsus bir yarlığama ismidir.

Bismillâh (Besmele) hakkında ihtilâf edilmiştir:

Medineli Müslümanlar: Besmele fâtiha'dan olmadığı gibi, başka bir sureden bir ayet de değildir. Teberrüken onunla başlanılmıştır, dediler.

Mekkeli Müslümanlar: Besmele fâtiha'dan bir ayettir. Fasl için, sureleri birbirinden ayırmak için, sûre başlarına yazılmıştır. Bunlara göre fâtiha'nın ilk ayeti (Bismillâhirrahmânirrâhim)'dir. Son ayeti ise (Sırâtallezine) ile başlayıp biten ayettir.

Besmele fâtiha'dan değildir diyenlere göre ilk ayet: (El-Hamdülillâhi Rabbilâlemin), son ayet de (Gayril-Mağdûbi) ile biten ayettir.

El-Hamdü demek, «Allah Hamde, övmeye lâyık yücedir» demektir ki, burada halka öğretmek istenilen şey, «El-Hamdü Lillâh deyin» sözüdür.

Rabbilâlemin: Rab, mâlik ve sâhip manasınadır. Yahut terbiye manasınadır. Alemlerin sâhibidir, alemleri terbiye edici, nizâma koyucudur. Alemlerin meydana gelmesi ilâhî varlığın ve kudretin alâmetidir. Yani yüce san'atkârın görünen ilâhî eseridir.

Saîd bin Müseyyeb (R.A.):

— Allahın bin âlemi vardır. Altı yüzü denizde, dört yüzü karadadır, demiştir.

Mukâtil (R.A.)'a göre Allahın seksen bin âlemi vardır. Kırk bini denizde, kırk bini de karadadır.

Hz. Vehb bin Münebbih ise: Allahın onsekiz bin âlemi vardır. Dünya onlardan biridir, demiştir.

Hz. Ka'bû'l-Ahbâr (R.A.):

— Allah taâla'nın âlemlerinin sayısını ancak kendisi bilir demiştir. Nitekim şöyle buyurur:

— «Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.» (261)

(Mâliki yevmi'd-Dîn — Din gününün mâliki): Âsım ve Kisâî (Mâliki Yevmi'd - Din) okurlar. Diğer kıraat imamları (Meliki yevmi'd - Dîn) şeklinde okumuşlardır. Mâlik, Kâdir — Her şeyi yaratan, yoktan var eden manasınadır. Zira Allah âlemi, yokluktan varlığa getirmeye kadirdir. Melik hükümdar demektir. Mâlik okumakta bir harf fazladır. Bu itibarla sevâbı da fazla olur.

(İyyâke na'büdü) yani seni birleriz ve kulluk etmekle yalnız sana boyun eğeriz.

(Ve İyyâke Nestaîn). İbâdet etmekle yalnız senden yardım dileriz.

(İhdina's-Sırâtal - Müstekîm). Yani bizi doğru yola ilet, demektir.

---

(261) Müddessir Sûresi, âyet: 31.

Hz. Ali (R.A.):

— Bizi doğru yolda sabit kıl, doğru yolda tut, demektir demiştir.

Sırât, sirât ve zirât gibi şekilleri doğrudur. Üçü de lûgattir, lûgatte vardır.

İbni Abbâs (R.A.):

— Doğru yoldan maksat İslâmı Dini'dir, der.

İbni Mes'ûd (R.A.):

— Doğru yoldan kasıt Kur'andır, dedi.

Saîd bin Cübeyr (R.A.):

— Doğru yoldan murâd Cennet yoludur, demiştir.

Sehl bin Abdullah (R.A.) ise:

— Doğru yoldan maksad Ehl-i Sünnet ve Cemaatın yoludur, demiştir.

Ebu'l - Âliye, Sıratın lûgat manası açık ve nurlu yol demektir, der.

(Sırâtallezîne en'amte aleyhim — Kendilerine iyilikte bulunduklarının yoluna). Doğru yolu ve ilâhî yardımı kendilerinden esirgemediğin kimselerin yolunu bize ver, demek olur.

Hz. İkrime (R.A.):

— Doğru yolda olmakla iman üzerinde tuttuğun kimselerin yolu demektir dedi.

(Gayril - Mağdûbi aleyhim). Kendilerine gazab olunmayanların yolu. Gazab olunanlar Yahudilerdir. Gazab, kâfirlere ihtikâm etmektir. Bu itibarla Allahın gazabı müminlere lâyık değildir.

(ve Le'd - Dâllîn). Onlar azmadılar. Doğru yol üzerinde durdular. Azmayan ve doğru yolda duranların yoluna, demektir.

(Âmîn), Aminin manası:

— Allahım! Benim münâcâtımı işit ve kabûl et, demektir.

Rasûlûllah (S.A.V.) hazretleri:

— Nefsin kudret elinde olan Allah hakkı için fâtiha gibi bir sûre, Tevrât, Zebûr, İncil ve Kur'an da yoktur, buyurdu.

Rasûl (A.S.):

— Kitabın fâtihası (Elham sûresi), Her derde şifâdır, buyurmuştur.

İbni Abbâs (R.A.) şu rivayeti nakleder:

— Kim Kur'ana kendi bilgisi, kendi görüşüne göre mana verirse Cehennemde yerini hazırlasın, buyurur.

Ortalıktan münezzeh ve benzerden mukaddes olan kâinâtın hükümdarı Allaha hamd olsun.

Rasûl (A.S.):

— Sizin en hayırlınız Kur'an öğrenen ve başkasına Kur'anı öğretendir, buyurdu.

Nakledildiğine göre Kur'an, yeryüzünde akan suya benzer.

Şaşılacak şeydir ki, su nefsin, bedenin hayatı, Kur'an da kalbin ve rûhun hayatıdır.

Eğer su gökten bir yoldan gelseydi, geldiği yerler helâk olurdu. Kur'an da gökten ve yerden ve yönden inse idi, Arş, Kürsi ve gökler buna dayanamazdı.

Madem ki can tendedir. Ten suya doymaz. Ruh da ilme doymaz.

Nimet ikidir.

Biri açık ve görünen nimettir.

Diğeri gizli ve görünmeyen nimettir.

Görünen nimet: Mal, mülk, rızık ve sağlıktır.

Görünmeyen nimet ise: Marifet, hikmet, ilim, hidâyet ve muhabbettir.

Rasûlü Ekrem (S.A.V.) buyurdu:

— Kim (Amme yetesâelûne — Nebe') sûresini okursa imanının yok olmasından emîn olur. Hak taâla rızkını bollaştırır. Dünyadaki dağların hepsi kadar sevâb verir. Ölmeden önce Cennette yerini görür.

Kim (İzâ vekaat - Vâkıa) sûresini okursa zinhâr yoksulluk görmez.

Kim (Tebâreke - Mülk) sûresini okursa, Kadir gecesini ihyâ etmiş gibi eline sevap girer.

Kim Kıyâmet Sûresini okursa, Cebrâil ile ben kıyâmet gününde mümindir diye» tanıklık ederiz.

Ne mutlu o kimseye ki, Kıyâmette şâhidi Muhammed (A.S.) ve Hz. Cebrâil'dir. (262)

Kulyâ Eyyühel - Kâfirûn Sûresi, Kur'anın dört bağışından biridir. Kulhû vellâhû Ehad - İhlâs Sûresi üç bağışından biridir.

Fâtiha Sûresi yedi ayet, yirmidört kelime ve yüzyirmi harftir. Bir kimse bir defa Fâtiha Sûresini okusa Hak taâla şöyle buyurur:

— Ey meleklerim! Siz şâhid olun. O kulumu yarlığadım ve onu kabir azabından emin eyledim.

---

(262) *Yukarıda bahsi geçen sûreleri müellif, halk arasında tanındığı şekli ile zikretmiştir. Karşılarına asıl sûre adları yazıldı. Bu sûreler, büyük haberden, kıyâmetten ve kıyâmet gününde meydana gelecek durumlardan bahsetmektedir. Müellif, halkın yaşayışını disiplin altına almak için bu bahsi işlemiştir.*

Kim beş vakit namazda, her rekâtta bir fâtiha ile bir defa Kulhüvellâhü - Ehad = İhlâs Sûresini okusa, o kimse hergün Kur'an-ı kırk defa hatmetmiş gibi sevâb bulur.

Zira gece ve gündüz kırk vakit namaz, farzları, sünnetleri, Vitir ve vâcipleri ile kırk vakit namazdır. Bu itibarla bir kimse bu şekilde namazını kılsa, Kur'anı kırk defa hatmetmiş gibi sevâb bulur. Zira İhlâs Kur'anın üçte biri fâtiha da üçte ikisidir. Böylece her rekâtta bir hatim olur.

Rasûlûllah (S.A.V.) buyurdu:

— Ümmetimin ibâdetinin en üstünü Kur'an okumaktır.

Amma Kur'anın zâhir — görünen edebleri üçtür:

1. Abdestli olarak kıbleye karşı diz üstü oturup hoca önünde durur gibi durmak, harflerini, kelimelerini ve ayetlerini dâne dâne okumaktır.
2. Kur'anın hükmüne dikkat etmektir.
3. Ayda bir, yahut üç günde bir hatmekmektir.

Namazda ayakta iken Kur'an okuyana yüz, otururken elli ve namazın dışında okuyana on hasenât, iyilik vardır.

Kur'anın bâtıni — görünmeyen edebleri de şunlardır:

1. Kur'an okurken Allahın ve Kur'anın azâmetini duymak.
2. Gönlünü Kur'anın ilâhî hitabına açık tutmak.
3. Aradan şehvet ve günah perdesini giderirsen Kur'anın nûru ile gönlün aydınlanır ve dışında ibâdet gülleri açılır.
4. İçinde marifet yemişleri biter.

Öyle olunca dünya ve Ahirette Kur'anın saadeti ile mesûd olursun.

Ca'fer bin Muhammed (R.A.) şöyle demiştir:

— Kur'an dört itibar üzerinedir:

1. İbâdet,
2. İşâret,
3. Letâif — Güzellikler,
4. Hakîkatledir.

İbâdet halk içindir. İşâret, okumuşlar içindir. Letâif Allahın velîleri, ermişler içindir. Hakikatler ise Peygamberler içindir.

Bazıları da şöyle demişlerdir:

— İbâdet kulak, işitmek içindir. İşâret akıl içindir. Letâif müşâhede, kalp gözü ile görmek içindir. Hakîkat ise muâyene içindir.

Bizi Kur'an ehli yapan Allaha hamd olsun. Selâm ve salat, Peygamberlerin sonuncusu ve Allah'a sığınanların öncüsü olan Rasûl (A.S.) üzerine olsun.

17. ZİKİRLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Ey iman edenler! Allahı çok anın» (263)

Rasûlûllâh (S.A.V.):

— İmanınızı bekleyiniz, buyurdu.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! İmanımızı nasıl bekleyelim? dediler.

Rasûl (A.S.):

— (Lâ ilâhe illellah) kelmesini çok söyleyin, buyurdu.

---

(263) Ahzâb Sûresi, âyet: 41.

Hz. Rasûl (A.S.):

— Sizin en hayırlı amelinizden, Allah katında en üstün amelden, Altın ve gümüşten sadaka vermekten ve kâfirlerle cenk etmekten üstün olan şeyi size haber vereyim mi? diye ashaba sordu.

Ashâb:

— Evet, ver yâ Rasûlellah! dediler.

Rasûl (A.S.):

— Allahı çok zikredin, çok anın, buyurdu.

Gene Rasûl (A.S.) :

— Kim Cennet bahçelerinden bir bahçeye girmek isterse zikir halkasına, Allahı anma dairesine girsin buyurdu.

Bilmek gerektir ki, İmanın temeli eğer Allah sevgisi ise, nişanı da Allahı çok zikretmektir.

Nitekim Rasûl (A.S.):

— Allah sevgisinin alâmet ve nişanı, Allahı çok zikretmeyi sevmektir buyurur.

Büyük mutasavvıf ve âlim Şeyh'ul-İslâm İmam gazâlî (Allahın Rahmeti üzerine olsun) şöyle demiştir:

— Hak taâla'ya sulûk edenlerin üç menzili vardır:

1. Fenâ, yokluk âlemi,
2. Cezbe âlemi,
3. Kabz âlemi, Rûhun çekilme âlemi.

Fenâ âleminde olduğunda (Lâ ilâhe illellâh) kelimesini çok söyle. Cezbede olduğunda (Allâh — Allâh) diye çok zikret. Kabz âleminde olduğun zaman (Hû - Hû) ile çok meşgûl ol.

Bu âleme ulaştığın zaman adâlet sıfatının kederleri senden gider ve fazîlet sıfatlarının nûru senin üzerine gelir. Hakkın tasarrufu sana vasıtasız ulaşır. Ken-

dine nisbetle yok olur, Allaha nisbetle var olursun. Kendine nisbetle fâni, Hakka yaklaşmakla bâkî olursun.

Cüneyd-i Bağdâdî (Allahın Rahmeti üzerine olsun) şöyle dedi:

— Allahın ismi yakıcıdır. Bir kimse üç gün kapalı bir yerde Allahı zikr ile meşgûl olsa Ona Evliyâ kerâmetlerinden kerâmet hâsıl olur. Eğer, Zikir mi? Yoksa Kur'an okumak mı üstündür? diye soracak olurlarsa cevabı şudur:

(Lâ ilâhe illeilâh) kelimesi Kur'andandır. Amma Kur'anın manasını bilenlere Kur'an okumak daha iyidir. Manasını bilmeyenlere çok zikretmek üstündür.

Eğer, zikri sesli mi yoksa sessizce mi yapmak efdaldir? diye soracak olurlarsa cevabı şudur:

Kur'anı sesli okumak başlı başına bir ibâdettir. Amma Zikri açık bir şekilde yapmanın tesiri fazladır. Şunun için ki Allah bazı kimselerin kalbini, günah işlemekle taşa benzetmiştir. Böylece bu gönül taşını kırıp içinden marifet çeşmelerini ve hikmet pınarlarını akıtmak için zikirle kuvvetlice vurmak gerektir.

Nakledildiğine göre Peygamber (S.A.V.) hazretleri açıktan zikretti. O zamandan bu zamana gelinceye kadar, İslâm şehirlerinde, ilimle amel eden Allah insanları mescidlerinde, Medreselerinde, Tekke ve zâviyelerinde Zikri açıktan yapmışlardır.

Mecmaı Fetevâ'da:

— Zikri açıktan yapmak sünnettir, der.

Eğer, Kadıhan fetvâsında ve Mecmâ Şerhinde Cehr ile Zikir haramdır denilmiştir derlerse cevabı şudur:

Kadıhan'ın bundan muradı, çok yüksek sesle zikir-

dir. Mecma' Şerhinin musannifi ferişteboğlu Mecme'ul-Fetevâyı görmeden dünyâ'dan gitmiştir.

Efdaliyet hususunda görüş beyan edilmiştir. Bazıları:

— Allahı gizli zikretmek efdaldir demişlerdir. Gizli Zikir, Peygamberlere ve onların sünnetlerine uyan evliyânın ulularına mahsustur. Bilmek gerektir ki, bir kimsenin hakikatı şeriatına göredir. Gönülleri keşf eyleyen (Lâ ilâhe illellah) demektir. Canları keşf eyleyen (Allah - Allah) demektir. Böylece sırlar âlemi ruhlar âleminden daha büyüktür. Ruhlar âlemi kalb âleminden daha büyüktür. Öyle ise nefîs, vücûd âleminden çıkıp kalb âlemine varmak için gayret et. Beşeriyet âleminden çık, ruhlar âlemine var. Tabiat âleminden çık sır âlemine var. Vücûdun karanlıklarından çık, Hak taâla'nın varlık nûruna ulaş.

Kalb âlemi, Allaha çok tövbe edenlerin miracıdır. Ruhlar âlemi Allahı sevenlerin miracıdır. Sır âlemi Ariflerin miracıdır.

Beşeriyetten çıkıp yükseldiğin zaman Hak taâla'nın tasarrufu seni karşılar. Öyle olunca gönlün bekâdan fenâya, ayıklıktan yok olmaya geçer. Bunun aksi de olur. Şekil ve renk değiştirmen, Allahın üzerindeki tasarrufu ile, senin halindir. Allahın değişikliğe uğraması düşünülemez. Sır âlemine ulaşırsan, gaybın sırları sana açılır. Öyle olursan gaybdan işitirsin, gaybdan görürsün. Böylece gayb sana göz olur. Haberi gözle görür hâle gelirsin.

Ariflerin canı celâli ve kudsîdir. Onun için C. Hakkın cemâline aşık olurlar.

Abidlerin canı rûhânîdir. Onun için Cennete can atarlar.

Gâfillerin canı havâîdir, boştur. Onun için dünyâ ile meşgûl olurlar.

Muhakkıklar şöyle demişlerdir:

— Kimin nazarı, nimet vaktinde nimete değil nimeti verene, belâ vakti belâya değil belâyı verene oldu ise o kimse her durumda ilâhî marifete dalmış olur.

Bundan dolayı Hak taâla Mûsâ (A.S.)'ın ümmetine şöyle buyurmuştur:

Ey İsrâil «Yakup» oğulları, size (atalarınıza) ihsan ettiğim bunca nimetlerimi hatırlayın...» (264)

Muhammed Mustafâ (S.A.V.) ümmetine de:

— «Öyle ise siz beni (itaatla, ibâdetle) anın, ben de sizi (sevâb ile mağfiretle) anarım» buyurdu. (265)

Şimdi bu ayetde bir kaç mana vardır; Hak taâla buyuruyor ki:

1. Eğer beni itaatla anarsanız ben de sizi rahmemetimle anarım,
2. Eğer beni duâ ile anarsanız ben de sizi kabûl etmek ile anarım.
3. Eğer siz beni nimetimden dolayı senâ ile anarsanız ben de sizi inâyet ve yardımla anarım.
4. Siz beni dünyâda anarsanız ben de sizi Ahirette anarım.
5. Eğer siz beni halvette anarsanız ben de sizi cemiyette anarım.
6. Eğer siz bana kulluk ederken zayıflık ile anarsanız ben de sizi kuvvet ve yardım ile anarım.

---

(264) Bakara Sûresi, âyet: 40.
(265) Bakara Sûresi, âyet: 152.

7. Eğer siz beni fenâ olup anarsanız ben de bekâ ile anarım.
8. Eğer siz beni mücâhede ile anarsanız ben de sizi mücâhede ile anarım.
9. Eğer siz beni ihlâs ile anarsanız ben de sizi halas ile anarım.
10. Eğer siz beni hikmet ve rubûbiyet ile anarsanız ben de sizi rahmet ve übûdiyet ile anarım.

«Allahı zikretmek elbette en büyük (ibâdet)'tir. (266)

Allahı zikretmek yedi kısımdır:

1. Biri göz zikridir ki, ağlamakla olur.
2. Kulak zikridir, Allahın hükümlerini işitmekle olur.
3. Dil zikridir, Allahı hamd ve senâ etmekle olur.
4. El zikridir, vermekle ve cömertlikle olur.
5. Ayak zikridir, Allah yolunda yürümek ve koşmakla olur.
6. Gönül zikridir, korku ve ümid ile olur.
7. Can zikridir, teslim ve rızâ ile olur.

Bazılarına göre zikir dört türlüdür:

1 — Dil zikridir.
2 — Gönül zikridir.
3 — Ruh zikridir.
4 — Sır zikridir.

Ruh zikrinin âfeti, sırrın ondan haberdâr olmasıdır.
Sır zikrinin âfeti gönlün onu bilmesidir.
Gönül zikrinin âfeti nefsin ondan haberdâr olmasıdır.

---

(266) *Ankebût Sûresi. âyet: 45.*

Nefis zikrinin âfeti kendini görmektir.

Bazıları şöyle dediler:

— Zâhir ve bâtın zikri mübtedîler, kulluğun ilk kademesinde olanlarındır. Gönül ve sır zikri orta derecede olanlarındır. Ruh ve hatâ zikri gayeye ulaşanlarındır. Kalp zikrı efâlin zikridir. Sır zikri sıfatların zikridir. Ruh zikri zat'ın zikridir.

Bazı kimseler de:

— (Lâ ilâhe illellâh) kelimesi nefiy ile isbât'dan — kötülükleri ayıklamakla Allah'ı tasdikten meydana gelmiş bir macuna benzer. Nefiy yönü ile bozuk unsurlar, kötü taraflar yok olur. Fasid ve bozuk unsurlardan kalb'in hastalanması durumu ortaya çıkar. Ruhî bağlar, nefsanî huylar, şehvânî lezzetler, hayvanî arzular ve iki dünya ilgisi, bütün bunlar fâsid unsurlardan meydana gelir. Tasdik yönünden gönül, Allahın nuru ile aydınlanır. O nur sebebi ile kalbin sağlığı, ruhun temizlenmesi, nefsin arıtılması, ilâhî esmâ ve sıfatların tecellisi meydana gelir.

Hak taâla hazretleri şöyle buyurur:

—«(Lâ ilâhe illellâh) benim kalemdir. Kim benim kaleme girerse azabımdan emin olur.»

Şeyh-i Ekber Muhyiddîn-i Arabî şöyle demiştir:

— Zikrin hakikatı, Hak taâla hazretlerinin mütekellim, söz söyleyen adı ile tecelli etmesinden ibarettir. Sıfatların kemâlini, cemi makamında ve tafsîyl mertebeleri itibariyle, izhâr etmektir. Zikrin en yücesi Cem' makamındadır. Hak taâla evvela kendi kendini zikreyledi. Ondan sonra Rasûl (A.S.)'ı zikretti. Ondan sonra peygamberleri ve Rasûlleri zikretti. Ondan sonra kendine yakın melekleri zikretti. Ondan sonra mü-

cerred ruhları zikretti. Ondan sonra şekli süsleyen canları zikretti. En sonunda da bedenleri zikretti.

Öyle ise Allah'ı zikretmek gazâdan ve bütün ibadetlerden üstündür. Çünkü onların sevabı Cennettir. Allahı zikredenlerin sevabı da hakdır. Nitekim Hak taâla hazretleri şöyle buyurur:

—«Ben, beni zikredenle beraber bulunurum.»

Allah taâla buyurdu:

—«Allahı zikretmek elbette en büyük (ibâdet)tir.» (267)

Yani Allah'ı zikretmek her şeyden üstündür vesselâm.

SABIRLA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

—«Şüphesiz ki, Allah(ın yardımı) sabr edenlerle beraberdir» (268).

İmam Gazâlî (R.A.) şöyle demiştir:

— Belâlara sabretmek insanın hususiyetindendir. Hayvanda ve melekte sabır olmaz. Hayvanda, şehveti üstün geldiği ve o şehvete sabretmek için aklı olmadığından, sabır olmaz. Melekler, Hak taâla hazretlerinin cemâline âşık olmuşlardır. Onun için, Allahın cemâlini seyretmekten şehvet onları alıkoyamamış, meşgul edememiştir.

İmam Fahri Râzi şöyle der:

— Sabretmek, Allahın hükmüne râzı olmaktır. Gönül bir şeye meylettiği zaman yüzünü yüce âlemden çevirir. Nitekim Adem (A.S.)'ın gönlü cennette ilgi duyunca, Allah cenneti Adem'e mihnetli kıldı.

---

(267) Ankebût Sûresi, âyet: 45.
(268) Bakara Sûresi, âyet: 153.

Rasûl (A.S.) buyurur:

—«Sabır benim azığımdır.»

Sabırdan maksat takvâdır, Allah'dan sakınmaktır. Nitekim Hak taâla buyurur:

—«Muhakkak ki azığın en hayırlısı (dilenmekten, insanlara yük olmaktan) kaçınmaktır. Ey kâmil akıl sahipleri, benden korkun.» (269)

Takvâdan murat sakınmaktır. Rasûl (A.S.) buyurur:

— Kul, harama düşerim diye şüpheli şeylerden kaçınmadıkça takvâ derecesine erişemez.

Cafer Sâdık (R.A.) şöyle demiştir:

— Takvâ, kalbinde Allahdan başka bir şey düşünmemektir.

Takvânın alâmeti üçtür:

1 — Her durumda Hak taâla'ya bakmaktır.

2 — Her işde Hakka dönmektir.

3 — Her durumda dosdoğru olmaktır.

Hak taâla buyurur:

—«Ey iman edenler! Sabr (-ü sebât) edin. (Düşmanlarınızla sabır yarışı edin (onlara galebe çalın. Sınırlarda) nöbet bekleyin (yurdunuzu çiğnetmeyin. Bu sayede) felâh bulacağınızı umabilirsiniz.» (270)

Sabrediniz! demesi, belâlara sabra işârettir. Bu, halk içindir. (Râbıtû — nöbet bekleşin) demesi, günâhkârlığı terk etmeye işarettir. Bu, okumuşlar içindir. (Sâbirû — düşmanlarınızla sabır yarışı ediniz) demesi, ibâdet etmeye katlanmaya işarettir. Bu da okumuşların ileri gelenleri içindir.

---

(269) Bakara Sûresi, âyet: 197.

(270) Âl-i Imrân Sûresi, âyet: 200.

Bu itibarla kişinin rahatlığı yakındadır. Şerefi alçakgönüllülüktedir. Devleti İslâm'dadır. İsmeti, günahsızlığı Allaha güvenmektedir. Akıllılığı ve uyanıklığı dindedir. Yüceliği dünyayı terk etmektedir. Helâkı günah işlemeye cüret etmektedir. Pişmanlığı uyumaktadır. Bedbahtlığı cehâlettedir. Saadeti ilimdedir. Olgunluğu ilâhî aşktadır. Güzel hayat sabırdadır. Sabır, halkın içinde nefsânî arzulara sabr etmektir. Aşıkların yanında sabır şudur: Eğer bütün belâlar onun üzerine gelse «ah!.» demeyen; vefâdan, cefâdan, acıdan, zenginlikten, günâh işlemekten ve her türlü nimetten dolayı değişmeyen ve mağrur olmayan, bunların hepsini aynı gören kimse sabırlıdır. Bilâkis o, kendini belâ mancınığına bırakır ve kaza denizine atar. Hiç sonundan endişe etmez. Canından üşenmeyen kimse her an sevgiliye yol bulur.

18. SADAKALARLA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

—«Mallarını gece gündüz, gizli, aşikâr (Hak yolunda) harcayanlar (yok mu?), işte onların, Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara hiçbir korku da yoktur, onlar mahzûn da olacak değillerdir.» (271)

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Sadaka vermek kabir hasretini söyündürür, kabir azabını giderir ve kıyamet gününde, sadaka veren kimse sadakasının gölgesinde korunur.

— Bana peygamberlik veren o ulu Tanrı hakkı için, kim bir yetime sadaka verse, Hak taâla ona azab

---

(271) Bakara Sûresi, âyet: 274.

etmez. Kim kendi hısımlarına ve başkalarına sadaka verse, kıyamet gününde Hak taâla o kimseye bakmaz.

Rasûl (A.S.)'a:

— Sadaka hangi kimseye vermek daha uygundur? diye sordular.

— Anasına, sonra babasına ve ondan sonra da yakınlarına sadaka vermek gerektir, buyurdu.

Ebû Hüreyre (R.A.) şu rivayeti nakletmiştir:

— Rasûlullah buyurdu: Cennette nurdan büyük odalar vardır.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Onlar kimindir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— O yerler, halka sadaka veren, güzel söz söyleyen, yemek yediren ve halk uyurken gece namazını kılan kimselerindir, buyurdu.

Rasûlüllah yine buyurdu:

— Allahın yanında amellerin en üstünü, açlıktan yüreği yanmış bir kimsenin karnını doyurmaktır.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Sizin üzerinize olan sadaka vermekte altı türlü haslet vardır. Üçü bu dünyada, üçü de Ahirettedir.

Dünyada olanlar şunlardır:

1 — Sadaka veren kimsenin Tanrı taâla rızkını bol kılar ve ömrüne bereket verir.

2 — Hak taâla malına bereket verir.

3 — Sadaka veren kimselerin evleri onarılır.

Ahirette olanlar da şunlardır:

1 — Yarın kıyamet gününde çıplak kalmaz.

2 — Başı üstünde bir gölge bulunur.

3 — Cehennemle arasında perde olur.

Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

Cennetin kapısında, sadaka veren kimseye bir verine on verileceğinin yazılı olduğunu gördüm. Kim ödünç para verse, Allah bir yerine o kimseye onsekiz kat sevab verir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir kimsenin, kendi eli ile bir lira vermesi, öldükten sonra bin lira verilmesini vasiyet etmesinden yeğdir.

19. B Ö L Ü M

(Allah Yoluna Girenlerin Makâm ve Menzillerinin Beyanı)

Şeyhül - İslâm Abdullah Ensârî «Menâzilü's - Sâirîn» adlı bir kitap yazmıştır. Sâliklerin, Allah yoluna girenlerin nasıl sülûk edeceklerini bilmeleri için onu on kısma ayırdı. Ben onu terceme ettim ve görüldüğü şekilde yazdım.

Allah yoluna giren gönül insanlarının mana yolunda uğrayarak yükselecekleri menzilleri, uğrak yerlerini ve buradaki makamları gösterir cetvel:

I. El-Bidâyât (Başlangıç Makamları):

1. El - Yakaza: Uyanıklık,
2. Et - Tövbe: Günahlara tövbe etmek,
3. El - Muhâsebe: Nefîs ve amellerin muhâsebesini yapmak,
4. El - İnâbe: Yalvararak ve ağlayarak tövbe etmek,

5. Et - Tefekkür: Düşünceye dalmak,
6. Et - Tezekkür: Yapılan hareketlerin hatırlanması,
7. El - İ'tisâm: Allahın ipine, Kur'ana sarılmak.
8. El - Karâr: Tuttuğu yolda karar kılmak, kalmak,
9. Er - Riyâda: Yorucu ve disinlinli çalışma,
10. Es - Semâ': İlâhî sesi dinleme ve duyma.

II. El - Ebvâb (Hak Kapıları):

1. El - Hüzn: Erişilen makamın verdiği neş'eden doğan üzüntü, geçmişe acıma.
2. El - Havf: Yalnız Allahtan korkma, Sakınma.
3. El - İşfâk: Yumuşaklık gösterme,
4. El - Huşû': Yerlere kadar serilen alçak gönüllülük,
5. El - Hayrât: İyilikler peşinde koşmak,
6. Ez - Zühd: Allahın yasaklarından sakınmak,
7. El - Verâ': Aşırı sakınma, çekingenlik,
8. Et - Tebettül: Kendini yalnız Allaha vermek,
9. Er - Recâ: Ümitle bağlanmak,
10. Er - Rağbe: C. Hakka aşırı meyil duymak.

III. El - Muâmelât (Allah yolunda yapılacak işler):

1. Er - Riâyât: Hakkı gözetme,
2. El - Murâkâbe: Nefsî kontrol altında tutma,
3. El - Hurme: Saygı duyma,
4. El - İhlâs: Allah rızâsını gâye edinme,
5. Et - Tehzîb: Ahlâkı, kötülüklerden ayıklama,
6. El - İstikâme: Doğru yola girme,
7. Et - Tevekkül: Sonunda yalnız Allaha dayanma ve güvenme,

8. Et - Tevfîyz: İrâdesini Hakka teslim etme,
9. Eş - Sükka: Allah yolunda sıkıntıya girme,
10. Et - Teslîm: Bütün varlığı ile kendini ilâhî irâdeye bırakma.

IV. El — Ahlâk (Ahlâkî davranışlar):

1. Es - Sabr: Her sıkıntıya katlanma,
2. Er - Rızâ: Haktan hoşnut olma.
3. Eş - Şükr: Allahın nimetlerine teşekkür etme,
4. El - Hayâ: İlâhî huzurda hicâb duyma,
5. Es - Sıdk: Doğruluk,
6. El - İysâr: Her şeyini Allah yolunda saçma,
7. El - Hulk: İyi huyla bezenme,
8. Et - Tevâzû: Alçak gönüllü olma,
9. El - Fütüvve: Asâlet ve vekâr sahibi olma,
10. El - İnbisât: Aşırı cömertlik.

V. El — Usûl (Kâide ve Yollar):

1. El - Kasd: Niyet
2. El - Azm: Kesin karar ve tutum,
3. El - İrâde: Arzû ve istekler,
4. El - Edeb: Terbiye ve erkân,
5. El - Yakîn: Sarsılmaz bir imân,
6. El - Üns: Bulunduğu duruma alışmak,
7. Ez - Zikr: Devamlı Allahı anmak,
8. El - Fakd: Kendini kaybetme, kendinden geçme,
9. El - Gınâ: Gönlü doymuş olma, gönül zenginliği,
10. Makâmü'l - Murâd: İlâhî makama kavuşma isteği.

VI. El — Edviye (Çâreler):

1. El - İhsan: İyilik etme,

2. El - İlm: Doğru ve sağlam bilgi edinme,
3. El - Hikme: Mana ilmini elde etme,
4. El - Basîre: Hakîkatı görme,
5. El - Ferâse: Bir şeyi önceden anlama, sezme,
6. Et - Ta'zîm: Hakkı yüceltmek,
7. El - İlhâm: Anîden fikretme, düşünme,
8. Es - Sekîne: Sükûnete, sessizliğe erme,
9. Et - Tuma'nîne: Kalbin eksiksiz huzûra ermesi,
10. El - Himme: Kuvvetli arzu ve karar.

VII. El — Ahvâl (Haller):

1. El - Muhabbe: Aşırı ilâhî sevgi,
2. El - Yakîn: Allahı görür gibi inanma,
3. Eş - Şevk: Aşırı istek,
4. El - Akl: Düşünme ve bilme,
5. El - Atş. Murâda erme susuzluğu,
6. El - Vecd: Murâde erme sevincinden kendini kaybetmek,
7. Ed - Dehş: İlâhî azâmetin dehşetinden kendinden geçme,
8. El - Heymân: Yok olduğunu benliğinde duymak,
9. El - Berk: İlâhî nûrun şimşeğinde kaybolmak,
10. Et - Temkîn: Murâda doğru yükselmek,

VIII. El — Velâyât (Velilikler — Allaha yaklaşmalar):

1. El - Hazz: Zevk alma,
2. El - Vakt: İsteğe kavuşma,
3. Es - Safâ: Murâda tam erme,
4. Es - Sürûr: Neş'e duyma,
5. Es - Seyr: Makamları dolaşma,
6. En - Nefs: Nefsi köstekleme, tam hâkimiyet,

7. El - Gurbe: Uzakta olma,
8. El - Fırâk: Ayrılık,
9. El - Gaybe: Görünmeme durumu,
10. Ez - Zevk: Lezzete kavuşma.

IX. El — Hakâik (Hakîkatler):

1. El - Mükâşefât: Gizliliklerin açılması,
2. El - Müşâhede: Hakîkati görme,
3. El - Muâyene: Maddî görgü, gözle görme,
4. El - Hayât: Mana yaşayışına erme,
5. El - Kabz: Hakikata kavuşma,
6. El - Best: Yayılma ve genişleme,
7. Es - Sekr: Mest olma, Varlığını unutma,
8. Es - Sahv: Uyanıklık,
9. El - Ittisâl: Murada bağlı bulunmak,
10. El - İnfisâl: Dünyâ'dan alâkayı kesmek.

X. En — Nihâyât (Son durumlar):

1. El - Ma'rife· Esrârı tanıma,
2. El - Fenâ: Yok olma, «Fenâ fillah»'a erme,
3. El - Bahâ: Ebediyet sırrında kalmak,
4. Et - Tahkîk: Hakikati idrâk etmek,
5. Et - Telbîs: Her türlü şüpheden kurtulmak,
6. El - Vecd: Hakîkatı bulmak,
7. Et - Tecrîd: Herşeyden kesilip Allaha bağlanmak,
8. Et - Tefrîd: Hak'kın Tekliğini anlamak
9. El - Cem': Hakikatleri bir arada görmek,
10. Et - Tevhîd: İlâhî Birlikde karar tutmak. (272)

---

(272) *a. Bu cetveldeki büyük başlıklar menzilleri, bu başlıklar altında toplanan küçük rakamlı maddeler de bu makamları göstermektedir.*

20. İLMİN FAZİLETLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Allah, içinizden iman etmiş olanlarla (bilhassa) kendilerine ilim verilmiş bulunanların derecelerini artırır.» (273)

Rasûlûlah (S.A.V.) buyurdu:

— İlim iki kısımdır: «Ebdân, bedenler ilmi ve dinler ilmidir.» Ebdân ilminden maksat kendi nefsini bilmek, ilmi edyân'dan gaye de Allah'ı bilmektir.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— İlim ikidir: Biri dil yolu ile elde edilendir ki, O senin için huccet ve delildir. Diğeri kalble elde edilen ilimdir. O da sana faydalıdır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— İlim yağmur gibidir. Yerlere yağdığı zaman otlar biter. Denizlere yağsa sedeflerde inciler olur.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Biri Kur'anın muhkem ayetidir. İkincisi sünnettir. Üçüncüsü ise âdil farzdır. Bunun dışında kalan fazlasıdır.

Hz. Ali (R.A.) şöyle dedi:

---

b. Menzil ve makamların karşılarına konan bilgiler, kitabın dışında, ilgili bazı eser ve ansiklopedilerden istifade edilerek açıklayıcı mahiyette ilâve edilmiştir.

c. Ayrıca bir cetvele lüzum görülmemiştir.

d. Müellifin cetvel altındaki açıklaması şudur: «Ey ilâhî sırları arayan kimse! Okuyanlara kolay olsun diye, şânı yüce olan Allahın izni ile menâzil ve makâmâtı bu şekilde tespit ettim.»

(273) Mücâdile Sûresi, âyet: 11.

— Kim dünyâ ve Ahireti isterse ilim öğrensin.

Bilmek gerektir ki insana farz olan ilim üç kısımdır:

1. Tefsîr ilmi,
2. Hadis ilmi,
3. Fıkıh ilmı.

Ebû Hanîfe (R.A.) şöyle demiştır:

— «Fıkıh, şahsın leh ve aleyhinde olan fayda ve zararları bilmesidir.»

Buna göre fıkıh, şahsın kendisine gelen fayda ve zararları bilmesi demek olur.

Şahsın leh ve aleyhinde olan fayda ve zararlar sözüne:

İman etmek gibi inanışlar, gizli huylarını bilmek gibi vicdânî yönler, Namaz, Oruç ve Hac gibi ameller ve nefsânî melekeler dâhildir.

Vicdanla ilgilı bilinmesi gerekli hükümler de onun içindedir ki, o ahlâk ve tasavvuf ilmidir. Bunlar, sabır, rıza ve gönül huzurudur.

Vicdân ve amellere ait buna benzer daha ne varsa hepsi fıkıh ilmidir.

Ebû Hanife bundan fazla bir şey söylememiştir.

Buna göre fıkıh ikiye ayrılır:

1. Fıkh-ı Ekber (Büyük fıkıh)
2. Fıkh-ı Asgar (küçük fıkıh)

Bunların hakikatini iyi bil ki, din ilimlerinden haberdâr olasın, sonra da faydalı ilim ve makbûl amelle olgunluğa erişesin.

Fıkh-ı Ekber ilm-i kelâmdır. İlm-i kelâm, deliller getirmek ve şüpheleri gidermekle dinî inanışların doğ-

ruluğunu isbât etmeye muktedir olmaktır.

Bu ilmin faydası çoktur:

1. Taklidden kurtulup kesin bilgiye varmaktır.
2. Doğru yolu gösterenlerin rehberi olmasıdır.
3. Dinî kâideleri muhâfaza etmektir.
4. İlmini, dinî ilimler üzerine kurmaktır.
5. Niyetini ve itikâdını sağlam kılmaktır. Zira amelin kabûlü ilim ile olur.

Fıkhı asgar usûl ve furû' ilmidir.

Usûl-i Fıkhın kâidelerini bilmekten hikmet, Şeriat ilmini bilmektir. Daha Hakka uygun her sözü bilmek gerektir.

Rasûl (A.S.) şöyle buyurdu:

— Hikmet, her hakîm kimsenin kaybolmuş malı, yitiğidir.

Rasûlûllah yine:

— Hikmet gönüle gökten iner. Amma yarınki rızkından dolayı gam ve gussa çeken kimsenin gönlüne inmez, buyurdu.

21. ÂLİMLERİN FÂZİLETLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Bir kimse ilim tahsil etse ve hocasına (okuluna) giderken melekler o kimsenin ayakları altına kanatlarını döşerler.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Ümmetimin âlimleri iki türlüdür:

1. Hak taâla kendisine ilim vermiştir. O da o ilmi halka söyler. Karşılığında halktan bir şey istemez

ve ilmini satmaz. Bu gibi âlimler için gökteki kuşlar, denizlerdeki balıklar, yeryüzündeki canlılar ve Kiramen — Kâtibîn melekleri hayır duâ ederler. Yarın kıyâmette o kimse C. Hakka varır ve peygamberlerle berâber olur.

2. Hak taâla kendisine ilim vermiştir. O kimse ilmini halka söylemez. Halktan mal talep eder; söylerse ilminin karşılığını alır; ondan sonra söyler. Hak taâla bunun gibi âlime yarın kıyâmet gününde şiddetli azab edecektir.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Bir âlim ilimden bahsetse, bir kimse de gelip onu dinlese yüzbin rekât nâfile namaz kılmaktan yeğdir. Yüzbin at gazaya göndermekten efdaldir. Bir âlimin yüzüne bakmak, gazâ'ya bin at göndermekten hayırlıdır. Bir âlime selâm vermek bir yıl nâfile ibâdetten hayırlıdır. Bir saat bir âlimin yanında oturmak bin yıl nâfile ibâdetten efdâldir. Yetmiş kabûl olunmuş Hac'dan üstündür. İlmin her harfine bir Hac sevâbı vardır. Hak taâla o kimsenin üzerine rahmet indirir. Melekler onun hakkında şâhitlik ederler. Melekler kime şahâdet etse o kimse Cennet'e girer.

Ebû Ümâme (R.A.) şöyle der:

— Rasûl (A.S.)'a, Ey Allahın Rasûlü! İki kişi ölse, biri âbid - sofu, diğeri âlim. Hangisi daha üstündür? diye sordum. Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Alimin âbid üzerine üstünlüğü, benim sizin üzerinize üstünlüğüm gibidir.

Rasûlûllâh âlimi ve câhili beyan etmiştir. Alim Hak'tan korkar ve halktan utanır. Amma câhil, Hak'tan korkmaz, halktan utanmaz. Yalan söyleyip her zaman boş söz söyler. O kimse okur ve yazarsa da gene câhildir, buyurdu.

Abid, Allah için ibâdet eder, ilmini kendi nefsine harcar.

Ancak, âlim Allah için ibâdet eder, ilmini hem kendisi, hem de başkası için harcar. Câhil bu ikisinden mahrûmdur ve olgunluğun dışındadır.

Rasûl (A.S.) şöyle buyurdu:

— Bir gün Cebrâil (A.S.)'a: Ümmetimin hangisi efdaldir? diye sordum.

Cebrâil (A.S.):

— İlim öğrenmek efdâldir, dedi.

Böylece dünyada ilimden üstün kemâl ve olgunluğun olmadığı anlaşılmış oldu.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Her hangi bir kimse Allah için ilim öğrense, o ilimden maksadı kendini ve müslümanları islâh olsa ve dünyâ gayesi olmasa, ben o kimsenin Cennetlik olduğuna kefil olurum.

Rasûl (A.S.)'a ilim nedir? diye sordular.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— İlim, amel etmenin delilidir.

Akıl nedir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Hayra kılavuzlayıcıdır, buyurdu.

Hevâ nedir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Günahların taşıyıcısıdır, buyurdu.

Mal nedir? diye sordular:

Rasûl (A.S.):

— Kibirli kimselerin ridası, elbisesidir, buyurdu.

Dünyâ nedir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Ahiretin yoludur, buyurdu.

Ondan sonra Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim Allahın azatlı kulunun yüzüne bakmak isterse, âlimlerin yüzüne baksın. Bir kimse bir âlimin kapısına varsa, her adımına bir sene nafile ibâdet etmişcesine sevab vardır.

Kim bir alime nafaka verse, geçim temin etse, o kimse Cennette benim yoldaşımdır.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Bir kimse ululanmak için ilim öğrense ve ölse câhil olarak ölür. Kim bahtı ve nefsi uğruna ilim öğrense ve ölse münâfık olarak ölür. Kim dünyâ için ilim öğrense ve ölse fâsık olarak ölür. Kim halka kibir göstermek için ilim öğrense ve ölse kâfir olarak ölür. Kim öğrendiği ile amel etmek için ilim öğrense ve ölse doğrusu o kimse mümin olarak ölür.

Rasûl (A.S.) hazretleri buyurdu:

— Kim bir âlime ikrâm etse bana ikrâm etmiştir. Bana ikram eden Hak taâla hazretlerine ikrâm etmiş olur. Hak taâla'ya ikrâm eden kimseye doğrusu Cennet vacip olmuştur.

Kim bir âlimi horlasa beni horlamıştır. Beni horlayan kimse Allahı horlamıştır. Allahı horlayan'a da Cehennem vaciptir.

Kim âlimlerle beraber bulunsa benimle beraber bulunmuştur. Kim âlimleri ziyaret etse muhakkak beni ziyaret etmiş olur. Kim âlimlerle selâmlaşsa benimle selâmlaşmış olur. Kim benimle berâber bulundu ve beni ziyâret etti ise Hak taâla o kimseyi kıyâmet gününde benimle beraber bırakır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Alimler peygamberlerin varisleridir.

Peygamberler altın ve gümüş miras bırakmadılar. İlmi miras bıraktılar. Kim o mirastan nasip alırsa en büyük payı almıştır.

Peygamberlerin efendisi Rasûl (A.S.) efendimiz buyurdu:

— Kim ben âlimim derse o câhildir.

Bu itibarla âlimin halktan kendini üstün görmemesi gereklidir. Zira ondan daha üstün bir âlim bulunabilir. Ona nazaran kendisi câhil olur.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Hak taâla kime ilim verdi ise üç şeyi de onunla beraber vermiştir:

1. Halâvet (zevk),
2. Heybet (Korku),
3. Muhabbet (Sevgi).

Alimler, dünyaya alâka duydukları zaman Hak taâla onlardan halâveti, dünya sevgisini giderir.

Gizli bir günah işleseler onlardan heybeti, korkuyu giderir.

Halkın malına göz koysalar onlardan sevgiyi giderir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir âlim, üstad ile bir köye uğrasa, Hak taâla o köyün kabirlerinde yatanlardan kırk gün azabı kaldırır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir kimse bir âlimin huzurunda otursa, (bulunsa) Hak taâla o kimseye Cennette bin şehir verir. Her şehirden ona yetmiş kapı açar. Hak taâla her harfine bir şehid sevâbı verir.

Onun için, Hak taâla ona Cennette bin şehir yapar. Büyüklüğü bu dünyanın on misli kadardır.

İmam Fahr-i Râzî, Tefsîr-i Kebîrinde şöyle der:

— Hak taâla hazretleri buyurur ki: «Allaha itaat edin, Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin.» (Bakara, ayet: 59) Ülûl-Emir'den maksad âlimlerdir. Doğru görüş budur. Onun için devlet ileri gelenlerine, âlimlere itaât etmek vaciptir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Ümmetimin helâk'i ikidir:

1. Fâsık (amelsiz) âlimledir.
2. Câhil âbid (sofu) iledir.

Eğer siz Hakkı tam olarak bilse idiniz, Hak taâla size, asla cehâlet olmayan bir ilim verirdi. Eğer Hak'dan tam olarak korksanız denizlerde yürürdünüz ve dağlar sizin duanızla harekete gelirdi.

İbni Abbâs (R.A.) şöyle bir rivâyet nakleder:

— Rasûlûllah buyurdu: Alimlerin, okumamış kimselerin üzerine yüz derece üstünlükleri vardır. Her derecenin arası beşyüz yıllık yoldur.

İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe (R.A.) şöyle demiştir:

— İlmin en üstünü hâlini bilmedir. Hâlin en üstünü de hâlini muhafaza etmektir.

Kimileri dediler ki:

— Halk dört türlüdür:

1. Bilir ve bildiğini de bilir. O kimse âlimdir, Ona uymak gerektir.
2. Bilir, fakat bildiğini bilmez. O kimse uyur. Onu uyarmak gerektir.
3. Bilmez ve bilmediğini bilir. O kimse câhildir. Onu öğretmek gerektir.
4. Bilmez ve bilmediğini de bilmez. Fakat kendini bilir sanar. O şeytandır, ondan kaçmak gerektir.

İlim de dört çeşittir:

1. Bilinir ve söylenir. Şeriat (din) ilmi gibi.
2. Bilinmez ve söylenmez. Hak taâla hazretlerinin gizli ilimleri gibi ne bilinir ne söylenir.
3. Bilinir fakat söylenmez. Ariflerin hâli ve dostlarını ayıbı gibi.
4. Bilinmez fakat söylenir. Meşâyihin sırları gibi. Bilinmez amma halk arasında söylenir.

İmam Râzî (R.A.) şöyle demiştir:

— Alimler helâl yeseler, câhiller şüpheli yerler. Alimler şüpheli yeseler, câhiller haram yerler. Alimler haram yeseler, câhiller azarlar.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Cebrâil (A.S.)'a: Hak taâla'nın yanında âlimler mi, yoksa şehidler mi daha üstündür? diye sordum.

Cebrâil (A.S.):

— Bir âlim, Allah katında on bin şehidden üstündür, dedi.

Bilmek gerektir ki, Hak taâla hazretleri insanları iki kısım üzerine yaratmıştır:

1. Câhil,
2. Âlim.

Mesud alim aklı önder ve rehber edinip:

— «Benim Rabbim hakîkaten doğru bir yol üzerin dedir.» (Hûd: 56)

Sayfalarını okuyup şerî hükümlerden, dinin emirlerinden yüz çevirmez.

Gerçek âlim şudur ki, işittiğini unutmaz. Gizli — âşikâr her sırrı anlayıp, kapalı ve dolayısiyle anlaşılan gerekli mânâlardan haberdar olur. Ayrıca uzun, kısa ve benzer manaları edebî san'at yönünden anlamış olur. Sevdiklerine hoş olmayan sualler sormaz. Bir şeyi anlamadan önce ona burnunu sokmaz. Kimseyi utandırmaz ve kızdırmaz. Konuşmaktan maksadı, faziletini göstermek değil, iyiyi ve doğruyu ortaya atmak için olur.

Eskiden bazı istidatlı kimseler, kendi kafalarına güvenerek üstadlarına hizmet etmeyip, onlarla mücâdele ettiler ve onlardan yüz çevirdiler. Sonunda onlar gözden düşerek hayır duâ'dan mahrûm kaldılar.

Bu itibarla, ilim peşinde koşanlara, bir kaç bilgi cevheri, öğüt kaynağı, güzel yüzlü ve güzel huylu, güzel söz deryası, güzel konuşma sahrası, fen bilgilerinden haberdar, dindâr ve sır saklayan âlimleri bularak, bir kısmını kalbinin samîmiyeti ile dost edinip kalan ömrünü onlarla geçirmesi gerektir.

Öyle gerektir ki, hayasız olan kimseyi adam saymamalı ve aslı olmayan kimseyi adamdan sayıp onu dost edinmemelidir. İlmi ile amel eden alimlerle düşüp - kalkmaya gayret etmelidir.

Zira onların ilmi ve hikmeti az zamanda ona da tesir eder.

Meselâ: Susam yağı bir müddet gül ile beraber bulunacak olsa, artık ona susam yağı demezler, belki gül yağı derler. Onun gibi bir kimse de bir müddet bir alimle berâber bulunsa, artık ona câhil dęmezler, belki ilim ehli derler.

Nakledildiğine göre bir başka yönden alim iki kısma ayrılır:

1. Dünyâ âlimi,
2. Âhiret âlimi,

Dünyâ âlimi, dili âlim ve gönlü cahil olan kimsedir.

Diğer âlim de üçe ayrılır:

1. Rabbânî âlim. Onun gönlü Allahtan başkası ile değildir.
2. Cinânî (Cennet) âlimi. Onun maksadı Cennettir.
3. Dehânî (ağız ve dil) âlimi. Onun maksadı Cehennemden korkmaktır.

Ey Allahım! Bizi de âlim kullarının arasına kat. Senin yüceliğin hürmetine, Allahın rahmeti âlemlerin efendisi Rasûl (A.S.), onun âilesi ve ashabı üzerine olsun.

22. İYİLİĞİ TAVSİYE VE KÖTÜLÜKTEN MEN'LE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Bir de içinizden öyle cemaat bulunmalıdır ki (onlar herkesi) hayra çağırsınlar, iyiliği emretsinler, kötülükten vaz geçirmeye çalışsınlar. İşte onlar murâda erenlerin tâ kendileridir.» (274)

Bazıları:

— Ayette geçen (Minküm)'deki (Min) edatı, (Tebîz)

---

(274) Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 104.

içindir demişlerdir. Yani, müslümanların hepsini değil, bir kısmını ifâde eder. Onun için insanları iyi yola sevk etmek farz-ı kifâyedir, insanların bir kısmının vazifesidir. Zira insanları iyi yola sevk etmek ilimle olur. Câhil kendini bilmez. Halkı nasıl doğru yola çağırabilir?

Bazıları da:

— İnsanları iyiliğe sevketmek ve kötü yoldan alıkoymak bütün müslümanların vazifesidir, demişlerdir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim insanlara iyi yolu gösterir, kötü yoldan onları men ederse, o kimse yeryüzünde Allahın, Rasûlûllahın ve Allahın kitabının halîfesi, vekilidir. Bir cemaat, iyiliği tavsiye ve kötülükten men vazifesini terk etse, Kur'anı anlamak onlara haram olur.

Ebû Bekr-i Sıddîk (R.A.):

— Ey Allahın Rasûlü! Kâfirlerle gazâ etmekten daha üstün gazâ var mıdır? diye sordu.

Rasûl (A.S.):

— Evet, Hak taâla'nın gâzîleri vardır yeryüzünde. Onlar şehidlerden üstündür buyurdu.

Ben:

— Ey Allahın Rasûlü! Onlar kimlerdir? dedim.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— İyiliği emredip kötülükten men edenlerdir. Nefsin kudret elinde olan Allah hakkı için, Cennette, kızıl yakutan ve yeşil zebercedden öyle büyük oda vardır ki, şehidlerinkinden yücedir. Her odanın üçyüz kapısı vardır. Her kimseye üçyüz Hûrî verilir. O Hûrî'ler:

— Dünyâ'da iyiliği emredip kötülüğü men ettiğiniz için bu armağanların verlidiğini bilir misiniz? derler. Geri kalan amellerinden söz etmezler.

Keşşâf sâhibi Allâme Zemahşerî tefsirinde, Huzeyre (R.A.)'dan şu rivâyeti nakleder:

— Halkın üzerine öyle bir zaman gelecek ki, onlara, iyiliği emretme ve kötülükten men etme sözünden eşek uluması, eşek sesi daha güzel gelecek. O zamanın şerrinden Allaha sığınırız. (275)

FÂKİRLERİN FAZİLETİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah Tâala buyurdu:

— «Allah ganidir (sizin nafakanıza muhtaç değildir). Siz ise (onun) fakirler (i, muhtaçları) sınız.» (276)

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Fakirlik benim öğüncümdür. Ben onunla övünürüm. Yani benim halk üzerine yüceliğim fakirlik iledir. Zira sabırlı dervişler, Allah katında şükreden zenginlerden sevimlidir.

Rasûlûllah (S.A.V.) buyurur:

— Fakirlerin zenginler üzerine üstünlüğü, benim Allahın bütün mahlûkatı üzerine olan üstünlüğüm gibidir.

Herşeyin bir anahtarı vardır. Cennetin anahtarı da fakirleri sevmektir.

Nitekim Rasûl (A.S.) buyurur:

---

(275) İslâm'da «Emir bil-ma'rûf, Nehiy anil-Münker = İnsanları doğru yola sevketmek, doğru yola gitmeleri için tavsiyede bulunmak ve kötülükten alıkoymak» bir müessesedir. Alim - Câhil herkesin, gücü nispetinde, bunu yapması dinî bir vazifedir. Gücümüze göre; elimizle ve dilimizle bu vazifeyi yapamazsak gönlümüzle onu tasvip etmez ve sevgi göstermeyiz.

(276) Muhammed Sûresi, âyet: 38.

— Her şeyin bir anahtarı vardır, Cennetin anahtarı fakirleri ve yoksulları sevmektir.

Bu itibarla dervişleri sevmek, Peygamberlerin ahlâkındandır. Dervişlerle oturmak iyi kimselerin ahlâkındandır. Dervişlerden kaçmak münâfıkların ahlâkındandır. Dervişleri çekiştirmek, peygamberleri çekiştirmektir. Kim bir derviş görmeye varsa, Hak taâla her adımına kabûl olmuş Hac sevâbını verir. Zira Hak taâla günde üç defâ dervişlere rahmetle bakar.

Bir kimse iyılik için dünyâ malı yığsa, dünyâ'yı terk etmek ona dünyâ malı ile iyilik etmekten hayırlıdır.

Nitekim Hz. Isâ (A.S.) şöyle buyurur:

— Ey iyilik etmek için dünyâ'nın peşinde koşan kimse! Onu terketmen iyilik yapmandan daha iyidir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Ey Âise! Dervişler ve yoksullarla oturup - kalk. Dünyada onlarla berâber olmak Ahirette de onlarla berâber olmaktır.

Doğrusu Dervişlerin dünyâ'da duâları makbûldür ve Ahirette zenginlerden beşyüz sene önce Cennete girerler.

— Ey Âişe! Dervişler ve yoksullarla oturup - kalk. vişlerle berâber olurum.

Nakledildiğine göre Ebû Saîd (R.A.) şu rivâyeti nakletmiştir:

— Bir kimse Peygamber (A.S.)'a gelip dedi ki:

Ey Allahın Rasûlü! Beni öyle bir amele kılavuzla ki, onu işlediğimde hem C. Hak, hem de halk beni sevsin.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Dünyâ'yı terk et ki, Allah ve halk seni sevsin.

Rasûl (A.S.) gene buyurdu:

— Sabırlı bir dervişin iki rekât namazı, Hak taâla'nın katında, şükreden zengin kimsenin yetmiş rekâtından hayırlıdır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir zenginle bir yoksul aynı ameli işleseler, zengin kimse amelinin yanına onbin dirhem gümüş koymakla o yoksulun ameli ile berâber olabilir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Hak taâla beş kişi ile meleklere karşı övünür:

1. Hak için cenk eden gazîlerdir.
2. Allah için halka alçak gönüllülük gösteren yiğitlerdir.
3. Allah taâla'nın korkusundan gizli yerlerde ağlayan kimsedir.
4. Dervişlere, yoksullara yardımda bulunan zenginlerdir.
5. Belâlara sabreden ve kimseye şikâyette bulunmayan derviştir.

Rasûl (A.S.) hazretleri buyurdu:

— San'atların efdâli üçtür:

1. Zühd (Allahdan korkma ve sakınma).
2. İlim,
3. Dervişlik.

Bir kimse Rasûl (A.S.)'a:

— Dervişlik nedir? diye sordu.

Rasûl (A.S.):

— Hak taâla'nın hazinelerinden bir hazinedir. Al-

lah o hazineyi peygamberlere ve iyi kullara verir, buyurdu.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Allah taâla zenginleri dünyâ toprağından, dervişleri de Cennet toprağından yarattı. Kim Allahın ahdine sâdık kalmak isterse dervişlere iyilik etsin.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim bir dervişi dövse veya incitse on kerre Kâbe'yi ve Beyt-i Ma'mûru yıkmışcasına ve bin meleği öldürmüşcesine günahı vardır.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Cennetin sekiz kapısı, Cehennemin yedi kapısı vardır. Cennetin yedi kapısından dervişler, bir kapısından da sabırsız dervişler, zenginler girerler.

Şimdi bilinmesi gerekli olan şudur ki, dervişlik dedikleri ehl-i sünnet ve cemaat'dan olmak ve fakirliğine razı olup Rasûl (A.S.)'a ve Ashâbına uymaktır. Hem sözle hem de işleri ile sünnî, peygamber ve Ashâbın yolunda bulunmaktır.

Dünyâ'yı terk edip dinde olmayanı uydurmak ve sapıklardan olmak değildir.

On tâife, on bölük kimse dinde olmayanı uydurdular ve bunların yüzünden nice halk azgınlardan oldular, dinlerini ve dünyâlarını fesâda verdiler.

Bu on tâife şunlardır:

1. Habîbiyye'dir. Onların inanışına göre Allah bir kulunu sevdiği zaman halkı sevmekten onu keser ve Allaha kulluk vazifesinden kurtarır. Bu söz küfürdür.

2. Evliyâiyye'dir. Onlara göre bir kimse velîlik mertebesine erişse Allahın emir ve yasakları ondan

kaldırılır. Halkın onlara secde etmesine izin vardır. Bu söz de küfürdür.

3. Şemrâhıyye'dir. Bunlara göre kadın ve oğlan insanın kokusudur. Kullanmak serbesttir. Bu söz de küfürdür.

4. İbâhıyye'dir. Biz kendimizi fasıklıktan men edemeyiz. Zira Allah bizi fâsık yarattı. Biz kendimize bu hususta yardımcı olamayız derler. Bu da küfürdür.

5. Helâliye'dir. Onlara göre asla günah yoktur. Bütün kötü ve çirkin şeyler halâldir. Bu görüş de küfürdür.

6. Hulûliye'dir. Onlar, Raks ve Semâ esnasında bizden perdeler kaldırılır. O zaman ne yaparsak serbesttir? dediler. Bu da küfrü gerektiren bir görüştür.

7. Hûriye'dir. Bunlar, murâkabe halinde bize Cennetten Hûrîler gelirler, biz de onlarla birleşiriz derler. Murâkabeden sonra dururlar ve guslederler. Bu söz de bidat ve küfürdür. Küfürden aşağı günah bidattır.

8. Vâkıfiyye'dir. Onlara göre Allahı bilmek kimseye mümkün değildir. O meçhûldür, kesin olarak bilinmez. Bunlar da bidatçıdır. Amma bir kimse: Allahın mâhiyetini bilmek kimseye mümkün değildir. Zira Rasûl (A.S.):

— Ey Rabbim! Seni hakkı ile bilemedik buyuruyor, dese cevabı şudur: Ehli Sünnete göre C. Hakkı Hak olarak bilmek ve onu birlemek farzdır.

9. Mütecâhile'dir. Bunlar çalışıp kazanmayı terk ederler ve halka muhtaç olurlar. Bu da bidattır, dine uygun değildir.

10. İlhâmiye'dir. Onlara göre Kur'an, ilim ve amel birtakım perdelerdir. Bunlar îş'âr, şifreli sözler ve filozofların kitapları ile meşgûl olurlar. Bunların sözleri de küfürdür.

Allaha boyun eğip Rasûlüllaha uyanlar Hak yolunda olanlardır. Namaz kılarlar, Zekât verirler, gazâ'ya giderler, Hacc ederler, haram yemezler, yalan söylemezler ve Sâlih, iyi kimseler olurlar. Onlar öyle bir kavimdir ki, Hak taâla onlar hakkında şöyle buyurur:

— «Hakîkat, Allahın peygamberi yanında seslerini yavaşlatanlar (yokmû?) işte onlar Allahın takvâ için kalblerini imtihan ettiği kimselerdir. Onlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.» (277) Fakirliğin aslı peygamberlere uymaktır. Nitekim Allah taâla buyuruyor: «(Habîbim) de ki: Eğer Allahı seviyorsanız hemen bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve suçlarınızı örtsün. Çünkü Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.» (278)

Böylece bu ayetlerden anlaşıldı ki, Allahı sevmenin ve onun hükmüne râzı olmanın nişanı, peygambere uymaktır. Dünyâ ve Ahirette Allahı sevmekten ve Allah katında sevgili olmaktan yeğ saâdet ve mutluluk yoktur. Peygambere uymakta çaba harcayıp canlar eritmek gerektir ki, tam uyma meydana gelsin ve saâdet kapıları açılsın, sevmekle sevilmek bir mertebede meydana gelsin. Bilmek gerektir ki, muhabbet, sevgi gönül ve kalpte olur. Gönlünse fesâda açılan onbeş kapısı vardır Şeytan o kapılardan girip cana yol

---

(277) Hucurât Sûresi, âyet: 3.

(278) Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 31.

bulur ve canı azdırıp helâk eder. O kapılar şu şekildedir:

K Â L B

Ucb, kibir kapısı	Taassup kapısı
Hırs kapısı	Cimrilik kapısı
Hased kapısı	Fısk, isyân kapısı
Gazâb, öfke kapısı	Cehl, bilgisizlik kapısı
Şehvet kapısı	Acele kapısı
Mal sevgisi kapısı	İstek kapısı
Mal yığma kapısı	Tokluk kapısı
	Aşırı sevgi ve ilgi kapısı

Bu kapıları bilen herkesin, kalbinde şeytana bu kötü sıfatları için yol vermemesi ve Allah evi olan kalbini şeytan evi yapmamaya gayret göstermesi gerektir.

Bilmek gerektir ki, aşk gönülde olur. Aşk öyle bir şeydir ki, her an aşıkın, sevgiliye varma arzusu önüne perde çeker. Her aşık kimse bu perdeyi yolundan kaldırır. Aşk sultanı varlık düzlüğüne otağ kurduğu zaman bütün hazinelerini, gizli güzelliklerini ortaya koyar. Aşıka onları görme lezzeti hâsıl olur. Kendi varlığının lezzetinden el çeker. Aşk meyhânesinde rakṣetmeye başlayıp sevgili her yönden ve her an aşıka görününce, Aşık her göz ile ve her yüzden sevgiliyi iyice görür. Aşk perdelerinin çokluğu buna hiç mani olmaz. Böylece devamlı görünmek sevgilinin sıfatı ve devamlı cefâ da aşıkın sıfatı olur. Bu itibarla nâz sevgilide, niyaz ve yalvarma aşık'da olur. Aşıka, sevgiliden gelen her türlü cefâ ve vefâ'ya razı olmak gerekli olur. Onun acısına, iyiliğine, nimet ve zahmetine aynı derecede boyun eğer.

Vakit olur ki, aşıkdan korku ve ümit sıfatları götürülür. Zira korku ve ümit ya geçmişte, ya da gelecekte olur. Aşık Ehâdiyet, Allahın birliği denizinde yüzmektedir. Onun için geçmiş ve gelecek kaygısı artık kalmamıştır. O devamlı bu hâl içindedir. Böyle olunca (Ateşte olan nasıl yanar?) sözü onun hâli olmuştur.

24. DÜNYA İLE İLGİLİ BÖLÜM

Ey ilâhî sırları öğrenmek isteyen kimse! Hak taâla hazretleri buyurur ki:

— «O çok esirgeyici (Allahın emr-ü hükmü) arşı istilâ etmiştir.» (279)

Bu, küçük âlemdir, küçük dünyâ'dır. (Mü'minlerin kalbi Allahın arşıdır). Bu ise ulu âlemdir.

Bu sözlerin aslı şudur: Hak taâla hazretleri insanın makamını yedi tabaka yaratmıştır. Bunların dördünü nurdan, üçünü zulmetten yaratmıştır.

Nurdan yaratılan makamlar şunlardır:

1. Muhammed Mustafâ'nın makamıdır.
2. Geri kalan peygamberlerin makamıdır.
3. Evliyâ'nın ve Allaha mutî olanların makamıdır.
4. Muhammed ümmetinin ve geri kalan peygamberlerin ümmetlerinin makamıdır.

Zulmetten yaratılan makamlar şunlardır:

1. Mecûsilerin, ateşe tapanların makamıdır.

---

(279) Tâhâ Sûresi, âyet: 5

2. Yahûdilerin ve Hıristiyanların makamıdır.
3. Tanrılık iddiasında bulunanların makamıdır.

Nurdan yaratılan ilk makam peygamberlere ait olup yedi şekil altında toplanmıştır:

1. Sadır—göğüs (yüce) makamdır. O İslâm'ın kaynağıdır.
2. Kâlb'dir. Bu imanın kaynağıdır.
3. Şığâf—Kâlb içidir. Bu, şefkatin kaynağıdır.
4. Fuâd—Kâlb gözüdür. O, müşâhede, görme makamıdır, görür gibi bilmenin kaynağıdır.
5. Habbetül—Kalb, Kalb özüdür. O makam Allah sevgisinin kaynağıdır.
6. Süveydâ—Kalbin sevdâsıdır. Orası, ilimlerin ve keşiflerin yeridir.
7. Kalbin canıdır. Orası da Allahın nurlarının yeridir.

Rûhânî alemin kutbu ve merkezi olan Bâyezid El-Bistâmî (Allahın rahmeti üzerine olsun) şöyle demiştir:

— Gönülün kabzedilmesi nefsin açılıp yayılmasındandır. Hayâ ilimdir. Rahat mârifetdir. Rızık zikirdir. Şevk, âşıkların mülk yurdudur. Marifet nuru gönlün içindedir. Aşık zikirle meşgûl olsa gönlü nurlánıp aydınlanır. Dünyâ sevildiği zaman gönlü kararır.

Nakledildiğne göre şu beş şey gönlü öldürür:

1. Çok yemek yemek.
2. Halkın başına belâ getirmek.
3. Namazı vakitsiz kılmak.
4. Yemeği sol eli ile yemek.
5. Yalan söylemek.

Bunlar gönlü öldürür.
Beş şey de gönlü diriltir:

1. Alimlerle oturmak,
2. Yetime şefkât etmek,
3. Oruç tutmak,
4. Az yemek.
5. Dünyâ'yı sevmemek.

Zikreden kimse dünyâ'ya meyl etse Hak yoldan koğulmuş olur ve bütün ömrü kaygı ile geçer.

Halkın aziz kulları beştir:
1. Zühdü olan âlimdir.
2. Adâletli hükümdardır.
3. Hayalı çocuktur.
4. Alçak gönüllü zengindir.
5. Sabırlı dervіştir.

Bütün perdelerin ulusu gönül öldürmektir. Gönlün ölmesi dünyâ'yı sevmemekle olur.

Nitekim Hak taâla Kudsî Hadîsınde şöyle buyuruyor:

— Ey Ademoğlu! Kanaat et zengin ol. Hâsedi terk et rahat ol. Dünyâ'yı terk et, dinin hâlis olsun. Kim gıybeti terk etse aşkı ziyâde olur. Kim halktan ayrılırsa, halkın şerrinden emin olur. Kim az ve tatlı konuşursa aklı tam olur. Kim az şeye kanaat ederse, muhakkak Hak taâla hazretlerinin ahdine inanmış olur. Kim dünyâ için kaygılansa Hak taâla'dan ırak olur.

Hak taâla hazretleri buyurdu:

— Şaşarım o kimseye ki! Ahiret hesabına inandığı halde nasıl mal yığabilir?

Ey Ademoğlu! Hergün ömrün eksilir, sen bilmezsin. Hergün rızkın ayağına gelir, sen şükretmezsin. Halktan korkarsın benden korkmazsın. Ben senden utanırım, sen benden utanmazsın. Benim rızkımı yersin, şeytanın buyurduğunu tutarsın. Abidlerin sözlerini söylersin, münâfıkların yaptığını yaparsın. Ölüm haktır dersin, gene onu çirkin görürsün. Kim dünyâ malı toplarsa onun aklı yoktur. Kim dünyâ ile rahat bulursa onun anlayışı yoktur. Kim dünyâ'nın arzuları peşinde koşarsa onun marifeti yoktur.

Hak taâla Mûsâ (A.S.)'a buyurdu:

— Kim bir dervişe kibir gösterirse, kıyâmet gününde o kimseyi karınca sûretinde yaratırım. Kim bir dervişe alçak gönüllülük gösterse, dünyâ ve Ahirette ben onu yüce ederim. Kim bir dervişin gönlünü yıksa benimle cenk etmiş gibidir.

Hak taâla hazretleri buyurdu:

— Birçok zengin vardır ki, zenginlik onu fesâda vermiştir. Birçok derviş de vardır ki, dervişlik onu fesâda vermiştir. Nice sağlıklı kimse vardır ki, sağlık onu azdırmış, yoldan çıkarmıştır. Nice âlim vardır ki ilim onu yoldan çıkarmıştır. Nice câhil kimseler vardır ki, bilgisizlik onu fesâda itmiştir. Dünya sevgisini gönlünüzden atın. Dünyâ sevgisi ile benim sevgim bir yerde bulunmaz. Nakledildiğine göre beş çeşit kimse çok esirgenicidir:

1. Şerîrin, kötü kimsenin hükmü altında olan usludur.
2. Nekes, cömert, olmayan kimsenin hükmü altında olan cömert kimsedir.
3. Zâlimin hükmü altında olan âdil kimse.

4. Câhilin hükmü altında olan âlim kimse.
5. Zenginin hükmü altında olan derviş kimsedir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Dünyâ'nın tamamından Cennetin kamçı kadar yeri yeğdir.

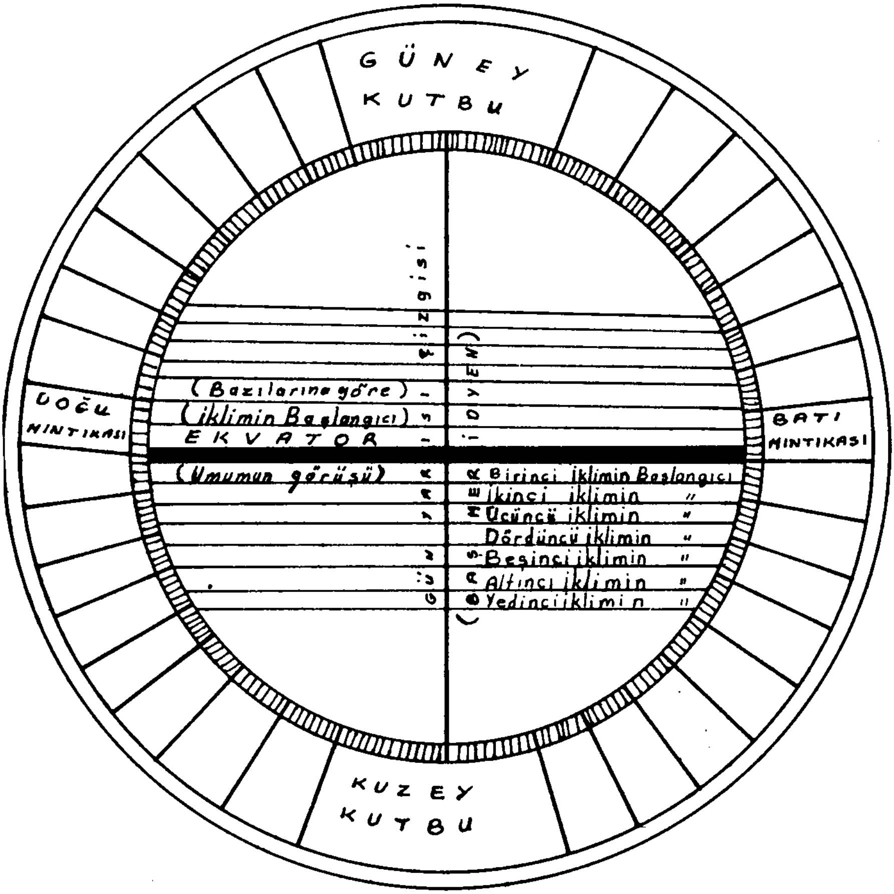
Adem oğlunun terk edeceği dünyâ dedikleri şey yeryüzüdür. Dünyâ'nın türlü türlü iklimini sana beyan edeyim. Böylelikle terk etmen sana kolay olur. Onun sûreti şu resimdir. Yedi iklimi ve dört kıtası bu daire şeklinde gösterilmiştir. (279 a)

Bir diğer yönle bilmek gerektir ki dünyâ dört bölüktür. Her bölüğe dört meskûn bölge derler Onun bir bölüğüne kuzey bölgesi denir. Irak'tan—Şam'a, oradan Anadolu ve Türkistan'a kadar meskûndur, oturulan topraklardır. Bir bölüğüne Doğu bölgesi derler. Ehvâz'dan—Horosan'a. oradan Çin'e ve havâli ağaçların bulunduğu uzak doğuya kadar ma'mûrdur. Üçüncü bölüğüne Güney bölgesi derler. Mısır topraklarından Habeşistan topraklarına, oradan Sûdan'ın kuzey bölgesine ve Sûdan'a, Sûdan'dan Kuzey Afrika'ya varıncaya kadar ma'mûr ve meskûndur. Dördüncü bölüğüne Batı bölgesi derler. Sebte boğazından Fâs ülkesine, oradan İngiltere adasına varıncaya kadar olan yerlerdir. Güneyin'in çok yerini su basıp karada da çok yeri haraptır.

(279 a) Müellifin devrinde dünya dört kıta olarak bilinmekte idi. Bugün bu sayı, Amerika ve Antartika ile altıya yükselmiştir. Diğer dört tanesi Asya, Avrupa, Afrika ve Okyanusya (Avustralya)'dır İklimler ise meskûn (oturulan) bölgeleri ifade eder.

Eskilerin bilgilerine göre meskun burç'un şeklidir.

Eski Filozof ve bilginlerin, dörtde bir meskûn bölgeyi, yedi iklime taksim ettikleri şekildir.

Çizdiğim bu daire top gibidir. Yarısı suyun içinde, yarısı da üzerindedir.

Not: Bu taksim, Endülüslü Coğrafya bilgini İdrîsî'nin görüşüne göre yapılmıştır.

Ey dünyâ'yı isteyen kimse! Evvelâ bu dünyâ'nın ululuğuna, göklerin hareketine ve şekillerine bak. Ki mi kızıl bakırdan, kimi gümüşten, kimi altundan, kimi cevherden, kimi yakuttan ve kimi incidendir bu renklerdedir. Güneş dördüncü göktedir ve üçyüzaltmış derecedir, tam yuvarlak bir dairedir. Dörtte bir veya sekizde bir yer büyüklüğünde olduğu Hendese (Geometri)'de bildirilmiştir. Ay ilk göktedir. Yerin kırkta bir büyüklüğü kadardır.

Çeşitli yellere, değişik nebatlara, türlü türlü yemişlere, muhtelif şekil ve renklere, yiyecek ve kokulara bak.

Hak taâla bin çeşit varlık yaratmıştır. Bunların altı yüzü denizlerde, dört yüzü karalardadır.

Yeryüzündeki yaratıkları madenler, nebatlar, hayvanlar ve insanlardır.

Hak taâla hazretleri dünyâ'yı bozmak istediği zaman önce insanları, sonra hayvanları, nebatları ve madenleri giderir.

Nitekim Hak taâla hazretleri şöyle buyurur:

— «(Yer) yüzünde bulunan her canlı fânidir» (280)

Dünyâ, uzun ömür sürmüş fitneli ve nazlı ihtiyar bir kadına benzer. O dışını gelincikler gibi elbise ile bezeyip halk arasında naz eder. Böylece dünyâ halkı, onun tuzağına düşerler.

Gene o dünyâ zâlim bir hükümdara benzer. O, halka bazı şeyler bağışlar. Fakat dostluğu yoktur ve hepsini öldürmek ister.

---

(280) Rahmân Sûresi, âyet: 26.

Bu itibarla akıllı kimseler kışın tedârikini yazın görürler ve ölüm kaydını diri iken yaparlar.

Dünyâ, içi cevherle dopdolu bir denize benzer. Birçok kimse o denize girip cevher çıkarır, birçok kimse de o denize girip boğulur.

Sözün özü, Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Dünya fitne ve belâdır. Her cemaatın bir fitnesi vardır. Benim ümmetimin fitnesi dünyâ'yı sevmek ve mal yığmaktır.

Nitekim Hak taâla buyurur:

—«Bilin ki mallarınız da, evlâdlarınız da ancak bir imtihandır, (asıl) büyük mükâfat ise şüphesiz Allah katındadır.» (281)

Bu itibarla Ahiret Sarayının yolu Tanrı'ya itaattır

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Ümmetimin evvelkileri, Allaha katî bağlılık ve sadakat sebebi ile kurtuldu. Sonrakiler ise dünyâ ve uzun ömür isteği ile helâk oldu.

Hak taâla buyurdu:

— Ey kullarım! Kendinizi esirgeyiniz. Muhakkak bedenleriniz zayıftır, seferiniz—yolculuğunuz uzaktır, günahınız ağırdır, Sırat Köprüsü incedir, can alan Azrâil'dir, Sûr'u üfleyen İsrâfil'dir ve hâkim âlemlerin Rabbi Allah'tır.

(Dünyâ'da fâkir ve Ahirette zengin olan kimseye ne mutlu.)

---

(281) Enfâl Sûresi, âyet: 28.

25. KABİR VE ÖLÜLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Nakledildiğine göre Müslim'in Sahîhinde peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Mü'min bir kimseyi kabre koydukları zaman (Münker ve Nekir) adlı melekler gelir ve: Rabbin kimdir? Dinin hangi dindir? Peygamberin kimdir? diye sorarlar. Cevabı şudur:

— Tanıklık ederim ki, Allahtan başka Tanrı yoktur. Gene tanıklık ederim ki Muhammed (A.S.) Allahın Peygamberidir ve Dinim İslâmdır.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kabir dünyâ'nın sonu ve Ahiretin başlangıcıdır. Kim kabir azâbından kurtulur ise, geri kalan azâblardan da kurtulmuştur.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Bir kimsenin ölümü şiddetli olursa onun için kaygılanmayın. Çünkü onun bütün hataları ölüm zahmeti ile gitmiştir. Onunla Cennet arasında ancak ölüm kalmıştır.

Nakledildiğine göre, İmam Gazâlî (Allahın Rahmeti üzerine olsun) şöyle demiştir:

— Bir mü'min öldüğü zaman ölenlerin ruhları onunla buluşurlar ve:

— Falân kimsenin hâli nasıldır? derler.

Ölen mü'min:

— İyidir, der.

Onlar:

— Falân kimse nasıldır? derler.

O kimse:

— Ya size gelmedi mi? der.

Onlar:

— Yok buraya gelmedi, anlaşıldı ki, o kimse mü'min değilmiş, başka yola gitti derler.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kim Cuma günü babasının ve anasının kabrini ziyaret etse Hak taâla onların günahını ve kendi günahını yarlığar.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Mü'min kabrine konduğu vakit yeşil bir bahçede oturur. O bahçenin yetmiş arşın uzunluğu vardır. Eğer kâfir olarak ölürse, Cehennem çukurlarından bir çukura bırakırlar. Doksan dokuz ejderhâ kıyâmete kadar ona azâb ederler. Hak taâla'nın doksan dokuz ismini inkâr ettiği için doksan dokuz ejderhâ azâb eder. Hak taâla ona isimleri sayısınca ejderhâ musallat eder.

Mü'minlerin kabrini ziyâret etmek sünnettir. Amma Cuma günü ikindiden sonra ertesi sabaha kadar ziyâret müstehabdır.

Pazartesi, Perşembe, Arefe, Bayram ve Aşûre günlerinde ziyâret etmek gerektir. Zira o günlerde ruhlar kabirlerini ziyâret edenleri beklerler. Kabirdekileri, sağ iken nasıl saygı gösterilirse o şekilde, saygı ile ziyâret etmelidirler. Elini ve yüzünü kabre sürmemelidir. Hıristiyanlar öyle yaparlar. Onlara benzememelidirler.

Nakledildiğine göre ölüm acısı yüz kılıç vurmaktan yahut üçyüz kılıç vurmaktan daha fazladır. Ölümden sonra Cennete varıncaya kadar yüz belâ vardır.

Mü'min kabir azâbından ancak dört şeyle kurtulur:

1. Yalan söylememek,
2. Cimrilik etmemek,
3. Kimseye karşı kötü zanda bulunmamak,
4. Şüpheye düşmemek.

Kabir azâbı, ekseri bedenine değen ve yıkanmayan bevl (sidikten) dolayı olur.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur;

— Bir kimse ölü için Ayet'el-Kürsî'yi (Allâhülâvı) okusa ve sevabını kabirdeki o ölüye bağışlasa Hak taâla o kimseye Peygamberlerin sevabını verir ve her harfi için bir melek yaratır. O melekler okuyan kimse için kıyamete kadar duâ ederler.

26. DUÂ BÖLÜMÜ

Hak taâla buyurdu:

— «Bana duâ edin. Size icâbet (ve duâ'nızı kabûl) edeyim.» (282)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Bir kul ellerini kaldırsa duâ etse, Hak taâla o kulu öylece ellerini boş göndermeye utanır.

Eğer:

— Duâ ederiz. Bazan kabûl olur, bazan kabûl olmaz. Sebebi nedir? diye sorulacak olursa cevabı şudur:

— Duâ'nın şartı vardır, şartına bağlıdır. Nitekim peygamber (A.S.) şöyle buyurur:

---

(282) Mü'min Sûresi, âyet: 60.

— Duâ'nın iki kanadı, şartı vardır: Helâl yemek, doğru söz'dür.

Bir cevap da şudur:

— Peygamber (A.S.) buyurdu ki: Bir mü'min duâ etse Allah o kulun duâsını kabûl eder, isteğini ya bu dünyâ'da ya da Ahirette verir.

Bazıları şöyle demiştir:

— Duâ'nın asla faydası yoktur. Zira, eğer istenen şey Allahın yanında varsa olması, Allahın onu vermesi vaciptir. Şayet Allahın yanında yoksa onun olması mümkün değildir.

Bazıları da şöyle demişlerdir:

— Akıl ve mantık şunu ispat eder ki, gerçekler makamının ulusu ve yücesi Allahın kazâ ve kaderine razı olmaktır. Duâ edip birşey dilemek, kendi isteğini Allahın dilediğinden üstün tutmaktır.

Kimileri de:

— Hak taâla: Herhangi bir kimse benden birşey dilerse, ben dilemeyene daha çok veririm buyurur. Bu itibarla duâ edip birşey dilemekten duâ etmemek yeğdir, derler.

Bunların cevabı şudur:

— Duâ, ibâdet makamlarının en büyüğüdür. Onun için duâ etmek gerektir. Kişi, duâ ederken gönlü Allahtan başka yerde ise duâsı duâ olmaz. Şayet gönlünü bütün âlemlerden çevirip Allahın marifet denizinde yok olacak olursa Hakka yakınlığı meydana gelir.

Kul kendi nefsi ile meşgûl olursa Hak taâla'ya yakın olmaz. Çünkü, kendi şahsî arzusu onu perdeler, Allaha yaklaşmasına mâni olur. Böylece sabit oldu ki,

duâ kulu Allah taâla'ya yaklaştırır. Öyle olunca duâ en büyük ibâdettir. Zira duâ'dan maksat, kulun Hakka dönmesidir. Küçüklük ve alçaklığını ilâhî huzurda açığa vurmaktır.

İmam Fahri Râzî şöyle demiştir:

— Duâ etmekten gaye, kul ile Allah arasında münasebetin, alâkanın sâbit olmasıdır. Ancak Allah taâla ne dilerse o olur.

Şeyh Mühyiddîn-i Arabî şöyle demiştir:

— Duâ ile dilekte bulunmak, Hakkın emrini tutanlar içindir. Zıra Hak taâla Kur'an-ı Kerim'inde: «Bana duâ ediniz. Size icâbet edeyim» buyurdu. Bu şerefli söze uyarak duâ etmek gerektir. Kabûl edilmesi veya edilmemesi O'na aittir.

Şanı yüce olan Allah duâ edenleri överek:

— «Kimi de: Ey Rabbimiz bize dünyâ'da da iyi hâl ver, Ahiret de de iyi hâl ver ve bizi o ateş (Cehennem) azâbından koru der» buyurdu. (283)

İmam Fahr-i Râzî der ki:

— Bu duâ bütün dünyâ ve Ahiretin gaye ve hedeflerini kendinde toplar. Zira Rasûlüllah (S.A.V.) ekserî bu duâ'yı, hem de şu duâ'yı okur idi:

— Allahım! Benim tabiatımı ve ahlâkımı güzel eyle!..

Ebû Hüreyre (R.A.) Peygamber (A.S.)'dan şu Hadisi nakleder:

— Rasûlüllah buyurdu: Duâ ibadetin aslıdır. Allahın katında duâ'dan üstün şey yoktur. Duâ, inmiş ve inecek her türlü kaza'yı def eder. Ömrü uzatır. Kim Hakdan birşey dilemese Allah ona hışmeder.

---

(283) Bakara Sûresi, âyet: 201.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Şüphesiz Hak taâla üç kişinin duâ'sını kabûl eder:

1. Baba ve ananın çocuklarına duâsını,
2. Misâfirin ev sahibine duâsını,
3. Güçlük görmüş kimselerin zâlimler üzerine duâsını.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kim günde yüz defa (Lâ Havle ve Lâ Kuvvete illâ billâhil Aliyyil Azîm = Ulu ve yüce olan Allahtan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur) duâ'sını okusa aslâ yoksulluk görmez. Zira bu duâ, Cennet hazinelerinden bir hazinedir.

Tergîb ve Terhîb de nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kim gece ve gündüz oniki rekât namaz kılsa, iki rekâtta selâm verse, selâmdan önceki oturuşunda Allahı senâ etse, bana salâvat getirse, secdeye varıp yedi defa Ayet'el-Kürsî'yi okusa ve ardından on kere (Tek olan ve benzeri bulunmayan Allahtan başka Tanrı yoktur, mülk onundur ve Hamd onadır) dese; ondan sonra da (Allahım! Senden, yüce Arşındaki ahidlere sadık kalmayı, kitabının ve ulu isminin rahmetinin son noktasında oturmayı, ulvî varlığında yok olmayı ve eksiksiz bilgini dilerim) dese, bunlardan sonra ne dileği varsa ister ve başını kaldırır, selâm verir.

Amma bunu bilmeyenlere anlatmamalıdır. Duâ'sı elbette kabûl edilir.

Hz. Ali (R.A.) şöyle der:

— Duâ ettiğiniz zaman Peygamber (A.S.)'a salâvat getirin. Hak taâla o savalâtı kabûl eder. Salavâtı

kabûl olunca geri kalan duâ'sının da kabûl edileceği umulur. Zira bir kimse bir şahsın bir sözünü kabûl ederse diğer sözlerini de kabûl eder.

Hadisciler şöyle dediler:

— Duâ'yı bitirdiğiniz zaman ellerinizi yüzünüze sürün.

Muhakkıklar da şöyle derler:

— Sağ elini yüzüne sürmek kulun içine, sol elini yüzüne sürmek de dışına işarettir. Dil bunların tercümandır. Elleri ile yüzünü silmek hakîkatına, yani içi ve dışı ile Allaha döndüğüne işarettir. Zira insanın yüzü, Hak nûrunun aynasıdır.

27. İSTİĞFÂR (YARLIĞ DİLEME) BÖLÜMÜ

Allah taâla buyurdu:

— «Hemen Rabbini, hamd ile, tesbîh (ve tenzîh) et. Onun yarlığamasını iste. Şüphesiz ki O, tövbeleri çok kabûl edendir.» (284)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Nefsim kudret elinde olan Allah hakkı için, eğer siz günah işlemeseniz ve dolayısıyle tövbe etmese idiniz Hak taâla bir kavim yaratır, onlar günah işler ve tekrar tövbe ederlerdi. Hak taâla da onları yarlığayıp rahmet ederdi.

Bu sözden maksat Hak taâla'nın kullarına karşı rahmetinin çok olduğunu bildirmektir.

Kim günahlarına tövbe eder, Allahtan yarlığ di-

---

(284) Nasr Sûresi, âyet: 3.

lerse, Hak taâla onun rızkını artırır ve kaygılarını giderir.

Eğer:

— Peygamber günah işlemedi, nasıl yarlığanmasını diler? diye sorulacak olursa, cevabı dört türlüdür:

1. Peygamber (A.S.)'ın gönlüne bir parça perde düşse ümmeti için o vakit istiğfâr ederdi.

2. O dâima Allaha yaklaşmakta ve yükselmekte idi. Bir hâlden bir hâle geçtiğinde evvelki hâline istiğfâr ederdi.

3. Hicâb mest olmaktan ibârettir. O mest, kendinden geçme, Peygambere, Allaha muhabbet yolunda gelirdi.

Peygamber kendini kaybeder idi. Tekrar kendine geldiğinde istiğfâr ederdi. Hakîkat sahiplerinin izahı budur.

4. Zâhir âlimlerine göre ise Peygamberin gönlüne tehlike ve meyillerden çok şey gelirdi. Bu itibarla, o tehlikeli meyilleri def etmek için Allaha istiğfâr ederdi.

Nakledildiğine göre Ali (R.A.) bir gün mescidde oturmakta idi. Bir köylü Arap geldi, istiğfâr etti. Hz. Ali (R.A.):

— Ey Arâbî! Bu yalancıların tövbesidir, dedi.

Arâbî:

— Ey Mü'minlerin Emîri! Ya doğruların tövbesi nedir? diye sordu.

Hz. Aii (R.A.) şöyle dedi:

1. Geçmiş günahına tövbe eder.
2. Şimdi o günahı işlemez.
3. Gelecekte günah işlememeye niyetli olur.
4. Halkın üzerindeki hakkını verir.

5. Dünyâ tad ve lezzetini tattırdığı nefsine ibâdet acısını ve meşakkatini de tadtırır.

6. Haram mal ile semiren etini ve kanını Allah yolunda eritir, harcar.

«Ey Rabbimiz! Artık bizim günahlarımızı yarlığa, kusurlarımızı ört, canımızı da iyilerle beraber al.» (285)

28. TÖVBE İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Ey iman edenler! Tam bir sıdk-u hulûsa mâlik bir tövbe ile Allaha dönün.» (286)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— İşlediği günaha tövbe eden o günahı işlememiş gibi olur.

Rasûl (A.S.) gene buyurdu:

— Hak taâla kulun tövbesini can boğazına varıncaya kadar kabûl eder. Ben de günde yüz defa tövbe ederim.

Bilmek gerektir ki, insan bir yönden dört kötü sıfattan meydana gelmiştir:

1. Behîmî, sûflî vasıflardır. Şerler ve şehvetler ondan doğar.
2. Seb'iyye'dir. Ondan kin, hased ve düşmanlık doğar.
3. Şeytâniyatdır. Ondan hile ve düzencilik doğar.
4. Rubûbiyet'dir. Bundan da kibir ve kendini beğenme duygusu doğar.

---

(285) Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 193.

(286) Et-Tahrîm Sûresi, âyet: 8.

Tövbesi olmayan, kimsenin nefsi tam olmaz, zâlim olur. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Kim (Allahın yasak ettiği şeylerden) tövbe etmezse işte onlar zâlimlerin tâ kendileridir.» (287)

Şeyh İmam Gazâlî şöyle der:

— Tövbe üç şeyle sâbit olur:

1. İlimle,
2. Hâl ile,
3. Amelle.

Abdullah El-Ensârî der ki:

— Tövbe üç mertebedir:

1. Halkın tövbesidir. O çok kulluk etmektir.
2. Okumuşların tövbesidir. Bu, günahı az işlemektir.
3. En üstün seviyede olan kimselerin tövbesidir. Her türlü vaktini zayi etmektir.

Necmeddin-i Kübrâ der ki:

— Tövbe üç makam üzerinedir:

1. Halkınkidir. Onun tövbesi günahdan dönmektir.
2. Okumuşlarınkidir. Onların tövbesi, gönlünden dönmektir.
3. En üstün seviyede olanlarınkidir. Onların tövbesi fenâ fillâh — ilâhî varlıkta yok olmak ve Allahın dışındaki şeylerden vazgeçmektir.

Bundan dolayı bazıları tövbe, istiğfârdan sonradır demişlerdir. Nitekim, Hak taâla buyurur:

---

(287) Hucurât Sûresi, âyet: 11.

— «Ey kavmim! Rabbinizden mağfiret isteyin. Sonra yine ona tövbe edin...» (288)

Onun için, halktan tamamen kesilmek ve Allaha yönelmek mağfiretten sonradır.

Arifler şöyle dediler:

— Tövbe beş kısımdır:

1. Halkın tövbesidir. Onların tövbesi görünen günahtan dönmektir.

2. Sâlihlerin, iyi kimselerin tövbesidir. Onların tövbesi gizli ve kötü günahlardan dönmektir.

3. Muttekîlerin tövbesidir. Onların tövbesi Şekden sakınmaktır.

4. Muhiblerin, Allah dostlarının tövbesidir. Onların tövbesi, Allahı anmaktan gâfil olmamak için halktan sakınmaktır.

5. Ariflerin tövbesidir. Duracağı bir makama ulaşmaktan dolayıdır. Zira makamların sonu yoktur. Öyle olunca Ariflerin tövbesinin sonu yoktur.

Ey Rabbimiz! Duâlarımızı kabul et. Şüphesiz Sen herşeyi işiten ve hakkı ile bilensin. Bizim tövbelerimizi de kabûl buyur. Zira sen, tövbeleri kabûl eden ve mü'min kullarından rahmetini esirgemeyen ulusun.

29. TAKVÂ BÖLÜMÜ

Allah taâla buyurdu:

— «Ey iman edenler! Allahdan korkun. Herkes, yarın için önden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah-

---

(288) Hûd Sûresi, âyet: 52.

dan korkun. Çünkü Allah, ne yaparsanız hakkıyle haberdardır.» (289)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Muttekî (Allahdan sakınan) gereksiz olandan korkan ve gerekli olanı terk edendir.

İbni Ömer dedi ki:

— Tanrıdan korkmak, kendini hiç kimseden yeğ görmemektir.

Bazıları:

— Takvâ, Allahdan sakınmak, Peygamber (A.S.)'a güzel bir şekilde uymaktır, demişlerdir.

Arifler ise:

— Takvâ dört türlüdür, demişlerdir:

1. Dinin men ettiği şeylerden sakınmak,
2. Kedini Hak'tan başkasına nisbet etmekten sakınmak,
3. Hakîkat sıfatını Hak'tan başkasına nisbet etmekten sakınmak,
4. Gerçek vucûdu Hak'tan başkasına nisbet etmekten sakınmaktır.

Bu dördüncü kısmı, ancak ilâhî keşfi ve sırrı olanlar bilirler. Onlar: Allahın sâdık kulları, Peygamberler ve Allah dostlarıdır. Çünkü bunların takvâsı kemâl derecesindedir.

Hak taâla takvâ sahiplerini şu buyruğu ile beyan eder:

— «İşte Ahiret yurdu! Biz onu yer yüzünde ne

---

(289) Haşr Sûresi, âyet: 18.

tegallûb, ne fesâd arzusuna düşmeyeceklere veririz. (İyi) sonuç (Allahın ikabından) sakınanlarındır. (290)

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Tam tasdik, Allahdan ve Peygamberden gelen herşeyi saklamak ve bunlar hususunda kesin inanç üzerine olmaktır.

Gene Peygamber (A.S.):

— Yakîn öğrenin buyurmuştur. Allah'a yakın olanlarla düşüp kalkın demektir.

Bilmek gerektir ki, yakîn'e erenler, işâret ehlidir. İşâret ehli ise kalb ve gönül ehli olanlardır, gönül ve manâ insanlarıdır.

Zaman olur ki, Hakkın nûru gönüllerine inmekle, ilhâm yolu ile ilâhî sırlar onlara keşf olur, açılır.

Zaman olur ki, sâdık ve doğru rüya ile ilâhî sırlardan haberdar olurlar.

Bazanda, rüyâda gördükleri gibi ilâhî âlemi uyanıkken de görürler.

Kim bu mertebeye erer ise şu ilâhî ifâdeye dikkat etmelidir

Ey benim gözümün nûru, Ey gönlümün sürûru! Ben seni sevdiğimden dolayı ne kadar sırların özü ve gördüklerinin hulâsası varsa ben onları sana açıkladım

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Artık sakının o ateşten ki onun tutarağı (odunu, çırası ocak taşı) insanla o taştır. O (ateş) kâfirler için hazırlanmıştır.» (291)

---

(290) Kasas Sûresi, âyet: 83.

(291) Bakara Sûresi, âyet. 24.

Ebû Hanîfe der ki:

— Bu ayet çok korkulu bir ayettir. Yani kâfirler için hazırlanmış ateşle mü'minleri korkutmanın manâsı:

Yapmakla günah işleyeceğiniz amelden korkun. O sizi, giderek ateşe lâyık kılar. Günah işlemekle imanın yok olması vardır. Zîra, küfüre götüreceğinden korkulur.

Hak taâla buyurur:

— Allaha itaat edin, Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin...» (292)

Allah'dan farz kıldığı emirlerden, Peygamberlerden de sünnetlerinden dolayı korkun demektir.

Peygamber (A.S.) bir gün bir Sahâbî'ye şöyle buyurdu:

— Dünyâ için duracağın kadar mal biriktir, Ahiret için ebedî kalacağını düşünerek amel işle, Cehennem için ateşe sabredeceğin kadar kötülük yap ve Allah için, kendisine dileğin olduğu kadar amel işle. İnsanın Allah'a karşı dileği tükenir mi? Bu itibarla insana dâima sâlih ve makbûl amel gerekmiş olur. İnsanların ve cinlerin en yücesi ve kâinatın efendisi Muhammed (A.S.)'ın yüzü hürmetine seni ve bizi Allah bahtiyar ve mutlu kılsın!

Bundan sonra inşallah, insanoğlunun dönüş yeri olan Ahiret meselelerini, kıyâmet gününün nişanını, Mahşer'i Allahın hesaplaşmak için nasıl kuracağını, ilâhî hüküm kürsüsünün nasıl konulacağını, kâfirlere nasıl azâb edileceğini ve mü'minlere nasıl hitap edileceğini açıklayacağım.

---

(292) Nisâ Sûresi, âyet: 59.

30. KIYÂMET ALÂMETLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM (I)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyâmetin nişanları şunlardır:

1. İlim ortadan kalkar,
2. Câhiller çoğalır,
3. Zina (fuhuş) ve Livâta (oğlancılık) artar,
4. İçki içmek yaygın hâle gelir,
5. Kadınlar erkeklerden fazla olur. O kadar ki, bir kimsenin eli altında elli kadın bulunur.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyâmet kopmadan altı şey meydana gelir, ondan sonra kıyâmet kopar:

1. Vebâ (sârî hastalık) çoğalır.
2. Beyt-i Mukaddes (Kudûs'teki kutsal bina) açılır.
3. Ölüm her tarafı kaplar, çoğalır.
4. Mal hırsı artar, bir kimse birine yüz altun verse memnun olmaz.
5. Araplar arasında fitne çoğalır.
6. Mü'minler dünyâ'yı ellerine geçirirler. Benî esferle (Rumlarla—Hıristiyanlarla) andlaşma yaparlar. Ondan sonra kâfirler anlaşmayı bozarlar ve üstün gelirler. Benim ümmetimin içine fitne ve kılıç (düşmanlık) girince kıyâmete kadar çıkmaz. Ondan sonra kıyâmet kopar.

Hadisçiler şöyle nakletmişlerdir:

— Önce Rumlar çıkar. Firenklerle bir araya gelirler. Bütün kâfirler aralarında anlaşarak seksen sancak ile batıdan hücum ederler. Her sancakta onikibin kişi

bulunur. Böylece bütün kâfirler, dokuzyüzaltmış bin askerden meydana gelmiş olur. Yani bir milyondan kırk bin eksik olur.

Şunu bilmek gerektir ki, Muhammed ümmeti önce Şark'ı ve Garb'ı ellerine geçirip kâfirlerden alacaklar, üç şehir kalacaktır. Bunlar: İstanbul, Roma ve Ammûriye'dir (293) Ondan sonra hüküm kâfirlerin olur. Kâfirlerin üstünlüğü Rumlarla diğer Hıristiyanlardan gelir. Rumların çıkmasından İstanbul'un fethine kadar yedi yıl geçer.

Sevbân (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu: (Ben Allah'ın yarattığı arzın, en yüce noktasından, doğu ve batı noktalarını gördüm. Benim ümmetim de O arzın yüceliklerinden daha başka şeylere ulaşacaktır).

İbni Kesîr der ki:

— İlk çağda Buhtunnasır İran hükümdarı iken geldi Kudûs'ü harab etti.

İstanbul o harablığı gördü ve:

— Eğer Tanrının Arşı su üzerinde ise ben de su üzerindeyim dedi.

Hak taâla kızdı ve:

— Ey kibirlenen! Mü'min kullarımla son zamanda seni harab ederim buyurdu.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Beni Asfar (Rumların—Sarı ırk) A'mâka varmayınca kıyâmet kopmaz.

---

(293) Bu şehirlerden, Ankara yakınlarında, Haymana ovasında bulunan «Ammûriye» H. 223 yılında Abbasi Halifesi El-Mu'tesim tarafından; İstanbul ise 1453 yılında Fatih Sultan Mehmed Han tarafından fethedilmiştir. Ammûriye ile ilgili Bizans müneccimlerinin, fethedilemeyeceğine dair hurâfeleri, her nasılsa dinî rivayetler arasına da girmiştir.

A'mâk Şam yakınında bir köydür. Kâfirler oraya kadar varırlar. Medîneden İslâm ordusu çıkar ve üç bölük olur. Kâfirlerle şiddetli cenk ederler. Kâfirleri yenip mü'minlerin bir bölüğü kaçarak münâfık olurlar. Bir bölüğünü düşmanlar şehîd ederler. Onlar şehîdlerin en üstünü olurlar. Bir bölüğü galip gelip kâfirleri kovalarlar ve kırarlar. Ondan sonra İshâk Peygamberin çocuklarından yetmişbin kişi gelir ve İstanbul'u (Lâ ilâhe illellah Allahû Ekber) diyerek alırlar.

Evvelâ denizden tarafı yıkılır. Ondan sonra bir duvarı daha yıkılır. Hâsılı, üç tarafı da tekbir sesleri ile yıkılır. Gaziler ganimet toplarken Şeytan:

— Ey mü'minler! Deccâl çıktı, evlerinizi harab ediyor diye seslenir. Bunun üzerine onlar İstanbul'u bırakıp Şam'a gelirler. Ondan sonra halk kötü işler yaparlar. Emanet kosalar hıyânetlik ederler. Zekât vermezler. Namaz kılan kimseler azalır. Halk birbirlerini dinden çıkarmak için gayret ederler. Bütün halk dünyâ malına duşerler. Erkekler kadınlara uyarlar.

Çocuklar babalarına ve analarına karşı gelirler. Dostlar birbirini incitirler. Mescidlerde dünyâ sözünü söylerler. Ümmetin sonrakileri evvelkilerine lânet ederler. Ondan sonra Hak taâla onlara kızıl bir yol verir. Zelzele dünyâda çok olur. Ay ve güneş tez tez tutulur. Halk Dine, Kur'an'a ve Sünnete hürmet etmez olur. Ondan sonra birbiri ardınca kıyâmet nişanları olmaya başlar.

Kıyâmetin âlâmetlerinde din âlimleri ihtilâf etmişlerdir.

Abdullah bin Ömer (R.A.) dedi ki:

— Peygamberden işittim, şöyle buyurdu: Kıyâmetin ilk nişanı sarı ırkın çıkmasıdır. Sonra güneşin batıdan doğmasıdır. (Hadiscilere göre ilk nişanı Şark'dan bir dumanın çıkmasıdır.) Üçüncü nişanı ise Deccâl'ın çıkmasıdır.

Bunlar kıyametin yakın nişanlarıdır. Ondan sonra Mehdî çıkar.

Ümmü Seleme (R.A.) der ki:

— Rasûlüllahdan işittim: Mehdî Fatıma'nın çocuklarındandır, Seyyid'dir buyurdu.

Ebû Saîd El-Hudrî (R.A.) der ki:

— Peygamber (A.S.) buyurdu: Mehdî bendendir. Ahir zamanda çıkar, yeryüzünde adaletle hükmeder. Önce zâlimler yeryüzünü zülm ile tutmuşlardı. Mehdî güzellik ve adaletle dünyâ'ya yedi yıl hükmeder.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Din bizimle başladı, sonunda gene bizimle son bulur. Sizden biriniz o zamana erişirseniz ve onun nişanlarını görürseniz ona tâbi olun, uyun. Zira Mehdî merhametlidir ve kendisi de rahmete mazhar olmuştur. (294)

Câbir İbni Abdullâh (R.A.) Rasûlüllah'dan nakleder:

— Rasûlüllah buyurdu: Benden sonra oniki Halîfe gelecek, hepsi Kureyş kabilesinden olacak.

---

(294): Kıyâmet âlâmetlerinden olmak üzere geleceğinden bahsedilen Mehdî hakkında daha önce bilgi verildi. Ehl-i sünnetin kıyâmet âlâmetleri arasında saymadığı Mehdî ile ilgili hadislerin bulunuşu, hele bunların tanınmış sahâbîlere isnadı, bilhassa hadis kritiği yönünden bir hayli düşündürücüdür. Bunların mevsûkıyetine karar verilmesine imkân yoktur.

İbni Kesîr der ki:

— Onlara Hulefâ-i Raşidin derler. Hasan, Hüseyin ve Ömer bin Abdûlazîz onlardandır. Allah hepsinden razı olsun.

31. KIYÂMET ÂLÂMETLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM (II)

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Şu on âlâmet, nişan meydana gelmeyince kıyâmet kopmaz:

1. Duman'ın görünmesi,
2. Deccâl'ın çıkması,
3. Dâbbetül-Arz (Korkunç hayvan—yer hayvanı)
4. Güneşin batıdan doğması,
5. İsâ (A.S.)'ın gökden inmesidir.
6. Ye'cûc ve Me'cûc'un çıkmasıdır.
7. Doğuda bir bölgenin yere geçmesidir.
8. Arap adalarından birinin de yere geçmesidir.
9. Batıda bir bölgenin batmasıdır.
10. Yemen'den bir ateşin çıkması ve halkı mahşer yerine sürmesidir.

Bazıları:

— Zâlim bir kavim çıkacak, halkı zülm ile yakacak. Fesâd ve zulmetmekte ateşe benzeyecektir, dediler.

Nakledildiğine göre önce Mehdî çıkar, sonra Deccâl çıkar, diyenler olmuştur. Râfizîler doğdu dedikleri halde henüz Mehdî gelmemiştir. Bazı kimseler batıdan, bazıları da doğudan çıkacak dediler.

Bilmek gerektir ki doğudan çıkan duman batıya kadar dünyâyı kaplar. Kırk gün kırk gece kalır. Mü'minlere dokunursa hasta ve zükkâm (nezle) olurlar. Kâfirlere dokunursa sarhoş olurlar ve ne dediklerini bilmezler.

Hz. Ali (R.A.):

— Gökten yere duman iner, kırk gün kırk gece kalır demiştir.

Sahîh-i Müslimde nakledilen bir Hadis'e göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Ahır zamanda otuz kişi Peygamberlik davasında bulunacaklar, halkı azıtmakta Deccâl gibi olurlar. Allah taâla onları rezîl eder. Zîra Ahir zaman Peygamberi hakîkatte benim. Din ve her türlü dini esaslar benimdir.

★ ★ ★

32. DECCÂL'IN ÇIKIŞI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Ondan sonra Deccâl çıkar. Halen Umman denizinde bir adada mahpûstur, hapsedilmiştir.

İbni Kesîr der ki:

— Hak taâla insanlara önce şeytanı fitne olarak verdi. Sonunda da Deccâl'ı fitne kıldı. Deccâl çıktığı zaman dünyâ'yı bulutlar kaplar. Kendi yelin önünde bulut gibi yürür. Şam ile Irak arasında gezer. İsfahandan yetmiş bin sarıklı Yahudi ona uyar. Bütün dünyâyı gezer. Medine şehrine gelmek istediğinde melekler mâni olurlar, şehre girmez.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Dünyâ'da ne kadar eğlenir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Kırk gün durur. İlk günü bir yıl kadar, ikinci günü bir ay kadar, üçüncü günü bir hafta kadar olur. Geri kalan günleri, bayağı günler gibidir. Bir kavim gelir, Deccâla iman ederler. Deccâl o kavmin dileklerini yerine getirir. Son bir kavim daha gelir, Deccâl onları da kendine uymaya davet eder, fakat onlar Deccâl'a uymazlar. Bir virâneye erse emreder, bütün malını dışarı çıkarır. Kabristana uğrasa ölülere:

— Kalkın der. Şeytan onların şeklinde kalkar. Bir yanında su, bir yanında ateş vardır. Kim Deccâla uymazsa ateşe atar, ateş ona su olur.

Kim uyarsa onu suya atar, o su ateş olur.

Deccâl'in alnında «Kâfir» diye yazılıdır ve gözü kördür. (295)

33. İSÂ (A.S.)'IN GÖKTEN YERE İNİŞİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Ondan sonra Hak taâla İsâ (A.S.)'ı gökten Şam'daki Ümeyye Camiinin doğusuda bulunan «Akminâre»ye indirecektir. Yüzünden inci gibi ter akar ve üç günlük yerden duyulan güzel bir kokusu olur. Hz. İsâ (A.S.) Deccâl'ı Kudûs'de «Led» kapısında bulacak, «Harbe» ile vurup öldürecektir. Kanı, yerin tükendiği yere kadar akacaktır. Ondan sonra İsâ (A.S.) bir kavme Cennet müjdesi verecek, onlar da ona uyacaklardır. Ondan sonra Hak taâla İsâ (A.S.)'a:

---

(295) Deccâl, kıyametten önce çıkacağı bilinen ve Tanrılık iddiasında bulunacağı bildirilen bir şahıstır. Daha sonra ortadan kaldırılacaktır. Bu, sağlam rivayettir ve Müslümanların inançları arasındadır.

— Kavminle Tûr dağına çık! diye vahiyde bulunacak. Hz. İsâ kavmi ile dağa çıkacak.

Ondan sonra Allah Ye'cûc ve Me'cûc'u çıkaracak. Ye'cûc ve Me'cûc yeryüzünde çok karışıklık meydana getirecekler. Kudûs'e de gelecekler ve:

— Yeryüzündeki bütün insanları öldürdük. Şimdi de göktekileri öldürelim diyerek oklarını gökyüzüne doğru atacaklar.

Ondan sonra Hak taâla, develerin burnundaki kurtlar gibi küçük kurtlar gönderecek, o kurtlar onları bir defada yok edecekler.

Ondan sonra Hz. İsâ ve kavmi Tûr'dan inerler. Fakat onların leşlerinden rahatsız olurlar, İsâ (A.S.) duâ edecek, Allah taâla da deve boynu büyüklüğünde kuşlar gönderecek, o kuşlar onların leşlerini denize atacaklar. Böylece yeryüzü arınacak, otlar ve ağaçlar bitecek, yemişler verecekler.

İbnî Kesîr der ki:

— İsâ (A.S.) Deccâl'ı öldürünce, yeryüzü emin olup, kurt koyunla yürüyecek. Harab olmuş şehirler yeniden kurulacaklar.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— İsâ (A.S.) gökten yere indiği zaman adaletle, güzel bir idare ile hükmedecek, bütün putları ve haç'ları kıracak. Ondan sonra İsâ (A.S.) Hz. Mehdî ile buluşacak. Namaz vakti olunca İsâ (A.S.):

— Gel ey Mehdi! İmam ol namaz kılalım diyecek.

Mehdî:

— Ey İsâ! Sen Peygambersin, imam olmaya sen lâyıksın, diyecek

İsâ (A.S.) da:

— Ey Mehdî Gel sen imam ol, Hz. Peygamber (A.S.)'ın oğlusun, imam olmağa sen lâyıksın, diyecek. Ondan sonra Mehdî imam olup namaz kılarlar. Isâ (A.S.) Sultan olup yedi yıl halka hükmeder. (296)

Muhammed bin Kâb (R.A.) şöyle der:

— Kitapta gördüm ki, Ashâb-ı Kehf gelip İsâ (A.S.)'a yardım ederler, İsâ (A.S.) yedi yıl sonra Kâbe'ye gider.

34. DÂBBET'ÜL—ARZ'IN ÇIKIŞI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Keşşâf Sâhibi Zemahşerî der ki:

— Dabbet'ül-Arz (yer hayvanı) çıktığı zaman yer, harekete gelir ve yarılır. Dâbbet'ül-Arz Mekke'de Safâ tepesinin altından çıkar. Mekke'de iki dağ (tepe vardır: Safâ ve Merve. O Safâ'dan çıkar. Sağ elinde Hz. Mûsâ'nın Asâsı, sol elinde Hz. Süleyman'ın yüzüğü bulunur. Asâ ile mü'minlere vurur. Yüzleri nurla parlar ve «Mü'mindir» diye alımlarına yazılır. Yüzüğü kâfirlerin alnına basar. Yüzleri kara olur ve alınlarına «kâfirdir» diye yazılır. Ondan sonra mü'minlere:

— Ey falân! Sen Cennetliksin derler. Kâfirlere ise:

— Ey falân! Sen Cehennemliksin, derler.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «O söz (ün manâsı) kendilerinin aleyhinde (tahakkuk edip) vukû (ve zuhûr)'a geldiği zaman yerden bunlar için bir dabbe çıkarırız ki bu, onlara insanların

---

(296) Daha önce de işaret edildiği gibi, sahih rivayetlerde Mehdî'den bahis yoktur.

(297) Nemil Sûresi, âyet: 82.

ayetlerimize kat'i bir kanaat beslemez olduklarını (başlarına kakarak) söyler.» (297)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Dâbbetü'l-Arz'ın deve ayağı gibi dört ayağı, kuş gibi kanatları vardır. Başı öküz başına, gözü domuz gözüne, kulağı fil kulağına, boynuzu gergedan boynuzuna, boynu deve boynuna, göğsü Arslan göğsüne, rengi kaplan rengine, kuyruğu koç kuyruğuna benzer. Hasılı, bütün ranklerden gövdesinde renk vardır. Yerden ancak üç günde çıkar, başı buluta değer. Halk iki bölük olur. Bir bölüğü kaçar, bir bölüğü de huzura kavuşurlar. Arapça:

— Kendi nefsine fasıklıkla zulmeden kimseye Allah lânet etsin, der.

Mehdi de Çin ülkesine gider. Orada evlenir, bir oğlu doğar. O çocuk son doğan çocuk olur. Ondan sonra dünyâ'ya kısırlık yayılır. Artık çocuk doğmaz. Halk kırılır ve imanlı kimseler tükenir.

35. GÜNEŞİN BATIDAN DOĞMASI İLE İLGİLİ BÖLÜM

İsâ (A.S.) zamanında güneş batıdan doğar. Güneş batıdan doğduğu zaman halk onu görür, tövbe edip imana gelirler. Amma imanları fayda vermez. Meğer ki güneş batıdan doğmadan önce iman etmiş olsun.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Güneş battıktan sonra Arş'ın ayağına varır ve secde ederek doğudan doğmayı diler. Hak taâla tekrar doğmasına izin vermez. Güneşin batıdan doğacağının nişanı üç gün doğmamasıdır. Gece ibâdeti yapan âbidler, gece namazına dururlar. Görürler ki, sabah olmaz.

O zaman anlarlar ki, söylenen gün gelmiştir. Tövbe ve istiğfâr ederler. Üç gün sonra güneş batıdan doğar. Öğle yerine geldiğinde ay doğar. O da öğle yerine gelir ve güneşle ikisi bir araya gelirler.

Hak taâla bunların aydınlığını giderir. Kapkara olurlar. Bir zaman gökte dururlar. Ondan sonra gene batıdan batarlar. Ondan sonra güneş tekrar doğudan doğar ve tövbe kapısı kapanır.

36. TÖVBE KAPISININ KAPANMASI

İbnî Abbâs şu rivâyeti nakletmiştir:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Tövbe kapısı batıdadır. İnci ve yakutla süslenmiş altından iki kanadı vardır. İki kanadının arası kırk yıllık yoldur. Hak taâla bütün halkı yarattığındanberi o kapı açıktır. Halen de açık bulunmaktadır. O vakit kapanır. Ondan sonra da kimsenin imanı kabûl edilmez. Zîra tövbe kapısı kapanmış, kıyâmetin nişanı görülmüştür. Artık görmeden iman olmaz.

Ondan sonra İsâ (A.S.) Medine'ye varır, Araplardan bir kadınla evlenir. O hanımdan kızları doğar. Gökten indikten sonra kırk yıl yaşar. Sonra ölür ve Peygamber (A.S.)'ın yanına onu defnederler.

37. YERYÜZÜNDEKİ ÇÖKÜNTÜLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Ondan sonra üç yer aşağı geçer. Biri doğuda, biri batıda ve biri de Arap adalarında olur. Ondan sonra da Kur'an mushafdan götürülür. Kur'an götürülürken arı sesi gibi ses çıkarır. Hak taâla:

— Niçin böyle inlersin? buyurur.

Kur'an:

— Ey Rabbim! Kimse beni okumaz oldu. Okuyanlar da benimle amel etmezler, der.

Secâvendi rivayetinde der ki:

— Kur'an: «Ey Rabbim! Senden geldim ve gene sana varırım, sende gizlenirim» der.

Keşşâf'da nakledildiğine göre Hak taâla hazretleri dünyâ'yı kılıçla, depremmekle, ateşle yakmakla, su basmakla ve hastalıkla helâk edecektir. Mekke harab olacak. Habeşden bir kavim gelecek Mekke'yi ve Kâbe'yi yıkacak. Medine kıtlık ve açlıkla harab olacak. Basra suya geçmekle, Kûfe yıldırımla, dağlar yıkılmakla helâk olacak. Horasan ve diğer bütün şehirler harab olmakla yok olacaklar. Ondan sonra Hak taâla tatlı bir yel verecek. Gönlünde zerre kadar imanı olanlar ölecekler, yeryüzünde hayırlı kimse kalmayacak. Geri kalan halkın hepsi kâfir olacak.

Ebû Saîyd El-Hudrî Peygamber (A.S.)'dan şu rivâyeti nakleder:

— Hayvanlar insanlarla konuşmadan kıyâmet kopmaz. İnsanın başında ve ayağında ne varsa kendisi ile konuşur.

Şeyh Muhyiddin-i Arabî der ki:

— Son zamanda, bir oğlanla beraber bir de kız doğar. O oğlanın başı kızın ayaklarına bitişik olur Ondan sonra çocuk doğmaz. Bu Çin ülkesinde olur ve o ikizler Mehdî neslindendir.

Ebû Âliye der ki:

—Ondan sonra yıldırımlar çoğalacak, güneşin parlaklığı gidecek. Yıldızlar dökülecek. İnsanlar cinlere,

cinler insanlara karışacak. İnsanların işleri hayvandan seçilmez. Cinler:

— Gidelim denizleri görelim, nasıldır? derler. Giderler ve görürler ki, denizler ateş olmuş. Kıyâmetin yaklaştığını anlarlar ve gelip insanlara haber verirler.

Bölüm:

Müminler doğru yolda olurlarsa ümmetin ömrü bin yıl olacaktır. Nitekim Peygamber (A.S.) şöyle buyurur:

— (Ümmetim doğru yolda olursa onların ömrü bin yıldır. Doğru yolda olmazsa onun yarısıdır).

Şeyh Muhyiddin, Rûhu'l-Kudüs adlı kitabında şöyle buyurmuştur:

— Ben ve kıyâmet ikimiz beraber geldik diyerek iki parmağını gösterdi. Lâkin ben ondan biraz önce geldim.

Yeryüzünde müminlerden kimse kalmayıp, dünya kâfirlerle dopdolu olunca o vakit sûr'a üfürülür.

38. SÛR'UN ÜFLENMESİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Sûr'a üfürüleceği gün(ü) de (hatırla)ki (o gün) —Allahın diledikleri müstesnâ olmak üzere— artık göklerde kim var, yerde kim varsa hepsi dehşetle korkmuştur. Her biri hor ve hakîr ona gelmişlerdir.» (298)

Hak taâla İsrâfile Sûr'u çal der. İsrâfil o sûru çalar. Bütün canlılar helâk olurlar. Hak taâla ondan sonra ölüm meleğine emir verir. Sağ elile Arş'ın, sol eli ile Kürsî'nin ayağına yapışır. Bütün ruhları bir anda kabzeder, öldürür.

---

(298) Nemil Sûresi, âyet: 87.

Nakiedildiğine göre Sûr'a üflenmesinden sonra kimse kalmaz. Yalnız dört melek kalır. Onlar: Cebrâil, Mîkâil, İsrâfîl ve Azrâîl (A.S.)'dır.

Ondan sonra Hak taâla, Azrâile:

— İsrâfîlin canını al! diye buyurur. O da alır.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Azrail! Mikail'in canını al! buyurur. O da alır.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Azrail! Sen de kendi canını al! buyurur. Azrail de alır.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Cebrâil! Kim kaldı? buyurur.

Cebrâil:

— Sen Bâkî ve Dâim olan Sen ve fâni olan Cebrâil kaldı, der. Sahih olan, sona Azrâilin kalmasıdır. İkisi de nakildir.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Azrâil! Senin de ölmen gerektir buyurur. Böylece Azrâil de secde ederek kanatlarını bırakır ve ölür.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Onun zatından başka herşey helâk olucudur. Hüküm onundur ve siz ancak ona döndürül(üp götürü)eceksiniz.» (299)

Nakledildiğine göre Abdü'l-Allâm, Bahrü'l-Kelâm adlı eserinde şöyle demiştir:

— Yedi şey helâk olmaz:

1. Kalem,
2. Levh,
3. Arş,

---

(299) Kasas Sûresi, âyet: 88.

4. Kûrsî,
5. Cennet,
6. Cehennem,
7. Ruhlar.

Kâdî Beydâvî der ki:

— Hak taâla'nın bunları, göz açıp-kapayıncaya kadar öldürmesi ve tekrar diriltmesi câizdir, Allah için kolaydır. Geri kalan halk ölür, bunlar ölmezler.

39. BÖLÜM

İmam Gazâlî Dürretü'l-Fâhire adlı kitabında şöyle der:

— İsrâfil sûra üfürdüğünde dağlar parça parça olup havada uçarlar. Denizler birbirine koyulur. Güneş ve Ay kapkara olup dururlar. Yıldızlar dökülür. Gökler değirmen gibi tez tez dönerler. Yerler hereket ederek deprenir. Bazen uzalır, bazen de kısalır. Halk helâk olup gittikten sonra yeryüzü kırk yıl harap olup kalır.

Nakledildiğine göre dünya'nın ömrü yetmişbin yıldır. Atmışikibindokuzyüzatmış yıl olduğunda Adem yere indi, Yedibin yıl Adem oğullarının hükmü oldu. Kırk yılda, bütün insanlar gittikten sonra vardır. Böylece bu cümle yetmişbin yıl ile tamam olur.

Yetmişbin yıl tamam olunca dünya'nın sonu gelir.

Ondan sonra Hak taâla buyurur:

— «Bugün mülk kimindir?» (300)

Cevap verecek hiç kimse bulunmaz. Allah kendi

---

(300) Mü'min Sûresi, âyet: 16.

kendine cevap verip buyurur: «Bir olan (herşeye hâkim ve) kahhâr olan Allahındır.» (301)

Ondan sonra Hak taâla:

— Ben herşeye gücü yeten hükümdarım. Benden başkasına tapanlar ve bana ortak koşanlar hani nerede? diye sorar.

Ondan sonra sakır cehenneminden bir kapı açar. O kapıdan ateş yalabı çıkar. Yerle gökler arası ateşle dopdolu olur. Ondan sonra Hak taâla, Arş hazinelerinden bir hazine açar. Oradan insanın bel damlacığı gibi hayat denizinden yeryüzüne yağmur yağar. O su yerden yukarı kırk Arşın kadar dolar.

Ondan sonra Hak taâla ölmüş bedenlere buyurur. Onların bedenleri tekrar yaratılır ve ruhları gelince de kabire girdikleri gibi olurlar. İnsandan küçük bir kemik vardır. O hiç çürümez. Sinirlerin olduğu yerde bulunur. Hak taâla bütün Adem oğullarını o kemikten yeniden yaratır.

Ondan sonra Hak taâla yele buyurur. Arşın altından eser. Yerde ne kadar gizli şey varsa meydana çıkar. Ondan sonra Hak taâla, İsrâfîli yaratır. Sûr elinde olur. O sûrun, ruhlar sayısınca delikleri bulunur. İsrâfil o sûru bir defa daha çalar, bütün ruhlar bedenlerine girerler.

Mukâfil (R.A.) der:

— İsrâfîl Sûru, Kudüs'de sahra taşının üstüne çıkıp çalar. Ondan sonra da şöyle der:

— Ey çürümüş kemikler! Ey dağılmış etler! Ey kesilmiş damarlar! Bedenlerinize girin.

---

(301) Mü'min Sûresi, âyet: 16.

Onlar da bayağı eskisi gibi cisim olurlar. Ruh gelir, bedenini hazır olmuş bulur.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— O sûrun dört budağı vardır. Biri doğuda, biri batıda, biri yedi kat yerden aşağıda ve biri de yedi kat gökten yukarıda bulunur. Ve yine o Sûr altı mertebedir.

Peygamberlerin canı birisinde, meleklerin canı birisinde, cinlerin canı birinde, insanların canı birinde, şeytanların canı birinde ve hayvanların canı birinde bulunur. İsrâfilin Sûr'a bir üflemesinden diğer üflemesi arasında kırk yıl geçer.

Bazıları:

— Şeytan ilk üflemeye kadar kalır. Ölüm meleği şeytanın canını yetmiş azap meleği ile alır. Ondan sonra Hz. Adem ile Hz. Havvâ'ya gelirler, şeytan öldü derler, Adem ile Havvâ, şeytanın ölmesinden dolayı çok sevinirler.

40. HAŞİRLE İLGİLİ BÖLÜM

Dünya halkı tamamen yok olunca, her zaman diri ve var olan Allah onları tekrar diriltir.

Nakledildiğine göre Hak taâla halkı haşretmeyi dileyince İsrâfîli, Cebrâili, Mikâili ve Azrâîli yaratır. Bir başka rivayette Muhammed Mustafa'yı yaratır. Zira ilk defa onu yaratmıştır, bu ikinci yaratışta da gene onu ilk olarak yaratır.

Hak taâla, İsrâfîl ve Cebrâili yaratınca onları Cennete gönderir. Varıp Cennetin kapıcısı Rıdvana Cenneti Hz. Muhammed (A.S.) ve ümmeti için süslemesini söylerler.

Ondan sonra Cebrâil (A.S.) Cennetten bir Burâk, Livâü'l-Hamd'i ve iki hulle alıp Peygamber (A.S.)'a gelir. O Burâk'ın iki kanadı vardır. Yer ile gökler arasında uçar. Yüzü insan yüzü gibidir. Arapça konuşur.

Hak taâla:

— Ey Cebrâil! Burâk'ı eğerle! Altından bir eğer vur ki, yanları yeşil zümrütten, özengileri altından olsun, buyurur.

Cebrâil (A.S.):

— Ey Rıdvân! Bugün Burâk günüdür. Müminlere kavuşma, kâfirlere ayrılma günüdür. Ondan sonra yeryüzüne gelirler. Yerden göğe kadar bir direk gibi duran bir nûr görürler. Muhammed Mustafa'nın kabrinin o olduğunu anlarlar. İsrâfil (A.S.) gelip:

— Ey temiz can yukarı (dışarı) çık! Bugün hesap günüdür, der.

Ondan sonra yer yarılır ve Peygamber (A.S.) kâbrinden dışarı çıkar. Nitekim buyurur:

— (Kıyamet gününde yerden çıkanların ilki ben olacağım).

Hz. Rasûl (A.S.) kabrinden kalkıp kabri üzerine oturur, başındaki ve sakalındaki toprağı giderir. Ondan sonra Cebrâil (A.S.) Burâk ve Hulle getirir. Rasûl (A.S.):

— Ey Cebrâil! Bugün hangi gündür? diye sorar.

Cebrâil de:

— Bugün kıyâmet günüdür. Kâfirler için hasret ve nedâmet günü, müminler için kavuşma ve saadet günüdür, der.

Rasûl (A.S.):

— Ey Cebrâil! Bana müjde ver, der.

Cebrâil (A.S.):

— Ey Muhammed! Livâü'l-Hamd ve Taç benim yanımdadır, der.

Rasûl (A.S.):

— Senden onu sormuyorum, buyurur.

Cebrâil:

— Cennet süslendi ve Cehennem hazırlandı, der.

Rasûl (A.S.):

— Senden onu da sormuyorum, günahkâr ümmetimin hâli nasıldır? Onu sormak istiyorum, buyurur.

İsrâfil (A.S.):

— Tanrı hakkı için daha sûru üfürmedim, der.

Peygamber (A.S.):

— İşte şimdi gönlüm hoş oldu ve gözüm açıldı, der.

Ondan sonra Tâc'ı ve Hulleyi alıp giyer, Burâk'a biner ve secde eder. Bir ses gelir ve şöyle der:

— Secde etme! Başını kaldır. Bugün rûkû ve sucûd günü, namaz kılma günü değildir. Hesap ve Azâb günüdür. Başını kaldır, hacetini iste.

Peygamber (A.S.):

— Ey Allahım! Bana ümmetimi bağışlayacağını vaadettin, der.

Hak taâla:

— Sen râzı oluncaya kadar bağışladım, buyurur.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey İsrâfil! Sûr'unu çal, buyurur. İsrâfil (A.S.) Sûr'unu tekrar çalar. Melekler, insanlar, hayvanlar, cinler ve cân kavmi Hak taâla'nın emri ile tekrar dirilip kabirlerinden kalkarlar.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— O« anda görürsün ki (ölüler dirilip) ayakta bakınıp duruyorlar.» (302)

O vakit ki, kabirlerinden kalkarlar, anadan doğma kalkarlar. Müminlerin yüzü ak, kâfirlerin yüzü kara olur. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «O günde ki nice yüzler bembeyaz olacak, nice yüzler de kapkara kesilecek.» (303)

Müminlerden bazılarının yüzleri kandil gibi parlak olur ve kabirleri üzerinde bin yıl dururlar. Ondan sonra batıdan bir ateş görülür. O ateş arı sesi gibi ses çıkarır. Ondan sonra bu halk mahşer yerine gelirler. Kiminin ameli nûr gibi olur, kiminin ameli hayvan suretinde olur. Halkın nûru, ameline göre olur. Ayakları ile yürümesi dahi ameline göre olur.

Müminlerin ameli güzel ve hoş bir koku ile gelir ve sahibine:

— Beni bilir misin? diye sorar.

O kimse:

— Yok bilmiyorum, der.

Kişinin ameli:

— Dünya'da ben senin sırtına binmiştim. Bugün sen benim üzerime bin der. Nitekım Hak taâla buyurur:

— «Müttekîleri O çok esirgeyici (Allahın) huzuruna (suvârî elçiler gibi) toplayacağımız ... gün.» (304)

---

(302) Zümer Sûresi, âyet: 68.

(303) Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 106.

(304) Meryem Sûresi, âyet: 85.

Yani müttekîler, Allah yolunda yürümüş olanlar, altın ve yakuttan eğerli at ve deve ile gelirler. Nûrdan iki de kanatları vardır.

Kâfirlerin ameli çirkin biçimde ve kötü bir koku ile gelip sahibine:

— Beni bilir misin? diye sorar.

O kişi:

— Yok bilmiyorum, der.

Onun ameli:

— Ben senin kötü amelinim. Dünya'da sen benim üzerime binerdin. Bugün ben senin üzerine bineceğim, der. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Nihayet kendilerine ansızın kıyamet gelip çattığı zaman, onlar (günah) yüklerini sırtlarının üstüne yükleyerek, diyecekler ki: (Hayatta) yaptığımız taksirlerden dolayı eyvah bize! Dikkat edin, ne kötüdür o yüklenip taşıyacakları şeyler!» (305)

Haberde gelmiştir ki, kıyâmet günü olduğu zaman Hak taâla ruhları kâbirlerine gönderir. Melekler müminlerin kabirleri üzerine gelirler. Başlarındaki toprakları giderirler. Yalnız alnı ile yüzündeki topraklar kalır. Melekler o toprakları da gidemek isterler, o topraklar gitmezler.

Hak taâla buyurur:

— Ey meleklerim! O yüzlerindeki toprak yaban toprağı değildir, bilâkis mihrâp ve secde toprağıdır. O toprakla Sıratı geçerler ve Cennete girerler. Hattâ kim görürse bilir ki, o kimse Tanrının mümin kuludur.

Nakledildiğine göre Hz. Âişe (R.A.), Rasûl (A.S.)'a şöyle bir sual sormuştur:

---

(305) El-En'âm Sûresi, âyet: 31.

— Ey Allahın Rasûlü! Halk kıyamet gününde nasıl haşr olur?

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Başı kabak, çıplak ve yalınayak koparlar.

Âişe (R.A.):

— Ey Allahın Rasûlü! Ben o halde utanırım, dedi.

Rasûl (A.S.):

— İş senin söylediğinden daha da zordur. Zira halk korku ve dehşetten birbirine bakmazlar. Gözlerini göğe dikerler, yemeden ve içmeden kırk yıl öylece dururlar. Ondan sonra Hak taâla hazretleri bunları esirger. Kendine yakın meleklerine buyurur. Arş-ı Alâyı mahşer yerine getirirler. Asla kan dökülmemiş ve günah işlenmemiş gümüş gibi ak ve temiz bir yere koyarlar. Ondan sonra Arşı getiren melekler seslenirler. İnsanlar ve cinler bunu işitirler:

— Hani falan oğlu falan? derler. O çağırılan da:

— Benim! der. Eğer onun iyilikleri varsa melekler onu durak ehline bildirirler.

Yine melekler:

— Zâlimler gelsinler! diye seslenirler. Zâlimler de gelirler ve ayakları üzerinde dururlar. O gün onların elleri, ayakları ve dilleri işlediklerine tanıklık ederler. Eğer yaptığı iyilikler varsa alıp o zulmettiği kimseye verirler. Eğer yoksa, zulmettiği kimsenin kötülüklerini alıp o zâlime verirler. O gün de hiç kimseye zülmedilmez. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Bugün herkes ne kazandıysa onunla karşılanacak. Bugün haksızlık yok. Şüphesiz ki Allah, hesabı çarçabuk görendir.» (306)

---

(306) El-Mü'min Sûresi, âyet: 17.

İbni Abbâs (R.A.):

— Hz. Rasûl (A.S.)'dan önce İbrâhim (A.S.) hılat giyer, demiştir.

Muhakkıklar:

— Nemrûd, çıplak ateşe attı ve o Allah yolunda çıplak kaldığı için önce hılatı (elbiseyi) İbrâhim (A.S.) giyer, dediler.

Halk çıplak mahşere varırlar, sonra Cennetten giyecekler gelir ve giyerler.

Nakledildiğine göre İbni Kesîr şöyle demiştir:

— Halk kabirlerinden kalktıkları zaman dağları atılmış yün gibi görürler. Suları çekilmiş, ağaçları kurumuş, denizleri sağulmuş, yer dümdüz olmuş, şehirler ve mamûreler viran olmuş, ay, güneş ve yıldızları kapkara olmuş olarak görürler. Kabirden çıktıktan sonra bunları öylece görecekleri sahih ve doğru görüştür.

Müfessirler şöyle derler:

— Kıyamet gününde bütün halkın başı kayısı olur, kimse kimseye bakmaz.

İbni Abbâs derk i:

— Müminler bir saat kendilerini bilmezler, ondan sonra bilirler. Kâfirler aslâ kendilerini bilmezler. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Sûra üfürüldüğü zaman da artık aralarında o gün (böbürlenecekleri) soyları soplar(ı) olmadığı gibi (birbirilerinin halini) de soruşamazlar onlar.» (307)

---

(307) El-Mü'minin Sûresi, âyet. 101.

41. YERİN VE GÖKLERİN DEĞİŞMESİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «O gün ki yer başka bir yere, gökler de (başka göklere) tebdil olunacaktır.» (308)

Keşşâf sâhibi der ki:

— Göklerin nasıl değişikliğe uğrayacağında ihtilâf vardır. Bazılarına göre yerlerin ve göklerin sıfatları, kendilerine has durumları değişir. Dağlar yürür ve denizlerin suyu çekilir. Yeryüzü dümdüz olur.

İbni Abbâs (R.A.) şöyle der:

— Gökler değişir demek, yıldızlar, ay ve güneş tutulup kapkara olur; gökler bölük bölük olurlar, demektir.

Bazıları:

— Hak taâla —Allah bilir— kıyâmet için ayrı bir yer yaratır, dediler.

Hz. Ali (R.A.) dedi ki:

— Bu yer değişecek demek, yer ak gümüşten, gökler ise altından olacak demektir.

Kudüs'lüler şöyle derler:

— Hak taâla kıyâmet gününde Kudüs'deki Sahrâ taşını ak mercandan yapacak, İsrâfîle ve meleklere; Arşı, Cenneti, Cehennemi, müminleri, kâfirleri, Mizânı ve Sıratı getirmelerini buyuracak.

Hak taâla kullarına hükmedecek. Halk iki bölük olacak. Bir bölüğü Cehenneme, bir bölüğü Cennete gideceklerdir.

---

(308) İbrahim Sûresi, âyet: 48.

Ebû Saîyd El-Hudrî şu rivayeti nakletmiştir:

— Rasûlûlah buyurdu: Hak taâla yeryüzünü bir ekmek yapar. Halk Cennete girdikleri vakit önce bu ekmeği yerler. Sonra da balık ciğeri yerler.

Hz. Âişe (R.A.):

— Ey Allahın Rasûlü! Kıyamet gününde hiç aileni anar mısın? diye sordu.

Rasûi (A.S.):

— Üç yerde anılmazsınız. Biri Sırât, biri Mîzân ve biri de amel defterleri okunurken, buyurdu.

Âişe (R.A.):

— Yâ Rasûlüllah! Bu yer başka bir âleme dönünce bu kadar halk nerede bulunurlar? diye sordu.

Rasûl (A.S.):

— Ey Âişe! Öyle birşey sordun ki, daha önce hiç kimse bunu bana sormadı. Ey Âişe! O gün bu yer değişince halk Sırât üzerinde bulunacak.

Abdullah bin Ömer (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu ki: Hak taâla kıyamet gününde gökleri dürüp kudret elile sağ eline alır, yerleri dürüp kudret kabzasına alarak:

— Hani kibir ve azâmet taslayan zâlimler? buyurur.

Nitekim Kur'anı Kerimhinde şöyle buyurmuştur:

— «(Müşrikler) Allahı hak (ve lâyık) olduğu vech ile takdir etmediler. Halbuki kıyamet günü (küre-i) arz toptan (ancak) onun bir kabzasıdır. Gökler de onun sağ eliyle (toplanıp) dürülmüşlerdir (dürüleceklerdir). O, (müşriklerin kendisine) kata geldikleri ortaklardan münezzehdir, çok yücedir.» (309)

İmam Fahri Râzi Tefsîr-i Kebîrinde şöyle der:

---

(309) Zümer Sûresi, âyet: 67.

— Hak taâla sağ elile tuttu demek, herşeye ihatası vardır, demektir.

.Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kur'an okuyanlar kabirlerinden kalkınca Kur'an gelir ve:

— Beni bilir misin? diye sorar.

O kimse:

— Yok bilmiyorum, der.

Kur'ân:

— Ben gece ve gündüz okuduğun Kur'anım der, onun başına Tac koyup elbiseler giydirir.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kıyamet günü olunca halk sadakalarının gölgesinde bulunur. Kim sadaka verirse kıyamet korkusundan emin olur. Mümin kabrinden kalktığı zaman sadakası bir kubbe şeklinde gelir, onun üzerinde durur ve o günün ısısından onu korur.

Ebû Hûreyre (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kıyamet gününde halk üç bölük olup mahşer yerine gelirler. Bir bölüğü zincirli olarak, bir bölüğü yayan ve bir bölüğü de yüzleri üzerinde yürüyerek gelirler.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Yüzleri üzerine nasıl yürürler? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Ayakları üzerinde yürütmeye muktedir olan Allah yüzleri üzerine de yürütür, buyurdu.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— O gün inananlar yüzyirmi saf olur. Seksen safı Muhammed ümmeti, kırk safı ise geri kalan Peygamberlerin ümmetleridir. Her safın uzunluğu doğudan batıya kadardır. Müminlerin nişanı, elleri, yüzleri ve ayaklarının abdest suyundan ak olmasıdır.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Önce ben ümmetimi önden çekerim, İsâ da ardından sürer. Ümmetime Sırâtı geçiririm, helâk olmazlar. Amma kâfirleri zebâniler yüzleri üzerinde çeke çeke cehenneme bırakırlar. Her kâfir bir şeytanla bağlanmış olur.

İmam Gazâli der ki:

— Kıyamet günü olunca önce, yüzleri yıldız gibi parlayan bir kavim gelir. Melekler:

— Sizin amelınız nedir? diye sorarlar.

Onlar:

— Abdest aldığımızda ezan okunurken alırdık, derler.

Ondan sonra yüzleri tam ay gibi bir başka tâife gelir. Melekler:

— Sizin ameliniz ne idi? diye sorarlar.

Onlar:

— Biz abdesti vaktinden önce alırdık, derler.

Ondan sonra başka bir tâife gelir ki, yüzleri güneş gibi olur. Melekler onlara:

— Sizin ameliniz ne idi? diye sorarlar.

Onlar:

— Biz ezanı mescidde işitirdik, derler.

Ondan sonra Hak taâla, meleklere buyurur ki, gökleri dürerler ve yere inerler.

Hak taâla buyurdu:

— «O gün gök, beyaz bulutlar (çıkıp), parçalanacak, melekler (ellerinde amel defterleri bulunduğu halde hesap için) indirilecek, indirilecek.» (310)

Ayetteki Gamâm bir şeydir ki, ak buluta benzer, gökten yukarıda bulunur.

Nakledildiğine göre birinci kat gök yarıldığı zaman oradaki melekleri Allah yere indirir. Sayıları yeryüzündeki melekler, insanlar ve cinlerin on kat sayısıncadır.

Halk onlara:

— Tanrımızın emri içinizde midir? diye sorarlar.

Onlar:

— Yok lâkin onun emri gelir, derler.

Hattâ yedi kat göğün melekleri bu şekilde yere inerler. Ondan sonra o zaman açılır.

Hak taâla, hesap görmek için bir ak bulutun gelmesini emreder. Ondan sonra bu halkın amel defterleri gelir. Ondan sonra Hak taâla meleklere herkesi kıyamet yerine getirmelerini buyurur.

Melekler bütün alemlerin ardında bir halka gibi olup dururlar.

Ondan sonra Hak taâla ikinci kat göğün meleklerine buyurur. Onlar da evvelki gibi halka olurlar. Onlardan sayıları çoktur.

Ondan sonra üçüncü kat göğün melekleri inerler. Onların sayısı evvelkilerden otuz misli çoktur.

Dördüncü katın mellkleri evvelkilerin kırk katı olur.

Beşinci katın melekleri evvelkilerin elli katı olur.

Altıncı katın melekleri evvelkilerin atmış katı olur.

---

(310) El-Furkân Sûresi, âyet: 25.

Yedinci katın melekleri evvelkilerin yetmiş katı olur.

Ondan sonra ruh gelir. O da yaratılmış bir varlıktır. Hak taâla'nın huzurunda bir saf olur. Amma bütün yaratıklardan büyük olur. Geri kalan melekler, ruhun ardında bir saf olurlar.

Nakledildiğine göre rûh bütün yaratılmışlardan biridir. Amma meleklerin üzerinde koruyucudur. Melekler de insanların koruyucularıdır.

Ondan sonra C. Hak bütün bu yaratıkları birbirine karıştırmalarını buyurur. Hattâ bir ayağın üzerinde bin ayak olur. O kalabalıktan terlerler. Kimi boğazına kadar terler. Kimi göğsüne kadar terler. Kimi ayağına kadar terler. Kimi de hamamda olduğu gibi durmadan terler. Güneş başlarının üstüne gelir. Kâfirlere, dünyâda olduğundan yetmiş kat daha sıcaklığı olur.

Abdullah bin Ömer der ki:

— Bu şekilde dirilmek kötüler içindir. Müminler kürsüler üzerinde otururlar ve başlarında onları gölgeleyen bulut bulunur. Kıyamet günü müminlere bir saat kadar az olur.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyamet günü önce Peygamberler, sonra veliler, sonra sâlih kişiler, ondan sonra da belâya uğrayanlar Cennet elbisesini giyerler.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Kıyamet gününde sen neye binersin? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Ben Burâk'a binerim. Kızım Fâtıma ve diğer sâlih kimseler deveye binerler, buyurdu. Ondan sonra bu

halk deniz dalgası gibi dalgalanır. Zâlim zenginler, zerreler gibi ayak altında çiğnenirler. Haksızlık eden hâkimler de zâlim zenginlerle beraber olurlar.

Adaletli zenginler, adaletle idâre eden hükümdarlarla beraber olurlar.

Küçük çocuklar Cennetten su taşırlar, buradaki halka dağıtırlar. Bin yıl orada dururlar. Hattâ Kur'anın bazı sırlarını orada işitirler. Gönülleri coşup gözleri nûrlanır. Ondan sonra melekler Arşı getirirler.

Allah taâla buyurdu:

— «O gün Rabbinin arşını (bucaklardakilerin) üstlerinde bulunan sekiz (melek) yüklenir.» (311)

O meleklerin bir adımından bir adımına yirmi yıllık yol olur. Çok yüksek sesle Allahı tesbih ederler.

Peygamberler ve bütün âlimler, kıyamet korkusundan akılları gidip, bin yıl dalgalanırlar.

Ondan sonra Hak taâla tecelli eyler. Muhâkeme için amel defterleri açılır.

Bazıları:

— Amel defteri Levh-i Mahfûzdur, derler.

Hak taâla adaletle hüküm verir. Kimseye haksızlık edilmez. Her nefis, iyi-kötü ne işlemişse o gün onu bulur. Nûru ve zülmeti, ameline göre olur.

İmam Süddi şu rivâyeti nakleder:

— Rasûlûllah buyurdu ki, Hak taâla Peygamberlere:

— Siz ne dersiniz? buyurur. Onlar da:

— «(Melekler) de: Seni tenzîh ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç bir bilgimiz yok. Çünkü

---

(311) Hâkka Sûresi, âyet: 17.

(herşeyi) hakkıyle bilen, hüküm ve hikmet sahibi şüphesiz ki sensin, sen demişlerdi.» (312)

42. KIYAMET DURAKLARI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Abdullah bin Mesûd (R.A.) der ki:

— Bir gün Hz. Ali'nin yanında oturuyordum. Ali şöyle dedi:

— Peygamber (A.S.) buyurdu: Kıyamette elli durak vardır. Her durakta bin yıl durulur. İlk olarak, halk kabirlerinden kalkıncadır. İnsanlar bin yıl, aç-susuz, başı kabak ve yalın-ayak kâbirleri üzerinde otururlar.

Allaha, Peygamberlere, Kitaplara, Cennet ve Cehenneme, Kıyamet gününe, Tanrının takdirine ve kazasına inanan kimse kabrinden kalkınca saadet bulur. Bunlara inanmayan ve şüphe eden kimse ise bin yıl aç-susuz kâbri üzerinde kalır. Hak taâla ona nasıl isterse öyle hüküm verir.

Ondan sonra melekler bu halkı mahşer yerine götürürler. O zaman hiç gölge olmaz. Yalnız Arşın gölgesi ile verilen sadakanın gölgesi olur.

Ondan sonra melekler halkı nûr ve zulmete, karanlık ve aydınlığa sürerler. Allaha ortak tanımayan, gönlünde nifaktan birşey bulunmayan, Allahın hükmüne razı olan ve Allahın verdiğine kanaat eden kimse, göz açıp kapayıncaya kadar karanlıktan aydınlığa çıkar ve korkudan kurtulur.

---

(312) *Bakara Sûresi, âyet: 32.*

Allaha karşı gelmiş olanlar ise, bin yıl kederli bir şekilde aç ve susuz öylece dururlar. Hak taâla onlara nasıl isterse öyle yapar.

Ondan sonra melekler halkı hesap yerine sürerler ve hesaplarını görürler. Hesap yerleri on tanedir:

1. Haramdan sorulur. Haramdan birşey bulunmazsa oradan ikinci yere geçer.

2. Haram olan arzulardan ve bid'atlardan sorulur. Eğer haram arzusu yok ise diğer yere geçer.

3. Babasına ve Anasına âsî olmadı ise geçer, şayet karşı geldi ise bin yıl orada kalır.

4. Farzlardan, Kur'an okumadan, din işlerinden ve edeplerden sorulur. Eğer bulunur ise geçer, bulunmazsa bin yıl burada kalır.

5. Burada, insanın köle ve câriyelerine (emri altındakilere) yaptığı iyiliklerden sorulur. Şayet iyilikleri varsa geçer, yoksa bin yıl kalır.

6. Hısımlarından sorulur. Eğer hısımların haklarına uymuş ise geçer, şayet uymadı ise bin yıl orada kalır.

7. Sıla-i Rahimden, memleketini ve yakınlarını ziyaretten sorulur. Şayet bunu yerine getirmişse geçer, getirmemişse bin yıl kalır.

8. Hasetten sorulur. Eğer haset etmedi ise geçer, etti ise bin yıl kalır.

9. Hile'den sorulur. Hile etmedi ise geçer, etti ise bin yıl orada kalır.

10. Halkı aldatıp-aldatmadığından sorulur. Aldatmadı ise geçer, onu alıp Arşın gölgesine götürürler ve gönlü neş'e bulur. Aldattı ise bin yıl orada kalır.

Bu vasıflardan kendisinde hiçbir şey bulunmayan kimse her durakta bin yıl aç ve susuz kalır. Hiç kimsenin şefaati ona ulaşmaz.

Ondan sonra halkın amel ve hesap defterlerini okurlar. Kiminin hesap defterini sağ eline, kimininkini sol eline verirler. Onbeş yerde hesap görürler.

1. Hak taâla'nın verdiği malın zekât ve sadakasından sorarlar. Eğer verdi ise geçer.

2. Hak söz söylemekten ve halkın suçunu affetmekten sorulur. Eğer insanları affetmişse geçer.

3. Emir bil ma'rûftan, iyiliğe halkı yöneltmekten sorulur. Eğer yapmışsa geçer.

4. Nehiy anil münkerden, kötülüğe mani olmaktan sorulur. Eğer yaptı ise geçer.

5. Güzel ahlâktan sorulur. Eğer güzel ahlâklı idiyse geçer.

6. Allah için sevmek ve Allah için sevmemekten sorulur. Eğer böyle yaptı ise geçer.

7. Haram maldan sorulur. Eğer haram mal almamışsa geçer.

8. İçki içtiğinden sorulur. Eğer içmedi ise ve tövbe etti ise geçer.

9. Zinâ'dan sorulur. Eğer etmedi ise geçer.

10. Asılsız ve lüzumsuz sözlerden sorulur. F ınlardan birşey söylemedi ise geçer.

11. Yalan yere yemin etmekten sorulur. Eğeı yalan yere yemin etmemişse geçer.

12. Para fâizinden sorulur. Eğer yemedi ise geçer.

13. Kapalı ve iffetli kadınlara kötü söz söyleyip söylemediğinden sorulur. Eğer söylemedi ise geçer.

14. Yalan yere tanıklık yaptığından sorulur. Eğer yapmadı ise geçer.

15. Halka iftirâ'dan sorulur. Eğer yapmadı ise Livâü'l-Hamd'in altına götürürler ve defterini sağ eline verirler. Kıyamet hesaplarından kolay kurtulur.

Eğer bu sıfatlardan bir kimsede olacak olursa yahut dünya'dan tövbesiz gidecek olursa o onbeş yerde aç susuz çıplak ve keder içinde bin yıl kadar durur. Hak taâla sonra o kimseye ne dilerse yapar.

Ondan sonra halkı Mizâna sürerler. Halk Mizâna varınca eğer sevabı fazla gelirse günahından göz kırpacak kadar bir zamanda mizandan kurtulur.

Eğer günahı sevabından ağır gelirse bin yıl mîzan başında aç susuz ve çıplak durur. Hak taâla o kimseye ne dilerse onu yapar.

Ondan sonra halk Hak taâla'nın dergâhına çağırılır. O da oniki duraktır:

1. Burada bir insanın köle azâd edip etmediği sorulur. Eğer bir köle azâd etmiş ise Hak taâla o kimseyi Cehennemden azâd eder.

2. Kur'an okumaktan ve Ku'anın buyruğunu yerine getirmekten sorulur. Eğer Kur'anın tam hakkını yerine getirdi ise ve okuyup amel etti ise o yerden geçer.

3. Gazâdan sorulur. Eğer şartlarına uygun olarak gazâ etti ise o yerden geçer.

4. İnsanın kötülüklerinden sorulur. Eğer kötülük işlemedi ise o yerden geçer.

5. Gammazlıktan; koğuculuktan sorulur. Eğer koğuculuk yapmamış ise o yerden geçer.

6. Yalancılıktan sorulur. Eğer yalan söylemedi ise oradan geçer.

7. İlim yolunda bulunup bulunmadığından sorulur. Eğer ilim tahsil etti ise geçer.

8. Büyüklük taslamadan sorulur. Eğer büyüklük taslamadı ise geçer.

9. Kibirden sorulur. Kibretmedi ise oradan geçer.

10. Allah'tan ümidini kesmekten sorulur. Eğer kesmedi ise kurtulur.

11. Allahın azabından emin olmaktan sorulur. Eğer emîn oldu ise o yerden geçer.

12. Komşu hakkından sorulur. Eğer komşu hakkını yerine getirdi ise Allahın huzurunda ak yüzlü ve gönlü ferah olup Hakka şükreder.

Eğer bu sıfatlar bir kimsede yoksa veya tövbesiz ölür ise her durakta bin yıl aç susuz ve kederli olarak durur. Hak taâla ona ne dilerse yapar.

43. BÜYÜK KORKU İLE İLGİLİ BÖLÜM

Ben bunu işittim, duydum. Sen de, Allahın izni ile, sana anlatılan geniş açıklamaları iyice dinle.

Ka'bû'l-Ahbâr şu rivâyeti nakleder:

— Peygamber (A.S.) buyurdu: Kıyamet günü olunca Hak taâla bütün önceden gidenleri ve sona kalanları, herkesi bir yere toplar. Göklerdeki melekler inerler, saf bağlayıp dururlar. Ondan sonra Hak taâla, Cebrâil (A.S.)'a Cehennemi getirmesini buyurur. Cebrâil (A.S.) yetmişbin zincirle gider ve melekler Cehennemi mahşer yerine getirirler. Mahşer yerine bin yıllık yol kalınca Cehennem bir defa heybet ve dehşetle bağırır, ses çıkarır. Bütün büyük Peygamberler dizleri üzerine düşerler.

İbrâhim Halîlûllah:

— Nefsimden başka şey gerekmez Ya Rabbi! der.

Mûsâ Kelîmullah:

— Nefsimden başkası gerekmez, der.

İsâ Rûhullah:

— Nefsimden başkası gerekmez, der.

Hâsılı bütün Peygamberler ve veliler, Nefsî! Nefsî! derler.

İşte o güne Feza-ı Ekber (Büyük korku) derler. O gün herkesin başı kayısı olur, herkes kendi derdine düşer.

Muhammed Mustafa (S.A.V.): buyurur:

— Ey Allahım! Ben senden kendi nefsimi istemem. Fakat zayıf ümmetimi isterim, der.

Hak taâla:

— Ey Habîbîm! Senin ümmetin içinde velîler vardır ki, onlara korku ve kaygı yoktur.

İmam Gazâli (R.A.) der ki:

— Hak taâla, Cebrâile, Cehennemi getirmesi için emir verir. Cebrâil de Cehenneme gelip:

— Senin sâhibin ve seni yaratan seni ister, der.

Cehennem ise:

— Beni, azâb etmek için mi? İster diye sorar.

Cebrâil:

— Asî olan kullara azâb etmek için ister, der.

Demişlerdir ki, Cehennemin yüzü su aygırına benzer.

Melekler, Cehenneme yetmişbin zincir takarlar. Her zincirde yetmişbin halka bulunur. Eğer dünyadaki bütün demirleri toplasalar bir halka olmazdı. Eğer bir halkasını gökten bıraksalardı yedi kat yerleri aşağı geçirirdi. Her halkasından yetmişbin zebâni tutar, çeke

çeke Cehennemi kıyâmet yerine getirirler. Yakın gelince bunların elinden kurtulup boşanır. Orada duranların arasına girer.

Bütün halk onun korkusundan dizleri üzerine düşerler ve: Nefsî! Nefsî! diye bağırışırlar. Cehennem bir defa daha bağırır. Kızar ve kızgınlığından ikiye ayrılır, tekrar bütünleşir.

Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

— «Öfkesinden hemen hemen çatlayacak gibi olur o.» (313)

Peygamber (A.S.) ileri yürür, Cehennemin zincirinden tutar ve:

— Dön geri, yerine git! Senin ehlin sana gelir, der.

Cehennem:

— Sen bana haramsın, yolumdan git ey Allahın Rasûlü! der.

Arş'dan bir ses işitilir:

— Ey Cehennem! Benim Hâbîbimin sözünü işit ve ona itaat et.

Cehennem bu sözü işitince gider, Arş'ın sol yanına durur. Orada duranlar da Muhammed Mustafa'nın sayesinde onun şerrinden emin olurlar. Çünkü O, âlemlere rahmettir.

Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

— «Biz, seni (Habîbim) âlemlere (başka birşey için değil) ancak rahmet için gönderdik.» (314)

★ ★ ★

---

(313) Mülk Sûresi, âyet. 8.

(314) Enbiyâ Sûresi, âyet: 107.

44. LİVÂ'ÜL-HAMD'LE İLGİLİ BÖLÜM

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Bütün insanların efendisiyim. Zira ilk önce yaratılan benim. İlk önce kabirden kalkan gene ben olacağım. Günahkârlara ilk şefâat edecek olan benim. Livâ'ül-Hamd benim elimdedir. Bütün Peygamberler ve velîler benim sancağımın dibinde olacaktır. Sancağımın uzunluğu bin yıllık, genişliği ise beşyüz yıllık yoldur. Başı, tepesi kızıl yakuttan; kabzası, direği ak gümüştendir. Üç kanadı vardır. Biri doğu, biri batı ve biri de dünya göğüne doğrudur. Fakat övüncüm bunlarla değildir. O sancakta üç satır yazı bulunur:

Birinde: Bismillahirrahmânirrahîm,

Birinde: El-Hamdü lillahi Rabbilâlemîn,

Brinde de: Lâ ilâhe illellah Muhammedün Rasûlûllah yazılıdır. Her satırın uzunluğu bin yıllık yoldur. Livâü'l-Hamd sancağının altında yetmişbin sancak vardır. Her sancağın altında yetmişbin saf melek bulunur. Hak taâla hazretlerine tesbîh ve takdîs'de bulunurlar.

Nakledildiğine göre, Ahmed Cürcânî şöyle demiştir:

— Livâ'ül-Hamd'i Cennetten çıkarırlar ve getirip Rasûlûllah (S.A.V.)'in önüne dikerler. Bütün müminler o sancağın altında toplanırlar.

Nakledildiğine göre, Mahşer yerine ilk önce bayrakları ellerinde gaziler geleceklerdir. (315)

---

(315) Anlaşıldığı üzere (Livânü'l-Hamd), peygaber efendimizin kıyamet gününde elinde bulunan ve müminlerin altında toplanacağı sancağın adıdır. Müellif bunu görüldüğü şekilde tasvir etmiştir.

45. BÖLÜM

İbni Abbâs hazretleri der ki:

— Melekler dünya'yı bir kadın kıyâfetinde getirirler, halka gösterirler ve:

— Bunun kim olduğunu hiç bilir misiniz? derler.

Halk:

— Bunu bilmekten Allaha sığınırız, derler.

Melekler:

— Bu dünyâ'dır. Bununla övünür ve buna aldanıp ne gerekse yapardınız.

Ondan sonra Hak taâla dünyâ'yı da Cehenneme davet eder.

Dünyâ:

— Ey Rabbim! Hani benim yoldaşlarım ve bana uyanlar! Onları bana ver, diye niyazda bulunur.

Hak taâla, dünyâ'ya uyanların, yani Ahireti bırakıp dünya ehli olanları dünya ile birlikte Cehenneme koymalarını emreder.

Nakledildiğine göre İblis'i getirirler. Ateşten bir kürsünün üzerine oturur. Lanet halkasını boynuna geçirirler. Hak taâla, Zebânîlere, İblis'i kürsüden atmalarını ve ateşe bırakmalarını emreder. Bütün zebâniler yapışırlar, kürsüden yıkamazlar. Ondan sonra Hak taâla'nın emri ile seksenbin melek gelir, kürsüden gene düşüremezler.

Hak taâla:

— Boynunda lanet halkası olduğu için hepinizin sayısınca melek olsa iblis'i gene kürsüden yıkamazsınız, buyurur.

Ondan sonra Hak taâla İblis'in boynundan lanet halkasını almalarını emreder. En aşağı bir zebânî ge-

lir. Iblîs'i kürsüden aşağı yıkıp yüzü üzerine sürüyerek Cehenneme atar. Sonra da lânet halkasını götürüp Cehennemde boynuna takarlar. Ebedî azâb içinde olur.

Peygamber (A.S.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Kıyamet günü olunca Hak taâla buyurur:

— «Ey günahkârlar! Bugün siz (bir tarafa) ayrılın.» (316)

Yani ey kâfirler! Müminlerden, nifakçılardan ve sapıklardan, Allaha bağlı kalanlardan, dünyâ'ya düşkün olanlardan ayrılsın. Doğru söyleyenler, yalancılardan seçilsin.

Peygamber (A.S.) bunları söylediği zaman:

— Acaba o gün ümmetim nasıl olur? diye katıla katıla ağladı.

Günahkârlar gözsüz olarak haşrolunurlar. Hak taâla buyurdu:

— «Kim benim zikrimden yüz çevirirse onun hakkı da dar bir geçimdir ve biz onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz.» (317)

İbni Abbâs şöyle demiştir:

— Hak taâla'nın âmâ (kör) dediği şudur ki, o gün kâfirlerin gözleri görmezler demek olur.

Mücâhid (R.A.) dedi ki:

— Hak taâla, kâfirlerden huccet ister, kâfırlerin huccetleri bulunmaz demektir.

O gün kâfirler:

— Ey Rabbim! Bizi niçin gözsüz yaratırsın? derler.

---

(316) Yâ-sin Sûresi, âyet: 59.

(317) Tâ-hâ Sûresi, âyet: 124.

Hak taâla:

— Dünyâ'da benim âyetlerim size geldi. Siz o âyetleri unuttunuz. Bugün ben de sizi gözsüz olarak Cehenneme atarım, buyurur.

Hak taâla Kur'anda şöyle buyurmuştur:

— «(Evet) Sûr'un üfleneceği gündeki biz günahkârları o gün, gözleri gömgök bir halde, mahşerde toplayacağız.» (318)

Yani Hak taâla, kıyâmet gününde günahkârları biz gözleri gök ve yüzleri kara olarak haşrederiz, buyurdu.

Bazıları:

— Aç ve susuz haşrederiz, demektir dediler.

Hak taâla gene buyurdu:

— «O gün günahkârların (şeytanlariyle birlikte) bukağılara vurulmuş olduğunu görürsün.» (319)

Yani o gün kâfirleri birbirine bağlanmış olarak görürsün. Her kâfire bir şeytan bağlarlar. İkisi bir bukağıda, kelepçede bağlı olurlar.

Ka'bü'l-Ahbâr der ki:

— Kâfirler ellibin yıl ayak üzerinde dururlar. Bu kadar zaman müminlere bir vakit namaz gibi olur.

Keşşâf sahibi allâme Zemahşerî şöyle der:

— Sahih Hâdisdir ki, bir kimse (Vennâziât) sûresini okusa o ellibin yıl ona bir namaz vaktinden bir namaz vaktine kadar geçen zaman gibi olur.

İmam Hasen (R.A.) şöyle der:

---

(318) Tâ-hâ Sûresi, âyet: 102.

(319) İbrâhim Sûresi, âyet: 49.

— Mahşerde birkaç duracak yer vardır. Bir yerde asla söylemezler ve işitmezler. Bir yerde yalan söylerler ve:

— Biz müşriklerden değiliz ve kötü amel işlemedik, derler.

Bir yerde de suçlarını itiraf ederler. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Bu sûretle günahlarını itiraf ettiler (ederler).» (320)

Bir yerde dünyâ'ya tekrar gelmek isterler ve:

— Bizi dünyâ'ya gönder, bu sefer güzel amel işleyelim, derler. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Günahkârların, Rableri huzurunda: Ey Rabbimiz! Gördük, işittik. Şimdi bizi (dünyâ'ya) geri çevir de güzel amel (ve hareketler) de bulunalım.» (321)

Bir yerde de ağızlarına mühür vururlar, söyleyemezler. Amma işâretlerle konuşurlar. Hak taâla onlara lânet eder. Ondan sonra melekler lânet ederler. Ondan sonra da müminler lânet ederler.

46. MAHŞERDE CEHENNEMİ GETİRMEKLE İLGİLİ BÖLÜM

Bundan sonra, müminlerin nasıl Cennete gireceğini ve kâfirlerin de nasıl Cehenneme gireceklerini dinle. İnşallah bunu beyan edeceğiz.

Allah taâla buyurdu:

---

(320) Mülk Sûresi, âyet: 11.

(321) Es-Secde Sûresi, âyet: 12.

— «İyiler, hiç şüphesiz Naiym (Cennetin) de, kötülerse elbette alevli ateştedirler.» (322)

Nakledildiğine göre kıyamet günü olunca Hak taâla, Cebrâil (A.S.)'a şöyle buyurur:

— Cenneti müminlerin yanına getir, Cehennemi de kâfirlere göster.

Cebrâil (A.S.)'da Allahın emri ile Cenneti Arş'ın sağ tarafına, Cehennemi sol tarafına koyar. Mîzânı kurarlar. Sıratı Cehennemin üzerine kurarlar.

Ondan sonra Hak taâla:

— Hani Adem Safiyyûllah? Hani Halîlim, İbrâhim? Hani Kelîmim Mûsâ? Hani Ruhûm İsâ ve hani Habîbim Muhammed Mustafa? diye buyurur.

Bunları böyle Hak taâla çağırınca gelirler ve Mîzânın sağ yanında dururlar.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Rıdvân! Cennetin kapısını aç! Ey Mâlik! Sen de Cehennemin kapısını aç! buyurur.

Rıdvân Cennetten süslü elbiseler, Cennet libasları getirir. Mâlik de Cehennemden zincirler ve katrandan kaftanlar getirir. (323)

Müminler, Arş'ın sağ yanına, kâfirler sol yanına varırlar. Halkın üzerine açlık ve susuzluk felâketi çöker. Kâfirler ter içinde kalırlar. Müminler terlemezler.

Ondan sonra Hak taâla emreder. Hüküm ve kazâ kürsüsünü Mahşer yerine getiririler. Allah nasıl dilerse

---

(322) İnfitâr Sûresi, âyet: 13, 14.

(323) Rıdvân, Cennetin kapıcısı, Mâlik ise Cehennemin kapıcısı ve sorumlusudur.

öyle hükmeder. Evvelâ Cebrâil (A.S.)'ı Muhammed (A.S.)'a gönderir. Cebrâil gelir ve:

— Ümmetine söyle Allah taâla'yı zikretsinler, der.

Peygamber (A.S.) ümmetine:

— Allah'ı zikredin diye, buyurur.

Onlar da bir ağızdan dile gelip:

— Bismillâhirrahmânirrahîm diye, Allah'ı zikrederler.

Ondan sonra Hak taâla geri kalan Peygamberlerin ümmetlerine:

— Muhammed ümmeti olmasaydı nice bin yıl Mahşer yerinde kalırdınız, buyurur.

★ ★ ★

47. MAHŞERDEKİ HESAPLA İLGİLİ BÖLÜM

İmam Gazâli, Dürretü'l-Fâhire adlı eserinde der ki:

— Ondan sonra: «Hani Levh-i Mahfûz?» diye bir ses gelir. Bunun üzerine derhâl Levh-i Mahfûz gelir. Hak taâla:

— Ey Levh! Hani sende yazılı bulunan Tevrât, Zebûr, İncîl ve Kur'an'dan satırlar? buyurur.

Levh:

— Ey Rabbim! Ben onu Cebrâile ısmarladım, ona emânet ettim, der. Derhal Cebrâil (A.S.) gelir, dizleri üzerine çöker. Hak taâla buyurur:

— Ey Cebrâil! Levh: «Ey Rabbim! Ben kelâmını Cebrâil'e emanet ettim» der. Doğru mudur?

Cebrâil:

— Doğrudur Yâ Rabbi! Tevrâtı Mûsâ'ya, Zebûru Dâ-

vûda, İncîli İsâ'ya ve Kur'anı Muhammed Mustafa'ya indirdim ve bütün peygamberlere risâletini, Peygamberlik vazifesini bildirdim, der.

Hak taâla:

— Ey Nûh! O gönderilen peygamberlerdensin, Cebrâil'in indirdiğini kavmine nasıl eyledin? buyurur.

Nûh (A.S.):

— Ey Rabbim! Ben kavmimi dine davet ettim ve senin emirlerini onlara bildirdim. Kabûl etmediler. Hattâ son derece inkâr edip kaçtılar, diye cevap verir.

Nitekim Hak taâla ilgili olarak şöyle buyurur:

— «De ki: Ey Rabbim, ben kavmimi hakîkaten gece gündüz davet ettim. Fakat benim davetim (imandan) kaçma(ların)dan başka (birşeyi) artırmadı.» (324)

Hak taâla:

— Ey Nûh kavmi! Peygamberim Nûh: «Risâletini onlara eriştirdim» der, ne dersiniz? buyurur.

Onlar:

— Yalan söylüyor diye, inkâr ederler.

Hak taâla:

— Ey Nûh! Bunlara risâletimi eriştirdiğine dair şâhidin var mıdır? buyurur.

Nûh (A.S.):

— Ey Rabbim! Muhammed Mustafâ ve ümmeti, benim bunlara risâleti eriştirdiğime şâhidimdirler diye cevap verir.

Nûh kavmi:

— Biz onlardan önce geldik, bize nasıl şahit olurlar, diye itiraz ederler.

---

324) Nûh Sûresi, âyet: 5, 6.

Muhammed ümmeti:

— Biz Kur'ana inandık, Hak taâla buyurdu ki: «Hakikat, biz Nûh'u kavmine, kendilerine elem verici bir azâb gelmezden evvel kavmini (onunla) korkut diye gönderdik.» (325) ayetini sonuna kadar okurlar.

Kâfirler:

— Bunlar yalancılardır, fâsıklardır. Onlara inanmayız, derler.

Bunun üzerine Rasûlüllah (S.A.V.) ileri gelip ümmetini tezkiye eder, onların doğru söylediklerini bildirir.

Ondan sonra Hak taâla:

— Sizin üzerinize azâb vacip oldu, buyurur ve hiç hesap sormadan Cehenneme atarlar.

Ondan sonra Münâdî:

— Hani Âd kavmi? diye seslenir.

Âd kavmi gelir. Onlar da:

— Bize ilâhî dâvet erişmedi, derler. Muhammed ümmeti eriştiğine dair tanıklık ederler. Muhammed (A.S.)-da davetin eriştiğine tanıklık eder ve şu ayeti okur:

— «Âd (kavmi de kendilerine) gönderilen (peygamber)leri tekzip etti.» (326)

Hak taâla onları da Nûh kavmi gibi hesapsız Cehenneme buyurur. Ondan sonra vazifeli Münâdî:

— Ey Sâlih kavmi! Ey Semûd kavmi! diye bağırırlar. Onlar da gelirler. Ötekiler gibi aynı şekilde inkâr ederler. Bu ümmet gene şâhitlik ederler. Muhammed

---

(325) Nûh Sûresi, âyet: 1.

(326) Şuârâ Sûresi, âyet: 123.

Mustafâ da ümmetinin doğru söylediğini söyler ve bu âyeti okur:

— «Semûd (kavmi de) gönderilen (peygamber)leri tekzib etmiştir.» (327)

Onları da hesapsız ateşe atarlar. İbrâhim Peygamberin kavmini getirirler. Onlar da inkâr ederler. Hâsılı bütün kâfirler, peygamberlerinin kendilerine bildirdiklerini inkâr ederler. Küfürleri sâbit olur. Hak taâla hepsinin ateşe atılmasını buyurur. Fermanı şöyledir:

— «Hayır (inanmazlar). Şüphesiz ki onlar o gün Rableri(ni görmek)ten katiyyen mahrûmdurlar.» (328)

Hak taâla hazretleri onlarla tercüman vasıtası ile konuşur. Çünkü Hak taâla kiminle söyleşse ve kime baksa ona aslâ azâb etmez.

Ondan sonra Münâdî, Mûsâ (A.S.)'ı çağırır. Hz. Mûsâ'nın da benzi sararır. İlâhî Divân'a gelir. Hak taâla buyurur:

— Ey Mûsâ! Cebrâil: «Tevratı Mûsâ (A.S.)'a ulaştırdım» der, ne dersin?

Hz. Mûsâ (A.S.):

— Ey Rabbim! Evet eriştirdi, der.

C. Hak:

— Minberine çık! Sana kitabından bildirileni oku! buyurur.

Hz. Mûsâ minberine çıkar ve Tevrâtı okur.

Ondan sonra Davûd (A.S.)'a:

— Minberine çık! diye seslenilir.

---

(327) Şuarâ Sûresi, âyet. 141.

(328) Tatfif Sûresi, âyet: 15.

Hz. Davûd (A.S.)'da minberine çıkar ve çok güzel sesi ile Zebûru okur. Ûriyâ tabût'un önünde şehîd olmuştu. Hz. Davûd'un sesini işitip gelir ve Hz. Davûd'a yapışarak:

— Ey Rabbim! Davûd beni tabût'un önüne koydu ve beni öldürdüler, der.

Hak taâla:

— Ey Davud! Bu kimse doğru mu söyler? buyurur.

Davûd (A.S.):

— Evet, öyle oldu Yâ Rabbi! der ve hayasından başını önüne eğer.

Hak taâla Ûriyâ'ya:

— Sana nice karşılıklar vereyim. Sen de onu bağışla, buyurur.

Ûriyâ:

— Razı oldum Yâ Rabbi! der.

Hak taâla hazretleri:

— Ey Davûd! Suçunu bağışladım; var gene yerine, Zebûrdan ne kaldı ise tamamla, buyurur.

Davûd tekrar minberine çıkar ve Zebûr'dan ne kaldı ise tamamlar.

Ondan sonra:

— Ey Meryem oğlu İsâ! diye İsâ (A.S.) çağırılır. İsâ (A.S.)'da gelir. Hak taâla hazretleri:

— «Ey İsâ! İnsanlara (Allahı bırakıp da beni ve anamı iki Tanrı edinin) diyen sen misin?» (329) buyurur.

İsâ (A.S.) bu sözü işitince Hak taâla hazretlerine Hamd ve senâ eder, kendini kulluk ve acizle anar ve:

— Ben öyle demedim; Sen beni bilirsin. Bilinmeyen-

---

(329) Mâide Sûresi, âyet: 116.

leri bilensin. Ben senin ilâhî ilmindekini bilmem, der.

Hak taâla:

— Doğru söylüyorsun ey İsâ! Minberine çık ve İncilini oku! buyurur.

Ondan sonra:

— Hani Muhammed Mustafâ? diye seslenilir.

Bunun üzerine Rasûl (A.S.) gelir.

Hak taâla hazretleri:

— Ey Muhammed! Cebrâil Kur'anı sana eriştirdim der, buyurur.

Rasûl (A.S.):

— Evet eriştirdi, diye cevap verir.

Hak taâla hazretleri:

— Şimdi minberine çık ve Kur'anı oku, buyurur. Peygamber (A.S.) minbere çıkar ve Kur'anın tamamını okur. Müminler Kur'anı işitince yüzleri güler ve gönülleri hoş olur.

48. MAHŞERDEKİ ŞEFAATLA İLGİLİ BÖLÜM

Bilmek gerektir ki, Hak taâla hazretleri bütün insanları, başı açık, yalın ayak aç ve susuz bir yere topladığı zaman kâfirleri dört türlü ad ile, çağırırlar:

1. Ey Gâdir (Ey Gadreden — ey zulmeden)!
2. Ey Kâfir (Ey Allahı inkâr eden)!
3. Ey Fâcir (Ey fitneci)!
4. Ey Hâin (Ey hâinlik eden)!

Müminleri de dört türlü ad ile çağırırlar:

1. Ey Ârif (Ey Allahı ve Hakîkati bilen)!
2. Ey Gâzî (Ey Allah yolunda savaşan)!
3. Ey Sâdık (Ey Allahın dostlarına bağlı kalan)!

4. Ey Mümin (Ey Allaha bütün varlığı ile inanan)! Ondan sonra Hak taâla Arş'ı ve Kûrsî'yi hüküm vermek için orada hazır etmelerini emreder.

O gün bu halk, kıyamet korkusundan, dağılmış çekirgeler gibi dört yana ürkerler. Melekler bütün halkı kaplarlar. Hak taâla dünyâ'da ne türlü canlı yaratmış ise hepsini bir yerde bir araya toplarlar. Basacak yer bulunmaz. Bu halka son derece korku düşer.

Buradaki halk son derece korku içinde olurlar. Bilhassa Cehennemin heybeti, Mâlikin hışmı ve Tanrı'nın korkusundan sarhoş gibi olurlar. Herkes, kendisi erkek midir, yoksa kadın mıdır? Bilemez. Başı boş, gözyaşları içinde, şaşkın ve perişan ağlaşıp feryâd ederler. Çâre olmaz. Bir zaman böylece bekleşirler. Ondan sonra Arasât (Mahşer) kavmi bir yere toplanırlar. Adem (A.S.)'ın yanına varırlar ve:

— Ey Ceddimiz bize şefaat et. Hak taâla'dan bizim bağışlanmamızı dile. Senin sözün bugün ilâhî huzurda geçer. Zira Allah seni kudret elile yarattı ve sana kendi rûhundan üfledi. Meleklere sana secde etmelerini emretti, onlar da sana secde ettiler. Şimdi gel bize bir çâre bul! Mihnet, aç, susuz ve ayakta durmaktan, canımıza geçti derler ve tekrar ağlaşırlar. Adem Peygamber de ağlar ve:

— Ben kendi kaygımdayım. Bende kimsenin kaygısı yok. Zira ben Hakkın buyruğuna karşı geldim. Yüzüm yoktur. Kendimi dahi dileyemem. Siz varın Hz. Nûh'a gidin. O Allahın gönderdiği ilk peygamberdir.

Oradan ayrılıp Nûh'a giderler. Ona da aynı şeyleri söylerler. Nûh (A.S.):

— Bana benim günâhım yeter. Kimsenin kaygısı yok. Fakat İbrahim (A.S.)'a varın. O Allahın Halîlidir. Hak taâla onun sözünü tutar, dedi.

Ondan sonra halk İbrâhim (A.S.)'ın yanında toplanırlar. Feryâd ederler. İbrahim (A.S.):

— Bana kendi kaygım yeter. Fakat Mûsâ Peygambere gidin.

O, Allahın Kelîmı'dir. Hak taâla onunla söyleşip Tevratı ona göndermiştir. Ona varın size şefaat etsin, der.

Oradan giderler, Mûsâ Peygambere gelirler, feryâd edip ağlaşırlar. Mûsâ (A.S.):

— Ben kimseyi düşünecek durumda değilim. Siz İsâ (A.S.)'a varın. Hak taâla hazretleri ona «Rûhım» dedi ve İncili ona gönderdi, dedi.

Halk oradan gidip İsâ (A.S.)'ın yanına gelirler. İsâ (A.S.)'dan şefaat isterler, Hz. İsâ:

— Benim kaygım bana yeter. Siz Hz. Muhammed Mustafâ'ya gidin. Eğer bir kimseye şefaat olursa ondan gelir. Zira Hak taâla Onun bütün günahlarını yarlığadı. der. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Biz hakikat sana (Hudeybiye anlaşması ile) apaçık bir fetih (ve zafer yolu) açtık. (Bu) geçmiş ve gelecek günahını Allahın yarlığaması, senin üzerindeki nimetini tamamlaması, seni (bu sayede) doğru yola iletmesi içindir.» (330)

---

(330) Fetih Sûresi, âyet: 1, 2.

Ondan sonra mahşer halkı Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in yanına gelirler. Sızlanız ağlaşırlar ve feryâd ederek:

— Ey Allahın Rasûlü! Bizim yardımımıza koş. Bizim bağışlanmamızı Allah'tan iste. Acı içimize çöktü. Canımızdan bezdik, derler.

Bu sözleri duyan Rasûl (A.S.) derhal secdeye varır ve:

— Ey Rabbim! Kendimi, ailemi ve yakınlarımı fedâ ettim. Kullarının üzerinden bu belayı götür. Suçlarını affedip rahmet eyle, der.

Bu ne Kerem ve ne mürüvvettir ki, kendi ailesine ve kendine kıyıp insanlar için rahmet diler.

Hak taâla:

— Ey Habîbim! Başını secdeden kaldır! Bugün secde günü değildir. Bütün ümmetini sana bağışladım. Ne dilersen vereyim, buyurur.

Hz. Peygamber (A.S.) bu sözleri işitince başını secdeden kaldırır.

İşte o dileğin kabûl edildiği makama (Makâm-ı Mahmûd) derler (*)

Nitekim Hak taâla hazretleri şöyle buyurur:

— «Ümit edebilirsin, Rabbın seni bir makâm-ı mahmûd'a gönderecektir.» (331)

Nakledildiğine göre İmam Gazâlî şöyle demiştir:

(*) Bu bölümde ve âyetin kendinden geçen (Makâm-ı Mahmûd), kıyamet gününde Peygamber (A.S.)'ın haiz olacağı şefaat makamıdır. Yahut Livâ'ül-Hamd denilen sancağın verileceği makamdır. Peygamber (A.S.): Makâm-ı Mahmûd nedir? diyene; Cenâb-ı Hakkın kürsüsünden ineceği gündür, buyurmuştur.

(331) İsrâ Sûresi, âyet: 79.

— Peygamberler yüce minberler üzerinde olurlar. Alimler onlardan aşağı minberlerde bulunurlar. Herkesin minberi kendi değerine göre olur. Amma ilmi ile amel eden âlimler nûrdan kürsüler üzerinde olurlar. Şehidler ve Sâlihler Kur'an okur gibi otururlar.

49. KÂBE İLE İLGİLİ BÖLÜM

Nakledildiğine göre, Zehretü'r-Rıyâd'da Vehb bin Münebbih (R.A.) şöyle demiştir.

— Tevrat'da geldiğine göre Hak taâla hazretleri kıyamet gününde Arş'dan yetmişbin melek gönderir. Her meleğin elinde altından bir zincir bulunur. Kâbe'ye gelirler: «Sen de Mahşer yerine gel!» derler. Kâbe:

— Hacetim kabûl edilmedikçe varmam, der.

Melekler:

— Ne istersin? derler.

Kâbe:

— Ey Rabbim! Beni ziyarete gelip etrafıma defnedilen kimseleri bağışla, der.

Hak taâla:

— Bağışladım, gelip seni ziyaret eden kimseleri büyük korkudan emîn kıldım, buyurur.

Ondan sonra **Münâdî:**

— Ey Kâbe! Mahşer yerine gel, diye seslenir.

Kâbe de mahşer yerine gelir ve:

— Ey Muhammed! Sen beni ziyaret etmeyenlere şefaatçı ol. Beni ziyaret edenlere ben şefaatçı olacağım, der.

Kûtü'l-Kulûb'da nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Hak taâla altıyüzbin kişinin her yıl Kâbeyi tavâf edeceğini vaadetmiştir. Eğer eksik olursa Hak taâla hazretleri melekler gönderir ve tam altıyüzbin olurlar.

Kıyamet gününde bütün hacılar, Kâbenin çevresinde halkasına yapışırlar. Kâbe Sırâtı geçer ve Cennete girer. Hacılar da Kâbe ile Cennete girerler.

Mücâhid (R.A.) şöyle der:

— Kıyâmet gününde Hak taâla hazretleri Muhammed (A.S.)'ı Arş'a gönderir, O da Arş'ın üzerine çıkar, oturur. Geri kalan bütün mahlûkat Arş'ın altında olurlar.

Nitekim Peygamber (A.S.) şöyle buyurur:

— Ben kıyâmet gününde insanların efendisiyim ve benden başka hiç kimsenin oturamayacağı bir makamda otururum.

Dünyâ ve Ahirette hiç kimseye vermediği bir makamı Rasûl (A.S.)'a veren, âlemlerin Rabbi Allaha hamdolsun.

Bütün mahlûkat açık olarak bu makama onun çıkmış olduğunu ve herkesin onun altında kalacağını göreceklerdir.

İlâhi! Bizi onun yüzü suyuna bağışla.

Nasru'd-Din Tûsi, Hz. Ali (R.A.)'dan şöyle bir rivâyet nakletmiştir:

— Kıyâmet günü olduğu zaman dört kişi evvelkilerden dört kişi de sonrakilerden Arş'ın üzerinde bulunurlar.

Evvelkiler şunlardır:

1. Hz. Nûh (A.S.):
2. Hz. Ibrahim (A.S.):
3. Hz. Musâ (A.S.):

4. Hz. İsâ (A.S.)'dır.

Sonraki dört kişi de şunlardır:

1. Muhammed Mustafâ (S.A.V.),
2. Hz. Ali (R.A.),
3. Hz. Hasan (R.A.),
4. Hz. Hüseyin (R.A.)'dır.

Amma Hz. Muhammed (A.S.) hepsinden yukarıda oturur. Ondan sonra halka şefaat etmek için Mahşer yerine iner. Zira büyük şefaat ona mahsustur. Ondan sonra Cennetten, Hz. Muhammed (A.S.)'a hizmet etmek için bin gılmân (delikanlı) gelir. Beyaz gümüşe, yahut dağılmış incilere benzerler.

Nakledildiğine göre Sâlih bin Keysân şöyle demiştir:

— Hak taâla, Peygamber (A.S.)'a buyurur ki: Ey Muhammed! Benim de senden bir isteğim vardır.

Hz. Muhammed (A.S.) derhal secdeye varıp:

— Ey Rabbim! Rabbin kuluna ne dileği olur? der.

Hak taâla buyurur:

— Ey Muhammed! Benim isteğim şudur ki, benden ne kadar dileyebilirsen dile vereyim. Zira ben çok cömert hükümdarım. Sana o kadar vereyim ki, sen ondan razı olasın. Şânım hakkı için eğer bütün mahlûkatın bağışlanmasını benden dilersen sana veririm.

Nakledildiğine göre Ebu'd-Derdâ (R.A.) şöyle rivâyette bulunmuştur:

— Peygamber (A.S.): Kıyâmet günü ümmetimi görsem bilirim, buyurdu.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Neden bilirsin? dediler.

Alım Hoca Rasûl (A.S.):

— Benim ümmetimin elleri ve ayakları abdest su-

yundan ak olacaktır. Geri kalan Peygamberlerin ümmetleri öyle değildir, buyurdu.

PEYGAMBERİMİZİN ŞEFAATI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Keşşâf da nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Benim şefaatım, ümmetimden büyük günah sahipleri içindir.

Bazıları şöyle der:

— Muhammed (A.S.) büyük günah sahiplerine, melekler de küçük günah sahiplerine şefaat ederler.

Amma Muhammed (A.S.) bazısına hesapsız Cennete girmeleri, bazısına Cehenneme girmemeleri, bazısına Cehennemden çıkmaları, bazısına Cennette dereceleri daha fazla olması ve bazısına da Hak taâla'nın yanında değerli olmaları için şefaat eder.

Bilmek gerektir ki, Peygamber (A.S.)'ın şefaatı yedi yerdedir:

1. Peygamber (A.S.)'ın şefaatı umûmidir. Rasûllere ve Peygamberlere de şefaat kapısını açacaktır.

2. Bir kimsenin hayırı ile şerri beraber olursa ona şefaat edip Cennete koyarlar.

3. Hak taâla bir kimsenin Cehenneme konmasını buyursa, Rasûl (A.S.) şefaat edip o kimseyi Cehennemden alıkoyar.

4. İbnı Abbâs'ın şu rivâyetidir: Kıyâmet gününde altından minberler vardır. Peygamberler o minberlerin üzerlerine otururlar. Ben oturmayıp beklerim. Zira ben Cennete girince ümmetim geri kalıp Cehenneme koyacaklarından korkarım. Hak taâla buyurur:

— Ey Muhammed! Ümmetine ne muâmele edeyim?

Ben:

— Ya Rabbi! Onların hesaplarını kolaylaştır, derim. Hak taâla kimini kendi rahmeti ile, kimine de benim şefaatimle Cennete koyar.

5. Bir kimseyi Cennete koyarlar, fakat o kimsenin mertebesi az olur. Peygamber (A.S.) ona şefaat eder ve mertebesi çoğalır

6. Cennete giren bütün müminler, Peygamber (A.S.) Hak taâla'dan izin alması ile girerler.

7. Büyük günah sahiplerine şefaat eder.

Allahım! Bizi o şefaattan mahrum etme! Habîbine bağışla.

Keşşâf'da nakledildiğine göre Muâz bin Cebel, Rasûl (A.S.)'dan şu ayetin manasını sordu:

— «O gün sûr'a üflenecek de hepiniz bölük bölük geleceksiniz.» (332)

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Ey Muâz! Bu soruyu senden önce kimse sormadı dedi ve ağlayıp: Bu halk, insanlar kıyamet günü on bölük, on şekilde kalkarlar:

1. Maymun şeklinde, kalkarlar.
2. Domuz sûretinde kalkarlar.
3. Başı aşağı, ayakları yukarı olarak kalkarlar.
4. Gözsüz, kalkarlar.
5. Dilsiz ve sağır, kalkarlar.
6. Ağızlarından kan ve irin akarak, kalkarlar.
7. Elleri ve ayakları kesilmiş olarak, kalkarlar.

---

(332) Nebe' Sûresi, âyet: 18.

8. Cehennemde ateşten ağaçlara asılı olarak, kalkarlar.

9. Gayet çirkin kokulu olarak, (Mahşerdekilerin rahatsız olacağı şekilde) kalkarlar.

10. Katrandan bedenlerine yapışmış elbise giymiş olarak kabirlerinden kalkarlar.

Domuz şeklinde olanlar haram yiyenlerdir.

Başları aşağı ve ayakları yukarı kabirlerinden kalkanlar ribâ (fâiz) yiyenlerdir.

Gözsüz kalkanlar, hüküm verirken halka güçlük gösterenlerdir.

Sağır ve dilsiz kalkanlar, yaptıkları ile maskaralık gösterenler, gülünç olan kimselerdir.

Dilleri göğüslerine sarkarak kalkanlar, yaptıkları sözlerine uymayan âlimlerdir.

Elleri ve ayakları kesilmiş olarak kalkanlar, komşularını incitenlerdir.

Ateşten ağaçlara asılanlar, insanları idareci ve zâlimlere koğulayanlardır.

Çirkin koku ile kalkanlar şehvet ve lezzete düşkün olanlar, zinâ ve işretle meşgul olanlarla mallarından zekât ve sadaka vermeyenlerdir.

Katrandan elbise giyenler, halka karşı kibirli davranıp böbürlenenlerdir.

Bunların hepsinden Allaha sığınırız.

Nakledildiğine göre Peygamber A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca ihlâs ile şirk (Allahı samimiyetle kabul etme ile ona başkalarını denk tanıma) beraber Hak taâla hazretlerine gelirler.

Hak taâla İhlâs'a:

— Sen ehlin ile, seninle olanlarla Cennete gir;

Şirk'e de:

— Sen de ehlinle, seninle olanlarla varın Cehenneme beraber girin, buyurur.

51. HESAPLA İLGİLİ BÖLÜM (I)

Bilmek gerektir ki, Hak taâla kıyâmet gününde mahlûkları bir yere toplar ve amel defterlerini okuyup hesap verirler. Ondan sonra Mîzânı ortaya getirirler. Amellerini Mîzâna koyarlar. Hak taâla buyurur:

— «...Bugün, haksızlık yok. Şüphesiz ki Allah, hesabı çarçabuk görendir.» (333)

Bazıları:

— Hak taâla bütün insanları bir saatte hesaba çeker, dediler. Kimileri de:

— Tez, daha çabuk hesaba çeker. Hesaba çekilen herkes kendisi henüz hesap olundu sanar.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Dünyâ'da olanların sonuncularıyız ve kıyâmet gününde önce hesabı görülenlerdeniz.

Nakledildiğine göre Hak taâla hazretleri kıyâmet gününde Münâdi'ye, insanları ilâhî huzura çağırmakla mükellef vazifeliye:

— Muhammedi çağır, ümmetine yakın olsun, hesap göreceğim, buyurur.

Cebrâil (A.S.):

— Ey Muhammed! Ümmetine yakın ol! Hesap görürler, der.

---

(333) Mü'min Sûresi, âyet: 17.

Hesap görülmeye başlanınca pîrler onu görürler, dizleri üzerine çökerler. Yiğitler yüzleri üzerine düşerler ve:

— Ey Muhammed ve ey Ahmed! İmdat! Yetiş bize! diye bağırarak yardım isterler.

Muhammed Mustafa (S.A.V.):

— Ya Rabbi! Benim ümmetim zayıftır, onları esirge. Azâb katıdır, dayanamazlar. Onlar benden sonra öksüz kalıp seni görmeye can attılar. Toprak bunların etlerini yedi, derileri çürüdü, kemikleri ayrıldı ve kılları dağıldı. Şimdi ey Rabbim! Sen onları hesaba davet edersin. Fatımatüz-Zehrâ, Haticetü'l-Kübra, Aişe-i Rıdá, Hasan ve Hüseyin ümmetime fedâ olsunlar diye niyazda bulunur.

Muhammed Mustafâ (S.A.V.) böyle deyince; Arş, Kürsî ve melekler ağlaşırlar. Rasûlü Ekrem:

— Ey Rabbim! Senden Cenneti, Burâkı, Havzı ve Makâm-ı Mahmûdu, eğer onlara azâb edersen, dilemem ve istemem. Ben taatımı onlara verdim, der.

Hak taâla hazretleri bunun üzerine:

— Ey Muhammed! Sen ne dilersen ümmetine ben onu işlerim, buyurur.

Peygamber (A.S.) ondan sonra gelip mîzâna yapışır. Ondan sonra Hak taâla rahmet hazinesinden bir varaka, bir kâğıt çıkarır. Onda nûr ile (Lâ ilâhe illellah Muhammedün Rasûlüllah) yazılmış bulunur. Hz. Muhammed (A.S.) o kâğıdı ümmetinin hesap terazisine koyar. İyilikleri kötülüklerinden ağır gelir.

Ondan sonra nasıl dilerse ümmetine şefaat eder. Nitekim, Hak taâla hazretleri buyurur:

— «Muhakkak Rabbin sana verecek de hoşnûd olacaksın.» (334)

Kûtü'l-Kulûb'da Peygamber (A.S.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Kıyamet günü olunca Hak taâla, Peygamberlere, ümmetleri ile hesap olunacaklarını emreder. Amma:

— Ey Muhammed! Sen ümmetinle hesap olunma, ben onları hesaptan kurtarırım, buyurur.

Peygamber (A.S.):

— Ey Rabbim! Ümmetimin hesabını benim elimde kıl. Onların kötü fiillerini benden başka kimse bilmesin, der.

Hak taâla hazretleri:

— Ey Muhammed! Sen ümmetinin hesabını senden başka kimsenin bilmemesini dilersin. Ben de ümmetinin hesabını sen dahi bilmeyesin isterim. Onları hesaba çekerim ve affederim.

Naklediidiğine göre kıyamet gününde Peygamber (A.S.):

— Kıyâmet günü olunca Hak taâla: Bana her durumda şükredenler hani? buyurur. Bir kavim çıkıp gelir ve onlar hesap edilmeden Cennete girerler. Tekrar çağırılır:

— Hani beni zikredip almadan ve satmadan vazgeçenler? denir. Bir kavim gelir, onlar da hesapsız Cennete girerler.

Tekrar çağırılır:

— Hani halk yatarken geceleri kalkıp ibâdet edenler? denir.

---

(334) Duhâ Sûresi, âyet: 5.

Bir kavim daha gelir. Onlar da hesapsız Cennete girerler. Ondan sonra geri kalan halka hesap olunur.

52. HESAPLA İLGİLİ BÖLÜM (II)

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyâmet günü olunca Hak taâla kullarına hükmetmek için hüküm kürsüsüne iner, halka hükmeder. Halka tek tek söyler ve harf harf hesap görür.

Hz. Muâz bin Cebel (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.): Ister misiniz ki, Hak taâla önce müminlere ne buyurur ve müminler Hak taâla'ya ne söylerler, haber vereyim? diye buyurdu.

Ashâb:

— Evet, söyle ya Rasûlûllah, dediler.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Hak taâla müminlere: «Hiç benim cemâlimi, ilâhî güzelliğimi görmek ister mi idiniz?» buyurur.

Müminler:

— Evet Rabbimiz isterdik, derler.

Hak taâla:

— Benim cemâlimi görmek isterdiniz de neden günah işlediniz? buyurur.

Müminler:

— Senin affını ve yarlığamanı umardık, derler.

Hak taâla:

— Benim rahmetim size vacip oldu. Varın Cennete girin buyurur.

Ebû Hüreyre (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Peygamber (A.S.) buyurdu ki: Rìyâ ile gazâ edip şehîd olanlardan Hak taâla sorar ve ne çeşit nimet ver-

di ise ona bildirir. O kimse de bilir.

Hak taâla buyurur:

— O gazâda ne işledin?

O kimse:

— Ey Rabbim! Ben senin yolunda kâfir öldürdüm. Ondan sonra kâfirler de beni öldürdüler, der.

Hak taâla:

— Yalan söylüyorsun! Sen, falan kimse çok bahadır, yiğit desinler diye cenk ettin buyurur. O kimseyi yüzü üstüne Cehenneme bırakırlar.

Rîyâ ile İlim ve Kur'an öğrenmiş ve halka öğretmiş bir kimse daha getirirler. Hak taâla o kimseye ne verdi ise bildirir, o da bunu bilir.

Hak taâla:

— Dünyâ'da ne işlerdin? buyurur.

O kimse:

— İlim öğrendim ve halka senin için ilim öğrettim, der.

Hak taâla hazretleri:

— Yalan söylüyorsun! İlmi, âlimdir desinler ve Kur'an okuyor desinler diye öğrendin. Bu dünyâ'da sana böyle denildi, buyurur. Onu da yüzü üstüne Cehenneme bırakırlar.

Hak taâla'nın dünyâ'da kendisine mal verdiği bir kimse getirilir. Allah ne kadar mal verdi ise ona bildirir. O da onu bilir. Hak taâla:

— O mal ile dünyâ'da benim için ne işledin? diye sorar.

O kimse:

— Senin yoluna nafaka verdim der.

Hak taâla:

— Yalan söylüyorsun! Benim için değil, cömerd kişi desinler diye yaptın. Maksadın bu idi. Bu sana dünyâda denildi, buyurur. Onu da Cehenneme bırakırlar.

Mücâhid (R.A.) Peygamber (A.S.)'dan şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Hak taâla kıyamet gününde kullarından şu dört şeyi sorar:

1. Ömrünü hangi yola harcadığını.
2. Amelini, ne iş yaptığını sorar.
3. Bedenini, hangi hastalıklara tutulduğunu sorar.
4. Malını nereden kazandığını ve nereye harcadığını sorar.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet gününde haramdan mal kazanmış ve harama harcamış bir kimse getirirler. Buyururlar ve Cehenneme bırakırlar.

Helâlden mal kazanmış ve yine helâl yere harcamış bir kimse getirirler.

Hak taâla ona:

— O malı kazanırken ola ki, namazı terketmişsindir? buyurur.

O kimse:

— Ey Rabbim! Farzdan hiç birini terk etr edim. Helâlden kazandım ve yine helâl yere harcadım. 'akirlere verdim. Zekât ve sadaka verdim.

Hak taâla buyurur, Cennete koyarlar.

İmam Hasen Peygamber (A.S.)'dan nakleder ki:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kıyamet günü olunca bazı kimseleri getirirler. Hak taâla onların gönlünü alır ve:

— Şanım hakkı için, size dünyâ'da bir şey vermedim. Fakat Ahirette size iyi şeyler hazırladım. Şimdi varın gidin dünyâ'da size yiyecek ve giyecek veren kula şefaat edin. Bugün onları size bağışladım buyurur.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca bir kimse getirilir ve Hak taâla ona: Utanmadın, bana âsî oldun der ve zebânilere onu alıp ateşe atmalarını emreder.O kimse konuşmak için ağzını açsa zebânîler konuşmaması için ağzını tutarlar.

Hak taâla:

— Niçin ağzını açtın? Ey kulum! buyurur.

O kul:

— Ey Rabbim! Benim gönlümdekini sen bilirsin, beni rezil etme der.

Hak taâla:

— Söyle benim meleklerım işitsinler, buyurur.

O kul:

— Ey Rabbim! Dünyâ'da benim çocuklarım ve dostlarım bana çok eziyet ettiler. Ailem bana ölüm hâlinde eziyet etti. Ölüm anında Azrâil eziyet etti. Kabirde Münker ve Nekir bana eziyet ettiler. Şimdi de kıyamet gününde zebânîler bana eziyet ettiler. Ben, Ahirette Rabbim bana rahmet eyleyip af eder derdim. Ne zaman ki, beni ateşe atmalarını emrettin, bildim ki şimdi helâk olacağım. Onun için, konuşmak üzere ağzımı açtım, der.

Hak taâla:

— Ey kulum! (Ben, kulumun beni düşündüğü şekildeyim. Öyle ise herkes beni hayırla düşünüp ansın) diyerek: Seni yarlığadım var Cennete gir! buyurur.

Hz. Huzeyfe (R.A.) şu rivâyeti nakletmiştir:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kıyamet gününde bir kavim getirirler, onların iyilikleri dağlar kadardır. Hak taâla onların iyiliklerini kabûl etmeyip ateşe atılmalarını emreder.

Selmân-i Fârisî (R.A.):

— Ya Rasûlüllah! Onların suçları ne idi? diye sordu.

Rasûl (A.S.):

— Namaz kılarlar, oruç tutarlar, zekât verirler idi. Fakat bir haram görseler onu alırlar ve yerlerdi buyurdu.

İmam Gazâlî (R.A.) (Tenbihü'l-gâfilîn) adlı kitabında der ki:

— Hak taâla hazretleri dört zümreyi dört peygamberle kıyaslar; Peygamberi delîl olarak onlara gösterir:

1. Evvelâ zenginlere sorar: Niçin bana ibâdet etmediniz? Size çok mal verdim. O mal ile bana âsî oldunuz buyurur.

Zenginler:

— Ey Rabbim! Bize çok mal verdin, o mal bizim gönlümüzü aldı sana kulluk edemedik, derler.

Hak taâla:

— Görmez misiniz? Süleyman Peygambere mal verdim, bana âsî olmadı ve daima bana ibâdet etti. Siz

mal için bana ibâdet etmediniz diyerek Cehenneme konulmalarını buyurur.

2. Kölelerle karşılaştırır, onlara köleyi delil gösterir.

Kullar (köleler):

— Ey Allahım! Biz kul idik, sana kulluk edemedik, bizi sana ibâdetten kulluk alıkoydu, derler.

Hak taâla:

— Yusûf'a ne dersiniz? Onu köle ettim, hiç ibadetini bırakmadı. Siz niçin terk ettiniz? diyerek onları Cehenneme yollar.

3. Fakirlere şöyle buyurur:

— Niçin bana ibâdet etmediniz?

Fakirler:

— Ey Rabbim! Bizi muhaç kıldın. İhtiyacımızdan dolayı sana ibadet edemedik, derler.

Hak taâla:

— Siz mi çok açlık çektiniz, yoksa İsâ mı daha çok açlık çekerdi? Hiç İsâ'nın fakirliği bana ibadet etmesine mani oldu mu? Niçin ibâdeti terkettiniz? buyurur.

4. Hastaları delil olarak gösterir.

Hastalar:

Ey Rabbim! Biz hasta idik, hastalık bizi ibâdetten alıkoydu, derler.

Hak taâla:

— Sizin hastalığınız mı, yoksa Eyyûb'un hastalığı mı şiddetli idi?

Eyyûb'un hastalığı Eyyûbu hiç ibâdetten men etmedi. Siz niçin ibâdeti terk ettiniz? buyurur ve bu dört zümrenin âsilerini Cehenneme yollar.

53. HESAPSIZ CENNETE GİRECEKLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Bu bölüm hesapsız Cennete girenleri bildirir.

Nakledildiğine göre Sahîh-i Müslimde Peygamber Efendimizden şöyle bir hadis rivâyet edilmiştir:

— Benim ümmetimden yetmişbin kişi hesapsız Cennete girer. Her bir kişi ile yetmiş kişi daha Cennete girer.

Seyyid Şerif Gürcânî:

— Yetmişten murâd yetmişbin demektir, çokluk ifâde edilmiştir. Muhammed ümmetinin çoğu hesapsız ve azâbsız Cennete girerler. Nitekim Peygamberimiz (S.A.V.) Vedâ Haccında:

— Ey Adem oğulları! Beş vakit namazınızı kılınız, Ramazan ayında oruç tutun, Hacca gidin ve nefsinizi arıtmak için gönül hoşluğu ile malınızın zekâtını verin. Ondan sonra da varın hesapsız ve azabsız Rabbinizin Cennetine girin, buyurmuştur.

Nakledildiğine göre kıyamet günü olunca bir münâdî:

— Hani Ramazan ayında oruç tutanlar? diye seslenir.

Bir kavim gelir ve Arş'ın avlusunda otururlar. Cennetin hazinedârları Cennetten nimetler getirirler. Oruç tutanlara verirler. Bütün insanlar hesapta iken onlar yerler ve içerler.

Nakledildiğine göre kıyamet günü Hak taâla şöyle buyurur:

— Hani Recep ayında oruç tutanlar?

Perde arkasından bir nûr çıkar. Cebrâil, Mîkâil ve İsrâfil o nûra uyarlar. Recep ve Şaban ayında oruç tu-

tanlara o nûr gelir ve Hak taâla hazretlerine secde eder. Oruç tutanlara da şefaat eder. Hak taâla hazretleri:

— Secde dünyâ'da tamam oldu. Artık varın şeref ve ululuk yerine girin, buyurur.

Onlar da Cennete girerler.

Nakledildiğine göre kıyamet günü olunca Hak taâla şöyle buyurur:

— Ey Rıdvân! Oruç tutanları kabirlerinden aç ve susuz kaldırdım. Şimdi bunlar Cennetten ne isterlerse al getir.

Rıdvân bir defa:

— Ey Cennetin hizmet oğlanları! Çabuk Cennetten nûrdan tabaklar getirin, der.

Onlar gelirler. Her birinin elinde nûrdan bir tabak vardır. O tabak içinde çeşitli yemişler, türlü türlü nimetler ve şaraplar getirirler. Oruç tutanlar o yiyeceklerden yerler, içeceklerden içerler. Rıdvân onlara:

— «(Dünyâ'da) geçmiş günlerde takdim ettiğiniz (iyi ameller)in karşılığı olarak âfiyetle yiyin, için» der. (335)

Hak taâla hazretlerinin şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Nice kavimleri mahşer yerine getirirler. Yüzleri nûr gibi olur. İnciden minberler üzerine otururlar. Peygamberler ve şehîdler onlara gıpta ederler.

Ashâbdan biri:

— Ey Allahın Rasûlü! Onlar kimlerdir? dedi.

Rasûl (A.S.):

— Bunlar, uzak şehirlerden gelip Hak yolunda bir-

---

(335) El-Hâkka Sûresi, ayet. 24.

birileri ile dost olanlarla gece ve gündüz Allahı zikirle meşgûl olanlardır, buyurdu.

Abdullah bin Mübârek, Peygamberimizden şu Hadisi nakletmiştir:

— Peygamber (A.S.) buyurdu: Yarın kıyamet gününde bir kavim gelir, yel gibi halkın üstünden geçer. Cennete gider.

Ashâb:

— Ya Rasûlüllah! Onlar kimlerdir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Bunlar her zaman ölümü ve Cenneti bekleyenlerdir ve: «Ecel geldiği zaman gideriz» diyenlerdir, buyurdu.

Ebû Hüreyre (R.A.) şu Hadisi nakleder:

— Ne mutlu benim ümmetimden olanlarla deniz kenarında oturanlara! Kıyamet günü olunca kabirlerinden kalkarlar ve Arşın altına varırlar. Hak taâla hazretleri onlara:

— Bunlar deniz kenarında oturanlar mıdır? buyurur.

Melekler:

— Evet Ya Rabbi! Onlardır, derler.

Hak taâla:

— Bunlara hesap yoktur, varın Cennete girin, bâkirelerle kaynaşın ve çeşitli nimetlerden faydalanın, buyurur.

Allaha hamd olsun ki, Hak taâla derviş Ahmed Bîcanı deniz kenarında, gaziler şehri Gelibolu'da yarattı. Ümidim odur ki; Allahın fazlı ve nebiy (A.S.)'ın şefaatı ile hesapsız Cennete girer.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamette çeşitli sıkıntılar ve korkular vardır.

Ashâb:

— Ya Rasûlüllah! Onlardan kurtulmanın çaresi nedir? dediler.

Rasûl (A.S.):

— Alimlerin eteğine yapışın buyurdu. Hak taâla hazretleri âlimlerle zâhidleri, Allaha devamlı kulluk edenleri bir yere toplar. Miskden bir yer üzerine otururlar. Ondan sonra münâdî, zâhidlere:

— Varın, Cennete girin diye seslenir. Zâhidler de gidip Cennete girerler. Alimler kalırlar. Ondan sonra münâdî, âlimlere şöyle seslenir:

— Ey âlimler! Ben sizi hapsetmedim. Zâhidleri nefisleri ile meşgul ettim, sonra da nefislerinden kurtardım. Siz halkla meşgul oldunuz Onlara ilim öğrettiniz. Varın dostlarınızı Cennete koyun.

Alimler de dostlarını alırlar ve Allahın izni ile Cennete girerler.

İmam Fahri Râzî şöyle der:

— Kıyamet gününde C. Hak şöyle buyurur: Ey âlimler topluluğu! Siz Rabbiniz hakkında ne düşünürdünüz?

Alimler:

— Bize rahmet edip bizi yarlığarsın, diye inanırdık, derler.

Hak taâla:

— Günahınızı bağışladım. Ben ilmimi size hayır etmek için emanet bıraktım. Şimdi varın rahmetimle Cennete girin, buyurur.

Kûtü'l-Kulûb'da nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca bir kavmi kabirlerinden çıkarırlar. Onlara atlar gelir, binerler Cennete giderler.

Melekler bunları görünce birbirilerine:

— Bunlar kimlerdir? derler.

Meleklerin bir kısmı:

— Bilmeyiz, olaki Muhammed ümmeti olurlar.

Kimi melekler ise:

— Siz kimlersiniz? Kimin ümmetisiniz? Hiç hesap olundunuz mu? diye sorarlar.

Onlar:

— Hesap olunmadık, derler.

Melekler:

— Dönün! Hesap yerine varın, hesap verin, derler.

Onlar:

— Dünyâ'da hiç bize birşey verdiniz mi ki, onu sorarsınız? derler. Melekler birşey demezler, onlar Cennete girip nimetlerini yerler.

Ebûl-Leys, tefsirinde de şöyle denilmiştir:

— Kıyamet gününde melekler gökten yere inerler ve halka:

— Hiç bizi bilir misiniz? diye sorarlar.

Onlar:

— Bilmeyiz! derler.

Melekler:

— Biz dünyâ'da sizin amelinizi, yaptıklarınızı yazan melekleriz. Şimdi de size Cenneti müjdeliyoruz. Varın Cennete girin, derler.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «...Va'd oluna geldiğiniz Cennetle sevinin diye diye melekler inecektir.» (336)

---

(336) Fussilet Sûresi, âyet : 30.

Nakledildiğine göre Zeyd bin Eslem şöyle der·

— Müjde üç yerdedir:

1. Ölüm halinde.
2. Kabirde.
3. Mahşer yerinde.

Bazılarına göre beşâret (müjde) beş yerdedir. Ta ki müminler azabdan emin olurlar ve korkudan feraha ererler:

1. Müjde umûmidir. Müminlere melekler:

— Azabdan korkmayın! Peygamberler ve Sâlihler size şefaat ederler. Sevabımız elimizden gider diye tasalanmayın. Nihayet varacağınız yer Cennettir, derler.

2. Müjde ihlâsla ve samimiyetle amel edenleredir. Melekler onlara:

— Amelleriniz red olur diye korkmayın. Sevabımız kaybolur diye de tasalanmayın. Doğrusu sizin ameliniz iki mislidir, derler.

3. Müjde tövbe edenleredir. Günahınızdan korkmayın. Sevaptan dolayı tasalanmayın. Siz amelinizi önceden işlediniz. Doğrusu sizin sevabınız iki mislidir, diye melekler onları teselli ederler.

4. Müjde Zâhidleredir. Melekler onlara:

— Mahşerden ve hesaptan korkmayın. Kaygılanmayın da, sevabınız yok olmaz ve eksilmez. Hesapsız ve azabsız varın Cennete girin, derler.

5. Müjde halka hayır öğreten ve ilimleri ile amel eden âlimleredir. Melekler onlara:

— Kıyamet ahvâlinden korkmayın ve kaygılanmayın. Amellerinizin sevabı iki mislidir, derler. Alimlere ve onlara uyanlara Cenneti müjdelerler. Ne mutlu bu müjdeye erene. Müjdeler olsun o kimseye ki, güzel ameli vardır.

Hz. Muâz bin Cebel (R.A.) şu Hadisi nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Hak taâla, Arşın altında yeşil zebercedden ve kızıl yakuttan bir direk yaratmıştır. Üzerinde yediyüz şerefesi vardır. Kıyamet olunca Cebrâil o şerefelerden birinde durur ve:

— Ey Muhammed ümmeti! Hak taâla size selâm söyler diye Cenneti ve Rıdvânı müjdeler.

Rasûl (A.S.) buyurdu:

— Kıyamet gününde benim ümmetimin fakirlerinin yüzleri ay gibi parlak olup kıyamet yerine gelirler. Ellerinde nûrdan kadehler olur ve nûrdan minberler üzerine otururlar. Gönülleri ferahı olur. Halk ise hesapla meşgul olurlar. Oradaki halk onlara bakıp:

— Bunlar melekler midir? Yoksa Peygamberler midir? derler.

Fakirler:

— Biz Muhammed ümmetinin fakirleriyiz, derler.

Melekler de:

— Hangı amelle Hak taâla size bu dereceleri verip sizi buna lâyık kıldı? diye sorarlar.

Fakirler:

— Bizim amelimiz çok değıldi. Beş vakit namazı gözetirdik, hiç terk etmezdik. Muhammed Mustafa (S.A.V.)'nın adını işitince onun sevgisinden dolayı ağlardık. Allaha şükredip fakirliğimize sabrederdik. Hak taâla bize ne verdi ise iki şeyden dolayı verdi: Biri dünyâyı terk ettiğimiz, diğeri de Muhammed (A.S.)'ı sevdiğimiz içindir, derler.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Müminler melekleri gördükleri zaman melekler onları tanır ve; dünyâ'ya döner misiniz? diye sorarlar.

Müminler:

— Belâ ve keder evine dönmeyiz, bılâkis Allah katına döneriz derler. Kâfirler: Bizi dünyâ'ya çevirin derler, fakat, çâre olmaz.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca müminlerin çocukları bir yerde toplanırlar. Hak taâla meleklere:

— Çocukları Cennete iletin buyurur. Çocuklar, Cennete girmezler ve kapıda bekleşirler.

Melekler:

— Merhaba ey müslümanların çocukları! Cennete girin, size hesap yoktur, derler.

O çocuklar:

— Bizim babamız ve anamız hani? derler.

— Babanız ve ananız sizin gibi değillerdir. Onların günahları vardır, hesap olunurlar, derler.

Çocuklar ağlarlar, feryâd ederler ve:

— Bize babasız ve anasız Cennet gerekmez derler.

Hak taâla meleklere:

— Çocuklar niçin ağlarlar? buyurur.

Melekler:

— Ey Rabbimiz! Müslümanların çocukları babasız ve anasız Cennet bize gerekmez, diyorlar, derler.

Hak taâla:

— Varın babanızı ve ananızı bulun ve onlarla beraber Cennete girin buyurur.

Onlar da giderler, kıyamet yerinde babalarını ve analarını bulurlar ve onlarla beraber Cennete girerler.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca Hak taâla dünyâ'da belâya ve onulmaz hastalıklara uğrayanlara hesapsız keremler verir. Dünyâ'da sağlıklı olanlar bu durumu görünce:

— Keşke dünyâ'da bizim derimizi parça parça edelerdi de biz de bunlar gibi olaydık ve onların mertebelerine ereydik, derler.

Nakledlidiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca dört türlü kavim miskden bir tepe üzerinde bulunurlar. Bunlara azâb ve hesap yoktur. Bu dört çeşit kavim şunlardır:

1. Hakkın rızası için Kur'an okuyanlar.
2. Hâlis itikadı, samimi imanı olanlar.
3. Halkı, Hak'kın rızası için Mescide davet eden müezzinler.
4. Dünyâ'da hasta olup sabreden hastalar.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca Hak taâla halkı hesap için bir yerde toplar. Bazı müminler, günahlarının ve kötülüklerinin çok olduğunu görürler ve:

— Ey Rabbimiz! Bizi Cehenneme koy. Biz bu amelle Cennete layık değiliz, derler.

Hak taâla ise:

— Ey kullarım! Benim rahmetimden ümidinizi keser misiniz? Günah işlediniz ise benim takdirimle işlediniz. Dünyâ'da iken benim takdirimden kaçamazdınız.

Şimdi nereye kaçarsınız? buyurur, onları esirger ve Cennete koyar. (337)

Peygamber (A.S.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Kıyamet günü olunca münâdî melek: Hani faziḷet sahibi kimseler? diye seslenir.

Bir kavim çıkıp gelir ve:

— Biz fazilet sahibi kimseleriz, derler.

Melekler:

— Sizin fazlınız nedir? diye sorarlar.

Onlar:

— Bir kimse bize zûlmetse sabreder, câhillik etse tahammül gösterirdik, derler.

Melekler:

— Cennete girin, iyi amel işleyenlerin mükâfatı ne güzeldir! derler.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Nefsin kudret elinde olan Tanrı hakkı için, şehîdler kıyamet gününde kılıçlarını omuzlarına koyup

---

(337) Allahın rahmeti geniş ve affı boldur. Dilediğini yapmakta serbesttir. Her şeye hâkim olan küllî irâde, Allahın yüce irâdesidir. Ancak Allah, insanlara da kısmî bir irâde vermiş ve hür seçimi ile hareketlerinde serbest bırakmıştır. İnsan, hareketlerinden mesûl olmak kaydı ile, dilediğini yapar. Aslında Takdîr yani kader ve alın yazısı denen ilâhî tesbit, Allahın ,insanların ne yapacaklarını önceden bilmesi ile tayininden ibârettir. Aksine, çizilen bir yolda çaresiz ve mecbûri hareket yoktur. Böyle olsa idi insanlar yaptıklarından mesûl olmazlardı. Buradaki ifâde, kaderi kayıtsız şartsız kabûl eden Cebriyye'nin görüşüne uymaktadır.

mahşer yerine gelirler. Eğer Allahın Halîli İbrâhim ve Kelîmi Mûsâ (A.S.)'a uğrasalar onlara yol v rirler idi.

Mahşerdekiler:

— Acaba bunlar kimlerdir? derler.

Nidâ gelir ki:

— Bunlar, Allah yolunda gazâ meydanlarında başları ile oynayıp kanlarını dökenlerdir.

Kûtü'l-Kulûb'da nakledilmiştir ki, bir zümre insan Cennete kabirlerinden uçup girerler.

Melekler görüp:

— Siz kimin ümmetisiniz? Herkesden önce Cennete giriyorsunuz. Hiç hesap göndünüz mü? diye sorarlar.

— Görmedik derler.

Melekler:

— Ne sebepten Cennete girdiniz? derler.

Onlar:

— Hak taâla'nın fazlı ve keremi ile girdik. Amma iki sebepten biliriz:

Biri: Hak taâla'nın dünyada verdiği az şeye kanaat ederdik,

Diğeri ise, gizli günah işlemekten korkardık ve utanırdık, derler.

Melekler:

— Size Cennete girmeniz lâyıktır, derler.

Ey âlemlerin Rabbi olan Allahım! Bizleri de fazlınla bunlardan eyle.

54. KİTAP (AMEL DEFTERİ) İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Herkesin (dünyâ'daki) amel (ve hareket)ini kendi boynuna doladık. Kıyamet günü onun için bir

kitap çıkaracağız ki, neşredilmiş (açılmış) olarak kendisine kavuş (ub şöyle çat) açacak:

Oku kitabını, bugün sana karşı, bir hesap görücü olmak bakımından, nefsin yeter.» (338)

Nakledildiğine göre Kıyamet günü olunca Hak taâla bütün bu halkı ak bir yere toplar, ondan sonra onların üzerine kara bir bulut gelir. O buluttan yağmur gibi amel defterleri yağar. Eğer mü'minlerden olursa defteri ak olur. Kâfir olursa defteri kara olur. Defterin sahibi mü'min ise sağ eline gelir. Kâfir ise sol eline gelir.

Bir rivâyette, eğer mü'min ise defterinde (Fî Cennetin âliyetin = Yüksek bir Cennettedir). Eğer kâfir ise defterinde (Fî Semûmin ve Hamîm'in = Sıcak ve kaynar bir sudadır) yazılmış olur. (339)

Nakledildiğine göre İbni Abbâs (R.A.) şöyle der:

— Mü'min olursa defteri sağ eline gelir. Kötülükleri defterin içinde, iyilikler dışında yazılmış olur. Böylelikle kimse o mü'minin hâlini bilemez. Hangi yılda, hangi ayda, hangi günde ve hangi yerde ölürse o zaman bilinir. Mü'min defterinin dışındaki kötülüklerini okuduğu zaman son derece üzülür. Ona·

— Hak taâla seni yarlığadı, defterin öbür yanını da oku! derler. Defterin öbür yanını okuyan mü'min iyiliklerinin orada yazılmış olduğunu görür, gönlü ferah olup yüzünün rengi tatlılaşır ve:

— Artık kitabı sağ eline verilmiş olana gelince, hemen der ki: Alın, okuyun kitabımı» der. (340)

---

(338) İsrâ Sûresi, ayet: 13, 14.

(339) Ğâsiye Sûresi, ayet: 10; Vâkıa Sûresi, ayet: 42.

(340) El-Hâkka Sûresi, ayet: 19.

Kâfirin defteri sol elinde olur. Bütün iyilikleri defterin içinde ve kötülükler dışında olur. Defterini okuyunca:

— Bu senin iyiliklerin ise defterinin öbür yanını da oku derler. Öbür yanını da okur, bütün kötülüklerini orada görür. Bunların yüzleri kara olup yüzleri gömgök olur Yahut gözsüz olur ve o vakit:

— «Ah keşki benim kitabım verilmeseydi.» (341)

Nakledilir ki kıyamet gününde defteri sağ elinde olan bazı kimseler dafterinde Hac, gazâ, namaz ve zekât sevabı görürler ve:

— Bu benim defterim değildir. Ben dünyâ'da iken bunların hiç birisini işlemedim, derler.

Hak taâla:

— Ey kulum! Bu senin defterindir. Dünyada iken: Benim malım olsa Hacca giderdim, zekât verirdim ve fakirleri doyururdum, derdin Şimdi ben bilirim ki, sen doğrusun, bu sevapları sana verdim. Var Cennete gir, buyurur.

Nakledildiğine göre birçok yarlığanmış kimse vardır ki, Allahdan, meleklerden ve insanlardan utanmasın diye, günahını kendisi, melekler ve bütün insanlar unutur.

Nakledildiğine göre kâfirlerin defterleri arkasından verilir. Zira kâfirin sağ eli boynunda bağlı olur. Sol elini arkasından çıkarıp defterini verirler. Cehenneme böyle girer.

---

(341) El-Hâkka Sûresi, ayet: 25.

55. MIZANLA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu ki:

— «(Herkesin dünyâda yapıp ettiğini) tartmak da o gün haktır. Artık kim (ler) in terazileri ağır basarsa işte onlar murada erenlerin tâ kendileridir.

Kimin de tartıları hafif gelirse bunlar da ayetlerimize zülmeder oldukları için kendilerine yazık etmiş kimselerdir.» (342)

Nakledildiğine göre Ahiretteki terazi, dünyâ terazisinin tersidir. Yani eğer ağır gelirse, demek olur ki ağır yanı yukarı kalkar. Arş-ı âlâ'ya yakın olur. Zira onlar, hürmet'de Arş'a yakın olanlardır. Eğer hafif gelirse aşağı iner. En aşağıya yakındır. Onlar hürmette hafif olur.

İmam Gazâlî der ki:

— Mızânın iki kefesi vardır. Bir kefesi nurdan, bir kefesi zûlmettendir.

Kurtubî şöyle der:

— Eğer o terazinin kefesine yerleri ve gökleri koysalardı, o kefe onlardan büyük gelirdi. O kefelerden biri nurdandır. O iyiliklerin konduğu kefedir. Biri zûlmettendir. O da kötülüklerin konduğu kefedar. Mizân Arş-ı âlâ'nın karşısında asılıdır. Cebrâil (A.S.)'ın elindedir. Arş'ın sağında Cennet vardır. Nur kefesi onun yanındadır. Arş'ın solunda Cehennem vardır. Zûlmet kefesi onun yanındadır.

Ebû Hüreyre (R.A.) şu Hadîs'i nakleder:

— Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu: Hak taâla kıyamet gününde Hz. Adem'e üç kerre özür bıldirir ve:

---

(342) El-A'râf Sûresi, ayet: 8, 9.

1. Ben yalancılara lânet etmeseydim bütün çocuklarına rahmet ederdim der ve şöyle buyurur:

— «Şeksiz şüphesiz onların topuna vaad olunan yer Cehennem'dir.» (343)

2. Hak taâla· Ey Adem! Senin çocuklarından hiç birine azâb etmesem, amma onları dünyâ'ya göndersem bilirim ki, gene şer işlerlerdi, aslâ beni anmazlardı.

3. Ey Adem! Seni benimle çocukların arasında hâkim kıldım, Mizâ'nın yanına var otur. Kimin hayrı şerrinden zerre kadar ağır gelecek olursa Cenneti onlara veririm. Hattâ bilesin ki, ben kimseyi zorla Cehenneme koymam. Fakat onlar zâlimlerdir ve asîlerdir. Onun için ateşle yakarım ki, onlar ona lâyıktır.

Hz. Bilâl-i Habeşî (R.A.) Rasûlüllahdan nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu ki: Kıyamet gününde Mizân Cebrâil (A.S.)'ın elinde olur. Hak taâla şöyle buyurur: Ey Cebrâil! Bunların amellerini tart! Mazlumları zâlimlere gönder. Varsınlar, haklarını istesinler. Eğer zâlimlerin iyiliklerini bulurlarsa mazlumlar onları alsınlar. Eğer iyiliklerden birşey bulunmaz ise, mazlumun gönahını o zalime ver. Böylece zâlimlerin üzerine günah dağlar gibi yığılır.

Nakledildiğine göre İmam Tirmizî şu rivâyeti zikretmiştir:

— Rasûl (A.S.) buyurdu ki: Benim ümmetimden bir kişi gelir. İçinde günahları yazılmış doksandokuz defteri olur. Her defterin, göz görmeyecek kadar uzunluğu vardır. Ondan sonra Hak taâla hazretleri ona:

---

(343) Hıcr Sûresi, ayet: 43.

— Bilir misin şu dünyâda işlediklerini ve zúlmettiğini? buyurur.

O kimse:

— Biliyorum ya Rabbi! der.

, Hak taâla buyurur:

— Bugün kimseye zulüm yoktur. Sana bu Levh içinde iyilik ve sevab vardır. Zira onda (Lâ ilâhe illellâh Muhammedün Rasûlüllah) kelimesi yazılmış bulunmaktadır.

Hak taâla tekrar o kimseye:

— Mizâna hazır ol! buyurur. O da hazır olur. O defterleri mizâna koyarlar. Bir yanına da o Levhı koyarlar. Levh o defterlerden ağır gelir. Zira Allah taâla'nın ismi o Levhda yazılmış bulunmaktadır.

Nakledildiğine göre kıyamet gününde, günahı sevablarından ağır gelen bir kimse getirirler. Hak taâla onun ateşe atılmasını emreder. O kimsenin kirpiklerinden bir kıl Hak taâla hazretlerine niyaz eder ve:

— Ey Rabbim! Senin peygamberin dedi ki: Kim Allah korkusundan ağlasa ateş o göze haramdır. Biz senin için çok ağladık, der.

Hak taâla o kimseyi o bir kıldan dolayı af eder. Cebrâil mahşer kavmine:

— Hak taâla falan oğlu falanı bir kıl için affetti diye ilân eder.

Nakledildiğine göre kıyamet gününde bir kimsenin günahı sevabından ağır gelir. O kimse bir dostundan iyilik ister. İstediği kimsede bütün iyiliklerini o kimseye Hak taâla'nın rızası için verir.

Hak taâla:

— Ey kulum! İyilikleri olmayana ateşle azâb edeceklerini bilmez misin? buyurur.

O kimse:

— Ey Rabbim bilirim. Fakat o kimse beni senin rızan için severdi. Ben de bugün kendi nefsimi senin için ona fedâ ettim der.

Hak taâla:

— Ben rahmet edenlerin en yücesiyim. İkinizi beraber yarlığadım ve Cenneti size verdim, buyurur.

Nakledildiğine göre kıyamet günü olunca Muhammed ümmetinin amellerini tartarlar. Onların bir rekât namazı, İsrâil oğulları kavminin bin rekâtından fazla gelir.

İsrâil kavmi:

— Ey Rabbimiz! Muhammed ümmetinin bir rekât namazında ne vardır ki, bizim bin rekâtımızdan çok gelir dediler.

Hak taâla:

— Onlar namazlarında (Bismillâhirrahmânîrrahîm) dedikleri için buyurur.

Nakledildiğine göre bir kimsenin hatası ile sevabı beraber geldiği zaman Hak taâla:

— Bu kimse Cennetlik değildir, buyurur. Derhâl bir melek bir sahife getirir. İçinde: «Bu kimse babasına ve anasına katı söz söylemiş ve incitmiştir» ibâresi yazılı bulunur. O sahifeyi o mizâ'nın kefesine koyar. Günahı sevabından ağır gelir. Hak taâla o kimseyi ateşe atmalarını buyurur. O kimse ise Hak taâla'nın huzuruna gelmek ister. Allah taâla:

— Ey Âsî kul! Niçin tekrar huzuruma gelmek istersin? buyurur.

O kimse:

— Ey Rabbim! Ben atamı ateş içinde gördüm, yanıyor. Şimdi, ben dünyâ'da babama âsî olmuştum.

Onun azâbını bana ver, onu serbest bırak der. Bu söz Hak taâla'ya hoş gelir. Babası ile beraber o kimseyi Cennete buyurur.

Hz. Ali (R.A.) Peygamberimizden şu Hadîs'i nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Beş vakit namazı cemaatla kılmaya ahdeyle. Kıyamet günü olunca Hak taâla hazretleri yedi kat gökleri, yerleri, denizleri, geceyi gündüzü, güneşi, ayı, Arş'ı, Kürsî'yi, Cenneti, Cehennemi ve yıldızları mizâ'nın bir yanına koyar .Mü'minin cemaatla kıldığı bir vakit namazını da mizâ'nın bir yanına koyar. O bir vakit namaz hepsinden ağır gelir.

İlâhî Muhammed Mustafâ hakkı için bizi namaza muvaffak edip cemaatla kılanlardan eyle.

56. DÜŞMANLIKLAR VE MAHKEMELERLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «(evet) Kişinin kaçacağı gün: Birâderinden,

Anasından, babasından, karısından ve oğullarından.

O gün bunlardan herkesin kendine yeter bir işi (derdi, belâsı) vardır.» (344)

Yani kıyamet günü öyle bir gündür ki, kimse kimseye itibar ve iltifat etmez. Herkes kendi ile meşgûl olup, birbirinden benden birşey istemesin diye kaçarlar.

Kardeş kardeşe:

---

(344) Abese Sûresi, ayet: 34. 35, 36, 37.

— Dünyâda bana niçin malından ve mülkünden vermedin? der.

Kadın kocasına:

— Bana haram yedirdin, der.

Çocuklar babalarına:

— Bana niçin ilim öğretmedin ve beni niçin doğru yola sevk etmedin? derler.

Önce kardeş kardeşten kaçar. Kabil Hâbil'den kaçar. İbrâhim (A.S.) babasından kaçar, Lût (A.S.) karısından kaçar. Nûh (A.S.) oğlundan kaçar. (345)

İmam Bagavî Tefsîrinde şöyle der:

— Peygamberler dahi ümmetlerinden kaçarlar. Ondan sonra Hak taâla hazretleri, azametinden zatını gösterir. Bütün mü'minler ona tazim edip secdeye kapanırlar. Amma kâfirlerin gözleri göğe dikilmiş, gönülleri boş ve şaşkın ve bağlı bir şekilde dururlar.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «(Hatırla ki o gün) baldır(lar)ın açılacağı, kendilerinin secdeye da'vet edilecekleri bir gündür. Fakat (buna) güç yetiremeyeceklerdir.» (346)

O gün Hak taâla nidâ eder. Uzak yakın herkes işitir. Şöyle buyurur:

— Ben zâlimin zulmünden geçmem. Elbette intikam alırım. Eğer ben zulümden vaz geçersem zâlim ben olmuş olurum. Ondan sonra bütün halk tek tek he-

---

(345) Hatırlanacağı gibi Adem (A.S.)'ın iki oğlundan Kâbil, kardeşi Hâbil'i öldürmüş, İbrâhim (A.S.)'ın babası Hak yoluna uymamış, Lût (A.S.)'ın karısı ve Nûh (A.S.)'ın oğlu da küfür yolunu seçmişlerdi.

(346) El-Kalem Sûresi, ayet: 42.

sap olunur. Herkes yalnız kendisine hesap olundu sanır.

Nakledilmiştir ki:

Bir kimse bir başka kimseyi öldürse, ikisi de Allahın huzuruna gelirler. Allah taâla o öldürene:

— Ey Adem oğlu! Ben sana ne zulmettim ki, bana ortak olursun? Zira bu adamı ben diriltirim, sen öldürürsün. Benimle açıkca cenk mi edersin? Eğer o davacı hakkını bağırlarsa kendi bilir, buyurur.

O davacı:

— Ey Rabbim! Senin aşkına hakkımı bağışladım, der.

Hak taâla hazretleri:

— Benim keremim, senin kereminden çoktur. Şimdi varın ikiniz beraber Cennete girin, buyurur.

Enes (R.A.) der k:

— Peygamber (A.S.) birgün bizimle beraber oturur idi. Ansızın güldü. Hattâ mübârek dişleri gözüktü.

Hz. Ömer (R.A.):

— Ey Allahın Rasûlü! Niçin güldünüz? dedi.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyamet gününde iki kişi gelir. Hak taâla'nın huzurunda davacı olurlar.

Birisi:

— Ey Rabbim! Benim bundan hakkımı alıver, der.

Hak taâla:

— Kardeşine hakkını bağışla, buyurur.

O kimse:

— Ey Rabbim! Hiç iyilik ve sevabım kalmadı, der.

Hak taâla o davacıya:

— Nasıl yaparsın? O kimsenin verecek iyiliği kalmadı, buyurur.

Davacı:

— Benim günahımı ona ver götürsün, der.

Hak taâla:

— Başını yukarı kaldır ve Cennete bak buyurur.

Bunun üzerine o şahıs başını kaldırıp Cennete baktığında:

— Ey Rabbim! Gümüşten şehirler ve inci ile süslenmiş altundan saraylar görüyorum. O şehirler acaba hangi peygamberin ve hangi şehîdindir? der.

Hak taâla:

— Kim ki, bir kimsede hakkı olsa, o hakkını bağışlasa, işte bu gördüklerin onun karşılığıdır, buyurur.

Derhâl o şahıs:

— Ey Rabbim! Ona hakkımı bağışladım, der.

Hak taâla da:

— Şimdi git o şahısla birlikte Cennete gir, buyurur.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.):

— Müflis (iflâs eden) kimdir, hiç bilir misiniz? buyurdu:

Ashâb:

— Bize göre müflis, malı ve mülkü olmayandır, dediler.

Peygamber (A.S.) buyurdu:

— Kıyamet gününde hakkım vardır diye elinden bütün ameli alınandır. O kimse böylece müflis kalır. Ondan sonra da Cehenneme koyarlar.

Allah taâla buyurdu ki:

— «O gün herkes (ancak) öz canı (nın halâsı) için uğraşacak, herkes ne yaptı ise (onun karşılığı) kendisine eksiksiz verilecek, onlar aslâ haksızlığa uğratılmayacaklardır.» (347)

---

(347) Nahl Sûresi, âyet: 111.

Peygamber (A.S.), Halk'ın arasında hiçbir zaman çekişme eksik olmayacaktır. Hattâ ten ile can çekişirler.

Can:

— Ey Rabbim! Benim elim yok ki, onunla tutayım. Ayağım yok ki, onunla yürüyeyim. Gözüm yok ki, onunla göreyim. Her ne işledi ise ten işledi, benim suçum yoktur, der.

Ten ise:

— Ey Rabbim! Beni bir ağaç gibi yarattın. Benim elim ve ayağım tutmazdı ki, onunla günah işleyeyim. İşte bu can bana bir nur gibi geldi. Onunla konuştum, onunla gördüm. Benim aslâ günahım yoktur, der.

Hak taâla:

— Sizin durumunuz gözsüz ile ayaksıza benzer. Gözü olan bir kimse bir bağ içinde çok yemiş gördü. Ayaksızı gözsüz götürdü, bağa girdiler. Birşeyler çaldılar. Öyle olunca ikisine de azâb etmek gerektir. Bu itibarla ten ile cana beraber azâb etmek gereklidir. Geri kalan uzuvlar da böyledir. Yani göz, kulak, el ve ayak; onlara da suâl sorulur. Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

— «Senin için hakkında bir bilgi hâsıl olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz, kalb: Bunların herbiri bundan mesûldür.» (348)

Ondan sonra bütün canlıları suâle çekerler. Birinin hakkını diğerinden alıverirler. Sahibi hayvanını yok yere döğmüş ise hakkını alıverirler. Ondan sonra Hak taâla buyurur. Hayvanlar toprak olurlar.

Eğer bir kimse dünyâ'da bir canlıyı, yahut küçük

---

(348) İsrâ Sûresi, ayet: 36.

bir kuşu sevse, Haktan diler ve Allahın buyruğu ile o kimse o kuşla Cennette beraber olur.

Hz. İkrime (R.A.) şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: O zaman hayvanlar ve kuşlar insanların halini görürler ve:

— Allaha hamd olsun ki, bizi insan yaratmadı. Bize Cennet gerekmez; yalnız Hakkın rızası bize yeter, derler ve Allahın izni ile tekrar toprak olurlar.

57. KIYAMET GÜNÜNDEKİ DİĞER GARİP İŞLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Ebû Hüreyre (R.A.) şu Hadîsi rivâyet etmiştir:

— Rasûl (A.S.) buyurdu ki: Kıyamet gününde bütün ameller sûret bulup dile gelerek söylerler. Önce namaz gelir ve:

— Ey Rabbim! Ben namazım der.

Hak taâla:

— Sen hayır üzerinesin buyurur.

Ondan sonra Sadaka gelir:

— Ya Rabbi! Ben Sadakayım der.

Hak taâla:

— Sen hayır üzerines' ı buyurur.

Ondan sonra Oruç ge r:

— Ey Rabbim! Ben O ıcum der.

Hak taâla:

— Sen hayır üzerinesi. buyurur.

Ondan sonra İslâm gelir:

— Ey Rabbim! Sen Selâmetsin, ben de İslâm'ım der.

Hak taâla:

— Sen hayır üzerinesin. Bugün seninle alırım ve seninle veririm buyurur. Böylece İslâm kimi dilerse Cennete girer.

Sonra Kur'an gelir. Güzel bir şekil ve sûrette görünür. Mahşer halkı Kur'an-ı görürler ve:

— Peygamberdir derler. Peygamberleri geçince:

— Melektir derler. Melekleri de geçince bilirler ki, O Kur'an-ı Azîm'dir. Kime şefaat ederse o Cennete onunla girer. Ondan sonra Cuma gelir. Güzeldir ve misk gibi kokusu vardır. O da kimi dilerse beraber alır Cennete girer.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet gününde bir kişiyi getirirler. Adı Muhammed'dir. Hak taâla: Sen utanmadan bana âsî oldun. Şimdi ben sana azâb etmeye utanırım. Çünkü senin adın benim Habîbimin adıdır. Bugün sana azâb etmem deyip af eder.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet gününde dünyayı kara bir kandil gibi asarlar. Yarattığımdanberi Hak taâla dünyâ'ya rahmetle bakmamıştır. Kıyamet gününde dünyâ:

— Ey Rabbim! Senin emrin geldi, Benim sularımı tüketti, ağaçlarımı kuruttu, saraylarımı yıktı ve sultanlığım gitti. Şimdi beni en aşağı derecedeki bir veline bağışla, der.

Hak taâla:

— Ey dünyâ! Benim velilerim dünyâ'da senin hiçbir şeyine razı olmadılar. Bugün benim huzuruma geldiler. Sana mı razı olurlar? Şânım hakkı için, eğer se-

nin benim yanımda bir sineğin kanadı kadar değerin olsaydı, dünyâ'da kâfire içmek için bir yudum su vermezdim, buyurur.

Bagavî, tefsîrinde Ebû Hüreyre (R.A.)'dan şu rivâyeti nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu: Kıyâmet gününde İbrâhim (A.S.) babası «Azer» ile buluşur. Azer'in yüzü toprağa bulaşmış olur. İbrâhim (A.S.) onu görür ve:

— Ben sana Allaha âsî olma demedim miydi? der.

Azer:

— Bugün Allaha muti oldum, bana çâre bul, der.

İbrâhim (A.S.)

— Ey Rabbim! Sen, kıyamet gününde beni rezil etmeyeceğine söz verdin. Atamı ateşe atmışlar. Bundan daha perişanlık olur mu? der.

Hak taâla:

— Ben Cenneti kâfirlere haram kıldım, buyurur.

Ondan sonra İbrahim (A.S.) yere bakar, görür ki, babası bir koç olmuş, ayağından tutup ateşe atarlar.

Allah taâla buyurdu:

— «Kim (Allaha) bir iyilikle, güzellikle gelirse işte ona on katı var. Kim de bir kötülükle gelirse bu, o miktardan başkasiyle cezalanmaz. (İyilik edenler de, fenâlık yapanlar da) haksızlığa uğratılmazlar.» (349)

Burada iyilikten murad: (Lâ ilâhe illellah) kelimesidir. Bu hayırdan yeğ ona hayır vardır. İbni Abbâs der ki:

— (Lâ ilâhe illellah) hayrından yeğ hayır demek, bu kelime ile, türlü türlü hayırlara erişilir, zira bir iyiliğe on iyilik var demektir. Şimdi birisi (Lâ ilâhe illel-

---

(349) En'âm Sûresi, âyet: 160.

lâh) demekten üstün iyilik, Hakkın cemâlini seyretmektir demek olur.

58. ALLAH TAÂLA'NIN MELEKLERLE KONUŞMALARİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Müminler kıyamet yerine geldikleri zaman bütün uzuvları dile gelip söyler:

Eli:

— Sadaka verdim, hani benim sevâbım? der.

Ayağı:

— İbadette durdum, hani benim mükâfatım? der.

İşte bu şekilde bütün uzuvları sevâp isterler. Hak taâla da onlara ecirlerini verir.

Ondan sonra gözü:

— Ey Rabbim! Hani benim sevabım? der.

Hak taâla, meleklere:

— Perdeleri kaldırın! Ta ki benim niteliksiz ilâhî güzelliğimi görsün.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca bütün âlimleri bir yere toplarlar.

Hak taâla hazretleri:

— Ben size ilmi ve hikmeti onun için verdim ki, sizden hayır dilerdim. Ey meleklerim! Siz tanık olun, ben âlim kulumun iyiliklerini kabul ettim ve günahını affettim, buyurur.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (S.A.V.) buyurmuştur:

— Hak taâla hazretleri, kıyamet gününde: (Nerede yarattıklarımın seçkinleri?) buyurur.

Melekler:

— Ey Rabbimiz! Onlar kimlerdir? diye sorarlar.

Hak taâla.

— Benim takdirime kanaat eden ve verdiğime razı olan dervişlerdir. Şimdi onları Cennete koyun. Onlar da Cennete girerler. Yerler ve içerler. Halk, Mahşer yerinde hesap içinde dururlar.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

Cebrâil (A.S.):

— Ey Rabbim! Senin düşmanların çok. Hangi düşmanını istersin? der.

Hak taâla hazretleri:

— Hani içki içenler, çalgı dinleyenler, sarhoş iken ölenler ve zinâ edenler? buyurur.

Melekler onları bir yere toplarlar. Hak taâla hazretleri onları, eğer tövbesiz ölmüş olurlarsa, şeytanla beraber Cehenneme atar.

Nakledildiğine göre kıyamet gününde bir kimse getirirler. Boynunda zincir ve ayağında bukağı olur. Cehenneme koymak isterler. Hak taâla:

— Benim kulumu bana getirin. Benim kulumdan ne istersiniz? Yoksa siz mi yarattınız? Rızkını siz mi verdiniz? Ey benim kulum! Diline bak, benim hayrımdan birşey var mıdır? O kimse görür ki, ak yazı ile (Bismillahirrahmânirrahim) yazılmış. O kimse:

— Ey Rabbim! Ben her gece bir yanımdan bir yanıma dönerken bunu okurdum. Allahım! beni (Bismillah) hürmetine bağışla, der.

Hak taâla:

— Ey kulum! Seni yarlığadım. Var benim rahmetimle Cennete gir, buyurur.

Nakledildiğine göre kıyamet günü olunca Hak taâla bir kimseye hesap sorar. Günahı sevabından ağır gelir. Hak taâla o kulun Cehenneme atılmasını ister ve Cebrâil (A.S.)a:

— O kula sor. Hiç dünyâda bir âlimle bir yerde oturduğu var mıdır? Eğer oturduğu var ise affedeyim? buyurur.

Cebrâil (A.S.) o kula sorar. O kul:

— Oturduğum yoktur, der.

Hak taâla:

— Dünyâda hiçbir âlimi sever mi idi? buyurur. Cebrâil (A.S.) sorar. O kul:

— Yok, der.

Hak taâla:

— Ey Cebrâil! Sor! Hiçbir âlimle yemek yediği var mıdır? buyurur. Cebrâil (A.S.) sorar. O kul:

— Yok, der.

Hak taâla hazretleri:

— Ey Cebrâil! Sor, o kulumun adı hiçbir âlimin adına uygun mudur? buyurur.

Cebrâil (A.S.) sorar ki, muvâfık değildir. Hak taâla hazretleri:

— Ey Cebrâil! O kulu koy. Ben bilirim ki, o kulum, bir âlimi seven bir kimseyi severdi. Ben o âlim hürmetine buna rahmet eyledim, buyurur.

Nakledildiğine göre kıyamet gününde Hak taâla meleklere:

— Bugün mümin kullarımı Cennete iletin. Onlara saraylarını ve hûrilerini gösterin, buyurur.

Melekler:

— Bu ulu kerâmet, cömertliktir, derler.

Hak taâla:

— Şânım hakkı için eğer bütün Cenneti bir mümin kuluma versem onun karşılığı değildir. Zira ben onlara:

— Ben sizin Rabbiniz değil miyim? diye sordum. Onlar da:

— Evet, Rabbimizsin. Seni tanıdık ve sana kul olduk, dediler. İşte o ikrârdan dolayı Cenneti onlara verdim. Fazla olarak da benim Cemâlimi seyretsinler, buyurur.

Nakledildiğine göre kıyamet gününde bir kimse getirirler.

Hak taâla hazretleri:

— Ey meleklerim! Benim bu kulum hiç bana kimseyi ortak koştu mu? diye sorar.

Melekler:

— Yok Ya Rabbi! derler.

Hak taâla:

— Ey meleklerim! O kimse bunca yıldır dünyâ'da kaldı. Türlü türlü belâlar çekti. Ondan sonra öldü. Bunca yıl da kabirde karanlıkta yattı. Ben de ona rahmet eyledim. Varsın Cennete girsin, buyurur.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü olunca Hak taâla hazretleri buyurur ki: Hani benim komşularım?

Melekler:

— Ey Rabbim! Senin komşuların kimdir? diye sorarlar.

Hak taâla:

— Benim komşularım benim mescidlerimi onaran ve yapanlardır. Onlar benim komşularım, dostlarım ve ziyâretçilerimdir, buyurur.

Hz. Aişe (R.A.) şu Hadisi nakletmiştir:

— Rasûlüllah buyurdu ki: Kıyamet günü olunca Hak taâla hazretleri: Ey meleklerim! Bütün ibâdetlerinizi Muhammed ümmetine bağışlayın, buyurur.

Melekler:

— Ey Rabbim! Bundan hikmet nedir? Bugün sevâba biz de muhtacız, derler.

Hak taâla hazretleri:

— Bugün Ademin çocukları sevaba sizden daha çok muhtaçtırlar, buyurur.

Şimdi ey mümin kardeşler! Hak taâla hazretlerinin ilâhî ve noksansız cömertliğine bakın. Ademin çocuklarının mümin olanlarına O nasıl rahmet eder?

59. CEHENNEM VE AŞAĞI DERECELERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Şeksiz şüphesiz onların topuna va'd olunan yer Cehennemdir.» (350)

Yani Cehennem şeytana ve ona tâbi olanlara va'd olunmuştur.

Bilmek gerektir ki, Cehennemin yedi kapısı vardır. Yedi tabakadır. Her tabakada ateşten yetmişbin şehir vardır. Her şehirde yetmişbin mahalle vardır. Her mahallede ateşten yetmişbin avlu vardır. Her avluda yetmişbin kuyu vardır. Her kuyuda yetmşibin tâbût vardır. Her tâbût'un içinde yetmişbin akrep vardır. Her akrebin ateşten hurma ağacı gibi kuyruğu vardır. Her

---

(350) Hicr Sûresi, âyet: 43.

tabût'un üstünde zakkûmdan bin ağaç vardır. Her ağacın dibinde yetmiş zencir ve bukağı (kıskaç) vardır. Her birinin uzunluğu yetmiş arşındır. Her birinin yanında yetmiş yılan vardır. Her yılanın ağzında ağudan bir deniz vardır.

Şimdi, bunların hepsi, kâfirler, eğer dünyâ'dan tövbesiz gitmişlerse, zekât vermeyenler, zinâ ve livâta edenler, içki içenler ve yetim malı yiyenler, içindir.

Müfessirler derler ki:

— Cehennemden bir damla su çıkarıp dünyâ'daki dağların üzerine bıraksalar, bütün sular ve yiyecekler, onun şiddetinden yenmez ve içilmez hale gelirdi.

Cehennemde kâfirler için ateşten ağaçlar vardır. Yemişi şeytan başına benzer. Ondan yeseler, boğazlarından geçmez. O yemişler ağudan acı, kokuları da leş kokusundan kötüdür.

Nebî (S.A.V.) buyurdu:

— Sizin bu ateşiniz, Cehennem ateşinin yetmişde biridir.

Allah taâla Kur'anda buyurdu:

— «... Artık sakının o ateşten ki onun tutarağı (odunu, çırası, ocak taşı) insanla o taştır...» (351)

Yani Cehennemin kütüğü insanlar ve taşlardır. Sözünün manası şudur:

— Kâfirin boynunda kibrit taşından bir taş asılmış olur. Her kâfire bir şeytan bağlıdır. O taşın, başka taş olmayıp da kibrit taşı olmasının sebebi, diğer taşlarda bulunmayan beş şeyin onda bulunmasındandır.

---

(351) Bakara Sûresi, âyet: 24.

1. Tez yanar.
2. Geç söyünür..
3. Pis kokusu vardır.
4. Çok sıcaktır.
5. İnsanın gövdesine yapışır.

Nakledildiğine göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Ey Cebrâil! Bana ateşi tanıt.

Cebrâil (A.S.) şöyle tanıttı:

— Ey Muhammed! Cehennem karanlıktır. İçi ateşle doludur. Eğer o ateşten zerre kadar dünyâ'da görünse yeryüzünü yakardı. Eğer Cehennemin kaftanlarından birini yerle gök arasına assalardı, onun pis kokusundan bütün mahlûkât helâk olurdu. Eğer zebânilerden biri gözükse idi, onun heybetinden bütün mahlûkât helâk olurdu.

Peygamber (A.S.), Cebrâilden bu sözleri işitince ağladı. Cebrâil (A.S.)da onunla beraber ağladı.

Peygamber (A.S.):

— Ey Cebrâil! Sen niçin ağlarsın? Sen günâh işlemezsin, buyurdu.

Cebrâil (A.S.):

— Ey Muhammed! Tanrının mekrinden emin olamam, azabından korkarım, dedi.

İşte Peygamber (A.S.) ile Cebrâil (A.S.) Cehennem korkusundan ağlarlar. Hayret edilecek şey şudur ki, âsî oldukları halde insanlar ağlamazlar, malına ve sağlığına mağrûr olurlar.

Nakledildiğine göre Ebû Ümâme El-Bâhili (R.A.) şöyle der:

— Cehennemin ağzından dibine kadar olan mesafe yetmiş yılıık yoldur. Gayyâ kuyusu onun altındadır.

İbni Abbâs der ki:

— Gayyâ Cehennemde bir deredir. Cehennemdeki bütün dereler, Gayyâ deresinden ve onun korkusundan Allaha sığınırlar. Hak taâla o dereyi zınâ edenlere, şarap içenlere, fâiz yiyenlere, babasına ve anasına âsi olanlara ve yalan yere şâhitlık edenlere va'd etmiştir.

Gayyâ Cehennemde bir deredir ki, o dereden âsîler için kan ve irin akar.

Ka'bû'l-Ahbâr der ki:

— Gayyâ Cehennemde bir deredir ki, gayet sıcak ve derindir. O derede bir kuyu vardır, ona (Behîm) derler. Cehennem biraz soğusa Hak taâla o kuyuyu açar, Cehennem o kuyuda ısınır.

Naklcdildiğine göre Zekeriyyâ (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Cebrâil (A.S.) haber verdi ki, ateş içinde gene ateşten bir dağ vardır. Ona (Sekrân) derler. O dağın dibinde bir kuyu vardır. Ona da (Gadbân) derler. Hak taâla kime gazâp ederse onu o Gadbâna atar. O derenin içinde ateşten kuyular vardır. Her kuyunun derinliği ikiyüz yıllık yoldur. O kuyuda ateşten tabutlar vardır. Her kuyunun içinde kâfirler için ateşten zencirler vardır.

Hak taâla buyurdu:

— «Onun yedi kapısı, her kapının da onlara ayrılmış birer nasîbi vardır.» (352)

İbni Abbâs (R.A.) der ki:

— Birinci tabaka: Cehennem'dir.

İkinci tabaka. Seîyr'dir.

Üçüncü tabaka: Sakar'dır.

Dördüncü tabaka: Cehîym'dir.

---

(352) Hicr Sûresi, âyet: 44.

Beşinci tabaka: Lezâ'dır.

Altıncı tabaka. Hutame'dir.

Yedinci tabaka: Hâviye'dır.

Nakildir ki Dahhâk şöyle der:

— Evvelki tabakada ehl-i Tevhîd bulunurlar. Günahlarına göre azâb olurlar. Amma ebedî kalmazlar. Tevhid bereketi ile tekrâr çıkarlar. Hak taâla o tabakayı gene kâfirler ile doldurur.

İkinci tabakada Nesârâ kavmi (Hıristiyanlar) bulunurlar.

Üçüncüde Yahudiler bulunurlar.

Dördüncüde Yıldızlara tapanlar bulunurlar.

Beşincide Ateşe tapanlar bulunurlar.

Altıncıda Müşrikler (Allaha ortak tanıyanlar) bulunurlar.

Yedincide de Münâfıklar (dindar görünen dinsizler) bulunurlar.

Hak taâla şöyle buyurur:

— «Şüphesiz münâfıklar Cehennemin en aşağı tabakasındadırlar.» (353)

Ebûl-Leys der ki:

— Firavn münâfıklarla Hâviye'de bulunur.

60. ATEŞ (CEHENNEM)E GİRECEKLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «(Evet) Sûr'un üfleneceği gündeki biz günahkârları o gün, gözleri gömgök bir halde, mahşerde toplayacağız.» (354)

---

(353) Nisâ Sûresi. âyet: 145.

(354) Tâ-hâ Sûresi, âyet: 102.

Bazıları:

— Zerkâ (gömgök) demek «gözsüz ve susuz» demektir, demişlerdir.

Allah taâla buyurdu:

— «O gün günahkârların (şeytanları ile birlikte) bukağılara vurulmuş olduğunu görürsün.» (355)

Melekler, müminlere Cenneti müjdelerler. Amma kâfirlere:

— Bugün size müjdelik yoktur. Hak için olmadığından sizin ameliniz boşa gitti, zâyi oldu, derler.

Nakledildiğine göre şeytan kıyamet gününde olan şeyleri gözü ile görür. Adem oğullarının müminlerinin sevap ve rahmetini, kâfirlerinin azab ve şiddetini ve bütün hayvanların toprak olduklarını görüp:

— «Ah, ne olurdu ben bir toprak olaydım» der. (356)

Toprak da:

— Eğer toprak da olsaydın sana yine kerem yok idi, der.

Allah taâla buyurdu:

— «O gün ağızlarının üstüne mühür basarız. Ne irtikâp ediyor idiyseler bize elleri söyler, ayakları (ve diğer uzuvları) da şâhitlik eder.» (357)

Ondan sonra Hak taâla, Cehennemin hazinedârlarına:

— Bunların ellerini boyunlarına bağlayın, Cehenneme atın, buyurur.

---

(355) *İbrahim Sûresi, âyet: 49.*

(356) *Nebe' Sûresi, âyet: 40.*

(357) *Yâsîn Sûresi, âyet: 65.*

Zebâniler, Cehennemden yetmiş halkalı zincir çıkarırlar. Kâfirlerin ağzından sokup arkasından çıkarırlar. Ebedî öyle bağlı dururlar.

Ka'bü'l-Ahbâr der ki:

— Eğer bütün âlemin demirlerini bir yere toplasalar o zincire bir halka olmazdı. Eğer o halkalardan birini gökten bıraksalardı, bütün yerleri aşağı geçirirdi.

Hak taâla:

— Kâfirleri Cehenneme atın! buyurur.

Zebâniler derhal kâfirleri bölük bölük Cehenneme bırakırlar. Cehennem kâfirlerle dopdolu olur.

Hak taâla buyurur:

— «And olsun ki ben Cehennemi bütün insan ve cinden (müstehak olanlarla) dolduracağım.» (358)

Cehennemin ondokuz baş zebânisi vardır. Hepsinin başı mâliktir. Onsekizi ona tâbidir. O zebânlerin herbirinin eli altında o kadar zebâni vardır ki, sayısını, Allah bilir. Bunların gözleri yıldırım gibidir. Ağızlarından ateş çıkar. Bir omuzundan bir omuzuna bir yıllık yoldur.

İmam Fahri Râzî şöyle der:

— Bunlara, ateşten yaratıldıkları ve çok kuvvetli oldukları için, zebânî adı verilmiştir. Kuvvetleri o şekildedir ki, bir eline onbin kâfiri, diğer eline de onbin kâfiri alırlar. Onbin kâfiri de ayakları ile taşıyabilirler. Böyle olunca bir zebânî bir defada kırkbin kâfiri Cehenneme atarlar.

Nakledildiğine göre Cehennem üç zümre ile konuşur ve âlimlere, zenginlere ve idarecilere der ki:

---

(358) Hûd Sûresi, âyet: 119.

— Ey kimse! Allah taâla sana sultanlık verdi, niçin adalet etmedin? der. Ve o zâlimi, bir kuş, tane yutar gibi yutar.

Alimlere şöyle der:

— Ey kimseler! İlmi halk için okudunuz, Hakka âsî oldunuz deyip, onları da bir tane gibi yutar.

Zenginlere:

— Ey kimseler! Hak taâla hazretleri sizlere çok mal verdi. Zekât vermediniz. Sadaka vermediniz. İyilikte bulunmadınız, deyip, onları da bir tane gibi yutar.

Allah taâla buyurdu:

— «O gün (her) zâlim (nedâmetle) iki elini ısırıp: Ne olurdu, bana o peygamberin maiyetinde (Allaha) bir yol edineydim, diyecektir.» (359)

Keşşâf sahibi şöyle der:

— Zâlimdeki (El) Ahd (şahıs) için olur ve bundan maksat (Ukbe)dir. Cins (topluluk) için olur ve Ukbe ile beraber olan diğer kâfirleri ifade eder. Ellerini dirseklerine kadar yerler, tekrar tamamlanır, tekrar yerler. Ebedî azâbları böyle olur.» (360)

Nakledildiğine göre Muhammed bin Ka'b der ki:

— Cehennemdekiler feryât ederler ve emân dilerler. Cehennem hazinedârları onlara:

— Rabbinizden dileyin, azâbınızı hafifletsin, derler ve tekrar:

— Sizin dualarınız makbûl olmaz. Size Peygamber gelmedi mi? derler.

---

(359) Furkân Sûresi, âyet: 27.

(360) Ukbe: İslâm'ın başlangıcında Peygamber Efendimize en çok hakaret eden müşriktir.

Onlar da:

— Evet geldi, derler.

Hazinedârlar:

— Şimdi Rabbinizden rahmet dileyin, derler.

Kâfirler de isterler, kabul olmaz. Bilâkis azâbları artar.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Kâfirlerin duası sapıklık içinde kalmaktan başka (bir mahiyette) değıldir.» (361)

İblis bunların arasına gelip durur. Bütün kâfirler onu lânetleyip çıkışırlar ve:

— Bizi sen azıttın, derler.

İblis:

— Ey câhiller! Ben size Cennet ve Cehennem yoktur diye vesvese verdim. Halbuki size göstereceğim elimde bir delilim yok idi. Ben sultan değildim ki, size kahr edeydim. Amma siz bana, ben sizi çağırdığım için uydunuz, ardımdan geldiniz. Nefsinize hoş gelen herşeyi yaptınız ve ona uydunuz. Şimdi bana çıkışmayın, kendinize sövüp sayın, der.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «İş olup bitince şeytan der ki: Şüphesiz Allah size sözün doğrusunu söyledi. Ben de size va'd ettim; amma, size yalancı çıktım. Zaten benim, sizin üzerinizde hiçbir hükmüm, nüfuzum da yoktu. Yalnız ben sizi çağırdım, siz de bana hemen icâbet ettiniz. O halde kusuru bana yüklemeyin. Kendinizi kınayın.» (362)

---

(361) Ra'd Sûresi, âyet: 14.

(362) İbrahim Sûresi, âyet: 22.

Kâfirler, İblis'den bu sözleri işitince bir ağızdan:

— Ey Allahım! Bizi dünyâya geri çevir. Bu defa iyi ve makbûl amel işleyelim, muttekîlerden olalım. Bu sefer davetini kabul edelim. Peygamberlerine tabi olalım, derler.

Hak taâla'dan şu cevap gelir:

— Dünyâ'da siz: «Bize zevâl gelmez» derdiniz, Peygamberlere uymazdınız. Gene uymazsınız.

Kâfirler:

— Ey Rabbimiz! Bizi Cehennemden çıkar. Bu sefer evvelki amelin gayrini işleyelim, derler.

Hak taâla'dan tekrar cevap gelir.

— Size Peygamber gelmedi mi ve size Hakkı bildirmedi mi?

Kâfirler:

— Ey Rabbimiz! Kötülüğümüz bize üstün geldi. Bizi buradan çıkar, tekrar âsî olursak zâlimlerden olalım, derler.

Hak taâla buyurur:

— «(Şöyle) buyurdu (buyuracak): Yıkılıp gidin içerisine! Bana (birşey) söylemeyin.» (363)

Kâfirler bu sözü işitince ağızları mühürlenir, Allahın rahmetinden ümitlerini keserler.

Ebû Saîyd El-Hudrî şu Hadisi rivayet etmiştir:

— Rasûlûllah buyurdu: Cehennemin dört duvarı vardır. Her duvarın kalınlığı kırk yıllık yoldur. Kâfirler Hak taâla'dan su isteseler, Allah onlara zeytinyağı tortusuna (katrana) benzer kara bir su verir. Yahut o su bakırla karışmış kurşuna benzer. Onu kâfirlere verir.

---

(363) Mü'minûn Sûresi, âyet: 108.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Onlar (susuzluktan) feryât ve istımdât ettikçe (kaynamış ve) kalın bir mayi'a benzeyen, yüzleri kavuran bir su ile ımdât olunacaktır. O, ne fenâ içecektir! (O ateş) ne kötü bir dayanaktır.» (364)

Mücâhid der ki:

— (Mühl) kara kana karışmış eriyiğe benzer. O suyu içtikleri zaman yüzleri pişer ve derileri yüzülür.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Yüzleri kavuran bir su ile imdât olunacaktır. O, ne fenâ içecektir! (O ateş) ne kötü bir dayanaktır.» (365)

Ondan sonra kâfirlere (Mâ-i Sadîd) içirirler. Mâ-i Sadîd, kâfirlerin bedenlerinden akan kan ve irindir. Ondan içerler.

Muhammed bin Ka'b der ki:

— Mâ-i Sadîd, zinâ edenlerin fercinden, tenâsül uzvundan akan sudur. Kâfirler onu içtikleri zaman yüzleri pişer ve derileri soyulur.

Allah taâla buyurdu:

— «Şüphesiz ki o, çılgın ateşin dibinden (bitip) çıkacaktır.» (366)

Yani Cehennemin dibinden zakkûm ağacı çıkar.

Mukâtil şöyle der:

— Hak taâla Cehennemde kâfirler için erimiş bakırdan beş ırmak akıtır. Arşın ayağından çıkar. Üçü gündüz, ikisi gece akar.

---

(364) Kehf Sûresi, âyet: 29.

(365) Kehf Sûresi, âyet: 29.

(366) Sâffât Sûresi, âyet: 64.

Nakledildiğine göre kâfirler Hak taâla'dan tam on yıl, hararetleri biraz azalsın diye, yağmur isterler. Hak taâla bir bulut verir. Yağmur (yağacak) sanırlar. Bulut onların üzerine gelir, yılan ve akrep yağar. O yılanlar kâfirleri sokar, bin yıl acısı gitmez.

Nakledildiğine göre kâfirler sıcaktan şikâyet ederler. Zebâniler onları soğuk Cehenneme sürerler. Tekrar feryât ederler. Yine sıcak Cehenneme sürerler. Onun için Cehennem iki türlüdür. Biri çok sıcaktır. Biri de çok soğuktur. Bu şekilde kâfirlere ebedî azab ederler.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Kim Allaha ve Peygamberine isyân ederse şüphesiz onun için Cehennem ateşi vardır, kendileri orada ebedî, dâim kalıcı olmak üzere.» (367)

Hak taâla yine şöyle buyuruyor:

— «İşte bugünde iman edenler o kâfirlere gülüyorlar, süslü tahtlar üzerinde (onlara) bakarak.» (368)

Yani Cennetin kapılarını kâfirlere açarlar: «Varın Cennete girin» derler. Kâfirler bu sözü işitince:

— Bize rahmet oldu, derler.

Cennettekiler onlara bakarlar. Kapıları kapatırlar. Birkaç defa böyle yaparlar. Müminler, kâfirlere yapılan hakâreti görünce sevinirler ve gülerler.

Ebû Saíyd (R.A.) Peygamber (A.S.)'dan şu Hadisi rivayet eder:

— Cehennemde bir kuyu vardır. Ona (Veyl) derler. Kâfirleri Cehennemin dibine atmadan o kuyuda kırk yıl azab ederler. Bir dağ vardır ateşten. Ondan sonra ona

---

(367) Cin Sûresi, âyet: 23.

(368) Et-Tatfif Sûresi, âyet: 34, 35.

çıkarırlar. Kırk yıl da o dağda azab ederler. Ondan sonra alırlar, Cehennemin dibine iletırler. Ebedî olarak orada azab içinde kalırlar. Yüz yılda bir gezdirirler, yerlerini değiştirirler.

Allah taàla buyurdu:

— «Şüphesiz münâfıklar, Cehennemin en aşağı tabakasındadır.» (369)

İbni Abbas şöyle der:

— Cehennemde demirden tabutlar vardır. Münâfıkları onların içine koyarlar. O tabutu başka bir tabutun içine koyup mıhlarlar. Kimse onları görmez ve kimse onların seslerini işitmez. Ebedî orada kalırlar.

Enes (R.A.), Peygamber (A.S.)'dan şu Hadisi nakleder:

— Rasûl (A.S.) buyurdu ki, Cehennem: «Daha ilâve edilecek, konulacak var mı?» der.

Ve yine Cehennem:

— Ey Rabbım! Sen beni dolduracağına and içmiştin, der.

Bunun üzerine Hak taâla kudret ayağını Cehennemin üzerine koyar ve:

— Doldun mu? buyurur.

Cehennem:

— Ya Rabbi! Doldum, yeter, der.

Bazıları:

— Tanrının ayağından maksat şudur: Gayet şerir bir tâife vardır. Onları Cehenneme koyarlar. Ondan sonra Cehennem: «Yeter» der, demişlerdir.

Bazıları da:

---

(369) Nisâ Sûresi, âyet: 145.

— Kademden maksat, insanlardan evvel Cinler gelmişlerdir. Hak taâla hazretleri, o cinleri Cehenneme koyar. Dopdolu olur ve ondan sonra Cehennem «Ya Rabbi! Yeter» der, demişlerdir.

Eğer kıyamet babında Hak taâlanın buyurduğunu ve Rasûlûllahın beyanını bildinse, Onun duraklarının sırasını anladınsa, Hak taâla'nın fert fert insanları çağırdığını ve harf harf hesap gördüğünü iyice bilip öğrendinse; şimdi ey müminler! Hak taâla'dan günahlarımızı yarlığamasını, ayıplarımızı gizlemesini, Dünyâ ve Ahirette iman nûru ile, C.Hakkın rahmeti ve mahlûkâtın en hayırlısı Hz.Muhammed (A.S.)'ın yüzü suyuna, gönlümüzü aydınlatmasını dileriz.

Allahın rahmet ve selâmeti Rasûlünün, muhterem ailesinin ve bütün Ashâbının üzerine olsun.

61. CENNETTEKİLERİN DURUMLARI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Cennettekilerin durumlar nasıldır? Peygamberin Havz'ından nasıl içerler? Sırât köprüsünden nasıl geçerler?

Bagavî, tefsîrinde Saîyd bin Cübeyrden şu rivâyeti nakleder:

— Hak taâla kıyamet gününde puta tapan kimselere şöyle buyurur: «Varın putlarınızla Cehenneme girin!» Onlar girmezler. Zira Cehennemin azabının ebedî olduğunu bilirler.

Ondan sonra Hak taâla hazretleri müminlere:

— Eğer benim dostlarımsanız varın Cehenneme girin, buyurur.

Müminler de girmek isterler. Arşın altından şöyle

bir nidâ gelir:

— «İman edenlerin Allaha ait sevgileri ise (herşeyden) sağlamdır.» (370)

Yani müminlerin Allaha olan sevgileri, geri kalanlardan fazladır. Onun için Hak taâla evvelâ onları sevdi. Ondan sonra bunlar da onu sevdiler.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Kıyamet günü bir münâdî: Hani Allahı sevenler? diye seslenir. Bir kavim gelir. Melekler:

— Sübhânellah! Allahı sevenler sizler misiniz? derler.

Onlar da:

— Evet biziz, diye cevap verirler.

Hak taâla:

— Doğru söylersiniz. Benim dostlarımsınız. Beni ziyaret edenlersiniz. Benden korkanlarsınız ve beni görmeye can atanlarsınız. Şimdi ne dileğiniz varsa benden isteyin, buyurur.

Onlar:

— Ey Rabbimiz, Yüce Efendimiz! Bizim dileğimiz senin ilâhî yüzündür, derler.

Hak taâla hazretleri de:

— Siz dostların iyisisiniz. Dileklerin iyisi sizin dileğinizdir. Sizin dileğiniz her saat benim yüce katımda vardır. Fazla olarak gelin Cennete girin. Ey dostlarım! Kullarımdan kimi dilerseniz, sizinle beraber Cennete girsin.

---

(370) Bakara Sûresi, âyet. 165.

Ondan sonra Peygamber (A.S.) bu âyeti okudu:

— «Onlar için de müjde vardır. O halde kullarımı müjdele.» (371)

İbni Abbâs (R.A.) şöyle der:

— Kıyamet günü olunca münâdî: «Allahın sevgili kulları gelsinler!» diye seslenir.

Hz. Ebû Bekr-i Sıddîk, Ömer Farûk, Osman-ı Zînnûreyn ve Ali bin Ebî Tâlib (A.R.) gelip dururlar.

Ebû Bekire:

— Cennetin kapısında dur, kimi dilersen Allahın rahmeti ile Cennete koy, kimi dilersen koyma, derler.

Hz. Ömere:

— Mîzanın yanında sen dur. Kimi dilersen, Allahın rahmeti ile sevabını günahından ağır eyle, kimi de dilersen ağır eyleme, derler.

Hz. Osman'a:

— Kimi dilersen Allahın rahmeti ile Havz'dan su içir. Kimi dilersen içirme, derler.

Hz. Ali'ye:

— Kimi dilersen Allahın rahmeti ile Cennet elbiselerinden giydir, kimi dilersen Allahın kudretile giydirme, derler.

62. HAVZ'LA İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «(Habibim) biz sana hakikaten Kevseri verdik.» (372)

---

(371) Zümer Sûresi, âyet: 17.

(372) Kevser Sûresi, âyet: 1.

Peygamber (S.A.V.) buyurdu:
— Kevser nedir bilir misiniz?
Ashâb:
— Allah bilir dediler.
Rasûl (A.S.):

— Kevser Cennette bir ırmaktır Hak taâla hazretleri onu bana vadetmiştir. Onda çok hayır vardır. O havuzun çevresinde yıldızlardan çok bardaklar vardır. Kıyamet gününde ümmetim ondan içerler, buyurdu.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

— Mahşer yerinde her Peygamberin Havzı vardır. Ümmetleri ondan içerler. Benim Havzımın büyüklüğü bir aylık yoldur. Suyunun rengi sütten aktır. Kokusu Miskden güzel ve baldan tatlıdır. Ümmetime ondan su veririm, içerler.
Ashâb:

— Ey Allahın Raslü! O günde ümmetini bilir misin? diye sordular.
Peygamber (A.S.):
— Evet bilirim. Nişanlarınız vardır. Diğer ümmetlerden onunla belli olursunuz, buyurdu.
Ashâb.
— Ey Allahın Rasûlü! O nişan nedir? diye sordular.
Peygamber (A.S.):

— Elleriniz ve ayaklarınız abdest suyundan ak olur Ondan belli olmuş olursunuz. Benim minberim de O Havzın üzerindedir. Amma Havz Mahşer yerinde, Kevser Cennettedir. Oradan çıkıp akar ve Mahşer yerindeki Havza dökülür, buyurdu.

63. SIRÂTLA İLGİLİ BÖLÜM

Sırât dedikleri, Cehennem üzerine çekilmiş bir köprüdür. Kıldan ince ve kılıçtan keskindir. Uzunluğu üçbin yıllık yoldur. Bin yılı yokuş, bin yılı düzlük ve bin yılı da iniştir. Cennetlikler onun üzerinden geçerler. Cehennemlik olanlar onun üzerinden Cehenneme düşerler.

İmam Gazâlî (R.A.) şöyle der:

— Kıyamet gününde Mahşerdeki bekleme yerinde kimse kalmaz. Hepsi Cehenneme dökülürler. Yalnız müminler kalır.

Hak taâla hazretleri:

— Ey bekleme yerinde kalanlar! Rabbinizden ne istersiniz? buyurur.

Onlar:

— Allahımızı isteriz, derler.

Hak taâla:

— Allahı bilir misin? diye buyurur.

Onlar:

— Evet biliriz, derler.

Ondan sonra Hak taâla'nın izni ile bir melek Arşın sağ yanında gözükür. O melek:

— Ben sizin Rabbinizim, der.

Müminler:

— Senden Allah taâla'ya sığınırız, derler.

Bu sefer Arşın solunda bir başka melek gözükür ve:

— Ben sizin Rabbinizim, der.

Müminler:

— Senden Allaha sığınırız, derler.

Ondan sonra Hak taâla tecelli edip Cemâlini müminlere arzeder. Hak taâla bazı fiilleri ile onlara görününce, müminler onu görüp secde ederler.

Hak taâla hazreteri:

— Hoş geldiniz, beni nereden bildiniz? buyurur.

Müminler:

— Seni şekil ve maddeden münezzeh gördük, bildik ki sen Allah taâlasın derler.

İbni Fevrek, Ebû Saîyd El-Hudrî'den şu nakli yapar:

— Ashâb: Ey Allahın Rasûlü! Biz Rabbimizi kıyamet gününde görür müyüz? dediler.

Peygamberimiz (S.A.V.):

— Efet görürsünüz buyurdu. Kıyamet gününde münâdí:

— Her ümmet, kime taparsa ona tabi olsun diye seslenir.

Yahudiler:

— Allahın oğlu Uzeyire tapardık, derler.

Münâdî:

— Yalan söylersiniz: «O, ne bir zevce, ne de bir evlât edinmemiştir.» (373) der. Bunları Cennete atarlar.

Ondan sonra Hıristiyanlara:

— Kime tapardınız? der.

Onlar:

— Allahın oğlu Mesîh İsâ'ya tapardık, derler.

Münâdî:

— Yalan söylüyorsunuz: «Allah'tır, samettir (sonu olmayan, herkesin muhtaç olduğu yegâne varlıktır, ulular ulusudur). Doğurmamıştır, doğurulmamıştır O.» (374) der. Bunları da Cehenneme atarlar.

---

(373) Cin Sûresi, âyet: 3.

(374) İhlâs Sûresi, âyet: 2-3.

Ondan sonra Hak taâla müminlere:

— Her birinize karşılık olması için Hıristiyan ve Yahudilerden biner kişi verdim. Sizin yerinize Cehenneme atın. Siz varın Cennete girin, buyurur.

Nakledildiğine göre Kûtü'l- Kulûb'da Ebû Tâlib-i Mekkî bunu Mûsâ Peygamberden nakleder.

Peygamberimız (S.A.V.) buyurdu ki:

— Benim ümmetim yarlığanmıştır. Ahirette onlara azab yoktur. Zira onların azabı dünyada olmuştur. Meselâ: Yerler deprendi, kıtlık oldu, vebâ oldu, çeşitli hastalık ve belâ çektiler. Nihayet öldüler. Şimdi benim ümmetime Ahirette azab yoktur. Yani ebedî azab müminlere yoktur.

Bazıları:

— Müminlerin azabı dünyası içindir.

Bazıları da:

— Müminin azabı dünyâdadır, demişlerdir.

Nakledildiğine göre Peygamber (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Hiç kimse Cennete ameli ile giremez.

Ashâb:

— Sen de mi ya Rasûlüllah! diye sordular.

Rasûlûllah:

— Ben de amelimle giremem. Ancak Allahın rahmeti ile Cennete girerim, buyurdu.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Sırâtı evvel ben, ümmetlerimle geçerim. Ondan sonra Rasûl olan Peygamberler geçerler. Ondan sonra diğer Peygamberler geçerler. Ondan sonra iyilik edenler geçer. Ondan sonra şehitler geçerler. Sonra da müminler geçer. İnsan vardır ki, sırâtı yıldırım gibi ge-

çer. İnsan vardır ki, yel gibi geçer. İnsan vardır ki, seğirden at gibi geçer. İnsan vardır ki, koşan insan gibi geçer. İnsan vardır ki, yürüyen at gibi geçer. Kimi de yüzyılda geçer, üçbin yılda geçer.

Allah taâla buyurdu:

— «Çünkü Rabbin şüphesiz ki, rasâd yerindedir.» (375)

Yani Sırâtın üzerinde melekler vardır, insanları gözlerler. Onları geçirirler.

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Mümin vardır ki, Sırâtı geçerken Cehennem ona: Tez geç ey mümin! Senin nûrun benim ateşimi söyündürdü.

Peygamberler, Sırât'tan geçerken: Ya Rabbi! Sellim, Sellim! Allahım! Selâmet ver, selâmet ver! diyerek halkı geçirirler.

Bagavî tefsirinde der ki:

— Hak taâla münâfıklara o gün bir miktâr nur, ışık verir. Müminlerin nûru gibidir. Müminler Sırâtı kendi nurları ile geçerler. Münâfıklar da geçmek isterler, nurları söyünür, karanlıkta kalıp geçemezler, Cehenneme düşerler.

Garâib-i Ahbâr'da beyan edilmiştir ki: Müminler, Sırâtı geçmek isterler. Tevhidleri, yalnız Allaha inanmalarının sevabı gemi olur. Kur'an onun ipleri, namaz yelkeni ve Rasûlûllah o geminin kaptanı olur. Müminler gemiye oturup tekbir getirirler. Güzel bir rüzgâr çıkar, bunlar selâmetle Sırâtı geçip Cennete girerler. Zira, her şeyi bir şekle koyan Allah yüce şeyleri de bir şekle koymaya kâdirdir ki böylece Sırâtı geçerler.

---

(375) Fecr Sûresi, âyet: 14.

İmam Gazâlî (R.A.) şöyle der:

Hak taâla gözsüzlere:

— Arşın sağ yanına varın! diye nidâ eder, seslenir. Onlar da varırlar. Cennetten bir sancak getirirler, Şuayb Peygamberin önüne dikerler. Melekler de gelirler. Hak taâla gözsüzlere göz verip Şuayb Peygamberle birlikte Sırâtı geçerler.

Ondan sonra Hak taâla:

— Hani çeşitli belâlara uğrayanlar? Onlar gelsinler! diye nidâ buyurur. Onlar da gelirler. Hak taâla onlara:

— Arşın sağına varın! buyurur. Onlar da varırlar. Onların önüne yeşil bir sancak gelir. O sancak Eyyûb Peygamberin elinde olur. Bütün belâya uğrayanlar o sancağın dibine gelirler, Hz. Eyyûb ile Sırâtı geçerler.

Ondan sonra Hak taâla:

— Hani dünyâda köle olanlar? buyurur. Onlar da gelirler. Allah taâla onlara:

— Arşın sağ yanına varın! der. Onlar da varırlar. Yine önlerine yeşil bir sancak gelir. Yusûf Peygamberin elinde olur. Dünyada köle olanların da hepsi gelirler ve Yusûf Peygamberle Sırâtı geçerler.

Tekrar nidâ olunur:

— Hani benim için sevişenler? Bir cemaat gelir. Hak taâla onlara da Arşın sağ yanına varmalarını emreder. Sonra yine nidâ olunur:

— Hani benim için ağlayanlar? Onlar da gelirler. Onların gözyaşlarını, şehitlerin kanı ve âlimlerin mürekkebi ile tartarlar. Allah taâla'nın derdinden ağlayanların gözyaşları şehitlerin kanlarından ve âlimlerin mürekkebinden ağır gelir. Tanrı için ağlayanlara Arşın sağ yanında durmaları emredilir. Ondan sonra onlara bir alaca sancak gelir. Zira bunlar çeşitli korku ve ümit

için ağlanmışlardı. Kimi Cehennemden korktuğu, kimi Cennet istediği, kimi de günâhları için ağlamışlardı. O sancak Nûh Peygamberin elinde olur.

Ondan sonra şehitlerin kanı ile âlimlerin mürekkebini tartarlar. Alimlerin mürekkebi şehitlerin kanından ağır gelir. Şehitlere Arşın sağ yanına varmaları buyurulur. Onlara kızıl bir sancak getirirler. Onu Yahyâ Peygamberin eline verirler.

Ondan sonra âlimleri getirirler. Alimler:

— Bunlar bizim ilmimizle şehit oldular. Bizim bunlardan önden Cennete girmemiz gerektir, derler.

Hak taâla:

— Ey âlimler! Siz benim katımda Peygamberler gibisiniz. Şimdi kimi dilerseniz şefaat edin, buyurur. Onlar da dilediklerine şefaat ederler. Bunların her birine bir melek verirler.

O melekler:

— Dikkat edin! Falan âlime, kime dilerse şefaat etmesi için verildi. Şimdi kim şefaat isterse varsın o âlimden şefaat dilesin, derler.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Evvelâ ben şefaat ederim. Sonra Rasûller, sonra Peygamberler, sonra da âlimler şefaat ederler. Ondan sonra ak bir sancak getirirler. İbrahim Peygamberin önüne dikerler. Zira Rasûllerin içinde o, son derece değerlidir.

Tekrar nidâ olunur:

— Hani dervişler? Dervişler çıkıp gelirler. Onlara:

— Merhaba kendilerine dünya zindan olan sizlere derler.

Emrederler. Arşın sağına varıp dururlar. Bir sarı sancak getirirler. O sancak İsâ Peygamberin elinde olur.

Ondan sonra:

— Hani zenginler gelsin? diye nidâ edilir.

Onlar da gelirler. Beşyüz yıl sonra buyururlar, Arşın sağ yanına varırlar. Bir alaca sancak getirirler, Süleyman Peygamberin eline verirler. Zenginler, Süleyman (A.S.)'ın sancağı altında olurlar.

Ondan sonra:

— Hani, sabırlılar? gelsinler Cennete girsinler! diye nidâ edilir.

Bir kavim gelir, Cennete girer.

Melekler:

— Siz kimlersiniz? diye sorarlar.

Onlar:

— Biz kulluk etmek için, günah işlememek için ve belâlara karşı koymak için sabrederdik, derler.

Melekler:

— Varın, Cennete girin! derler.

— «İşte (iyi) amel (ve hareket) de bulunanların mükâfatı! Ne güzel!» (376)

Ondan sonra bütün halk Sırâtı geçerler, mertebelerine göre Cennete girerler.

Nakledildiğine göre Sırâtın üzerinde suâl yerleri vardır. Onlardan her birinde bir türlü suâl vardır.

Bu yerler şunlardır:

1. İmandan sorarlar. Eğer imânı tamam ise geçer, değilse ateşe atarlar.

2. Namazdan sorarlar. Eğer namazı tamam ise geçer, değilse ateşe atarlar.

---

(376) Zümer Sûresi, âyet: 74.

3. Zekâttan sorarlar. Eğer tamam verdi ise geçer, vermedi ise ateşe atarlar.

4. Oruçtan sorarlar. Eğer tamam tuttu ise geçer, tutmadı ise ateşe atarlar.

5. Hacdan sorarlar. Eğer Hacca gitti ise geçer, gitmedi ise ateşe atarlar.

6. Ana-baba'ya itaattan ve sıla-i rahimden (yurdunu ve yakınlarını ziyâretten) sorarlar. Eğer itaat ettiyse ve gerekli ziyâreti yaptı ise geçer, etmedi ise ateşe atarlar.

7. Cünüplükten sorarlar. Eğer yıkandı ise geçer, yıkanmadı ise ateşe atarlar.

Cehennem ateşinden Allaha sığınırız.

Bazıları:

— Sırâtın inceliği ve genişliği geçen kimsenin mertebesine göredir. Şekil itibârile kıldan incedir, demişlerdir.

Hz. Ali (R.A.) şöyle der:

— Sırâtı geçtikleri zaman müminler ulu bir sahrâ ve o sahrâda ulu bir ağaç görürler. O ağacın kökünden iki çeşme akar. Birinden yıkanırlar, duşlarını arıtırlar; birinden içerler, içlerini arıtırlar. Melekler, Cennetin kapısında müminlerle buluşurlar ve:

— «Nihayet oraya varıp kapıları açılınca (Cennetin) bekçileri (şöyle) dedi(ler): Selâm (ve selâmet) size! Tertemiz geldiniz! Artık hepiniz ebedî kalmak üzere girin buraya» derler. (377)

Ondan sonra Cennetten hulleler getirirler. Her kimseye ikişer hulle (elbise) giydirirler. Eğer bir hullesini dünyaya getirselerdi, ayın ve güneşin ışığı belirsiz olur-

---

(377) Zümer Sûresi, âyet: 73.

du. Her kişinin yanında bir melek bulunur, Cennetteki yerini, bütün sarayları, bağları, bahçeleri, Hûrîleri ve diğer nimetlerini ona gösterirler.

Rasûlüllah (S.A.V.) buyurur:

— Herkes, Cennetteki evini ve sarayını, Cuma mescidinden çıkınca evine gider gibi kimse göstermeden varıp bulur. Bu, ölünce Mikâil ona Cennetteki yerini göstermiş olduğundandır. İşte o zaman, o kimse, bunun için kimse göstermeden yerini bilir ve bulur.

BEŞİNC BÖLÜM

1. ALLAH'IN YÜCE MAKAMDAKİ SÖZLERİ

Allah taâla buyurdu:

— «Allah, mümin erkeklere de, mümin kadınlara da -kendileri içinde ebedi kalıcı olmak üzere- altından ırmaklar akan Cennetler, Adn Cennetlerinde çok güzel meskenler va'd etti.. Allahın bir rıdvânı (rızası) ise hepsinden büyüktür. İşte bu, asıl bu, en büyük saadettir.» (378)

Ey ılâhî sırların peşinde koşan kimse! Dünya fenâ ve belâ âlemidir. Ahiret ise bekâ ve likâ âlemidir. Dünyada ne varsa, Ahirette onun örneği vardır Alem-i rûhâniyet, manevî âlem, nûr ve kemâl âlemidir.

İmam Ferrâ der ki:

— Lûgatte Cennet hı ma olan yerdir. Firdevs de, üzüm ağacı (asma) olan y dir. Cennet Arşın altındadır.

Nitekim Peygamberin z (A.S.) şöyle buyurur:

— Cennetin tavanı (c mı), Rahmân olan Allahın Arşıdır.

---

(378) Tevbe Sûresi, âyet: 72.

Bına göre Cennet halen vardır. Hz. Adem ile Hz. Havâ kıssası delili ile şimdi mevcuttur.

Ağaçlarının altında tatlı sular ve şaraplar, bal ve süt ırmakları, akar. Sular, ulu nimetler olmayaydı, Hak taâla akar suları Kur'anda öğmezdi.

Din âlimleri, Cennetin sayısında ihtilâf ederler. Ebûl-Leys (R.A.) dörttür der. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Rabbin huzurunda durmaktan korkan kimseler için iki Cennet vardır.» (379)

Ondan sonra da şöyle buyurur:

— «(O) iki (Cennet)ten başka iki Cennet daha vardır.» (380)

Bu ayetlerden anlaşıldığına göre Cennet dörttür.

Amma Kısas-ı Enbiya'da yer alan bilgiye göre sekizdir:

Nitekim Cennet sekizdir şeklinde rivâyet edilmiştir:

1. Dâru'l-Celâl'dir. Bu incidendir.
2. Dâru's-Selâm'dır. Burası kızıl yakuttandır.
3. Dâru'l-Me'vâ'dır. Yeşil Zebercettendir.
4. Cennetü'l-Huld'dür. Bu, sarı mercandandır.
5. Cennetü'n-Naîym'dir. Ak gümüştendir.
6. Cennetü'l-Firdevs'dir. Kızıl altındandır.
7. Cennetü'l-Karâr'dır. Miskdendir.
8. Cennetü'l-Adn'dır. Çok güzel incidendir. Onun kızıl altından iki kanatlı bir kapısı vardır. Bir kanadından bir kanadına beşyüz yıllık yoldur. Duvarının yapısı, bir kerpici gümüşten, bir kerpici altındandır. Sıvası

---

(379) Rahmân Sûresi, âyet. 46.

(380) Râhman Sûresi, âyet: 62.

miskdendir. Bütün Cennetlerin en şereflisi Adn Cennetidir. Onun esas niteliğini Allahtan başka kimse bilmez.

Bazıları Adn:

— Cennette bir şehirdir, demişlerdir.

Amma sahîh olan budur ki, Adn ayrıca bir Cennettir.

Nakledildiğine göre Cennetin sekiz kapısı vardır. Her kapıda yetmişbin bahçe vardır. Her bahçede yakuttan yetmişbin saray vardır. Her sarayda yetmşibin mercandan avlu vardır. Her avluda kızıl altından yetmişbin ev vardır. Her evde ak gümüşten yetmişbin Maksûre vardır. Her maksûrede anberden yetmiş sofra vardır. Her sofrada cevherden yetmiş çanak vardır. Her çanağın içinde bir türlü yiyecek vardır. Her maksûrenin üstünde altından yetmiş taht vardır. Her tahtın üzerinde ipekten, atlastan ve süslü kumaştan bir döşek vardır. Her tahtın çevresinde bir ırmak vardır. Her ırmağın kenarında yeşil yakuttan yetmiş kubbe vardır. Her kubbenin içinde kızıl altından bir taht vardır. Her tahtın üzerinde nûr'dan bir güzel oturur. Daha çeşitli yemişler ve kuşlar vardır.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Beğeneceklerinden (türlü) meyve(ler), isteyeceklerinden kuş et(ler)i ile (etraflarında dolanırlar) (orada) şâhin gözlü hûriler de (vardır), saklı inci timsâlleri gibi. (Bunlar mukarreplerin) işlemekte devam ettikleri iyi amel (ve hareket)lere bir mükâfat olarak (yapılır)» (381)

Nakledildiğine göre Cennetin altından ve cevherle süslü sekiz kapısı vardır. İlk kapısında (Lâ ilâhe illellah

---

(381) Vakı'a Sûresi, âyet: 20-24.

Muhammedün Rasûlûllah) kelimesi yazılırdı. Bu, tövbe edenlerin kapısıdır.

İkinci kapısında:

— Bu kapı, kalpten ve huzur ile namaz kılanlarındır, cümlesi yazılıdır.

Üçüncü kapısında:

— Bu kapı, zekât vermekle nefislerini temizleyen, zekât verenlerin kapısıdır, cümlesi yazılıdır.

Dördüncü kapısında:

— Bu kapı, iyiliği tavsiye eden ve kötülüğü men edenlerin kapısıdır, cümlesi yazılmış bulunmaktadır.

Beşinci kapısında:

— Bu kapı Hacıların kapısıdır, ibaresi yazılıdır.

Altıncı kapısında:

— Bu kapı, nefsinden, şehvet arzularından vazgeçenlerin kapısıdır, sözü yazılıdır.

Yedinci kapısında:

— Bu kapıdan, müritler, harama bakmayanlar, hayır işleyenler, atalarına ve analarına iyilik edenler girer, yazılmıştır.

Nakledildiğine göre vesîlenin dışında Cennet yedidir. Vesîle Cenneti, bizim Peygamberimiz Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in makamı ve sarayıdır ki, bunu ile sekiz olur.

Muhakkikler şöyle der:

— Cennetü'l-A'mâl yüz derecedir. Her derece yüz ayrı yere bölünmüştür. Zira Muhammed ümmeti o derecelerde olurlar. Amma bu yüz derece, o sekiz Cennetin her birinde vardır. Cennetin en yücesi Adn Cennetidir. Adn Cenneti, Cennetler içinde bir yüzük taşı gibidir Cennette ondan daha yüksek ve daha güzel yer yoktur.

Müminler Hak taâla'yı, herşeyden münezzeh olarak, orada görürler. O, şehrin ortasındaki hükümdar sarayına benzer.

Bazıları derler ki:

— Cennet sekiz duvardır. Her duvarın arası bir Cennettir. Adn Cenneti ilâhî karargâhtır. Bu, onu Allaha ait ve hâs kılmak içindir. Bunun Allahla olan husûsiyetini C.Hak'tan başka kimse bilmez.

Firdevs Cennetine Peygamberler, âlimler ve velîler girerler. Adn Cennetine yakındır. Adn Cenneti bir şehir gibidir. Firdevs, yöresinde bir kasaba gibidir. Bu sekiz Cennetin ortası yüksektir. Halk böylece birbirini görür. Yücesi Adn Cennetidir.

Keşşâf'da Hz. Hasan (R.A.)'dan şu rivâyet nakledilmiştir:

— Adn Cenneti; inciden, altından, yakuttan ve zebercetten saraylardır. Adn onun âlemi, ismidir. Delili, Allah taâla'nın şu buyruğudur:

— «Çok esirgeyici (Allahın) kullarına gıyaben va'd buyurduğu Adn Cennetlerine gireceklerdir. O'nun vadi şüphesiz yerini bulacaktır.» (382)

Nakledildiğine göre Ebu'd-Derdâ şu rivâyeti nakletmiştir:

— Adn Cenneti, Allahın yurdudur, Onu gözler görmemiştir ve gönüllerden geçmemiştir. Ona üç tâife: Peygamberler, Sıddîyklar ve Şehitler girerler. Hak taâla: «Sana girene ne mutlu!» buyurmuştur. Hak taâla'nın «güzel meskenler» diye buyurduğu şeyler, Adn Cennetindeki menzillerdir.

---

(382) Meryem Sûresi, âyet. 61.

Firdevs Cennetine gelince; Ebû Hüreyre (R.A.) der ki:

— Rasûlüllah (S.A.V.) Efendimiz buyurdu: Eğer Allahtan isterseniz Firdevs Cennetini isteyin ki, Cennetlerin ortası ve en yücesidir. Onun üstü Allahın arşıdır, Cennetin ırmakları ondan çıkar, geri kalan Cennetlere gider.

Allah taâla buyurdu:

— «Hakîkaten iman edip de iyi iyi amel (ve hareket)lerde bulunanlar(a gelince): Onların konakları da Firdevs Cennetleridir.» (383)

Cennetlikler Cennete girince Firdevs Cennetinin yemişlerinden ve nimetlerinden yerler demektir. Firdevs ilk inilecek yer olunca, Cennet ehlinin yüce halini var ölç.

Ebû Hüreyre (R.A.):

— Ey Allahın Rasûlü! Hak taâla, Cenneti neden yarattı? diye sordu. Rasûlüllah:

— Sudan yarattı. Amma altın, gümüş, yakût, inci ve kıymetli şeyler şeklindedir. Kim o Cennetlere girerse orada kalır. Elbiseleri eskimez ve kocamaz. Uyku uyumaz ve hasta olmaz, buyurdu.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Cennette yüz derece vardır. Eğer bütün âlemi ona koysalar sığardı. Onda ay ve güneş yoktur. Arşın nûru ile aydınlanır. Cennet birbiri içindedir. Cennettekilerin hepsi oğlandır. Gözleri sürmeli, bıyıkları yeşilcedir. Bu, kadınlarla erkeklerin belli olması içindir. Yemekte, içmekte ve cinsi münasebette yüz erkek kuvveti

---

(383) Kehf Sûresi, âyet: 107.

verilmiştir. Yemeye ve içmeye oturuncak kırk yıl otururlar ve sohbet ederler. Boyları Adem (A.S.)'ın boyu gibi atmış arşın olur. Süleyman (A.S.) gibi devletlû olurlar. Hz. İsâ (A.S.)'ın yaşı gibi otuzüç yaşında olurlar. Yusûf (A.S.)'ın güzelliği gibi güzel olurlar. Sesleri Davûd (A.S.)'ın sesi gibi güzel olur. Peygamberimiz Muhammed Mustafâ'nın ahlâkı gibi ahlâklı olurlar. Herkesin on parmağında altın ve cevherden yüzük ve kolunda bilezik olur.

2. CENNETE GİRMEKLE İLGİLİ BÖLÜM

Adn Cennetini ve onun güzel meskenlerini, Cennetin sayısını ve mertebelerini bildinse, Cennetin hazinedarı Rıdvândan ve büyük kurtuluştan, inşallah, ilâhi sırlar ve ilâhî perdeler bölümünde bahsedeceğiz.

Şimdiki halde Cennete nasıl girerler ve mertebelerine göre mahlûkat Dârü'r-Rahmân'a nasıl varırlar? Bunları bildirelim.

Hak taâla buyurur:

— «Rablerinden korkanlar ise (ikrâm ile) fevc fevc (bölük, bölük) Cennete sevkedildi. Nihayet oraya varıp kapıları açılınca (Cennetin) bekçileri (şöyle) dedi(ler): Selâm (ve selâmet) size! Tertemiz geldiniz! Artık hepiniz ebedî kalmak üzere girin buraya.» (384)

Müminler:

— Hamd olsun o Tanrıya ki, bize va'dini gerçek eyledi ve bize bir yer verdi ki, ne dilersek işleriz, derler.

---

(384) Zümer Sûresi, âyet: 73.

Rasûl (A.S.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

— Cennetin kapısını ben açarım. Hazinedarlar:

— Sen kimsin? derler.

Ben:

— Muhammedim, derim.

Hazinedarlar (Cennetin bekçileri):

— Bize senden önce kimseye Cennetin kapısını açmamamız emredildi, derler.

Rasûl (A.S.).

— Benden önce Cennete girmek Peygamberlere haramdır. Benim ümmetimden önce onların ümmetlerinin girmesı de haramdır, buyurdu.

Bu itibarla Muhammed Mustafâ (S.A.V.) Cennete önce girer. Diğer peygamberler sağ yanında girerler. Veliler sol yanında girerler. Bütün halk, birbiri ardınca ve bölük bölük, bunlara uyarak Cennete girerler.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurdu:

— Cennetin sekiz kapısı vardır. Yedisinden dervişler, birinden de zenginler girerler. Cennete girince Hak taâla onlara selâm verir ve:

— (Rarmân ve Rahiym olan, herşeye hayat veren ve herşeyi koruyan Allahtan selâm size! Hakkınız olan Cennete, içinde ebedî kalıcılar olarak, giriniz. Zira sizin nefisleriniz, devamlı nimetler ve güzel sevaplarla, tamamen arıtılmıştır) buyurur.

Rasûl (A.S.) buyurdu ki:

— Süleyman (A.S.), dünyâ'da padişah ve zengin olduğu için, herkesden beşyüz yıl sonra Cennete girer.

Nakledildiğine göre Ebu'l-Leys, tefsirinde şöyle demiştir:

— Müminler Cennetin kapısına vardıkları zaman, Cennetin kapısı önünde bir ağaç görürler. O ağacın kökünden iki çeşme akar. Birinden içerler. Gönüllerinde kibir ve hasetten ne varsa hepsi gider. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Rableri de onlara gayet temiz bir şarap içirmiştir.» (385)

Ondan sonra diğer çeşmeden yıkanırlar. Bütün bedenleri arınır. Yüzlerinin nûru artar ve:

— «Hamd olsun Allaha ki, derler, bizi hidâyetiyle buna kavuşturdu» derler. (386)

Melekler onlara:

— Hak taâla hazretleri size Cenneti, dünyâ'da güzel amel işlediğiniz için, verdi, derler.

3. B Ö L Ü M

Alimler derler ki:

— Peygamberimiz (S.A.V.) Cennete Peygamberler, veliler ve diğer müminlerle beraber girer. Livâü'l-Hamd (Hamd Sancağı) Peygamberimizin elinde bulunur. Cennetin bekçisi Rıdvân diğer meleklerle mukaddes avlunun kapısında durmaktadırlar.

Peygamberler onlara bakarlar ve:

— İşte bu sancak Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'indir. Bunun üzerine Rıdvân ve diğer melekler O sancağa karşı varırlar. O sancağı alıp Peygamberimizin önüne dikerler. Peygamberleri ve müminleri buraklarından

---

(385) Dehr Sûresi, âyet: 21.

(386) A'râf Sûresi, âyet: 43.

saygı ile indirirler.

Rıdvân:

— Yerli yerinize oturun! der.

Rasûller minberler üzerine, Peygamberler tahtlar üzerine, sıddîklar ve şehitler kürsîler üzerine, âlimlerle velîler de döşekler üzerine otururlar.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey kullarım, velîlerim ve has dostlarım! Merhabâ! der.

Ondan sonra Hak taâla şöyle buyurur:

— Ey Muhammed! Sen dünyâ'da kullarıma selâm verdin, şimdi sus!

Ey Cebrâil Kâdir Gecesinde selâm verirdin. Şimdi sus!

Ey Azrâil! Kullarımın canını almaya gelince, ölüm halinde, selâm verdin. Şimdi sen sus!

Ey Rıdvân! Kullarım Cennete girdiği vakit selâm verdin. Şimdi sus!

Yine buyurur:

— Ey kullarım! Benim selâmımı, şimdiye kadar, benden, başkasından vasıta ile işittiniz. Şimdi ben size vasıtasız selâm veriyorum. Ey Muhammed! Sen selâm verdikten sonra iyiliği emreder, kötülükten men ederdin. Ey Cebrâil! Sen selâm verdikten sonra Allahın müjdesini veya azabını haber verirdin. Ey Azrâil! Sen selâm verdikten sonra eziyet verip canlarını alırdın. Ey Rıdvân! Sen selâm verdikten sonra hûrîler ve köşkler arz ettin. Ey melekler! Siz selâm verdikten sonra amellerinizi onlara bağışladınız. Ben selâm verdikten sonra beni görmek onlara vâcip oldu. Benden ne zamana kadar korkarsınız, Bana can atarsınız ve ümit bağlarsınız?

Şimdi ey Rıdvân! Benim kullarıma yiyecek verin, yesinler. Şarap verin içsinler. Melekler inciden ve yakûtten çiçekler getirirler.

Altın ve gümüş çanaklarla çeşitli yiyecekler getirirler. Kimse onları görmemiştir ve ateşte pişmiş değildir. O yiyeceklerden yerler ve şaraplardan içerler.

Ondan sonra Hak taâla buyurur:

— Ey Rıdvân! Benim kullarıma şaraplar içirin!

Rıdvân buyurur. Gılmanlar gelir. İnciden ve cevherden kadehler getirirler. Bunlara çeşitli şaraplar içirirler.

Ondan sonra Hak taâla yine buyurur:

— Merhaba ey kullarım ve has dostlarım! Benden nasıl korkarsınız? Bana nasıl mutî olursunuz ve bana nasıl muştâk olursunuz ?

Ey Rıdvân! Kullarıma hilâtlar, süslü elbiseler giydir! Rıdvân nidâ eder. Yetmiş türlü nûrdan hil'at getirip onlara giydirirler. Öyle ki, gözler onu görmemiş, kulaklar işitmemiş ve gönüllerden geçmemiş olur.

Ondan sonra Hak taâla yine:

— Ey kullarım ve has dostlarım! Merhabâ! Benden nasıl korkar, Bana nasıl mutî olur ve nasıl muştâk olursunuz? Ey Rıdvân! Kullarıma hürmet et! buyurur.

Ondan sonra Arşın altında bir bulut görünür. Ona (yağdıran, saçan) adı verilir. Onların üzerine hâlis misk yağdırır, saçar. Bir bulut daha görünür, o da su yağdırır.

Ondan sonra şâhin gözlü Hûrîler gelirler. Herkese yetmiş hûrî ve gılmân (Cennet delikanlısı, Cennet oğlanı) verirler. Güneşten ve aydan güzeldirler.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Rıdvân! Burası, sadâkat makamıdır. Dünyâ'da vadettiğimden ne isterlerse veririm, buyurur.

Müminler:

— Hiçbir şey kalmadı, herşey verildi. Tek isteğimiz C.Hakkın cemâlini görmektir, derler.

Ondan sonra Hak taâla:

— Ey Davûd! Zebûrunu oku! buyurur.

Davûd (A.S.)'ın sesini, güzellikte ve tesirde, yetmiş misli artırır. Davûd (A.S.) kızıl yakuttan bir minbere çıkar. Onun yüksekliği yüz arşındır. Davûd (A.S.) orada Zebûru okur.

Ondan sonra Hak taâla hazretleri yine buyurur:

— Ey Muhammed! Ey Habîbim! Minberine çık!

Hz. Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in nurdan minberi vardır. Bütün minberlerden yücedir. Rasûlûllah o saatte minbere çıkıp güzel sesle (Rahmân) sûresini okur. Kuşlar onu işitirler. Türlü nağmelerle ses çıkararak öterler.

Hak taâla hazretleri buyurur:

— Ey Cebrâil! İzzet hicâbını, yücelik perdesini getir! Kullarım beni görsünler.

Cebrâil (A.S.) da getirir. Bunlar da C.Hakkın cemâlini ve kemâlini seyrederler.

Ondan sonra Hak taâla buyurur:

— Siz müminlersiniz, emin olun! Ben de mümin ve müheymin isminden size bir isim verdim. Size korku ve kaygı yoktur. Siz benim dostlarım ve has kullarımsınız.

(Ey müslümanlar topluluğu! Selâm size! Siz müslümanlarsınız. Ben selâmetin kendisiyim. Benim yurdum, selâmet yurdudur. Sözümü işittiğiniz gibi ilâhî cemâlimi size göstereceğim).

Hz. Hasan (R.A.) der ki:

— Seksen yıl kadar Hak taâla'nın cemâlini seyrederler. Öylece hayran kalırlar. Ondan sonra secde ederler.

Hak taâla hazretleri:

— Başınızı secdeden kaldırın! Bugün rükû ve sücûd günü değildir. Bilâkis, atâ, sevap ve likâ günüdür, buyurur.

Nakledildiğine göre (Haziretü'l-Kudüs) denilen yer, Cennetin kapısı önünde büyük bir mesîre yeridir ki, Cennette olanlar, önce orada ziyafet olunup yerler, içerler ve süslü elbiseler giyerler. Ondan sonra Allahın izni ile Cennetteki yerlerine giderler. Ondan sonra Adn Cennetinde, C.Hakkın ilâhî cemâlini şekilsiz ve niteliksiz görmek için, toplanırlar. İnşallah, beyan ettiğimiz bu durum sahih ve sarih haberlerle sabittir.

Cennet ehli ilk önce, Cennetin ilk toplanma yerine varırlar. Oradan Cennetteki yerlerine ve Hz. Adem'in meyvesinden yediği şeceretü'l-Huld adı verilen ağacın bulunduğu yere varırlar.

İbni Abbâs (R.A.) der ki:

— O buğday ağacı idi. Hak taâla onu Cennette çok güzel biçimde yaratmıştır. Ağacı altından ve yaprakları yeşil yakuttandır. Çiçekleri ak gümüştendir. Yemişleri baldan lezzetlidir. Müminler onu görünce son derece hayret ederler ve güzelliğine hayran kalırlar.

Melekler:

— Niçin hayret edersiniz? Dünyâ'da iken Adem atanızı kınardınız, derler.

Onlar da:

— Bu ağacı görünce, gayet güzel ve hoş olduğunu bildik, insafa gelip artık kınamıyoruz, derler.

4. Â'RAFTAKİLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «İki (taraf) arasında (sûrden) bir perde ve (Arâf) üzerinde de (Cennetlik ve Cehennemliklerin) her birini sîmalarıyla tanıyacak olan (muvahhid) bir takım ricâl vardır ki onlar henüz (Cennete) girmemiş, fakat onlar girmeyi şiddetle arzu eder olarak Cennet yararına: Selâmünaleyküm diye nidâ ederler.» (387)

Hicâb dediği Cennetle, Cehennem arasında bir duvardır.

Fenâri oğlu der ki:

— A'râfdakilerin hepsi müminlerdir. Cennetin dış duvarı üzerinde bulunurlar. Ondan sonra Cennete girerler.

Süddi şöyle der:

— O yere, oradakiler birbirini tanıdıkları için, Arâf denilmiştir.

Şimdi, A'râfdakiler kimlerdir? Peygamber (A.S.) buyurdu:

---

(387) A'râf Sûresi, âyet: 46.

A'râf her şeyin tümseğidir. Buradaki mânâsı, Cennetle Cehennem arasındaki sûrdan bir perdenin yüksek tepeleridir. Bazılarına göre, iyilikleri ile kötülükleri denk olanlar, bir müddet orada kalırlar, en sonra da Cennete girerler.

İki peygamber arasındaki aralıkta ölenlerle müşriklerin çocukları da buradadırlar.

Hasan Basri'ye göre ise: Cennetliklerle Cehennemlikleri tanımak ve ayırt etmek için Allahın tâyin ettiği kimselerdir. Bazılarına göre de onların yerleri, Cennettekilerin yerlerinden daha yüksektir. (Çantay Terc. c. 1, s: 223).

— Onlar, baba ve analarına âsi olanlardır. Onlardan izinsiz gazâ'ya gidip şehit oldular. Şehit oldukları için Cehennemden kurtuldular. Ana-babalarına âsî oldukları için de Cennete giremediler, orada kaldılar.

İbni Abbâs (R.A.) şöyle der:

— Onlar bir kavimdir ki, sevap ve günahları birdir. Günahları çok olmadığı için Cehenneme atılmadılar. Sevapları çok olmadığı için de Cennete giremediler. Aralıkta kaldılar.

Bazıları:

— Ashâb-ı A'râf, A'râfta olanlar; zinadan doğan çocuklardır, demişlerdir.

Bazıları da:

— Ergin olmadan ölen kâfir çocuklardır, demişlerdır.

Bir kısım kimseler ise:

— A'râf ehli meleklerdir, derler.

Hz. Hasen (R.A.) da:

— A'râfdakiler bir cemaattır ki, A'râf üzerinde bulunurlar, Cennet ve Cehennemdekileri seyrederler.

Sahih olan şudur ki, bu söylediklerimiz hepsi A'râfda vardır ve hepsi de mümindir.

Allah taâla buyurdu:

— «(Yine) a'râf yârânı (kâfirlerden) sîmalarıyla tanıdıkları (elebaşı) bir takım adamlara şöyle nidâ ederek derler: Ne çokluğunuz (topladığınız mallar), ne de (Hakka karşı) yeltenmekte devam ettiğiniz kibir (azâmet) size hiçbir fâide vermedi.» (388)

Yani A'râf ehli kâfirleri simalarından bilirler ve onlara söylerler. Ondan sonra Hak taâla A'râf ehline:

---

(388) A'râf Sûresi, âyet: 48.

— Bundan sonra siz de Cennete girin. Size korku ve kaygı yoktur, buyurur.

Onlar da Cennete girerler.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Girin Cennete. Size hiçbir korku yoktur ve siz mahzûn da olacak değilsiniz.» (389)

İbni Abbâs der ki:

— A'râfdakiler Cennete girince Cehennemdekiler, sevinirler. Zira Cennette hısımlarını çeşitli nimetlere kavuşmuş olarak görürler ve:

— Ey Rabbımiz! Bize izin ver de Cennetteki hısımlarınınızla konuşalım, derler.

Hak taâla izin verir. Onlar gidip konuşurlar. Fakat Cennet ehli onları tanıyamazlar. Zira yüzleri kapkara olmuştur. Cennet ehli onları isimleri ile çağırırlar. Onlar cevap verirler. Öylece tanırlar.

Cehennem ehli:

— Bize yiyecek verin, yiyelim, derler.

Mü'minler:

— Hak taâla Cennet nimetlerini kâfirlere haram etti, size Cennet yiyeceklerinden nasip yoktur, derler.

Nakledildiğine göre kıyamet günü Cuma günüdür. Cennetlikler Cennete Cuma günü girerler. Cumartesi günü su ırmaklarından içerler. Pazar günü bal ırmaklarından içerler. Pazartesi günü süt ırmaklarından içerler. Salı günü Cennet şaraplarından içerler. Ondan sonra türlü türlü buraklara binerler, bin yıl Cenneti dolaşıp miskden büyük bir dağa gelirler. Selsebîl ırmağı oradan çıkar.

---

(389) A'râf Sûresi, âyet: 49.

Çarşamba günü ondan içerler. Ondan sonra yine bir yere gelirler. O sarayların içinde altından tahtlar bulunur. O tahtlar üzerinde otururlar. Perşembe günü Zencebîl adı verilen oradaki şarâbdan içerler. Hak taâla onlara bin türlü hediye ve nimetler verir. Ondan sonra bir yıl daha dolaşırlar, Cuma günü: «Hak meclisinde ve kudret sahibi, mülkü çok yüce olan (Allah)'ın yanındadırlar» (390) makamına varırlar. Hak taâla hazretleri onlara (Rahîyk) şarabını orada içirir. Rahîyk, Cennette kırmızı bir içkidir. Kadehleri mühürlüdür. Onu ancak Peygamberlerle velîler içerler.

Ebû Muhammed El-Herevî şöyle der:

— Cumartesi günü çocukları babalarına ve analarına varırlar, ziyâret ederler. Pazar günü babaları çocuklarına varırlar, sohbet ederler. Pazartesi günü talebeler hocalarına varırlar, ziyaret ederler. Salı günü hocalar talebelerine varırlar, sohbet ederler. Çarşamba günü ümmetler Peygamberlerine varırlar, sohbet ederler. Perşembe günü Peygamberler ümmetlerine varırlar, sohbet ederler. Cuma günü Rasûller, Peygamberler ve bütün halk Hak taâla hazretlerinin huzuruna varırlar.

5. ALLAH TAÂLA'YI GÖRMEKLE İLGİLİ BÖLÜM

Bilmek gerektir ki, Hak taâla hazretlerini görmek akıl yönünden mümkündür, imkânsız görülmez. Naklen, Kur'an ve sünnet delili ile de vâciptir, gereklidir. Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

---

(390) Kamer Sûresi, âyet: 55.

— «Yüzler (vardır) o gün ter-ü tazedir, Rablerini görecektir.» (391)

Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Siz Rabbinizi apaçık göreceksiniz.

Câbir ibni Abdullah der ki:

— Bir gece Peygamberimiz (A.S.)'ın yanında oturuyorduk. Ay bedr, tam yuvarlak olmuştu. Peygamberimiz (A.S.) buyurdu: Siz bu ayı şüphesiz gördüğünüz gibi, Tanrınızı da benzersiz ve niteliksiz olarak görürsünüz.

Haber verildiğine göre, Cennetlikler Cuma günü Cennete girerler. Ondan sonra yerlerine varıp kalırlar. Hak taâla'nın nimetlere, çeşitli güzelliklere, yüce makamlara, Huru'l-îyne, Vildân ve Gılmân'a ve saraylara girerler. Allaha hamd ve şükrederler. Ondan sonra melekler Cumartesi günü bütün halkı Adem (A.S.)'ın konukluğuna davet ederler ve:

— Adem Peygamberin Cennetü'l-Huld'de ziyafeti vardır. Herkes orada toplansın! derler.

Hak taâla, Adem (A.S.)'ın konukluğunda bulunan bütün halka Cennet elbiseleri ve mertebelerine göre taçlar verir.

Pazar günü melekler:

— Bugün Cennetü'n-Naîym'de Nûh (A.S.)'ın ziyafeti var, herkes orada toplansın! diye seslenirler.

Hak taâla, çeşitli nimetler, giyecekler ve taçlardan başka geri kalan ihsanlardan onlara verir.

Salı günü melekler:

— Bugün Mûsâ (A.S.)'ın ziyafeti vardır, hazırlanın diye seslenirler. Herkes orada toplanır. Hak taâla onlara çeşitli nimetler verir.

---

(391) *Kıyâme Sûresi, âyet: 22-23.*

Çarşamba günü melekler:

— Bugün İsâ (A.S.)'ın ziyafeti vardır, onun sarayına buyurun diye etrafa seslenirler. Herkes o konuklukta toplanırlar. Hak taâla gene çeşitli nimetleriyle halkı taltif eder.

Perşembe günü melekler:

— Bugün Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in konukluğudur. Tûbâ ağacının dibinde hazır olun, diye seslenirler. Bütün cinler ve insanlar topluca orada hazır bulunurlar.

Çeşitli hürmetler görürler ve gözlerin görmediği hediyeler, nimetler ve elbiseler verilir.

Cuma günü melekler:

— Bugün konukluk Hak taâla'nındır. Bu itibarla bütün halk Adn Cennetinde, Allahı görmek için, toplansınlar diye seslenirler.

Ondan sonra Hak taâla onlara çeşitli nimetler ve güzellikler verir.

Sonra da:

— Size vereceğim hiçbir şey kaldı mı? diye sorar.

Halk:

— Evet kaldı. Sen bize Cemâlini göstereceğini vaad etmiştin, derler.

Hak taâla da tekrar buyurur ki, kızıl yakuttan bir minber getirsinler diye. Onun yüksekliği bin mildir.

İbrâhim (A.S.)'a:

— Minberine çık hutbe oku! buyurur.

O da minberine çıkar, kendisine indirilmiş olan ilâhî sahifeleri başından sonuna kadar okur.

Ondan sonra Mûsâ (A.S.)'a:

— Minberine çık! Ümmetine hutbe oku! diye seslenir.

O da minberine çıkıp Tevrâtı başından sonuna kadar okur.

Ondan sonra Davûd (A.S.)'a:

— Minberine çık! Ümmetine hutbe oku! diye seslenir.

O da minberine çıkıp Zebûru başından sonuna kadar yetmiş türlü sesle okur.

Ondan sonra İsâ (A.S.)'a:

— Minberine çık! Ümmetine hutbe oku! diye seslenir.

O da İncili başından sonuna kadar okur.

Ondan sonra Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'e:

— Minberine çık! Bütün Rasûllere, peygamberlere, ümmetlere ve kendi ümmetine hitâb et! diye seslenir.

Peygamberimiz (S.A.V.) de kızıl yakut'dan bir minbere çıkar. Orada evvel ve âhir ilmini bütün halka bildirir ve:

— Hak taâla şimdi ilâhî Cemâlini gösterecektir, hazır olun! diye müjde verirler. Rasûl (A.S.) Kur'an-ı başından sonuna kadar, hiç kimsenin mislini işitmediği güzel bir sesle okur.

İsâ (A.S.), Mûsâ (A.S.), Davûd (A.S.) ve bütün kemâl ehli onun sesinin güzelliğinden kendilerinden geçip hayrân kalırlar. Ondan sonra Hak taâla onların gözleriden perdeleri kaldırır. Hak taâla'nın Cemâlini gördükleri zaman hepsi secdeye kapanırlar.

Allah taâla buyurdu:

— «Yüzler (vardır) o gün ter-ü tazedir, Rablerini görecektir.» (392)

---

(392) Kıyâme Sûresi, âyet: 22, 23.

Rasûl (A.S.) da şöyle buyurmuştur:

— Allaha yemin ederim ki, size Rabbinizi görmekten daha güzel hiç birşey verilmemiştir.

Hak taâla hazretleri buyurur:

— Şüphesiz ben, cömert, zengin, ulu, vefalı ve sâdık Allahım! İşte bu Cennet benim evimdir. Burada sizi oturturum. Zâtımı size gösterdim. Ne dilerseniz benden dileyin, vereyim. Ben size dost ve arkadaş oldum. Şimdiden sonra artık ihtiyacınız yok, yoksulluk yok. Szi azarlamak yok. Nimetlerim size ebedîdir. Sizi Cennette emniyet içinde oturttum. Siz saâdetli kimselersiniz. Benden dileğinizi isteyin, size nimetler ve iyilikler ihsân edeyim.

Cennet halkı:

— Bizim dileğimiz, bizden razı olmandır, derler.

Hak taâla buyurur:

— Sizden râzı oldum. Cemâlimi size gösterdim, ebedî seyredin. Ondan sonra çeşitli nimetlerimi yiyin, eşlerinize varın, onlarla sarmaş dolaş olun. Çeşitli yemişlerden yiyin, bahçelerde oturun. Şeref ve bahtiyarlık bulun. Buraklarınıza binin, kevser ırmağına, Kâfûr, Tâhûr, Tesnim, Selsebîl, Zencefîl sularına varın; orada yıkanın ve nimetlenin.

Hak taâla yine:

— Benden râzı oldunuz mu? buyurur.

Cennet halkı:

— Nasıl razı olmayalım ki, hiç kimseye vermediğin bunca nimetleri bize verdin, derler.

Hak taâla:

— Bu verdiklerimden daha üstünleri vardır, buyurur.

Cennet halkı:

— Ey Rabbimiz! Bunlardan üstün olan şey hangisidir? derler.

Hak taâla:

— Bunlardan üstünü, artık size gazâb etmemem ve sizden râzı olmamdır, buyurur.

Nakledildiğine göre peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Cuma günü olunca, Adn Cennetinde miskden hoş bir yerde, altından, inciden, zümrütten ve yakutdan kürsüler vardır, sıddîyklar ve şehîdler o kürsülerin üzerine otururlar. Ondan sonra Hak taâla onlara tecellî eder. Yüzlerinin nurları ve güzellikleri her an artar. Bu itibarla Cuma gününe, herşeyi artıran ve çoğaltan gün derler.

Nakledildiğine göre Cennet ehli Cennete girip karar kıldıkları zaman Hak taâla yetmişbin melek gönderir. Her melekle beraber yetmiş melek de gelir. Mü'minlerin gözlerinden perdeleri kaldırırlar. Hak taâla mü'minlere:

— Ben sizi görmeye düşkünüm, siz de beni görmeye can atarsınız buyurur.

Melekler:

— Ey Rabbimiz! Bunlar senden utanmadılar, günah işlediler, seni görmeye lâyık değiller, derler.

Hak taâla:

— Ey meleklerim! Siz mü'minleri bilmezsiniz. Onlar benim dostlarımı bilirler ve severlerdi. Düşmanlarımı da bilirlerdi, benim için onlara düşman olurlardı. Şanım için onların bir defa (Lâ ilâhe illellâh Muhammeden Rasûlüllâh) demeleri bana bütün ibâdetlerden üstündür, buyurur.

Bunun üzerine aradan perde açılır, mü'minler de Hakkın Cemâlini seyrederler.

6. DÖRT RÂŞİD HALİFE'NİN CENNETEKİ YERLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

İbni Abbâs (R.A.) der ki:

— Kıyamet günü olunca bu halk Cennette kızıl yakut'tan bir taht üzerinde otururlar. O tahtın yirmi mil uzunluğu olup boşluğa asılmıştır. Ebû Bekr-i Sıddıyk (R.A.) onun üzerine oturur. Ondan sonra, gene yirmi mil büyüklüğünde, sarı yakuttan bir taht daha getirirler. Hz. Ömer bin Hattâb (R.A.) onun üzerine oturur. Ondan sonra, yirmi mil büyüklüğünde yeşil zümrütten bir taht getirirler. Hz. Osman bin Affân (R.A.) onun üzerine oturur. Ondan sonra, yirmi mil büyüklüğünde ak yakuttan bir taht daha getirirler. Hz. Ali bin Ebî Tâlib de onun üzerine oturur.

Ondan sonra Hak taâla buyurur. O tahtlar uçarak Arşın gölgesine gelirler. Ondan sonra da Hak taâla meleklere buyurur, onların üzerine ak inciden çadırlar kurarlar. Eğer bütün mahlûkatı o çadırların altında toplasalardı, çadırlar daha büyük olurdu. Ondan sonra dört büyük kadeh gelir. Dört halife, birer birer, sunulan şeyi onlardan içerler.

7. BÜYÜK GÜNAH İŞLEYENLERİN DURUMLARI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Bu bölüm, Cehennem ateşi ile intikam almadan, Hak taâla'nın yarlığamayacağı büyük ve küçük günah

işleyenleri beyan eder. Cehennem azâbından Allah'a sığınırız.

İbni Abbâs der ki:

— Muhammed ümmetinden bir tâife, Sırât üzerinde mahbûs kalırlar. O tâife, kendilerine Cehennem ateşi gerekli olanlardır. Bunlar Cennete, bütün mü'minlerden sonra girerler.

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurur:

— Hak taâla hazretleri, kıyâmet derelerinde onları kaybetti. Peygamberimiz mahşer yerine bakar, orada kimseyi göremez. Bütün ümmetinin Cennete girdiğini zanneder. Peygamberimiz Cennete girdiği zaman Hak taâla Zebânîlere onları Cehenneme atmalarını emreder. Cehenneme vardıklarında Mâlik'e selâm verirler. Mâlik bunları görüp:

— Ey bahtsızlar! Siz kimsiniz ve kimin ümmetisiniz? Zira kâfirler, ayakları bağlı, boynu zincirli, her kâfir bir şeytana bağlı ve yüzleri kara gelirler. Sizde bunlar yok! der.

Onlar:

— Ey Mâlik! Bize birşey sorma! Zira sana cevap vermeye utanırız. Fakat biz Kur'an okurduk, Ramazanda oruç tutardık, Hacca giderdik, gazâ'ya varırdık, malımızın zekâtını verirdik, yetimleri esirgerdik, cünûb olunca yıkanırdık ve beş vakitte namazı kılardık, derler.

— Mâlik:

— Ey bahtsızlar! Kur'an sizi günahtan men etmedi mi? der.

Onlar:

— Ey Mâlik! Bizim başımıza kakma ve yüzümüze vurma! Hak taâla'nın ve meleklerin yüzümüze vurmasından şimdi kurtulduk, diye cevap verirler.

Arş tarafından bir nidâ gelir:

— Ey Mâlik! Onları Cehennemin ilk tabakasına koy! der.

Mâlik:

— Ey bahtsızlar! Sesi işittiniz mi? der.

Onlar:

— İşittik ey Mâlik! Bize bir saat müsaade et, nefislerimiz için ağlaşalım, derler.

Mâlik:

— Size müsaade vermem için bana izin yoktur, der.

Hak taâla tarafından:

— Ey Mâlik! Onlara bir saat izin ver! diye nidâ gelir.

Bunun üzerine Mâlik onlara bir saat izin verir. Kur'an ehli bir saf olur, Hacılar bir sâf olur ve kadınlar bir sâf olur, ağlaşır feryâd ederler ve:

— Biz dünyâda dikilmiş kaftanı giymeye ar ederdik, şimdi nasıl katrandan kaftan giyelim? Biz dünyâda nefis yemekler yerdik, şimdi Zakkûm'a nasıl tahammül edelim? diye feryâd ederler ve bu şekilde azâb içinde olurlar.

Ondan sonra Hak taâla rahmet etmek ister ve Cebrâil'e:

— Var Cehennemde iman edenlerden kimse kaldı mı? bak! buyurur.

Cebrâil (A.S.) gelip Mâlik'den: Cehennemde imân ehlinden kimse kaldı mı? diye sorar.

Mâlik:

— Vardır der ve Cehennemin kapısını açar. Mü'minler Cebrâil (A.S.)'ı görünce tanırlar ve hep birden yalvarıp:

— Bizden Allahın Rasûlüne haber götür ki, biz şiddetli azab içindeyiz, biz de onun ümmeti idik. Ne olur? İhsân edip bize de şefaât ederek azâbdan kurtarsın, derler.

Bunun üzerine Hak taâla Cebrâil (A.S.)'a:

— Var Habîbim Muhammed'e söyle! Onları gitsin Cehennemden çıkarsın. Onlar azâbı haketmişlerdi, günahları mikdarı azâb ettim. Şimdi ona bağışladım. Cehennemden çıkarsın buyurur.

Cebrâil (A.S.) gelip görür ki, Rasûlüllâh altından dört bin kapısı olan bir sarayda oturur.

Cebrâil:

— Ey Allahın Rasûlü! Sen burada safâ içinde yiyip içmektesin. Zayıf ümmetinse Cehennemde azâb içindedir, der.

Rasûlüllah hemen kalkar, Hakka secde eder ve:

— Günahkâr ümmetimi bana bağışla! diye niyazda bulunur. Allah taâla bağışlar. Cebrâil ile birlikte Cehenneme gelir, kapısını açar. Oradaki ümmeti onu görünce bilip ağlaşırlar. Rasûlüllah onları bir bir mübârek eliyle tutup çıkarır. Cennetin kapısındaki havuzda yıkanırlar. Ondan sonra alınlarında: (Bunlar Cehennemden çıktılar, Allah taâla'nın azatlılarıdır) cümlesi yazılmış olarak Cennete girerler.

Cennettekiler onları görünce, o yazı sebebiyle son derece utanırlar. Hak taâla hazretlerine:

— Bızim alnımızdan bu yazıyı gider, diye sızlanırlar.

Hak taâla Cebrâil (A.S.)'a buyurur, o yazıyı onlardan giderir ve belirsiz olur.

İmam Gazâlî (R.A.) der ki:

— Onları Cehennemden çıkarınca, orada bir kişi kalır. Onun sesi bütün Cehennemdekilerin seslerini bastırır.

Hak taâla:

— Sana bu feryâd'dan dolayı bir çâre yoktur, buyurur.

O kimse:

— Ben rahmetinden ümidi kesmem, der.

Hak taâla:

— Seni affettim, var Cennete gir! buyurur.

Hz. Enes (R.A.) peygamberimizden şu rivayeti nakleder:

— Cehennemde bir kişi kalır, bin yıl: Ey Hannân! Ey Mennân diye feryâd eder, niyazda bulunur.

Hak taâla hazretleri Cebrâil (A.S.)'a:

— Git o kulumu getir! buyurur.

Cebrâil (A.S.) varır, başını aşağı edip ağlarken görür. Cebrâil (A.S.) Hak taâla'nın buyruğunu o kişiye haber verir ve onu alıp gelir. Hak taâla:

— Ey kulum! Cehennemdeki yerini nasıl buldun? buyurur.

O kul:

— Yerlerin en kötüsü idi, der.

Hak taâla:

— Bunu yine Cehenneme atın! buyurur.

— Ey Rabbim! Cehennemden çıktıktan sonra beni yine Cehenneme mi koyuyorsun? Senin hakkında böyle düşünülmezdi. Sen kerîm ve rahîmsin, der.

Hak taâla meleklere:

— Koyun o kulumu Cennete! Benim rahmetimle girsin! buyurur. Böylece o kul, bin yıldan sonra Cennete girer.

Hasan-ı Basrî (R.A.) şöyle der:

— Ne olaydı o kimse ben olaydım! Zira ebedî Cehennemde kalmaktan bin yıl sonra çıkmak yeğdir. O kimsenin adı Hennâd'dır. Hak taâla ona:

—Var benim rahmetimle Cennete gir! buyurdu.

8. ATEŞİN HİKMETİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Bilmek gerektır ki, günahkârların ateşe girmelerindeki ilâhî hikmeti Hak taâla hazretleri gizlemiştir. Fakat ilâhî sırlar kendilerine açılan dervişler:

— Günahkârların ateşte yanması elbette gereklidir. Zirâ bu, insanın cevherini nefsin ve şeytanın kötülüklerinden arıtmaktır. Nefsânî lezzetlerden ve hissî arzulardan vaz geçenler temiz kimselerdir. Hak taâla sonsuz fazlı ve nihayetsiz lûtfu ile onları yakar, azâb eder ve böylece temizler, demişlerdir.

Nitekim Hak taâla hazretleri şöyle buyurur:

—«Rabbimiz Allah'dır deyip de sonra (bütün hareketlerinde) doğruluğu iltizâm edenlere, (evet) onlara hiç bir korku yoktur. Onlar mahzûn da olmayacaklardır.» (393)

Zira onların cisimleri Hak taâla hazretlerine bağlı idi. Nefisleri mutî idi. Gönülleri ilâhî melekûtda, akılları da Allahın azametinde idi. Bu itibarla Hak taâla onların derecelerini yüceltti ve dileklerini kabûl etti. C. Hakkın böyle yapması kadim lûtfu ve nihayetsiz fazlındandır.

Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

— «De ki: Ey nefislerine karşı hadden aşırı hare-

---

(393) Ahkâf Sûresi, âyet: 13.

ket edenler! Allahın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları yarlığar. Şüphesiz ki O, çok yarlığayıcıdır, çok esirgeyicidir.» (394)

9. CİNLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Ebû Hanîfe (R.A.) der ki:

— Mü'min olan her cinnî Cennete girer. Fakat ibâdet etmekle onlara sevâb yoktur.

İmâmeyn (Ebû Yûsuf'la Ebû Muhammed):

— İbadet ve tâatla sevab vardır, derler.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Ben cinleri de, insanları da (başka bir hikmette degil) ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.» (395)

Ertât bin Münzir şöyle der:

— Cinlerin sevabı vardır. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Oralarda gözünü yalnız zevclerine hasr etmiş (öyle dilber) ler vardır ki bunlardan evvel ne insan, ne bir cin aslâ kendilerine dokunmamıştır.» (396)

Buna göre, Cennette insan insanla, cin cinle beraber olur.

Ebü'd-Derdâ' (R.A.) şöyle der:

— Hak taâla cinleri üç bölük yaratmıştır: Bir bölüğü yılan ve köpekler şeklindedir, yeryüzünde yürürler. Bir bölüğü havada uçarlar. Bir bölüğü ibâdet ederler. Eğer ibâdet ederlerse sevabları vardır. Eğer boyun eğmezlerse azâbları vardır.

---

(394) Zümer Sûresi, âyet: 53.
(395) Zâriyât Sûresi, âyet: 56.
(396) Rahmân Sûresi, âyet: 56.

Nitekim Hak taâla hazretleri Kur'an-ı Kerim'inde buyurur:

— «... And olsun ki ben Cehennemi bütün insan ve cinden (müstahîk olanlarla) dolduracağım.» (397)

Hak taâla insanı da üç bölük yaratmıştır:

Bir bölüğü hayvanlar gibidir. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «And olsun ki biz cin ve ins'den bir çoğunu Cehennem için yaratmışızdır. Onların kalbleri vardır, bunlarla idrâk etmezler; gözleri vardır, bunlarla görmezler; kulakları vardır, bunlarla işitmezler. Onlar dört ayaklı hayvanlar gibidir. Hattâ daha sapıktırlar. Onlar gaflete düşenlerin tâ kendileridir.» (398)

Bir bölüğünün bedenleri insanlara, canları şeytanlara benzer. Zâlimler ve düşük halk tabakası gibi.

Bir bölüğünün hem şekilleri, hem de canları insana benzer. Cennete giren ve Allahın Cemâlini gören onlardır.

İlâhî! Derviş Ahmed Bicanı, Muhammed (S.A.V.) hakkın için, onlardan eyle.

Mukâfil (R.A.) der ki:

— Hayvanlardan on tanesi Cennete girer. Bunlar şunlardır:

1. Sâlih (A.S.)'ın Devesi,
2. İbrâhim (A.S.)'ın Buzağısı,
3. İsmâil (A.S.)'ın Koçu,
4. Mûsa (A.S.)'ın Öküzü ki, onun zamanında onu boğazladılar, öldürülmüş bir ölüye vurdular. O ölü dirilip konuştu.

---

(397) Hûd Sûresi, âyet: 119.
(398) A'râf Sûresi, âyet: 179.

5. Yûnus (A.S.)'ın Balığı,
6. Uzeyir (A.S.)'ın Eşeği,
7. Süleymân (A.S.)'ın Karıncası,
8. Belkıs'ın Hüd-Hüd'ü,
9. Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in Devesi,
10. Ashâb-ı Kehf'in köpeği.

Hak taâla o köpeği Cennete koymak isteyince koç şekline döndürür, ondan sonra Cennete koyar. Hak taâla geri kalan hayvanları toprak yapar. Kâfirler onları görünce:

— «Ah, ne olurdu ben bir toprak olaydım.» diyeceklerdir. (399)

10. ÖLÜMÜN BOĞAZLANMASI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Cennet ehli Cennete, Cehennem ehli de Cehenneme girdikten sonra ölümü getirip Cennetle Cehennem arasında boğazlarlar.

Ondan sonra nidâ edilir ki:

— Ey Cennet ehli! Cennette ebedî kaldınız, bundan sonra ölüm yok, sağlık vardır. Ey Cehennem ehli! Ebedî Cehennemde kaldınız, bundan böyle ölüm yok, çıkmak da yok. Bu sözleri Cennettekilerle Cehennemdekiler işitince, Cennettekilerin sevinç ve neş'esi son haddine varır. Cehennemdekilerin ise son derece hüzün ve kaygıları artar.

---

(399) Nebe' Sûresi, âyet: 40.

11. TÛBÂ AĞACI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Bilmek gerektir ki Cennet sekizdir. Adn Cenneti en yüksek derecesidir. Allahın yurdudur. Zira Allahı görmek orada olacaktır. Adn Cennetinin en yüce yeri bizim peygamberimizin makamıdır. O makama (Vesîle) derler. Zira peygamberimiz (S.A.V.) mevcûdâtın en üstünüdür. Ona lâyık makamın en üstün derece olması gerekdir. İşte o Cennet «Vesîle» Cennetidir. Tûbâ ağacı Adn Cennetindedir. Amma kökü peygamberimizin Cennetindedir. Onun kökünden iki çeşme (su) çıkar: Biri kâfir ve biri Selsebil'dir.

Hz. Ali (R.A.) şöyle der:

— Tûbâ ağacının budaklarından hulleler çıkar. Onun yaprağı incidendir. Budakları (dalları) zeberceddendir. Dallarının en yücesi Arşın ayağına erişir. Alçak dalları ise Cennetin içindedir. Herkesin köşkünde bir dalı bulunur. Her ne dileği olursa Allahın izni ile o daldan çıkar. Gövdesinden develer, atlar ve buraklar çıkar. Eğerleri altından ve kenarları inci ve yakuttandır. Yelden hızlı yürürler. İnsan başlı, kuş kanatlıdırlar. Arapça konuşurlar.

HÛRÎLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Hûrîler Cennet kızlarıdır. Orada yaratılmışlardır. Son derece güzel ve hoş sevgililerdir.

Hûr, Havrâ'nın Cem'idir. Yüzü ak nurdan, saçları, zülüfleri ve gözleri kara nurdandır.

Mü'minler Cennete girdikleri zaman evlerine varırlar. Her evin içinde yetmiş taht vardır. Her tahtın üzerinde yetmiş döşek vardır. Her döşeğin üzerinde bir

Hûrî bulunur. Her Hûrî'nin üzerinde yetmiş hulle vardır. O hullelerin içinde onların ilikleri gözükür. O Hûrîlerin birisi mahraması (süslü mendili) bütün dünyadan yeğdir.

Eğer:

— Hûrîler nurdandır. Bir kimse nûru nasıl öper ve kucaklar? diye sorulacak olursa cevabı Tefsîr-i Kebirdeki şu beyandır:

— Evet Hûrîler nurdandır, ama katı nurdandır. Onun için öpülür ve kucaklanır. (Allahın her şeye gücü yeter).

Herkesin yetmiş türlü hullesi olur. Her hulle bir saat içinde yetmiş renkte gözükür. Erkekler yüzlerini kadınların yüzlerinde, kadınlar yüzlerini erkeklerin yüzlerinde görürler. Erkeklerde ve kadınlarda, saçlarından, kaş ve kirpiklerinden başka asla kıl olmaz.

Allah taâla: «Dul ve bâkire kadınlar» diye buyurmuştur.

Ebul-Leys (R.A.) der ki:

— Hak taâla bizim peygamberimize Cennette bunları vaadetmiştir.

Seyyibe'den (dul kadından) murâd, firavn'ın eşi Asiye hatundur. Bekârdan murâd da, İsâ (A.S.)'ın anası Meryem hatundur. Bu ikisini Rasûlüllah (S.A.V.) Cennete alacaktır.

Peygamberimiz (A.S.) uyurdu:

— Cennettekilerin he›irine beşyüz Hûrî verirler. Bunların her birisı erkek! rine sarılsalar, erkeklerin dünyadaki ömrü kadar b‹ 'nunda dururlar. Cennette ağaçlar vardır, dallarında gümüşten çıngıraklar vardır. Hak taâla hazretleri Arşın altından bir yel verir. O

ağaçlara dokunur. Ağaçlar harekete gelirler. O çıngıraklar ses çıkarırlar. O sesten dünyâdakiler biraz işitselerdi, onun zevkinden kendilerinden geçerlerdi.

İmam Bağavî, Tefsirinde der ki:

— Cennette ağaçlar vardır. Eğer bir kimse güzel bir ses işitmek isterse o ağaçlara buyurur. Kimi saz çalar, kimi de harekete gelip oynar. O kimse onunla şereflenir.

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Cennette ırmaklar vardır. Onların kenarlarında câriyeler vardır. Hak taâla onları zâ'ferândan yaratmıştır. Yetmiş türlü ses ve makamla Allahı tesbîh ederler. Her bir Hûrînin sesi, Davûd (A.S.)'ın dünyâdaki sesinden güzeldir. Birbirlerine:

— Sen kiminsin? diye sorarlar.

O sorulan:

— Ben, sabah namazını Cemaatla kılan kimseninim, der.

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Hak taâla Cennette kızıl yakuttan yetmişbin şehir yarattı. Her şehirin içinde ak inciden yetmiş bin ev yarattı. Her evin içinde yeşil zebercedden yetmiş tane taht vardır. Her tahtın üzerinde şâhin gözlü bir kız oturur.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! O şehir kimindir? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Beş vakit namazını Cemaatla kılanlarındır, buyurdu.

Nakledildiğine göre Cennette Hûrîler vardır. Yarıdan yukarısı oğlan sûretinde, yarısından aşağısı kız

sûretindedir. Cennette, cinsi hayatta onlardan üstünü yoktur.

Peygamber (A.S.)'a:

— Hak taâla şâhin gözlü Hûrîleri niçin yarattı? diye sordular.

Rasûl (A.S.):

— Üç şeyden yarattı:

Ayaklarından dizine kadar miskden, dizinden karnına kadar Anberden, karnından başına kadar kâfûrdan ve kirpiklerini kara nurdan yarattı buyurdu.

Allah taâla buyurdu:

— «İşte onlar! Bütün hayırlar onlarındır.» (400)

Peygamberimiz (A.S.) buyurdu ki:

— Her müslümanın hayırları vardır. Her hayır için de Cennette bir çadır vardır. Her çadırın içinde bir Hûrî bulunur. Yakut ve mercana benzer. Her çadırın dört kapısı vardır. Her kapısından her saatte Hak taâla'dan armağanlar, hediyyeler ve güzel şeyler gelir.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Cennette kızlar vardır. Onlara şâhin gözlü Hûri denir. Yürüdükleri zaman sağında yetmişbin câriye, solunda yetmişbin câriye yürür. O Hûrîlerin her biri:

— Ben dünyâda iyiliği emreden ve kötülükten meneden kimseninim, der.

Nakledildiğine göre Cennet ehlinin üzerine bir bulut gelir ve yağmur gibi Hûrîler yağdırır.

Nitekim Hak taâla buyurur:

---

(400) Tevbe Sûresi, âyet: 58.

— Orada onlar ne dilerse var. Nezdimizde daha da var.» (401)

12. VİLDÂN İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «Etraflarında her dem taze çacuklar dolaşır ki sen onları gördüğün zaman saçılmış birer inci sanırsın. (402)

Yani Hak taâla o oğlanları güzellik ve durulukta saçılmış incilere benzetir. Meclislerde yürürler, güya dağılmış incilere benzerler.

Abdullah bin Ömer (R.A.):

— Cennet ehlinin en aşağısının, inciler gibi bin gılmanı vardır. Herbiri bir hizmette olur, demiştir.

Ebu'l-Leys (R.A.) der ki:

— Mü'minler Cennete girdikleri ve döşekler üzerine oturdukları zaman bir melek kapıya gelir ve içeri girmek için izin ister. Kapıda bir oğlan görür. O oğlana söyler. O da başka bir oğlana söyler. Hattâ o söz gelip mü'mine ulaşır. Mü'min de izin verir. Oğlan öbürüne söyler. O da bir diğerine söyler. Hattâ o meleğe gelir. Ondan sonra kapı açılır. Melek içeri girer, selâm verir ve ona türlü türlü Allahdan armağanlar getirir ve:

— Size selâm olsun! Şundan dolayı ki, dünyâda sabrederdiniz. Bu geldiğiniz makam ve gökçek yerdir der.

Nitekim Hak taâla şöyle buyurur:

---

(401) Kâf Sûresi, âyet: 35.
(402) İnsân Sûresi, âyet: 19.

— Melekler de her bir kapıdan onların yanına sokulacaklar (ve şöyle diyeceklerdir!):

— Sabrettiğinize mukabil sizlere selâm (ve selâmet) olsun. (Dar-ı dünyân)ın en güzel akıbetidir bu.» (403)

13. GILMÂN İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «O sedefleri içinden gizlenmiş inci gibi civanlar da kendilerine hâs olarak (hizmet için) etraflarında döner (ler).» (404)

Yani Cennette gılmânlar vardır. Gelip mü'minleri görür ve onların hizmetkârı olurlar. Onlar sedefle gizli incilere benzerler demelerinin sebebi, sedefle gizli olan inci son derece güzel ve hoş olur da ondandır. Gılmânlar böyle güzel ve hoş olursa var kıyas et Cennetin güzelliğini!

Keşşâf'da Hz. Ali (R.A.)'ın şu sözü nakledilmiştir:

— Bulûğa ermeden ölen kız ve oğlan kâfir çocukları, yarın kıyâmet gününde mü'minlerin hizmetkârı olurlar.

14. CENNET IRMAKLARI İLE İLGİLİ BÖLÜM

Allah taâla buyurdu:

— «(Şirkden) sakınanlara vaad olunan Cennetin sıfatı (şudur:) İçinde rengi, kokusu, hiç bir vasfı bozulmayan sudan ırmaklar tadına aslâ halâl gelmeyen süt-

---

(403) Ra'd Sûresi, âyet: 23, 24.
(404) Tûr Sûresi, âyet: 24.

ten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar, süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. (Üstelik) Rablerinden de bir mağfiret vardır. Hiç bu (nlar), o ateşle abedî kalan ve bağırsaklarını parça parça eden kaynar bir sudan içirilen kimseler gibi midir?» (405)

Keşşâf sâhîbi Zemahşerî der ki:

— Hak taâla Cenneti vasfeder, anlatır ve buyurur ki, Cennette ırmaklar vardır. Birincisi su ırmağıdır. Durmakla şekli ve rengi bozulmaz. Süt ırmağı vardır. Tadı ve kokusu değişmez. Şarap ırmağı vardır. Son derece lezzetlidir. Aklı gidermez, sarhoşluğu ve kötülüğü yoktur. Bal ırmağı vardır. Gayet temizdir. Ona başka birşey karışmamış, bozulmamıştır.

Allah taâla buyurdu:

— «Şüphe yok ki iyiler kâfûr katılmış dolu bir kadehten içerler. (O kâfûr) bir pınardır ki, ondan (ancak) Allahın (velî) kulları içerler. Onu (nereye isterlerse kolayca) akıtırlar, fışkırtırlar. (406)

Ebrâr, birr'in cemidir, çoğuludur. Erbâb Rabbin Cemi olduğu gibi.

Yani Ebrâr (iyi kimseler) bir şaraptan içerler ki, o şarabın tabiatı kâfûra benzer. Kâfûr, Cennette akan bir çeşmedir. Beyaz ve soğuktur. Kokusu da hoştur ve nereye istersen seninle gider, yukarı ve aşağı asla çekinmez. Cennette bir çeşme daha vardır, Zencebîle benzer. Diğer çeşme Selsebîldir. Güzel aktığından dolayı bu isim verilmiştir.

Mukâtil (R.A.) der ki:

---

(405) Muhammed Sûresi, âyet: 15.
(406) İnsân Sûresi, âyet: 5, 6.

— «Temiz şarâb» Cennette bir çeşmedir. Kim ondan içerse gönlünde hased ve kibirden birşey kalmaz.

Cennette bir şarâb daha vardır, adı Rahıyk'dır. Kızıl, hoş ve temiz bir şaraptır. Sonu misktendir.

Cennette bir çeşit şarap da Tesnimdir. Buna Tesnim denmesinin sebebi, kadehi içinde iken içseler, havadan gene dopdolu olur. Nasıl içseler yine dopdolu olur. Bazıları:

— Tesnim şarabından Allaha yakın kimseler içerler. Katışıksız, saf şaraptır. Geri kalan halk su ile karıştırıp içerler, derler.

Kevser suyuna gelince, Hak taâla şöyle buyurdu:

— «(Habîbim) biz sana hakîkaten Kevseri verdik.» (407)

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Kevser Cennette bir ırmaktır. Hak taâla hazretleri onu bana vaadetti. Onda faydalar çoktur. Baldan tatlı ve kardan aktır. Yıldızlar sayısınca gümüşten bardakları vardır. Fâkir muhâcirler önce ondan içerler. Kim içerse ebedi susamaz.

Nakledilir ki, Cennette bir ırmak vardır. Adı «Efîh»-dir. Onda Câriyeler vardır. Hak taâla onları za'ferandan yaratmıştır. İnciler ve yakutlarla oynarlar. Hak taâla'-yı yetmiş çeşit ses ile tesbîh ederler. Her birinin sesi Davûd (A.S.)'ın dünyâdaki sesinden daha güzeldir. O cariyeler birbirlerine:

— Sen kiminsin? diye sorarlar. O birisi:

— Ben yatsı namazını Cemaatla kılan kimseninim, der.

---

(407) Kevser Sûresi, âyet: 1.

Hak taâla:

— O namazı Cemaatla kılanı ve seni evımde oturturum, buyurur.

15. CENNET EHLİNİN MERTEBELERİ VE YÜCE DERECELERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Peygamberimiz:

— Aşere-i mübeşşere (sağlığında Cennetlik oldukları kendilerine müjdelenmiş on kişi) Cennetliktir buyurmuştur.

Bunlar:

1. Ebû Bekir.
2. Ömer.
3. Osmân.
4. Ali.
5. Talha.
6. Zübeyr.
7. Abdurrahman bin Avf.
8. Sa'd, bin Ebî Vakkâs.
9. Saîyd bin Zeyd.
10. Ebû Ubeyde bin Cerrâh (R.A.)'lardır. Bunlar Cennetliktir. Hz. Fâtıma (R.A.) Cennet hatunlarının seyyidesi, hanımefendisidir. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Cennet yiğitlerinin efendileridir. Bunlar Peygamber (A.S.)'ın komşularıdır. Amma geri kalan mü'minlerin, değerlerine göre, mertebeleri vardır.

Rasûlüllah buyurdu:

— Cennet ehli yüzyirmi saftır. Seksen safı benim ümmetimdir. Kırk safı geri kalan ümmetlerindir.

Allah taâla şöyle buyurmuştur:

—«Onlar altından tepsilerle ve testilerle tavâf (ve ziyâret) edilecektir ..» (408)

Müfessirler derler ki:

— Mü'minler Cennette sohbet ettikleri zaman altın tabaklar gelir. Her tabağın içinde yetmiş türlü yiyecek bulunur. Mü'minler o yiyeceklerden yedikeri zaman havadan kuşlar gelirler ve:

— Ey Tanrının velileri! Cenneti gezdim, Selsebîl ve Kâfûr'dan içtim. Cennet bahçelerinde beslendim, derler.

Mü'minler o sözü işitince o kuşları yemeye can atarlar.

Hak taâla o kuşlara:

— Sofra üzerine inin, ne türlü dilerlerse öyle pişin ve mü'minler yesinler diye buyurur.

Ondan sonra Hak taâla o kuşlara hayat verir ve uçup giderler. Zira Cennette ölüm yoktur.

Nakledildiğine göre peygamberimiz (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Cennet ehlinin en aşağı derecede olanına seksen bin hizmetkâr, yetmiş bin Hûrî verirler. Ona inciden ve yakuttan binbir kubbe verirler. Bir de taç verirler. O taçtan yeryüzüne bir inci düşse idi, şarkla garp arası nûr ile dopdolu olurdu. Onu Mûsâ Peygamberden nakleder. Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu ki:

— Cennette mü'minler için birer tane inciden çadırlar vardır. Yerden göğe yüksekliği vardır. Eni altmış mil kadardır. Altından dörtbin kapısı vardır.

Yine Peygamberimiz buyurdu:

---

(408) Zuhruf Sûresi, âyet: 71.

— Cennette bir dağ vardır. Ona, Cebel-i Rahmet (Rahmet dağı) derler. O dağın üzerinde bir saray vardır. Ona, Kasr-ı İslâm (İslâm Sarayı) derler. O sarayın içinde bir oda vardır. Ona, Beytül- Celâl (İlâhî azamet evi) derler. O sarayın onbin kapısı vardır. Bir kapıdan bir kapıya beşyüz yıllık yoldur. O kapı (Bismillâhirrârmânirrâhim) demeyince açılmaz.

Ebû Hüreyre (R.A.) der ki:

— Cennet ehlinin en aşağıda olanına yedi derece verirler. Kendisi altıncı derecededir.

O kimseye üçyüz hizmetkâr verirler ve üçyüz türlü yiyecek getirirler. Her yemekte bir lezzet vardır. Üçyüz dolu kadeh getirirler. Her birinin lezzeti bir türlüdür. O kimse bu devletlere bakar ve:

— Ey Rabbim! Bana izin ver, bütün Cennet halkına ziyâfet verip çeşitli şaraplar içireyim diyerek ziyâfet verir, yemeklerinden hiç birşey eksilmez.

Ebû Hüreyre (R.A.) der ki:

— Cennet ehli Cennete girmeden Cehennemdeki yerini görür, ondan sonra Cennete girer. Tâ ki şükrü çok olsun.

Cehennem ehli de Cehenneme girmeden, Cennetteki yerini görür. Ondan sonra Cehenneme girer. Tâ ki hâsreti çok olsun.

Ebû Saîd El-Hudrî (R.A.) Peygamberimizden şu Hadisi nakletmiştir:

— Cennet ehli kendi üstlerinde sizin yıldızları gördüğünüz gibi gurfe'ler, yani köşkler görürler.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! O köşkler Peygamberlerin midir? diye sordular.

Peygamberimiz (A.S.):

— Nefsin kudret elinde olan Tanrıya yemin ederim ki, o köşkler, her imân eden ve Peygamberleri gerçekleyenler içindir, buyurdu.

Bazıları:

— Onlar Muhammed ümmeti olduğu anlaşılmaktadır. Zira onlar Tanrıya iman ettiler ve peygamberlerin hepsini doğruladılar. Bu itibarla o köşklere girenler Muhammed ümmeti olacaktır, demişlerdir.

Nakledildiğine göre, Mûsâ (A.S.) şöyle demiştir:

— Hak taâla hazretlerine: Ey Rabbim! Cennet ehlinin en aşağı derecedekinin ne türlü mertebesi vardır? diye sordum.

Hak taâla hazretleri buyurdu:

— Cennet ehli Cennete girdikten sonra bir kişi gelip: Ey Rabbim! Herkes yerlerine girip oturmuşlar, ben nerede oturayım? dedi.

Ben ona:

— Seni dünya hükümdarlarından bir hükümdar etmeme razı olur musun? dedim.

O kul:

— Evet ya Rabbi! Razıyım, der.

Yine ben azîmüşşân:

— Sana Cennette on dünya kadar yer vereyim, razı olur musun? dedim.

O kul:

— Evet ya Rabbi: Razı olurum der.

Ben o kula bu dünyanın on misli yer veririm ve Cennete davet ederim.

Peygamberimiz (S.A.V.):

— Ey Rabbim! Cennet ehlinin en üstünü hangi mertebede olur? diye sordu.

Hak taâla hazretleri:

— Ben onlara gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve gönüllerden geçmeyen şeyler veririm, buyurdu.

Nakledildiğine göre Peygamberimiz (A.S.):

— «Mesâkin-i Tayyibe (güzel ve hoş evler) nedir? diye sordular.

Peygamberimiz (A.S.):

— Cennette köşkler vardır. Her köşkte kızıl yakuttan avlular vardır. Her avlunun içinde yeşil zebercedden bir ev vardır. Her evin içinde yetmiş taht vardır. Her tahtın üzerinde, her biri bir renkte, yetmiş döşek vardır. Her döşeğin üzerinde bir Hûrî oturur ki, şâhin gözlü bir Hûrîdir. Her evde yetmiş sofra vardır. Her sofrada yetmiş türlü yiyecek vardır. Hak taâla her kişiye öyle kuvvet verir ki, bir günde onların hepisine erişir, buyurdu.

Ashâb:

— Ey Allahın Rasûlü! Onlar yerler, içerler, hiç dışarı çıkarlar mı? diye sordular.

Rasûlüllah:

— Cennette dışarı çıkma ihtiyacı duyulunca terlerler ve terleri de misk kokusu gibidir, buyurdu.

Bagavî, tefsirinde der ki:

— Cennet ehli yemek yedikleri zaman, Hak taâla'ya hamd ederler. Nitekim C. Hak şöyle buyurur:

— «Duâlarının sonu da (Elhamdü lillâhî rabbilâlemin = Hamd olsun âlemlerin Rabbi olan Allaha) sözüdür.» (409)

---

(409) Yûnus Sûresi, âyet: 10.

Bazılarına göre, Cennet ehli altı yerde Allaha hamd ederler. İlki mü'minlerin kâfirlerden seçilip ayrıldığı zamanda olanıdır.

— «Bizi o zâlimler gürûhundan selâmete erdiren Allaha hamd olsun.» (410)

İkinci sıratı geçtikleri zamandır:

— «(Şöyle) derler: Bizden tasayı gideren Allaha hamd olsun. Hakîkat, Rabbimiz çok yarlığayıcıdır, çok inâm edicidir.» (411)

Üçüncü hamdi, Cennete girilecek vakit ma-i hayat (Hayat Suyun)'dan yıkandıkları zaman ederler:

— «Hamd olsun Allaha ki, derler, bizi hidâyetiyle buna kavuşturdu. Eğer Allah bize hidâyet etmeseydi kendiliğimizden bunun yolunu bulmuş olamazdık... (412)

Dördüncü hamdi, Cennete girdiklerinde meleklerin kendilerini karşıladıkları zaman yaparlar:

— «Dediler ki: Bize (Cennet) vaadinde sâdık olan, bizi, Cennetten neresini istersek konmak üzere bu yere mirasçı yapan Allaha hamd olsun.» (413)

Beşinci hamdi, makamlarına varıp oturdukları zaman yaparlar:

— «Ki fazl (ve inâyet) inden bizi (ebedî) durulacak bir yurda kandurdu O.» (414)

Altıncı hamdi, yemekten kalkınca yaparlar:

— «Alemlerin Rabbi Allaha hamd olsun.» (415)

---

(410) Mü'minûn Sûresi, âyet: 28.
(411) Fâtır Sûresi, âyet: 34.
(412) A'râf Sûresi, âyet: 43.
(413) Zümer Sûresi, âyet: 74.
(414) Fâtır Sûresi, âyet: 35.
(415) Fâtiha Sûresi, âyet: 1.

Peygamberimiz buyurdu:

— Cennette bir saray vardır ki, ona Dârü'l-Ferah (Ferah yurdu) derler. O, bir müslüman kardeşinin gönlüne, güzel sözlerle ferahlık veren kimseler içindir. Allah taâla buyurdu:

— «Nezdimizde daha fazlası da var.» (416)

Kütü'l - Kulûbda Ebû Tâlib-i Mekkî şöyle der:

— Hak taâladan üç türlü hediyye gelir:

1. Gözlerin görmediği güzel armağanlar Cennet ehline verilir.
2. Allah taâla'dan selâm gelir.

Nitekim Hak taâla buyurur:

«Ki bu da çok esirgeyici Rab (lerin) den bir selâmdır» (417)

3. Hak taâla: «Ben sizden razı oldum» der. Bu söz, hediyye ve selâm'dan üstündür.

Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Allahın bir rıdvânı (rızası) ise hepsinden büyüktür...» (418)

Allah taâla yine şöyle buyurur:

— «Haberiniz olsun ki Allahın velî (kul) ları için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzûn da olacak değillerdir.» (419)

Bazıları:

— Veliler, Allaha iman edip Allahı zikirle meşgûl olanlardır, derler.

Bazıları da:

---

(416) Kâf Sûresi, âyet: 35.
(417) Yâ-Sîn Sûresi, âyet: 58.
(418) Tevbe Sûresi, âyet: 72.
(419) Yûnus Sûresi, âyet: 62.

— Veliler, Allah için birbirini sevenlerdir, demişlerdir.

Mâlik Eş'ari (R.A.) der ki:

— Bir gün peygamber (A.S.)'ın yanında oturmakta idim. Rasulûllâh şöyle buyurdu: Hak taâla'nın öyle kulları vardır ki, Peygamberler onlara imrenirler.

Ashab:

— Ey Allahın Rasûlü! Onlar kimlerdir? diye sordular.

Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Türlü türlü şehirlerden gelmiş; hiç dünya için bir menfaatları olmadığı halde, sırf Allah rızası için sevişenlerdir. Allah yarın kıyâmet gününde onların yüzlerini nurlu kılar ve onlara inciden minberler verir. Diğer halk korku içinde iken onlar o minberler üzerinde otururlar. Hiç korku ve kaygıları olmaz. Dünyada, Allahın kitabı ile, velîler olduklarına dair müjde verilir. Defterlerinde de: «Bunlar Cennetliktir» diye yazılıdır.

Kûtû'l - Kulûb'da şöyle nakledilmiştir:

— Rasûlûllah buyurdu: Allah için sevişenler, yarın Cennette kızıl yakutdan bir direğin üzerindeki bir sarayda olurlar. O direğin üzerinde yetmişbin köşk vardır. Cennet ehlinin üzerinde şerefeler gibi dururlar. O saraylarda olanların nuru ile Cennet ehli aydınlanır. Yeşil atlastan ve ipekli kumaşlardan elbiseler giyerler. Her birisinin alnında.

— Bunlar Allah için sevişenlerdir, diye yazılmıştır.

Enes (R.A.) Peygamberimizden şu Hadisi nakleder:

— Cennette bir çarşı vardır. Cennet ehli o çarşıda toplanırlar. Arşdan güzel bir yel eser, onların yüzüne dokunur. Onların güzelliklerini artırır. Onlar evlerine gelirler. Aileleri bunları görüp:

— Vallahi güzelliğiniz eskisinden daha da artmış derler.

Bunlar da:

— Vallahi sizin de güzelliğiniz ve hoşluğunuz artmış, derler.

Hadısciler o sokağa (çarşıya):

— Bilgi Sokağı, Allah bilgisi ile aydınlanma sokağı derler.

Cennette güneş, ay, gece ve gündüz voktur. Cennette Arşın nûru vardır. Aya ihtiyaç yoktur.

Müfessirler:

— Cennet ehli gündüzü, perdelerin kalkması ve Arşın nûrunun görünmesi ile bilirler. Hak taâla'nın tecellisi ile artık nura ıhtiyaç kalmaz Geceyi de perdelerin inmesi ile bilirler, demişlerdir.

Hz. Ali (R.A.) der ki:

— Cennette bir çarşı vardır, amma alış veriş yoktur. Yalnız güzel yüzler ve biçimler vardır. Bir kimse çok güzel bir yüz ve şekil görüp ona bürünmeyi dilese hemen olur.

Mesâbîh şerhinde şöyle denilmiştir:

— O şekle girmekten maksat şudur: Bir kimse orada güzel bir yüz ve endâm görse ve öyle olmayı dilese, Hak taâlanın kudret elile o kimseyi o şekle sokarlar. Süsü ve güzelliği artar. Bu, bir kılıktan başka bir kılığa girmesi, aslının değişmesi demek değildir. Zirâ bu tenâsühdür, varlığın değişikliğe uğramasıdır. Din ve akıl tenâsühe cevâz vermez. Cennet ehlinin hergün güzelliği ve hoşluğu artar. Amma dünyâ kadınlarının ikişer güzelliği vardır. Biri asıl kendi güzelliği, diğeri de Allahın Cennette verdiği güzelliktir. Hûrîler

dünyâ kadınlarının güzelliği yanında, ayın yanında yıldızlar gibi kalırlar.

Peygamberimiz (A.S.) şöyle buyurdu:

— Cennette bir mümin, çocuk dilediği zaman, hemen eşi bir saat içinde gebe kalır ve erkek - dişi nasıl çocuk isterse anında öyle doğurur.

İshâk bın İbrâhim şöyle der:

— Müminler, bir saatte, çocuk dileseler hemen olur, amma istemezler.

Peygamberimiz (A.S.):

Cennet içindeki bir kamçı kadar yer, dünyadan ve dünyada olanlardan yeğdir, buyurmuştur.

Terhîb ve Tergîbde, Ebû Hüreyre (R.A.)'ın, su hadisi rivâyet ettiği nakledilmiştir:

— Bir kimse Cennete girer ve görür kı, dünyada kölesi olan kimseler, kendinden yukarı mertebededir. O kimse:

— Ey Rabbim! Bu kimse dünyada benim kölem idi. Cennette benden yukarı mertebesi vardır, der.

Hak taâla:

— Ben sana ameline göre mertebe verdim. Onun ameli senin ameline benzemez. Zira o senden yeğ amel işledi ve senden yeğ oldu, buyurur.

16. ŞEHİDLERLE İLGİLİ BÖLÜM

Peygamberimiz (A.S.) buyurdu:

— Cennette yüz derece vardır. Hak taâla onları gâzilere va'detmiştir. Bir dereceden bir dereceye yüz yıllık yoldur. Eğer Hak taâla'dan dilerseniz Firdevs Cennetini dileyin. Zira o Cenetin ortasındadır ve en yücesidir. Üstü Allahın Arşıdır. Cennetin ırmakları ondan çıkar.

Allah taâla buyurdu:

— «Şüphesiz ki Allah, hak yolunda (muharebe ederek düşmanları) öldürmekte, öldürülmekte olan mü-minlerin canlarını ve mallarını —kendilerine Cennet (vermek) mukabilinde— satın almıştır.» (420)

Şimdi müşterinin iyisi Allah taâladır. Delâlet edicinin iyisi Allah taâlaya götürendir. O da Muhammed Mustafâ'dır.

Bahanın iyisi Cennet ve satılanın iyisi de nefisdir

Nakledildiğine göre kıyamet gününde bir kavim kılıçları ellerinde kabirlerinden kalkarlar. Arşın Sağına varırlar. Yaralarından kan akar. Misk gibi kokusu olur. Ondan sonra Cennete giderler.

Melekler:

— Hani hesap, hani mizân? derler.

Şehidler bu sözü işitince kılıçlarını yere vurup:

— Biz, halka zûlüm eden zâlim hükümdar değil idik, malının hesabını verecek zengin de değildik. Bizim dünyada işte bu kılıçtan başka bir şeyimiz yoktu. Her zaman gazâ yolunda Allah için cenk ederdik. Kâfirleri öldürürdük. Kâfirler de bizi şehid ettiler, derler.

Allah tarafından bir nida gelir:

— Kullarım doğru söylüyorlar. ey Rıdvân! Bırak onları Cennete girsinler! buyurulur.

Onlar da hesapsız Cennete girerler. Ondan sonra nurdan kürsiler üzerine otururlar. Her birinin yetmiş köşkü olur. Her köşkün içinde yetmiş çadır vardır. Her çadırın içinde yetmiş taht bulunur. Her tahtın üzerinde bir Hûri oturur. İri gözlü Hûridir o. Her Hûri'nin

---

(420) Tevbe Sûresi, âyet: 111.

yetmiş câriyesi vardır. O şehidler sonsuzluk l unca onlarla kaynaşır dururlar.

Rasûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

— Hak taâlanın huzurunda şehidler, vebâ hastalığından ölenlerle çekişirler ve:

— Biz gazâ yolunda öldük, bu kardeşlerimiz döşeklerinde öldüler, derler.

Hak taâla:

— Bunların yaralarına bakın! Eğer kokusu şehidlerinkine benzerse onlar da şehiddirler, buyurur.

Onların yaralarına bakarlar, şehidlerin yarası gibi kokusu vardır. Onları da şehidlerden sayarlar.

17. CENNET EHLİNİN NİMETLERİ İLE İLGİLİ BÖLÜM

Artık Hadisler tamam oldu. Şimdiden sonra, Hak taâla, Cennet ve Cennet ehli hakkında ne zikretti ise, onları beyan etmek isteriz inşallâh.

Allah taâla buyurdu ki:

—«(Habibîm) iman eden, bir de güzel güzel amel (ve hareket) lerde bulunan kimselere muştula ki, altından ırmaklar akan Cennetler hep onların kendilerine ne zaman onlardan bir meyve, rızık olarak yedirilse, her defasında: ha, bu, evvelce de (dünyada) rızıklandığımız (yediğimiz) şeydi diyecekler ve o rızık (renkde, şekilde) birbirinin benzeri (fakat tadda, keyfiyetde) başka başka ve çok yüksek (ve müstesna kıymetlerde) olmak üzere kendilerine sunulacak. Orada çok temiz zevceler de onların. Hem orada onlar dâim de kalıcıdırlar.» (421)

---

(421) Bakara Sûresi, âyet: 25.

Yani, Hak taâla'nın Cennet dediği, bütün sevâb evinin ismidir. Çok Cennetleri içine alır. Zira derecelerine göredir ve kazandıkları haklara göre verilir. Yemişleri birbirine benzer sözünün mânâsı şudur: Bir yemek veya bir yemiş yedikleri zaman:

— Bu yiyecekler, bundan önce de bize verilmişti, derler. Zira onun rengi evvelkine benzer, fakat tadı ve lezzeti benzemez.

Bazıları bu hususta şöyle demişlerdir:

— Bize bundan önce verildi demek, dünyâda bunun benzeri verildi demektir. Zira Cennet nimetlerinin bazısı, tat bakımından değilde, şekil bakımından dünya nimetlerine benzer.

Keşşâf sâhibi şöyle der:

— Dünyâ taâmı ve şarabı Cennettekiler yanında isimle müsemmâ (anlatılmak istenen şey) gibidir. Yani şeker demekle onu yemek arasındaki fark ne kadarsa ona kıyas ederler demektir.

Bazılarının beyanlarına göre Rasûl (A.S.) şöyle buyurmuştur:

— Muhammedin nefsi kudret elinde olan Allaha yemin ederim ki, bir kimse Cennet nimetlerinden yese ve ağaçlarından bir yemiş koparsa, derhal o yemişin yerine bir daha biter, aslâ yemişler ağaçlardan eksilmez ve her zaman bulunur.

Allah taâla buyurdu:

— «Orada çok temiz zevceler de onların» (422)

Yani Cennette ahlâkda ve yaratılışda temiz hatunlar vardır.

---

(422) Bakara Sûresi, âyet: 25.

Yaratılışta temiz olmaları şudur:

1. Hayız, aybaşları yoktur.
2. Küçük abdestleri olmaz.
3. Büyük abdestleri de olmaz.
4. Tükürmezler.
5. Sümkürmezler.
6. Oğlan doğurmazlar.
7. Meni (döl) suyu çıkmaz.

Ahlâkta temiz olmaları da, kimsenin erkeğine hased ve tama' etmezler. «Falan benim erkeğim olaydı» demezler.

Hz. Hasen (R.A.) şöyle der:

— Tertemiz olduklar, dünya kadınlarının dünyada iken bazı durumları vardı. Hak taâla onlardan o durumu giderdi. Kız oğlan kız kıldı. Böylece temizledi, demektir.

Tefsir-i Kebirde şöyle denir:

— Lezzetlerin toplamı üçtür:

1. Meskendir.
2. Dünyâ yiyecekleridir.
3. Nikâhdır.

Nitekim Hak taâla hazretleri, meskenleri şöyle vasfeder:

— «Altından ırmaklar akan Cennetler...»

Yiyecekleri şu ayeti ile beyan etmiştir:

— «Kendilerine ne zaman onlardan bir meyve, rızık olarak yedirilirse...»

Nikâhı da şu ayet ile açıklanmıştır:

— «Orada çok temiz zevceler de onların...»

Bu üç şey verilince, bu nimetler yok olur, diye onlara korku gelir ve bu korku ile muztarib olurlar. Hak taâla onların bu korkusunu gidermek için:

— «Hem orada, onlar dâim de kalıcıdırlar...» buyurur.

Böyle ayet, tam istifâde ve sevince delâlet eder ki, Cennette ebedî kalacaklardır. Ölüm ve oradan çıkmak yoktur. Orada ebedîdirler.

Mu'tezile:

— (Hâlidûn) daki Huld, kalmanın gereğini ve sonu olmayan dâimî bekâyı ifâde eder, der.

Bizim Ashâbımız (Ehl-i Sünnet) de:

— Huld, devamlı kalmayı ifâde eder demiştir. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Hem orada onlar dâim de kalıcıdırlar»

Eğer Huld'ün mânâsında ebedî olmak olsa idi, Allah ebedî olmayı tekrar etmezdi. Akıl devamını gösterir. Zira devamlı olmayacak olsalardı Cennetten ayrılmaları gerekirdi. Böyle olunca da Cennettekiler her zaman korku ve üzüntü içinde olurlardı.

Halbuki Hak taâla şöyle buyuruyor:

— «Onlara korku yoktur; Onlar mahzûn da olacak değillerdir.» (423)

Nakledildiğine göre Saîyd bin Cübeyr şöyle der:

— Cennet ehli, altın, gümüş ve inci ile yakuttan üç bilezik takarlar. Atlasdan ve ipek işlemeli kumaştan yeşil elbiseler giyerler.

Cennet ehli yerler, içerler. Daima rahat içindedirler. Altın, cevher ve inciden kadehlerle şarâb içerler. Gümüş tenli ve ipek elbiseli oğlanlar etraflarında dönerler ve şarap dağıtırlar. Son derece şeref bulup sohbet ederler.

---

(423) Ahkâf Sûresi, âyet: 13.

Hak taâla buyurdu:

— «İman edib de zürriyetleri de imân ile kendilerine tabi' olanlar (yok mu?) biz onların nesillerini de kendilerine katdık...» (424)

Yani, iman edenlerle imanda kendilerine tabi olan çocukları da Cennettedirler. Gerek o çocuklar büyük ölsün, gerekse ufak ölsünler babaları ile Cennette berâber olurlar.

Buradaki sır şudur: Bâliğ olmuş çocuklar, kendi imanları ile Cennete girerler. Fakat küçük çocuklar babalarına tâbidir. Babaları hürmetine Cennete girerler. Eğer sevabları yoksa, babalarının sevabından kesip onlara vermezler. Belki Hak taâla kendi kereminden ve fazlından onlara verip Cennete koyar.

Hz. Ali (R.A.) şöyle der:

— Müminlerin çocukları babaları ile Cennettedir. Kâfirlerin çocukları da kâfirlerle Cehennemdedir.

Şimdi bu sözde biraz kapalılık vardır. Zira Peygamberimiz (A.S.):

— Kâfirlerin çocukları Cennet halkının hizmetkârlarıdır, buyurmuştur.

Öyle olunca doğru yön nedir?

Bu iki söz arasında verilecek cevab şudur:

— Kâfir çocukları bâliğ olmadan ölürlerse kâfir değillerdir. Eğer bâliğ (ergin) olduktan sonra ölürlerse kâfirdirler. Zira küfrü ve imanı bilirler. Babaları ile beraber Cehenneme girerler. Eğer bâliğ olmadan ölürlerse, küfrü ve imanı bilmezler. Öyle ise kâfir değillerdir ve Cennette müminlerin hizmetkârlarıdır. İki sözün arasını bu şekilde bulmak uygundur.

---

(424) Tûr Sûresi, âyet: 21

Allah taâla buyurdu:

— «Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimseler için iki Cennet vardır.» (425)

Mukâtil (R.A.) der ki:

— İki Cennet demekten kasıt, biri Adn Cenneti, biri de Naiym Cennetidir.

Muhammed bin Ali Et-Tirmîzî:

— İki Cennet demek, biri Haktan korktuğu Cennettir, biri de şehvetini terk ettiği Cennettir, der.

Allah taâla buyurdu:

— «(Bu Cennetler) çeşit çeşit ağaçlarla doludur» (426)

Cennette ağaçlar vardır. Dalları uzun ve doğrudur. Devamlı yemişleri bulunur. O ağaçların gölgesi Cennetin saraylarını kaplamıştır.

Allah taâla buyurdu:

— «Bu iki (Cennet) de akar iki kaynak vardır» (427)

İbni Abbâs (R.A.):

— İki çeşme vardır buyurulması şudur: Biri kerâmetdir, biri de Cennet halkını ziyarettir, der.

Hasen (R.A.) da:

— İki kaynak su demektir ki, biri tesnîm, diğeri de selsebîldir, der.

İbni Atıyye (R.A.):

— İki kaynaktan maksat: Biri tatlı ve saf su, diğe,

---

(425) Rahmân Sûresi, âyet: 46.
(426) Rahmân Sûresi, âyet: 48.
(427) Rahmân Sûresi, âyet: 50.

ri de şarabdır demiştir. «Bembeyaz. İçenlere bir lezzet» (428)

— «Bu iki (Cennet) de her meyveden çifte çifte (nevi)'ler vardır» (429)

Yani Cennetin yemişleri iki türlüdür: Biri yaş, biri kuru demektir.

Allah taâla buyurdu:

— «Bunlara onlardan evvel ne bir insan, ne bir cin dokunmamışdır.» (430)

Yani Hûrilerle ne insan, ne cin kimse birleşip yatmadı demektir.

Mukâtil:

— Onlar, Cennetin Hûrileridir, der.

Bazıları da:

— Onlar dünyâ kadınlarıdır. Dünyâdan gideli onlarla kimse yatmadı demektir, demişlerdir.

Allah taâla buyurdu:

— «Sanki onlar (birer) yakutdur, mercandır» (431)

Katâde (R.A.):

— Ak mercan içinde kızıl yakut nasıl safa verirse, onların da letâfet ve safası mercana benzer, demiştir.

Allah taâla buyurdu:

— «(O) iki (Cennet) den başka iki Cennet daha vardır.» (432)

Ebû Mûsâ El- Eşarî (R.A.):

---

(428) Saffât Sûresi, âyet: 46.
(429) Rahmân Sûresi, âyet: 52.
(430) Rahmân Sûresi, âyet: 74.
(431) Rahmân Sûresi, âyet: 58.
(432) Rahmân Sûresi, âyet: 62.

— O iki Cennetin biri altındandır ve eskiler içindir. Diğeri de gümüştendir, o da onlara uyanlar içindir, demiştir.

Allah taâla buyurdu:

— «İçlerinde her nevi meyveler, hurma ve nar vardır.» (433)

İbni Abbâs (R.A.) şöyle der:

— Cennet ağacının dalları yeşil zümrüdden, yaprakları kızıl altından ve yemişleri sütten ak ve baldan tatlıdır.

Allah taâla buyurdu:

— «Çadırlar içinde ehl-i perde hûrîler vardır.» (434)

Yani çadırların içinde gizlidir, ipek ile bezenmiştir. Peygamberimiz (S.A.V.) buyurdu:

— Eğer Cennet kadınlarından birini yere indirselerdi, yerle gök arası nurla dopdolu olurdu.

Allah taâla buyurdu:

— «Orada herhangi bir yere baktığın zaman (büyük) bir nimet, bol bir (ihtişam ve) saltanat görürsün.» (435)

Yani Cennet halkının vasfı anlatılmaz. En aşağısı bin yıllık yola bakar, yükseğini ve alçağını görür, demektir.

Hak taâla buyurdu:

— «Orada dâima akan bir (nice) pınar, orada yüksek tahtlar... vardır.» (436)

(433) *Rahmân Sûresi, âyet: 68.*
(434) *Rahmân Sûresi, âyet: 72.*
(435) *İnsân Sûresi, âyet: 20.*
(436) *Gâşiye Sûresi, âyet: 12, 13.*

İbni Abbâs der ki:

— Cennette tahtlar vardır. Altın, zeberced, inci ve yakutla bezenmiştir. Gayet yücedir. Cennet halkı ona binmek istedikleri zaman alçalır, bindikleri zaman da yükselir. Develer gibidir. Binerken alçak olur, yürüttüklerinde yükselir.» yüksek tahtlar gibi.

— «(Önlerine) konmuş kablar... vardır.» (437)

Yani, Cennet halkının yanında ibrikler vardır. Şişe gibidir, kulpu yoktur.

— «Sıra sıra dizilmiş yastıklar... vardır» (438)

Yani, dizilmiş yastıklar vardır. Onların üzerine otururlar ve onlara yaslanırlar.

— «Yayılıp serilmiş saçaklı halılar vardır» (439)

Yumuşak döşekler vardır, döşenmişlerdir.

Şimdi ey âlimler ve alimleri seven ve onlara yoldaş olan azizler! Bilmek gerektir ki, Bu mertebeleri Hak taâla vasfedip şöyle buyurur:

— «İşte misaller! Biz onları insanlar için irâd buyuruyoruz. Alim olanlardan başkası onları anlamaz.» (440)

Yani kaziyyeleri (misalleri) Allahın âlim kullarından başkası bilmez. Kur'andan anlaşılan şudur ki, Cennet âlimler içindir. Nitekim Hak taâla buyurur:

— «Allahdan, kulları içinde, ancak âlimler korkar. O, çok yarlığayıcıdır, çok in'âm edicidir.» (441)

İmam Fahr-i Râzî, Tefsîr-i Kebîrinde der ki:

---

(437) Gâşiye Sûresi, âyet: 14.
(438) Gâşiye Sûresi, âyet: 15.
(439) Gâşiye Sûresi, âyet: 16.
(440) Ankebût Sûresi, âyet: 43.
(441) Fâtır Sûresi, âyet: 28.

— Akıl ve nakille sâbit olan şudur ki, Allahdan ancak âlimler korkar. Ayetin zâhir mânâsı şunu gösterir ki, Cennete âlimlerden başka kimse girmez. Zira ayetteki (İnnemâ = Ancak) hasr içindir. Alimlerden başka Allahdan kimsenin korkmadığını gösterir. Allah, «Cennet Allahdan korkanlar içindir» diye buyurmuştur. Şöyle ki:

— «İşte bu (saadet), Rabbi (nin ıkâbın) dan korkan (lar) a mahsusdur.» (442)

Yani Cennet ve Allah rızası Allahdan korkanlara mahsustur. Şimdi bu sözden çok korkmak gerektir. Fakat, nedelim ki, cahillerin aklı ve ilmi yoktur ki, gönüllerine korku düşsün. Bunun için, korkmamaktan çok korkmak gerektir. Allah doğru yolu gösterenlerin dostudur.

Arifler, korku beş kısımdır, demişlerdir:

1. Rehbetdir. Rehbet, tasdikten doğar. Yani nefis, Allahın haber verdiği cezâsından ve kahrından korkar.
2. Haşyetdir. Haşyet, ilimden ileri gelir. Ona aklın korkusu derler. Şek ve şüphelerden korkar.
3. Veceldir. Vecel, bilgiden ileri gelir. Ona kalp ve yürek korkusu derler. Kötü amelden korkmaktır.
4. Hazer'dir. Hazer, katî inanışdan doğar. Ruh korkusu derler. Başkalarını düşünmekten korkar.

---

(442) Beyyîne Sûresi, âyet: 8.

5. Heybettir. Heybet, görmekten ileri gelir. Ona sır korkusu derler. Allahın birliği ve Samadiyet azâmetinden korkar.

Ey Allahım. Bizi âlimler zümresi içinde haşreyle!

∴

18. CENNET HALKININ MERTEBELERİ İLGİLİ BÖLÜM

Eğer Allah taâlanın Cennet halkına buyurduklarını bildinse, şimdiden sonra dinle ki, Cennettekilerin mertebelerini beyan edeceğim inşallah.

Allah taâla buyurdu:

— «Sağcılar (a gelince:) O sağcılar ne (mutlu) durlar!

Solcular (a gelince:) O solcular ne (bedbaht) dırlar!

Hayır yarışlarında tâ öne geçip kazananlar (a gelince:) onlar (orada da) öncüdürler.

İşte onlar (Allaha) en çok yaklaşdırılmış olanlardır. Naiym Cennetlerinde (dirler). Bir çoğu evvelki (ümmet) lerden, biraz (ı) da sonrakilerdendir. (Onlar) cevherlerle örülmüş tahtlar üzeridedirler, üstlerinde karşı karşıya yaslanarak, Ebedî (taze) liğe mazhar edilmiş evlâdlar (hizmet için) etraflarında dolanırlar. Maîn (kaynağın) dan (dolu) büyük kablarla, ibriklerle ve kadehlerle. Beğenecekleriden (türlü) meyve (ler), isteyeceklerden kuş et (ler) i ile (etraflarında dolanırlar). (Orada) şâhin gözlü Hûrîler de (vardır), saklı inci timsalleri gibi.» (443)

---

(443) Vâkıa Sûresi, âyet: 8, 23.

Sağcılar, Ademin zürriyetinden, sulbünden çıkan ve onun sağında biraz duranlardır.

Dahhâk der ki:

— Sagcılar, defterleri sağından verilenlerdir.

Hasen de:

— Sağcılar, ömürlerini Allaha itaat yolunda harcayan ve iyiliğe uyanlardır, der.

Solcular kâfirlerdir.

Hasen:

— Solcular, ömürlerini kötü yolda harcayanlardır, demiştir.

Hak taâla'nın Hayır yarışında öne geçip yarışanlardan bahsetmiştır.

Onlar, hayırları çok yapanlar ve fazla işleyenlerdir. Dünyada yakın kullardan oldukları gibi Cennette de Allaha yakındır.

«Bir çoğu evvelkilerden» Bu bir tâifedir ki Adem (A.S.)'dan bizim peygamberimize kadar gelmiştir.

Birazı da... demesı, Muhammed ümmetidir.

Ebedi tazeliğe mazhar evlâdlar, ölmezler ve meclislerde kadehlerle şarab dağıtırlar. O kadehler şişe gibidir. İbrikler emzikli bardaklar gibidir.

İçilen şarablar insanın aklını gidermez ve başı ağrıtmaz.

Diledikleri zaman Cennet halkı kuş eti yiyebilir.

Dilediğinde kuş gelir, eline konar. Tüyleri gider. İstenilen şekilde pişer ve yenir. Ondan sonra da tekrar uçup giderler.

Cennette beyaz inciye benzeyen Hûrîler de vardır ki, onlar sedef içindeki incilere benzerler.

Allah taâla buyurdu:

— «Eğer sağcılardan ise, artık sağcılardan selâm sana.» (444)

Yani Sağcı olanlardan sana selâm olsun. Ey Muhammed! Hiç onlar için kaygılanma! Onlar azabdan emindirler.

Mukâtil der ki:

— Sağcılardan sana selâm olsun demek, Allah taâla onların günahlarını affedıp iyiliklerini kabûl etti, demektir.

KİTAB'IN SONU

Ey ilâhî sırları arayan kimse!

İşte bu büyük kitabı ve güzel hitâbı toplayan yazıcıoğlu Ahmed Bîcan'dır. Bu kıtabı topladığı için Hak taâla ona rahmet etsin. O, bütün bilgileri bunda bir araya getirdi. Şunun üzerine ki, o âriflerin gayesi ve erenlerin nihâyetidir.

Allaha hamd olsun ki, bu kitap, Muhammed Mustafâ (S.A.V.)'in yüce devlet ve saadetinde tamam oldu, ve ben zayîf'ı mahrûm etmeyip bu kitabı duâ'ya vesile kıldı. Allah taâla'ya şükürler olsun ki, bu zayıf kula tamamlamayı nasip etti.

Şimdi ey Allahım! O'nu âlemlere rahmet kıldın. Onun kemâli hakkı için beni şefâatından mahrûm etme, beni onun ayağının tozuna bağışla. Benim ebeveynimi ve çocuklarımı onun yanında yakın olanlardan et.

Kitabın telif (yazılma) sebebi şudur:

Benim Muhammed adlı bir kardeşim var idi ki, âlim, ârif kâmil, fâzıl bir kimse, Tanrının has kulu, erenlerin ileri geleni, cihânın kutbu Hacı Bayram Ve-

---

(444) Vâkıa Sûresi, âyet: 90, 91.

zi, bütün Muhammed ümmeti ile Cennete koy. Ey Alemlerin Rabbi! Bize ilâhi cemâlini göster. Âmîn.

Gerçi dünya'da kemâle ermiş kişiler, ilmi ile amel eden vârisler, birtakım destanlar tertip edip Gülistanlar yazdılar. Ancak;

Onların kimi hikâyeler, kimi de sevgililerin başından geçen macerâlar idi.

Amma ben zayıf ve derviş Ahmed Bicân; âlemdeki bütün bilgileri, Meşâyihin sırlarını ve âriflerin nurlarını, âlemin evvelinden sonuna kadar, kelime — kelime, üç türlü ibâre ile beyan ettim:

1. Şeriat (Dinî deliller.)
2. Hakîkat. (İlâhî sırlara erme).
3. Temsîl (misaller ve benzetmeler).

Böylece âşıkların ruhları bu kitabla şeref bulurlar.

Şimdi ey ilâhi sırları arayan kimse! Şöyle bilmek gerektir ki, Tevrâtta, Zebûrda, İncîlde, Kur'anda ve ne kadar ilâhi hitâb (söz) varsa; diğer peygamberlerin sahifelerinde ne kadar Allah kelâmı mevcutsa, ilâhı âlemlere, mahşer günü olan Arasât'a, döneceğimiz yer olan Ahirete ve ebedî olan Cennetlere varıncaya kadar, hepsi bu kitapta toplandı.

Aman bu kitabın kıymetini bil ve sözünü tut ki inşallah, kemâl derecelerine erişesin.

Kitabın yazılmasını ve hayırla sona ermesini na sip eden Alemlerin Rabbi Allaha hamd olsun. Ey Rabbim! Sonsuz rahmetin Muhammed (A.S.)'ın, onun muhterem ailesinin ve bütün Ashâbının üzerine olsun.

Dilekleri yerine getiren Ulu Tanrıya yakarış:

— İlâhi! İlâhî! Sana âsî olmuşken nasıl ferah olayım?

Gerisini, (güzel sonu) bilmişken nasıl ferah olmayayım?

Hata edici kul olduğum için senden nasıl bir şey isteyeyim?

Nasıl bir şey istemeyim ki sen kerim (cömert) padişahsın?

Kur'an-ı Kerîm, Sırât-ı Müstekîm ve Habîb-i Ekrem hakkı için yüzümü toprağa koyup senden son ömrümü imân ile sona erdirmeni isterim. Senden, bu kitabımı dünyada yüce edip Ahirette şefâatçı kılmanı dilerim. Onu Cennette gene bana ver. Tâ ki dünyam ve Ahîretim bu kitapla şerefe ersin. Hem de beni kudsî huzurunda utandırma. Bana gayb âlemini aç, göster. Âmin.

Ey âlemlerin Rabbi! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Senin sonsuz rahmetine sığınırım.

∴

İlim ve irfan kaynağı, zühd ve takvâ ocağı, sonsuz mağfirete mazhar olmuş Yazıcızâde Ahmed Bîcan hazretlerinin; ilâhi bilgilerin kaynağı ve nihayetsiz sırların mahzeni «Envâru'l — Aşıkîn» adlı eserinin tab'ı:

Sayısız ve hesapsız hamd-ü-Senâ ve şükre lâyık olan Allahın yardım ve hidâyeti;

Nizamın ve dinin koruyucusu, kudret ve saltanat sahibi Sultan oğlu Sultan (Sultan Abdülmecid Hân)'ın uğurlu asrı ve bereketli zamanlarında, lûtuf ve rahmetini esirgemeyen Muhammed Recâi'nin bilgi ve kontrolu altında;

(H. 1267) Senesinin Ramazan ayı ortalarında, Matbaahâne-y-i Amirede (Devlet matbaasında) sona erdi.

∴

İ Ç İ N D E K İ L E R

{ kutupyıldızı kitaplığı }
1006

FİATI: 10 TL.